

Pécs MJV városfejlesztési konceptió

2014-2030

Pécs

*Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése 261/2014. (09.25.)
számú határozatával elfogadva*

ECO-CORTEX KFT. ÉS MSB ZRT. KONZORCIUM

A munkát koordinálta és a tanulmányt szerkesztette Dr. Göndöcs István Dr. Kiss Tibor közreműködésével

A tanulmány kidolgozásában résztvevő szakértők:

Baracsi Viktória
Busa Csilla
Csete Sándor
Fontányi Eszter
Dr. G. Detky Rita
Dr. Göndöcs István
Dr. Hajnal Klára
Heindl Zsombor
Horváth András
Horváth Márton
Dr. Kiss Tibor
Dr. Madár Péter
Dr. Tistyán László
Udvardi Péter

TARTALOM

TARTALOM.....	1
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
Előzmények.....	4
Partnerség.....	4
A jövőtervezés alapelvei	4
A város helyzete, főbb jellemzői a fenntartható fejlődés szempontjából	5
A tervezés során irányadónak tekintett fenntartható fejlődés-fogalom	5
A város területi szerepének változása	5
A főbb fenntarthatósági folyamatok helyzete	8
Az összefüggések vizsgálata és szerepük a fenntartható fejlődést szolgáló városirányítás paradigmaváltása szempontjából.....	12
Összegző megállapítások a város helyzetéről a fenntartható fejlődés lehetőségei szempontjából	12
A város stratégiai céljai.....	13
Hosszú távú jövőkép	13
Az egyes fenntarthatósági területek jövőképe és stratégiai célja.....	14
Fenntarthatósági rendező elvek - irányelvek	23
Jövőkép, átfogó cél és stratégiai célok rendszere	26
FELSŐ VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	28
A város jelenlegi helyzete	28
A fenntarthatósági területek helyzete	29
A város stratégiai céljai.....	32
Hosszú távú jövőkép	32
Jövőkép, átfogó cél és stratégiai célok rendszere	33
A KONCEPCIÓ EREDMÉNYEINEK RÖVID, LÉNYEGI ÖSSZEFOGLALÁSA.....	35
Szemléleti alapok.....	35
Kormányzást érintő változások	37
Urbanisztika	38
PÉCS MEGYEI JOGÚ VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA	40
1 HELYZETISMERTETÉS	40
1.1 Pécs város szerepének meghatározása a településhálózatban	40
1.1.1 Közlekedés	40
1.1.2 Épített környezet	41
1.2 Pécs és vonzáskörzetének bemutatása	42
1.2.1 Táji és természeti környezet.....	42
1.2.2 Közlekedés	43
1.2.3 Épített környezet	47
1.2.4 Pécs és vonzáskörzete gazdasági vetületben	50
1.2.5 Társadalmi aspektusok	52
1.3 Demográfiai és társadalmi helyzet, tendenciák a fenntarthatóság szempontjából	54
1.3.1 Pécs társadalmi-demográfiai helyzete, a város alakulásának tendenciái	54
1.3.2 Pécs város társadalma - a helyi társadalom létezését „konstituáló” feltételek jellemzői.....	54
1.4 A terület gazdasági helyzetének bemutatása (Baranya megye, Pécs).....	66

1.4.1	Foglalkoztatottság	68
1.4.2	Jövedelmi helyzet	69
1.4.3	Az önkormányzat gazdasági helyzete	69
1.4.4	Helyi gazdaságfejlesztés eszközei	72
1.5	Jogszabályi, szakpolitikai háttér	74
2	KONCEPCIÓALKOTÁS	76
2.1	Forgatókönyvek	78
2.1.1	Globális környezet	78
2.1.2	I. Forgatókönyv – változatlan globális környezet	79
2.1.3	II. Forgatókönyv – van idő a változó környezethez való alkalmazkodásra	79
2.1.4	III. Forgatókönyv – nincs idő a változó környezethez való alkalmazkodásra	79
2.2	Hosszú távú jövőkép	80
2.2.1	Egészséges környezet biztosítása	81
2.2.2	Fenntartható, fejlődő helyi társadalom	82
2.2.3	Pécs gazdasági célja: A város gazdasági alapjainak újjáépítése	83
2.2.4	Kompakt város – kiegyensúlyozott területhasználattal	86
2.2.5	Városkormányzás – Ko(o)rmányzás	90
2.3	Fenntarthatósági rendező elvek - irányelvek	91
2.3.1	Cselekvőképesség – reziliencia, válaszolóképeség	91
2.3.2	Sokféleség növelése	92
2.3.3	Rendszerhatékonyság	92
2.3.4	Esélyteremtő hozzáférés	92
2.3.5	Felelősségvállalás	93
2.3.6	A város jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan	93
3	CÉLRENDSZER	102
3.1	A célrendszer áttekintő ismertetése	102
3.2	A stratégiai, operatív és részcélok rendszerének kifejtése	105
3.2.1	A természeti környezet fenntarthatósági helyzete	105
3.2.2	A fenntartható társadalom célrendszere	125
3.2.3	A fenntartható gazdaság célrendszere	155
3.2.4	A fenntartható épített környezet célrendszere	170
3.2.5	Ko(o)rmányzás	184
3.2.	Részcélok és a beavatkozások területei egységeinek meghatározása	190
3.3.1.	A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre	190
4	A MEGVALÓSÍTÁSHOZ SZÜKSÉGES FELTÉTELEK MEGHATÁROZÁSA	194
4.1	A megvalósításhoz szükséges szervezeti- intézményi, szervezési, partnerségi feltételek, koordináció meghatározása	194
4.2	A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása	195
4.3	A meghatározott területigényes elemek alapján, javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra	196
4.3.1	Épített környezet- Infrastruktúra, térhasználat, térszerkezet	196
4.3.2	Természeti környezet- Zöld- és kék infrastruktúra	199
4.4	Az örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésére	201
4.4.1	Műemléki, építészeti értékvédelem	201

4.4.2	Régészeti emlékek védelme és bemutatása	202
4.4.3	Köztéri műalkotások gyarapítása és megóvása.....	203
5	A SZÜKSÉGES TELEPÜLÉSKÖZI KOORDINÁCIÓ MECHANIZMUSAI	204
1.	sz. Melléklet:.....	205
	HUMÁN ERŐFORRÁS-FEJLESZTÉSI STRATÉGIA.....	205
2.	sz. Melléklet:.....	210
	ÖSSZESÍTŐ ADATOK, DIAGRAMOK, TÉRKÉPEK – PÉCS MÚLTJÁNAK ÉS JELENÉNEK TÉNYEI ..	210
1	Demográfia, társadalom	210
4.	Természeti környezet	219
5.	Gazdaság.....	227
6.	Épített környezet - térképek.....	233
	Ábrajegyzék	252
	Táblázat jegyzék.....	253

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Előzmények

Pécs város településfejlesztési koncepciójának elkészítését több ok immár halaszthatatlanná tette. Az előző dokumentum egy már elavult koncepció alapjain nyugodott, így értelemszerűen nem felelt meg a tervezés tartalmi követelményeit tartalmazó új, 314/2012. (XI. 8.) számú kormányrendeletnek („Kormányrendelet”). A nemzeti és európai fejlődés új Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban (OFTK) megfogalmazott folyamataihoz való illeszkedés, a 2014-2020 EU-tervezési ciklus célkitűzésihez való igazodás és a fejlesztési forrásokhoz való hozzájárás feltételeinek megteremtése ugyancsak indokolta a város jövőjét meghatározó új dokumentumok kidolgozását.

A városfejlesztési koncepció elkészítését Megalapozó tanulmány készítése előzte meg, amely új, részletes elemzésekkel alapozta meg a jövőre vonatkozó célkitűzések megfogalmazását. A jövőtervezés folyamata a Koncepció elkészültét követően az Integrált Településfejlesztési Stratégia kidolgozásával folytatódik, ezzel megteremtődnek azok az keretek, amelyek az egyes szakmai területek speciális tervezésének alapját képezik.

Partnerség

A Kormányrendelet előírásainak és a tervezéshez kapcsolt kormányzati ajánlások szellemének, valamint a városvezetés saját igényének is olyan tervezés felel meg, amely találkozik a város lakosságának, meghatározó szereplőinek, külső partnereinek szándékaival, elvárásaival. Ebből következően a tervezési folyamat, mely a Koncepció elkészültével nem ér véget, számos rendezvény, több száz fős, a város életét meghatározó szervezeteket képviselő szakmai és civil résztvevő közreműködésével zajlik, s a rendezvények többsége a lakosság és a sajtó nyílt részvételi lehetőségét is biztosítja.

A jövőtervezés alapelvei

A tervezéssel szemben támasztott alapvető városvezetési igény –mely a tervező szakemberek véleményével is találkozott- a **fenntartható fejlődés** követelményeinek való megfelelés, az ehhez szükséges feltételek biztosítása. Ez a szándék nem csupán a világ problémáiból levezethető korszellemből táplálkozik, hanem a város életében, működésében tapasztalt mindennapos és hosszútávon jelentkező problémák is sürgetővé tették e követelmény megfogalmazását. A tapasztalatok a fenntarthatóság megkérdőjeleződését mutatták több területen, a fejlődés követelményéről pedig –mely a jövőért való munkálkodás mozgatórugója nem mondhat le egyetlen közösség sem.

A fenntarthatóság körül szaporodó kétségek alapján került középpontba az az igény, hogy a tervezés ne a jelenlegi helyzet előrevetítésén, hanem a jövőképből visszavezetett feladat-megfogalmazásokon alapuljon („backcasting”), s olyan program készüljön, amelynek a megvalósítása biztosítja az előre nem látható vagy gyors változásokhoz való rugalmas alkalmazkodás képességét („reziliencia”).

A város helyzete, főbb jellemzői a fenntartható fejlődés szempontjából

A tervezés során irányadónak tekintett fenntartható fejlődés-fogalom

Az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága 1987. évi jelentése szerint „a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket” (Brundtland Report 1987).

Cselekvőképesség, életképesség szempontjából fenntartható fejlődésű városnak a belső motivációk által generált fejlődésre és önmaga fenntartására képes város tekinthető, amely belső erőforrásaira való támaszkodása révén, egyedi döntésű működési támogatások nélkül képes pozitív jövedelemáram létrehozására és fenntartására, a külső kockázatok kezelésére, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, az alapvetően független működésre.

A Konceptió a fenntarthatóságot komplex módon fogja fel, ennek értelmében a természeti környezet, az épített környezet, a társadalom és a gazdaság egyensúlyára kell törekedni. A Konceptió a helyzetelemzés és a célképzés folyamatában ezt a felosztást veszi alapul, de különös figyelemmel e fenntarthatósági területek és alrendszereik közt fennálló kölcsönhatásokra, összefüggésekre.

A város területi szerepének változása

Pécs, mint nagyváros, regionális központ

A kutatások szerint Pécs, Szegeddel és Debrecennel együtt a főváros utáni, második hierarchia-szinten helyezkedik el: teljes funkcióval rendelkező regionális központként.

Pécs regionális funkcióinak többsége a Dél-Dunántúl három megyéjére terjednek ki, de egyes funkciók esetében Zala megye déli, valamint Bács-Kiskun dél-nyugati része is Pécs vonzáskörzetébe tartozik. A regionális funkciók közül a városban különösen az oktatás, az egészségügy, valamint a kulturális szolgáltatások erősek.

Pécs és a várostérség viszonyát az elmúlt évtizedekben a szuburbanizáció jellemezte. A környező települések lakosságnövekedésével párhuzamosan Pécs lakossága csökkent a kiköltözések következtében.

Pécs esetében a város széles környezetében – száz-százötven kilométeres távolságban nem található olyan város, amely kultúra, városépítészeti értékek és természeti környezeti milió tekintetében versenytársa lehetne. Ezek olyan tényezők, amelyek hosszú távon hatnak, rövidebb időszak alatt nem építhetők fel, így a társadalmi tudatban is tartós nyomot hagynak.

A leggyorsabban a nagyrészt a gazdaságon alapuló fejlődési perspektívák, a vitalitás, az jövőre vonatkozó várakozások változhatnak meg, melyek már rövidebb és középtávon is lényegesen befolyásolhatják a város vonzerejét. Ezen szempontokat tekintve más, nagyobb távolságban elhelyezkedő nagyvárosok és a Pécsset körülvevő regionális városgyűrű középvárosainak egy része abszolút vagy relatív értelemben megerősödött. Pécs fejlődési trendjét megtörte a rendszerváltás időszaka óta bekövetkezett gazdasági potenciálvesztés. A város ezt a veszteséget nem tudta átfordítani egy új, versenyképes gazdasági szerkezetet létrehozó megújulási trenddé, s az elmúlt két évtized országos infrastruktúra-fejlesztési folyamata s a nemzetközi közlekedési folyosók erőtváltozása sem kedvez maradéktalanul a városnak. Az ezekhez a rövidebb távon ható szempontokhoz köthető egyéni magatartásminták a gyakorlati élettel (lakóhelyválasztás, a munkaerőpiacon való elhelyezkedés, vállalkozás számára történő telephelyválasztás, felsőfokú intézményválasztás, stb.) szorosabb kapcsolatban állnak, a rövid távú egyéni döntéseket erősen befolyásolhatják.

A várost még széles földrajzi körben tartják térségi központnak, az ország egyik legvonzóbb városának, a személyes döntésekben azonban a gyakorlati előnyök- hátrányok mérlegelése egyre gyakrabban a város szempontjából kedvezőtlen eredménnyel zárul. A városnak addig áll módjában megerősítenie, visszaszereznie térségi pozícióit, amíg legalább a hosszú távú előnyök a köztudatban helyet foglalnak.

Néha felmerül az a gondolat, hogy a város élhetősége, békéje, fenntarthatósága szempontjából talán jobb lenne engedni a megkezdődött folyamatoknak, és a méreteket tekintve visszahúzódní egy 80-100ezer fős középváros nagyságrendjére. Ez a szemlélet egyúttal a nagyobb térség fejlődési perspektívái szempontjából is visszalépést implikál, azaz nem felel meg annak a felelősségnek, amellyel a város környezete iránt, annak fejlődése érdekében rendelkezik. A város infrastrukturális rendszere a jelenlegi nagyságrendnek megfelelően alakult ki, ami egy lényeges visszahúzódnás esetén kapacitás-kihasználatlansági, finanszírozási, ellátási feszültségekhez vezetne. Továbbá a visszafejlődési folyamatok „újtukra engedése” olyan mértékű perspektíva-vesztésbe torkollhat, amely nem szabályozható nagyságrendű visszaeséshez, akár összeomláshoz vezethet.

Egy város nem mondhat le arról, hogy fejlődni akar, nem hagyhatja figyelmen kívül környezetét, lakosságát, vállalkozásait, fiatalságát, s jövőjét nem tervezheti szigetként.

A térsévesztés, potenciálvesztés már folyamatban lévő realitásaival természetesen számolni kell, azonban a meglévő térségi szerepek megtartása és az elveszítettek visszaszerzése érdekében határozottan szükséges fellépni, s ilyen időszakban van a legkínálkozóbb alkalom és a legnagyobb szükség a minőségi átalakulásra, megújulásra. A koncepció ebben az értelemben kezeli a fejlődés, növekedés kérdéseit is, hiszen mindkét fogalom alatt elsősorban a minőségi tényezők javulását érti, s az általános tendenciákat (pl. népességfogyás) is figyelembe véve elsősorban a meglévő erőforrások (pl. földterület, épület-állomány) jobb és új szerkezetű hasznosítására törekszik újak bevonása helyett.

Térségi tekintetben a negatív tendenciák megállítása, a pozíciók erősítése az önfenn-tartó, megújuló képesség visszaszerzésén, új fejlődési folyamatok elindításán múlik.

Ezért a városnak meg kell szilárdítania regionális vonzasközpont szerepét, dinamikusan fel kell vállalnia térségfejlesztő funkcióit, s tevékenységének hatókörét ki kell terjesztenie a határon túli kapcsolatrendszerre is.

Pécs, mint balkáni kapu – nagytérségi vonzasközpont

Baranya megye- felismerve a földrajzi elhelyezkedésében rejlő lehetőséget- a Budapest- Belgrád- Zágráb háromszög középpontjaként e nagytérség csomóponttá válását tűzte ki célul. Megyeközpontként Pécs predesztinált e déli-délnyugati kapu szerep elsődleges betöltésére. Ehhez Pécsnek össze kell hangolnia működését a terület logisztikai, elérhetőségi szempontból meghatározó városaival, településeivel, s ki kell alakítania azt a munkamegosztást, amely biztosítja a komplex fejlődési feltételeket.

A szerepkör betöltésének feltételeként át kell gondolni és erősíteni szükséges a nagytérségi közlekedési kapcsolatrendszert. A meglévő közlekedési és logisztikai infrastruktúra és a hálózatfejlesztési tervek elsősorban az északi kapcsolati irányokat erősítik, melyek szempontjából Baranya és Pécs peremterületi helyzetbe került, fejlődési lemaradásában ennek a ténynek nem elhanyagolható jelentősége van. A balkáni kapu szerep lehetősége és a nagytérségek összekötő szerepének fontossága már korábban is felmerült, azonban az országos infrastruktúra-fejlesztési döntések és megvalósulások ezt eddig nem tudták hatékonyan támogatni. Abból adódóan, hogy a Pán-Európai Korridorok magyarországi szakaszait úgy határozták meg, hogy tovább erősítik a sugaras, Budapest-központú irányokat, a transzverzális közlekedés lehetőségeinek megteremtését közút tekintetében hazai keretek közt kell biztosítani.

Városunknak elsősorban az V/C korridor kapcsolódási lehetőségeit kell kihasználnia¹, ezért elsődlegesen fontos –sürgős- az M6 déli irányú horvátországi összeköttetésének megvalósítása, mely közvetlen eljutást biztosít majd a "Xa" kiemelt transzbalkáni útvonalon fekvő Ljubljana, Zágráb, Belgrád irányokba.

A város kiemelt érdeke a fejlesztések (M6, M60 Barcsig, Mohács kikötőfejlesztése és a Duna-híd, Ny-K és É-D irányú vasútfejlesztés, Pécs-Pogány reaktiválása, s lehetőség szerint az M60 rákötése az M9-re az alföldi oldalon) mielőbbi, de legalább a tervezett időhorizonton való megvalósulása; hasonló fontosságú a város kapcsolatépítése a nagytérség fontos szereplőivel diplomáciai és gazdasági területen.

---

¹ A Transz-Európai Közlekedési Hálózat magyar elemei:

- A IV. folyosó az osztrák és szlovák határtól Budapesten keresztül Románia felé halad, 487 km vasútvonalat és 410 km közutat tartalmaz.
- Az V. folyosó a délnyugati országhatártól észak-keleti irányban halad. A fő ág Szlovénia, az V/B ág Horvátország, míg az V/C ág Bosznia-Hercegovina felől lépi át az országhatárt, és Budapesten egyesülve folytatódik Ukrajna felé. A vasúthálózat 996 km, a közúthálózat 784 km hosszú.
- A VII. folyosó a Duna Ausztriától Romániáig terjedő vízi útja, mely magyarországi szakaszának hossza 378 km.
- A X. folyosó X/B ága Budapestről indul, Szerbia és Montenegró határáig a vasúti szakaszok hossza 156 km, a közúti szakaszoké 171 km.
- Három repülőtér: Budapest- Ferihegy, Debrecen, Sármellék
- Hét kikötő: Győr-Gönyű, Komárom, Budapest-Csepel, Dunaújváros, Baja, Mohács, Szeged (Forrás: http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&id=22)

El kell érni, hogy a tervekben szereplő, a térbeli kapcsolatok erősítését, életre keltését szolgáló infrastruktúra-fejlesztések (autópályák, vasút, stb.) addig megtörténjenek, amíg a város rendelkezik megfelelő imázssal ahhoz, hogy a negatív tendenciákat meg tudja fordítani.

A főbb fenntarthatósági folyamatok helyzete

A természeti környezet fenntarthatósága

A tájszerkezet megbontása és a Mecsek É-D irányú völgyeinek beépítése következtében a város átszellőzése sérült, a szennyezés mértéke viszont nőtt, így az egészséget leginkább veszélyeztető légszennyezés mértéke magas, gyakori az egészségügyi határérték túllépése is. A klímaváltozás következtében a csapadékmennyiség csökken, eloszlása szélsőségessebbé válik. Az átlaghőmérséklet lassú emelkedést mutat.

A Mecsek erdőtömbje értékes adottság, azonban a városon belül korántsem biztosított az egészséges környezet. Kevés és funkcionálisan gyenge kínálatú a köztulajdonú zöldterületek száma. Alacsony a zöldfelületi intenzitás, vagyis nem elegendő a fás növényzet borítottsági aránya. Az egészség megőrzésében fontos szerepet játszó rekreációs- és sportterületben is hiány mutatkozik. Kevés a városban a vízfelület. A túlzott arányú szilárd burkolatok -csapadékvisszatartás és árnyékhatás híján- nyáron erőteljesen felforrósodnak. A lakóépületek és munkahelyek klímája nyáron sokszor elviselhetetlen.

A nyári felhőszezonok során lezúduló, esetenként villámárvíz okozó csapadék elvezetéséhez a csapadékcsatorna hálózat elégtelen. Ennek egyik fő oka a belváros és a Mecsek oldal magas burkoltsági aránya, a művelt területek visszaszorulása, a talaj ebből adódó alacsony vízvisszatartó-képessége. A csapadékvíz nagy része, valamint a volt bányaterületeken felszínre kerülő nagy mennyiségű szennyezett illetve tisztított víz ugyancsak hasznosítás nélkül elvezetésre kerül, miközben a forgalom által felvert szálló por megkötése és a zöldfelületi arány nagyságrendi növelése jelentős mennyiségű öntözővizet igényelne.

A környezet minőségének rossz állapota és a rekreációs infrastruktúra hiánya negatív hatással van a lakosság közérzetére, egészségi állapotára.

A társadalom fenntarthatósági kérdései

Pécs társadalmát számos, a fenntartható fejlődést akadályozó probléma jellemzi. A torzuló demográfiai struktúra, és következményei, a kellő mértékű integráltság hiánya, a köz- és magán-szférában jellemző bizalom-deficit, a mentális és materiális jól-lét problémái, a gazdasági környezet hatásaira is visszavezethető bizonytalanságérzet, az egészségben maradás feltételeinek súlyos hiánya, a természeti és közösségi javak egyenlőtlen eloszlása mind-mind a fenntartható társadalom kialakulása ellen hat. A város számára rendelkezésre álló (nem gazdasági jellegű) javak eloszlásában mutatkozó egyenlőtlenségek tovább gyengítik a társadalom integráltságát.

A nem fenntartható módon alakuló helyi társadalom esetében nem beszélhetünk a város fenntartható fejlődéséről sem. A helyi társadalom fenntartható fejlődési pályára állítása magába foglalja a jelen problémáinak fenntartható folyamatok által történő megoldásait, a kialakuló problémák kellő időben történő felismerését és kiteljesedésük megakadályozását, a helyi társadalomnak a jövő szempontjaira is figyelő, minőségi kritériumok mentén történő fejlesztését is.

Demográfia: A város csökkenő számú népessége az erőteljes elöregedés jegyeit mutatja. A természetes szaporodás/fogyás és a migráció együttes mérlege az elmúlt két évtizedben már negatív egyenleget mutat. Jelentős mértékű a fiatalok, köztük a diplomások elvándorlása.

Materiális jól-lét: Baranya megyére jellemző adatokat Pécs társadalmára vetítve látható, hogy az alkalmazásban állók havi átlagkeresete mindössze az országos átlagkeresetek 84%-a. Ez az átlagkereset alig 1,9-szerese a minimálbérnek, és alig 1,5-szerese az egy fogyasztási egységre számított létminimumnak. A helyzetet súlyosbítja a jövedelemkülönbségek növekedése is, ami az elszegényedettek, a mélyszegénységbe süllyedők csoportjainak növekedését eredményezi.

Érzelmii jól-lét: Az érzelmi jólét számos összetevője közül a városi társadalom fejlődése szempontjából a jövő bizonytalanságából adódó félelmek emelhetők ki.

A városi környezet élhetősége: Negatív tényezők: a rendezett, tiszta környezet hiánya, a pécsiek összefogásának, felelősségteljes hozzáállásának a hiánya. Pozitív tényezők: Pécs kultúrája, a kikapcsolódási lehetőségek széles köre, a gyalogos közlekedés lehetőségei, a város otthonossága.

A természeti környezeti tényezők közül a rossz levegőminőség és a néha elviselhetetlen nyári klíma emelendők ki.

Kulturális tőke: A kulturális tőke terén – a fennálló problémák ellenére – kiemelendő Pécs funkciója a dunántúli térségben, s a határokon átnyúló területek vonatkozásában is. Fontos feladat azoknak a lehetőségeknek a feltárása, amelyek hatékonyan biztosítják e tőke hasznosításának lehetőségét a város társadalmi és gazdasági fenntarthatósága érdekében.

Egészségmagatartás: A helyi társadalom egészséggel (ez esetben nem a betegségeivel) kapcsolatos viselkedésformáinak, azaz egészségmagatartásának jellemzésére nem állnak rendelkezésre értelmezhető adatok.

Munkanélküliség: a helyi társadalom súlyos problémája a munkanélküliség. Vizsgálunk eredményei szerint a foglalkoztatás a legjelentősebb probléma, melyre hathatós válaszokat kell adni a településfejlesztési koncepció keretében is.

A közügyekben való részvétel: A felnőttek döntő többsége szerint a közügyekben való részvételnek nincs értelme, ez a vélekedés pedig a helyi társadalom fenntarthatóságát súlyosan veszélyeztető beállítódás.

Biztonság: A magánbiztonság terén a gazdasági válság hatásai, a közbiztonság tekintetében az utóbbi évek nagy nyilvánosságot kapott bűncselekményei a helyi társadalom tagjainak biztonságérzetét alapvetően befolyásolja.

Társas kapcsolatok: A megyeszékhelyeken élő 18-65 éves lakosság véleménye szerint a jó családi, társas és emberi kapcsolatok nagymértékben szükségesek a boldog élethez. A csa-

ládi és a lokális közösségi, szomszédsgai kapcsolatok gyengülése rontja e kapcsolati lehetőségeket, gátolja a helyi társadalom fenntartható fejlődési pályára állását.

A gazdaság fenntarthatósági helyzete

A város működőképessége gazdasági alapjainak a 90-es években bekövetkezett megropanása következtében kérdőjeleződött meg. A gazdaság a továbbiakban nem volt és ma sem képes a lakosság és a város korábbi színvonalon történő fenntartására. A város a rendszerváltást követően nem tudott olyan vonzó feltételrendszert kialakítani, amely az ide áramló befektetések és a helyi vállalkozások fejlődése révén képes lett volna pótolni a megszűnt gazdasági potenciált. A gazdasági szerkezet átalakítása alapvetően a város érdeke, ebből adódóan a városvezetés felelőssége is, s nem lehet azt döntően a piaci automatizmusokra és kormányzati intézkedésekre bízni.

Pécs gazdasága, melynek vitalitása a város fenntartható fejlődésének alapfeltétele, jelenleg **kritikus helyzetben van**. Az ipar részaránya a vállalkozások számán belül mindössze 10%. A 2005-ben készült Pólus program, amely a környezetipart, a kulturális ipart és az egészségipart nevezte meg húzóágazatként, nem hozott áttörést. A kulturális iparra alapozott városfejlesztési stratégia, az EKF évét követően ugyan jelentős előrelépést hozott a város kulturális infrastruktúrája tekintetében, azonban érdemi gazdaságfejlesztési hatása a projektnek nem bontakozott ki. Pécs az egy főre eső jövedelem tekintetében egyre inkább elmarad a megyei jogú városok átlagától, iparüzési adóbevétele elmarad a hasonló méretű, sőt a kisebb megyei jogú városokétól is.

Pécs az **ipartelepítési tényezői**, különösen a vonalas infrastruktúrájának hiányosságai miatt kimaradt az 1990-es évek második felének zöldmezős beruházási hullámából. Jelentős előrelépés csak az ipari infrastruktúra fejlesztése terén történt. A Déli Ipari Park, a Pécsi Ipari Park (Újhegy) és a Pannova nagy volumenű ipar letelepítését tenné lehetővé.

A közúti kapcsolatok további javítása, valamint a vasúthálózat és a repülőtér reaktiválása, fejlesztése fontos, hiszen a város akkor képes növelni térbeli vonzerejét, ha minél nagyobb gazdasági térre kiterjedő üzleti kapcsolatrendszert képes működtetni.

A PTE Pécs gazdaságának meghatározó szereplője. Az egyetem és hallgatóinak a költsége a pécsi GDP-nek becslések szerint mintegy 15-20 százalékát teszi ki. Az egyetem gazdasági helyzetének tendenciaszerű romlása, a hallgatói létszám jelentős visszaesése a pécsi gazdaságra is súlyos következményeket hordoz. Fontos tendencia az is, hogy a Város egyre kevésbé képes a végzett hallgatók megtartására, erős Budapest és a vidéki növekedési centrumok munkaerő-elszívó hatása.

A város **költségvetése** az adóssághkonszolidációt követően is nehéz helyzetben van. Pécs kötelező feladatainak ellátása a közhatalmi bevételeinek jelentős hányadát köti le (4,5 milliárd forintot), így az európai középvároshoz méltó fizikai és humán infrastruktúra finanszírozása csak súlyos feszültségek árán lehetséges.

A város közszolgáltató cégei a múltból örökölt súlyos adósságterheket hordoznak, amelyek összegszerűségüket illetően 7-8 milliárd forintra rúgnak. A város vagyonának a hasznosításából származó (potenciális) jövedelmeit a városi cégek adósságszolgálatára felémészti, sőt évről-évre jelentős önkormányzati támogatást tesz szükségessé. A város infra-

struktúrájának, ingatlanvagyonának szükséges fejlesztései évek óta csak uniós támogatásokból, vagy a város és cégei újbóli eladósodásából finanszírozhatók.

Az épített környezet fenntarthatósági jellemzői

Az épített környezet állapota és a városfejlesztés gondjai a helyzetfeltárás alapján a következő témakörök mentén járható körül:

A közlekedési kapcsolatok hálózatának fejlesztése, üzemeltetése

A külső közlekedési kapcsolati hiánya mellett hiányoznak az M7, M9 gyorsforgalmi utakhoz csatlakozó, megfelelő színvonalú főúti kapcsolatok is. Hiányzik a várost és annak bel- és különösen lakott területeit ténylegesen elkerülő út. A vasúti kapcsolatokat alapvetően a rossz infrastruktúra, a pálya állapota határozza meg. A Pécs-Pogány repülőtérnek valódi funkciója jelenleg nincs. A város közlekedési tengelyein mind a külső városrészek, mind az agglomerációs települések irányából jelentős a túlterheltség és a parkolási nehézség. A közúthálózat, a gyalogos infrastruktúra állapota leromlott, kerékpáros infrastruktúra fejlesztése megkezdődött, a városon belüli közlekedést szolgáló hálózat még nagyrészt hiányzik. A közösségi közlekedés hálózata, lefedettsége alapvetően kielégítő, az előregedett járműpark cseréje megindult, de még nem elég vonzó alternatívája az egyéni közlekedésnek.

A területhasználat gondjai, ellentmondásai és kérdései

Felmerülő problémák:

- a területfelhasználások közötti kapcsolatok hiányából eredő műszaki zavarok,
- a monofunkciós városrészek extenzív területhasználata,
- a lakó és munkahelyek közötti távolságok okozta forgalomművekedés
- lakóingatlanok elhanyagoltsága, leszakadó városi területek
- a területhasználat egyensúlytalanságai
- a megvalósult beruházások nem álltak össze fejlődés-generáló rendszerré

A közterületek állapota

A megújult közterek az EKF talán legjelentősebb városfejlesztési eredményének tekinthetők. A közterületek tervezése terén hiányzik az önkormányzati következetesség. A város közterületi hálózata helyenként szakadozott, hiányos, minősége többnyire leromlott. Kiepítettsége városrészenként nagyon különböző, állapotát a kialakult közlekedési dominancia, illetve a gyalogos hálózatok elhanyagoltsága jellemzi. A város közterei akadálymentesítés szempontjából még nem képeznek folyamatos rendszert. A tömegközlekedés valós akadálymentesítése még nem kezdődött meg.

Az építmények állapota

Az önkormányzati intézmények 80%-a már megfelelő energetikai állapotba került. Az akadálymentesítés még itt is részleges. A város kulturális arculata szempontjából kiemelten fontos a kulturális örökség körébe tartozó épületek megőrzése. A döntően magántulajdonú lakóépületek tulajdonosainak jelentős része nem rendelkezik megfelelő jövedelemmel a szükséges karbantartások és az energetikai felújítás elvégzéséhez. Az alacsony mobilitás növelése érdekében a városnak ingatlan cserealapot kellene létesítenie egyedülálló idős emberek számára.

Intézményi ellátottság

Pécs regionális vezető szerepét nagyrészt annak köszönheti, hogy az intézményi feladatok széles skáláját látja el. Az EKF városfejlesztése során elsősorban a közterületek és a kulturális intézmény-hálózat került fejlesztésre, mely a gazdasági előrelépéshez jó kiinduló alapot szolgáltat. Az intézmény ellátottság összességében jónak tekinthető, hiány a (befektetés és fenntartás igényes) rekreációs területen érzékelhető.

Az összefüggések vizsgálata és szerepük a fenntartható fejlődést szolgáló városirányítás paradigmaváltása szempontjából

A Megalapozó tanulmány Helyzetelemzés fázisában feltérképezésre került, hogy a vizsgált négy fenntarthatósági területen (természeti környezet, épített környezet, gazdaság, társadalom) kiválasztott legfontosabb fenntarthatósági kritériumok milyen hatásokat gyakorolnak egymásra (keresztkapcsolati elemzés).

Szemléleti szempontból jelentős paradigmaváltást jelent már a megalapozó tanulmány készítésének fázisában az a szemléleti megközelítés, hogy a város vezetése –nem feltétlenül kizárólagosan- nemcsak a közvetlen jog- és kompetenciakörébe tartozó folyamatokért, hanem minden folyamatért felelős, ami a városban történik.

Összegző megállapítások a város helyzetéről a fenntartható fejlődés lehetőségei szempontjából

A vizsgálatok összegző megállapításaként elmondható, hogy **a város a vizsgált témakörök döntő többsége terén jelenleg nem teljesíti a fenntarthatóság követelményét, ezért önálló pályán haladó fejlődése is korlátokba ütközik.**

Jelentős könnyebbséget jelent az adósságkonszolidáció, azonban a negatív jövedelem áram, a gazdaság gyengesége és a jövővel szemben felhalmozódott adósságok (környezeti „adósságok”, az épített környezet leromlott állapota, a társadalmat terhelő problémák) azzal a veszéllyel járnak, hogy a jövő felélése folytatódik, és újrakezdődhet a pénzügyi adósságok felhalmozódása is.

A stratégiának arra kell irányulnia, hogy megteremtse a fenntarthatóság és az egyensúly irányába ható fejlődés feltételeit minden fontos területen. Ez alapozza meg azt a cselekvőképességet, amelynek keretében a város kiszolgáltatottság nélkül, relatíve szabad döntései keretében tervezze jövőjét és valósítsa meg céljait.

A város stratégiai céljai

Hosszú távú jövőkép

A jövőkép meghatározza a város jövőbeni helyzetét, a szűkebb és tágabb értelemben vett környezetéhez való viszonyát, a természeti és épített környezet, a társadalom és a gazdaság tervezett jövőbeli állapotát. A Megalapozó tanulmányban a fenntartható városról szóló jövőképet vázoltunk fel:

„Fenntartható fejlődésű városnak a belső motivációk által generált fejlődésre és ön-maga fenntartására képes várost tekintjük, amely belső erőforrásainak hatékony hasznosítása révén, egyedi döntésű működési támogatások nélkül képes pozitív jövedelemáram létrehozására és fenntartására, a külső kockázatok kezelésére, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, az alapvetően független működésre.”

Olyan komplex és innovatív eszköz- és intézményrendszert kell kialakítani, amelyek ezt a célt szolgálják. Elengedhetetlen az új struktúrák, a funkcionális területek összehangolt működtetése, amelyet a város vezetése, a gazdasági – és társadalmi szereplőkkel (vállalkozások, intézmények) valamint a város civil- és szakmai közösségeivel együtt érhet el, ezért kialakítja az ehhez szükséges irányítási rendszereket. A *strukturális elemek* kialakítása adja azt a dinamizmust, amely a fejlődés hajtóereje lesz a következő tervezési időszakban.

A széles platformon nyugvó szervezett együttműködési rendszer szükségességét a kedvezőtlen induló helyzet megváltoztatásához szükséges, rendkívülinek tekinthető dinamizmus, az erőforrások magas hatékonyságú és széles körű mozgósításának igénye indokolja, valamint az a tény, hogy az elérendő célok jelentékeny hányadának eléréséhez az önkormányzat nem rendelkezik közvetlen eszközrendszerrel, csupán partnerei közreműködése révén érheti el azokat.

A koncepció célja a város polgárai életminőségének javítása, amely az életminőség objektív és szubjektív oldalának egyidejű fejlesztésével érhető el, és a „város ahol jó élni”, valamint „a város, ahol szeretnek élni” kifejezésekkel jellemezhető. Ez több a magas életszínvonal biztosításánál. A magas életszínvonal az egyén szempontjából objektív, míg az „ahol szeretnek élni” szubjektív kategória; másrészt nem a város „kínálja” a jólétet, ami az egyén szempontjából passzív, elfogadó állapotot feltételez, hanem együttesen alakítják ki – a város és a lakosai, dinamikus, együttmozogva a mindig változó környezettel.

A Koncepció biztosítja a lakosok, a gazdaság szereplői, a szakértők és a politikusok közös véleményformálását. Ezzel a szemlélettel a telepítésfejlesztési célok is teljesen mások, mint egy mérnöki szempontú centralizált várostervezési szemlélet esetén. Ennek a szemléletnek a közvetlen haszna az is, hogy a kevesebb több lehet: a fizikai javak alacsonyabb szintje biztosíthat jobb, kellemesebb szubjektív érzést.

A Koncepció megtartja a funkcionális területek szerinti felosztást, és jövőképből származtatott stratégiai célokat egy-egy funkcionális területhez rendeli. Ezekhez a célokhoz is tartozik egy-egy jövőkép, amelyekből az adott stratégiai cél származtatható.

Az egyes területek jövőképből egy-egy stratégiai célt származtatunk a stratégiai célrendszer egyszerűsítése érdekében, az alábbiakban kifejtésre kerülő tartalmakkal, melyek a tervezhetőség, szervezhetőség, a megvalósítás feltételeinek rendszerezhetősége, valamint a

megvalósítás követése érdekében operatív célokra bomlanak. Az operatív célok további részekből (részcélokból) állnak, s az egyes operatív célok értelmezése további részletes feladatbontást tartalmaz. A tevékenységi szintre bontott célrendszer biztosítja a feladatgazdák (stakeholderek) pontos azonosítását és az egyértelmű munkamegosztás lehetőségét.

Az egyes fenntarthatósági területek jövőképe és stratégiai célja

Egészséges környezet biztosítása

A természeti környezet jövőképe egy olyan város, ahol a lakók egészséges környezetben élnek. A város épített és természeti környezetével együtt élő egységet alkot. A természeti környezete nyújtja számára a tartós humánbiológiai léthez elengedhetetlen jó minőségű levegőt, vizet és a testi, lelki és szellemi megújuláshoz szükséges esztétikus és inspiráló miliőt. A városban elegendő biológiailag aktív felületnek kell lennie ahhoz, hogy biztosítani lehessen a szükséges kondicionáló hatást megfelelő hőmérséklettel, páratartalommal, minimális környezeti ártalommal.

A tájkép vonzóbb, esztétikusabb lesz azáltal, hogy a tájszerkezet mozaikosabbá válik, vagyis több zöldfelületi és erdőfolt lesz látható. Megszűnik a tájfelszín továbbtördelése, azaz nagy bevágással illetve feltöltéssel járó átalakítások nem történnek. Végbemegy a tájsebek rekultivációja, újabb külfejtések nem nyílnak. A Mecseken folyamatossá válik az erdőborítás.

Az egészséges környezet biztosításában kulcsszereppel bíró biológiailag aktív felületek, ezen belül a kiemelt szerepet játszó közhasznú zöldfelületek: az erdők, a közparkok és közterek nagysága, valamint a kínált szolgáltatások száma és minősége (azaz a városi zöld életterek diverzitása) megnő. Megvalósul a meglévő zöldterületek rehabilitációja és a fenntartás színvonalának javítása. Az ellátatlan területeken és a zöldfelület-hiányos városrészekben új, közcélú zöldterületek kerülnek kialakításra.

A városi élet minőségét leginkább befolyásoló, a globális klímaváltozás trendjei szerint romló klimatikus feltétel: az emelkedő napi maximum és minimum hőmérsékletek, hőhullámok alakulását részben városépítészeti, építészeti és kertépítészeti módszerekkel mérsékelik. A várható nyári és őszi csapadékhiány egyrészt a városi csapadékvizekkel történő tervszerű gazdálkodás következtében, másrészt a zöldfelületek és a beszívargást segítő nem burkolt felületek városi arányának növelésével, harmadrészt a tisztított hulladékvizek hasznosítása révén orvoslásra kerül.

A város levegője, elsősorban a közlekedési eszközökhöz kapcsolható nitrogén-oxidok, ózon és szálló por (PM10) tekintetében tisztábbá válik, köszönhetően az átgondolt tömegközlekedési stratégiának és korszerűbb technológiák alkalmazásának. Az allergén pollenkibocsátók termőterülete csökken, pollenjük terjedése korlátozottabbá válik, végső soron az allergiás, asztmatikus és a tüdő egyéb megbetegedéseivel kapcsolatos kóros esetek száma csökken a városban.

Pécsett az egy főre jutó vezetékes vízfogyasztás mértéke tovább csökken. A keletkezett szennyvíz tisztítását követően a szennyvíziszap a felépült biogáz üzemben kerül felhasználásra. A Pécsi-víz és egyéb városi vízfolyások megtisztulnak. A városban a meglévő vizes felületek megmaradnak, a város életéhez funkcionálisan is jól illeszkedő továbbiak létesülnek. A

vízfolyások mellett azok medre is megtisztul, az invázióra képes agresszív idegenhonos növények visszaszorítása megtörténik. A medrek eredeti élőhelye rehabilitálódik. A csapadékvizek hasznosítása, a villámárvizek megelőzése és a vízfelületek növelése érdekében a vízgyűjtő területen, a vízfolyások mentén rekreációs környezetet is biztosító záportározók kerülnek kialakításra.

A természeti környezet rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Egészséges környezet.**

Fenntartható, fejlődő helyi társadalom

A fenntartható, fejlődő helyi társadalom a jelen problémáinak fenntartható folyamatok által történő megoldását, a kialakuló problémák kellő időben történő felismerését és kiteljesedésük megakadályozását, a helyi társadalomnak a jövő szempontjaira is figyelő, minőségi kritériumok mentén történő fejlesztését jelenti. E fejlesztések célja a város lakossága életminőségének folyamatos javítása, a helyi társadalom integráltságának erősítése.

A helyi társadalom integráltsága a fenntartható fejlődés elengedhetetlen előfeltétele. A közbizalom, amely a társadalmat szervező, irányító, alakító intézményekkel, ezeket az intézményeket reprezentáló személyekkel szemben megnyilvánul, egyik alapvető feltétele a társadalom integráltságának. Az elmúlt évtizedekben a magán-viszonyokat jellemző bizalom fokozatos leépülése a jellemző. A magán-viszonyokban megnyilvánuló bizalomhiány a társadalmi integráció erősödésének gátja.

A helyi társadalomhoz kötő kapcsolatok erősítésének fontos eszköze a közéleti aktivitás növelése, döntések kezdeményezésébe, előkészítésébe, megvalósításába való egyéni, illetve közösségi szintű bekapcsolódás lehetőségeinek, esélyeinek a szélesítésén keresztül. A különböző közösségek, civil szervezetek fontos kapcsolatot jelentenek az egyének, illetve az egyének és a helyi társadalom között. E közösségek, civil szervezetek fejlesztése, aktivitásuk növelése a társadalom integráltságát fejlesztő fontos elem, ebben az értelemben a társadalom fenntartható fejlődésének elengedhetetlen feltétele is.

A helyi társadalom erősítése önmagában erőforrást teremt. Nem csupán kiadásokat előzhet meg, de ezeknek az erőforrásoknak a mobilizálása révén pótlólagos erőforrást is jelent.

A helyi társadalom erősítése javítja az életminőséget. (Pl. a kapcsolati dimenziókat, a mentális jól-lét kérdéseit, stb.)

A helyi társadalom fejlesztése áttételesen hatást gyakorol a város és vonzáskörzete kapcsolatára.

Életminőség

A fenntartható helyi társadalom életminősége folyamatosan javuló tendenciát mutat, melynek belső forrásai:

- maga a helyi társadalom, amely folyamatosan törekszik az életminőséget hátrányosan befolyásoló, és magából a helyi társadalomból eredeztethető hatások felszámolására,

- a mennyiségi szempontok helyett a minőségi szempontok előtérbe állítása,
- a rendelkezésre álló erőforrások felhasználásának ezzel összefüggő újragondolása.

Az életminőség folyamatos fejlesztésének alapja a mindenki számára rendelkezésre álló javak - mint pl. a természeti környezet javai - társadalmi igazságosság elveinek megfelelő elosztása, az ezekből a javakból való részesedés esélyegyenlőségének biztosítása.

A társadalmi terület rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése:
Fenntartható, fejlődő társadalom

Pécs gazdasági célja: A város gazdasági alapjainak újjáépítése

A fenntartható fejlődésű város gazdasági vonatkozásban azt jelenti, hogy a Város országos és európai viszonylatban is megfelelő jövedelmet képes biztosítani lakosai számára. A Város és lakóinak jövedelme egyfelől a rendelkezésre álló erőforrások² mennyiségének gyarapítása révén (foglalkoztatás növelése, termelő- és pénztőke bevonása), valamint azok hatékony, és fenntartható hasznosítása (globális versenyképesség javítása, helyi gazdaság erősítése) révén növelhető.

A város a globális gazdaság szempontjából releváns erőforrásai a (szakképzett munkaerő, innovációs kapacitások, ásványkincsek és részben az energiaforrások) a nemzetközi munkamegosztásba történő hatékony bekapcsolódással hasznosulhatnak a leginkább:

- 1) Az egyetem innovációs kapacitásai, az általa kibocsátott magas minőségű munkaerő hasznosítása a magas hozzáadott értéket előállítani képes ágazatokban a leghatékonyabb. Ezek a RIS által megfogalmazott egészség- és környezetipar, valamint a nagyjából hozzájuk kapcsolódó gépipar lehetnek a jövőben leginkább (talán a kulturális ipar is). Ezekben az ágazatokban a városnak ricardói értelemben véve komparatív előnyei vannak, a város ebben a szegmensben a globális versenyben értelmezhető ágens, aktív gazdaságszervező tevékenységgel és tőkével, a megtelepülő és a már működő hazai és külföldi, jellemzően kis- és középvállalkozások hálózatosodásával (klaszterek) a nemzetközi láthatósághoz szükséges tömegszerűség reálisan elérhető.

A cél: Pécs (újra)iparosítása.

- 2) A Város a rendszerváltást követően a korábbi jelentős feldolgozóipari kapacitásokat működtető bányászvárosból **a térség szolgáltató/kereskedelmi központjává** alakult át. A szolgáltató ágazat jellemzően az ipart/bányászatot jelentősen meghaladó hozzáadott értékű, relatíve kis tőkeigényű és magas minőségű humán erőforrások alkalmazását feltételezi. A globális gazdaság egyik fontos innovatív termékét az ún. szolgáltató központok³ jelentik, amelyek egyfajta inkubátorként a városban tarthatják az eddig Pécsset elhagyó friss diplomások jelentős tömegét, valamint magas státuszú nemzetközi szakértői réteget vonzanak a városba. Nagyon fontos volna az egyetem-

² A város erőforrásai két típusúak: azok, amelyek a globális versenygazdaság szempontjából relevánsak, (kompetitív erőforrások) és azok, amelyek leginkább a helyi gazdaságban képesek hasznosulni (nem-kompetitív erőforrások). Az erőforrások mennyiségi növelése tekintetében a természeti erőforrásokat nagy körültekintéssel kell kezelni.

³ Általában nagy nemzetközi cégek bizonyos gazdasági háttértevékenységüket (ügyfélszolgálat, pénzügy/könyvelés, stb.) kihelyezik (kiszervezik) oda, ahol nagy tömegben állnak rendelkezésre nyelv(ek)et beszélő felsőfokú képzettséggel rendelkező fiatal munkavállalók.

mel való szoros együttműködésben az innovatív spin-off és start-up vállalkozások segítése és a térségben való megtartása is.

- 3) A város és térsége szakképzetlen és alacsony képzettségű munkaerejének foglalkoztatásához vélhetően továbbra is szükség van a tipikusan ezeket a munkavállalókat foglalkoztató gépipari/híradástechnikai, esetleg járműgyártási multinacionális nagyvállalat megtelepedésére. Annak ellenére, hogy ez a típusú foglalkoztatás meglehetősen bizonytalan (Elcoteq), de a hozzájuk kapcsolódó beszállítói hálózatok fejlesztése révén elősegíthető a pécsi gazdaságba történő „beszervesülésük”. Mindenesetre rövid- és középtávon nélkülözhetetlennek tűnik legalább egy ilyen **nagyfoglalkoztató idevonzása**. Ettől a megoldástól a foglalkoztatás viszonylag gyors javulása várható, bekövetkezése azonban nem váltja ki a gazdaság hosszabb távú stabilitását, fenntarthatóságát, variabilitását biztosító középmező befektetések fontosságát.
- 4) A **város ásványvagyonának (szén, urán) hasznosításával** kapcsolatos kérdések megkerülhetetlen fontosságúak: a mérleg egyik serpenyőjében a hasznosítás pozitív gazdasági hasznai (foglalkoztatás/jövedelem), a másikban a kitermeléssel kapcsolatos tisztázatlan ökológiai következmények és vele együtt a hosszabb távon vélelmezhető társadalmi költségek állnak. A város eszközei e témában korlátozottak, a döntés leginkább kormányzati kompetenciakörbe tartozónak látszik, azonban a város állásfoglalása egy ponton túl megkerülhetetlen. Ennek megalapozásához egyik oldalon a tervezett beruházások, a technológia és a művelési tervek és a környezeti, valamint egészségügyi hatások pontos ismerete, a másik oldalon a tervezett befektetések közvetlen és extern fejlesztési hatásainak mérlegelése szükséges, azzal a fenntartással, a környezeti és társadalmi oldalon a kor ipari követelményeinél szignifikánsan rosszabb feltételek nem vállalhatók, mivel a város stratégiai céljait és társadalmi békét veszélyeztethetik. A fenntartható fejlődéssel jellemezhető város a fejlődési és a környezeti-egészségügyi hatások komplex mérlegelését csak megfelelő alaposítógú hatástanulmányok és társadalmi kommunikáció alapján hozhatja meg. Ugyanakkor megfelelő biztonsági garanciák megléte esetén a fejlesztésektől való elzárkózás sem ésszerű egy olyan korszakban, amikor a gazdasági fenntarthatóság más módon esetleg nem biztosítható.

Jóllehet Pécs gazdasági problémáit érdemben és tartósan a globális versenyben történő helytállás segít megoldani, nem mondhatunk le **a helyi gazdaság⁴ fejlesztéséről** sem, sőt. A Város (és térsége) erőforrásainak jelentékeny része nem-kompetitív jellegű, a lokális gazdaság szempontjából bír jelentőséggel (jellemzően a kisipar és a helyi szolgáltatások nyújtói, részben a megújuló energiaforrások, és az áruterelésbe méretük okán bekapcsolódni nem tudó, vagy akaró várostérségi háttér gazdaságok, mezőgazdasági kisüzemek).

A globális versenyképesség javítása és a lokális gazdaság/társadalom fejlesztése egymást feltételezik: ha a város csak a globális versenyképességére koncentrálna, úgy jelentős gazdasági (társadalmi) potenciálról mond le, és a kockázatát nagyobb kockázatot vállal polgárainak biztonságos ellátása és a lokális közszolgáltatások megbízható biztosítása tekintetében (alapvető élelmiszer-ellátottság, energia-kiszolgáltatás, stb.) Ha pedig globális versenyképességünk nem vagyunk tekintettel, és minden figyelmünket a lokális gazdaság működtetésére koncentrálnánk, úgy olyan erőforrásokat „pocsékolunk”, amelyek a nemzetközi munkamegosz-

⁴ A Helyi Gazdaság fogalma alatt azokat a gazdasági tevékenységeket értjük, amelyek alapvetően az adott hely (lokalitás) nem-kompetitív erőforrásait hasznosítják és tipikusan önellátásra, vagy helyi piacokra termelnek.

tás rendszerében hasznosulva magasabb szükséglet-kielégítést biztosítanak a polgárainknak (Komparatív előnyök tana). Evidencia az is, hogy szükségleteinket, még az alapvetőeket is jórészt csak a nemzetközi munkamegosztás bonyolult rendszerében vagyunk képesek kielégíteni.

A helyi gazdaság azonban rendkívül fontos a globális versenybe bekapcsolódásra nem képes erőforrásaink hasznosítása szempontjából és nemcsak gazdasági, de leginkább társadalmi értelemben.⁵ A Helyi Gazdaság nemcsak a meglévő erőforrásaink teljesebb és hatékonyabb kihasználása miatt és az ellátásbiztonság okán fontos, de jelentős mértékben hozzájárul a foglalkoztatáshoz és a társadalmi kohézió erősítéséhez is.

A helyi erőforrásokra épülő gazdaság a város és környezete kapcsolatát is erősíti azáltal, hogy az ún. helyi termék kategóriában piacot kínál, integrál és piacra viszi a versenyképes termékeket. Ezekre a termékekre (pl. biotermék) fejlesztések, innovációk épülhetnek, a helyi gazdaság a globális versenybe történő integrálódás „általános iskolája”⁶ lehet.

Amíg a versenygazdaság fejlesztése a megtermelt jövedelem-tömeg gyarapítását szolgálja, a Helyi Gazdaság szerepe fontos a város és a globális gazdaság közti jövedelemáramlások optimalizálásában. ***A helyi gazdaság fejlesztése Pécs esetében a következő területeken a legrelevánsabb:***

- 1) a város-városkörnyék együttműködése (pl. CLLD⁷) az élelmiszergazdaság, esetleg az agrár-eredetű energiaforrások hasznosítása területén
- 2) a helyi piacok, helyi termék-klaszterek támogatása
- 3) az elsősorban helyi termékeket forgalmazó, illetve azokat felhasználó helyi kiskereskedelem és vendéglátás támogatása
- 4) a szociális-, illetve közfoglalkoztatás rendszerének továbbfejlesztése

Amíg a Helyi Gazdaság fejlesztése gátolja, lassítja a jövedelmek kiáramlását a városból, addig az egyetem (a nem pécsi hallgatók költsége révén), a turizmus és az alkonygazdaság a nem Pécssett képződő jövedelmek Pécsre vonzásával javítja a Város jövedelemegyenlegét. Fontos cél, hogy a távlati jövőben a város gazdaságában nagyobb súllyal szerepeljenek a helyi elemek és azok a gazdasági jelenségek is, amelyek a város jövedelemmegtartó és jövedelemvonzó képességét segítik.

A fenntartható gazdaságfejlődés alapfeltétele, hogy a város gazdasági értelemben is biztosítsa saját függetlenségét, önfejlődő képességét. Ehhez a gazdaság jövedelemtermelő és megtartó képességének jelentős javítására van szükség.

Összegezve: ***Kétpillérű gazdaságfejlesztési stratégiára van tehát szükség: olyanra, amely a foglalkoztatásra és a jövedelemtermelésre koncentrál;***

- olyanra, amely ennek érdekében folyamatosan javítja a város ***globális versenyképességét***, a gazdaság szereplőivel (Kormány, Egyetem, Kamara, VOSZ, Civilek,

⁵ A szakképzettséggel nem rendelkező munkanélküli pl. a közösségi kert művelésével, vagy a városi bérlakások rekonstrukciójában hasznosíthatók az erőforrásai. A kiskertben termelt gyümölcs nem elegendő piaci árualapnak, de a helyi piacon értékesíthető, meglévő szükségletet elégíti ki, stb.. A város szennyvizéből és más szerves hulladékaiból előállított energia hozzájárul energiafüggségünk csökkentéséhez.

⁶ Csaba Ders verbális innovációja.

⁷ Közösség Által Irányított Helyi Fejlesztés.

stb.) folyamatosan kommunikál, képes alkalmazkodni a globális gazdasági trendekhez és a városlakók változó igényeihez;

- és egyben olyanra, amely feltárja és hasznosítja a város (és környéke) sajátos **lokális erőforrásait** a város polgárainak teljesebb, magasabb szintű, valamint biztonságos szükséglet-kielégítése érdekében.

A stratégiai cél rövid neve a hivatkozásoknál:

A város gazdasági alapjainak újjáépítése

Kompakt város – kiegyensúlyozott területhasználattal

Az épített környezet, a közlekedési, a közmű infrastruktúra és az energiaellátás együttesen biztosítja azt a városi térszerkezetet, amelyben optimális eljutási idővel, a közösségi és nem motorizált közlekedés arányának növelésével biztosítható a fenntartható mobilitás igény kielégítése. Az arányos funkció megosztáson alapuló, policentrikus szerveződésű település, a feladataikat önállóan is ellátni képes gazdaság-szolgáltatói központokat fejleszt és működtet.

A jövő városa az épített környezet és a közlekedési infrastruktúra szempontjából

A kultúra városa⁸ mindenkor egészséges, kényelmesen lakható, rendezett és igényes települési környezetet és magas életminőséget kínál a természeti környezetükkel harmóniában élő polgárainak. A város lakosságszámának csökkenése megáll, és 150 000 fő körül stabilizálódik. A város történetiségére és kultúrájára alapozott imázsa összekapcsolódik a korszerűség és megújulás fogalmaival.

A város szerepe az elkövetkező évtizedekben folyamatosan erősödik, intézmény hálózata, kereskedelmi és szolgáltatási kínálata regionálisan és interregionálisan is komplex főközponti, nemzetközi kapu szerepet tölt be, Feladatainak ellátását közúti, vasúti közlekedési kapcsolatainak fejlesztései, és a működő Pécs-Pogány repülőtér hatékonyan segítik elő.

A beépített és nem beépített területek rendezett és igényes kialakítása, a biztonságos ellátást nyújtó közlekedési és közmű infrastruktúra, valamint ezek környezetet kímélő üzemeltetése együttesen biztosítja a város épített környezetének fenntartható fejlődését.

A város **térszerkezeti problémáinak kezelése** (a várostest szétszakítottságának megszüntetése, kapcsolatok javítása, a gazdátlan területek megszüntetése, városrész központok fejlesztése, zöld, kék és közterületi hálózatok kialakítása) csökkenti az átlagos eljutási időt, ezzel csökken a fajlagos közlekedési igény és a motorizált közlekedés által okozott környezet terhelés. A rendezettség, az elérhetőség és a kiegyenlített ellátottság növeli a társadalmi esélyegyenlőséget.

A logisztikai, építőipari és turizmusbeli húzóágazatai mellett kitörési pontokká válnak a kulturális ipar és turizmus, az innovatív egészségipar, környezetipar, gép és az elektrotechnikai ipar, melynek fejlesztései hatékonyan hasznosítják a város térszerkezetében arányosan elosztott gazdasági területeket.

⁸ Országos fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió 3.1.4.5

A **területfelhasználás kiegyensúlyozottá válik**, a rosszul, vagy alulhasznált területek folyamatos rehabilitálásával a várostestek kohéziója erősödik, **a város beépített területei ok nélkül nem növekszik**. A **zöldfelületi hálózat** biztosítja a használatban a differenciált hozzáférés lehetőségét és hatékonyan közreműködik a levegő minőség elvárt minőségének fenntartásában. A város egyezteteti a területhasználatra vonatkozó terveit a várostérség településeivel annak érdekében, hogy a zöld és mezőgazdasági területek beépítése megálljon, és a városon belüli alulhasznált, vagy barnamezős területek megújuljanak.

A **policentrikus városszerkezet** arányosan és a közösség igényeit szolgálva használja ki a területhasználatban rejlő sokszínű lehetőséget, ezzel teret engedve a helyi közösségek fejlődésének, és azok kezdeményező készségének kibontakozására. A városrészek központjai visszanyerik szerepüket, funkciókban gazdagodnak, **megőrzik építészeti értékeiket és fejlesztik egyedi arculatukat**. A Belváros lakhatóságát és különleges értékeit az intézmények, a kereskedelem és a szolgáltatás értékteremtő beruházásokkal növeli.

A város lakosainak szemléletében általánossá válik **az igényes épített környezet elvárása és tisztelete**, a klímaváltozás, az energia tudatosság és a saját tevékenységük környezeti hatásainak ismerete.

A helyi kormányzás a városfejlesztést, településrendezést, mérnöki és építészeti tervezést **kiemelt fontosságú szakmai munkának tekinti**. A városfejlesztés folyamatait kutatásokkal, felmérésekkel kíséri, az épületállományról katasztert készít és a közösség számára is hozzáférhető **térinformatikai rendszert** működtet.

A városfejlesztés kérdéseiben **stratégiai együttműködés** alakul ki a város legfontosabb partnereivel, elsősorban az Egyetemmel. A város és térsége kapcsolatában kialakulnak az együttműködéshez elengedhetetlen fejlesztési platformok, melyek keretében a résztvevők közös üzemeltetést és **kölcsönösen előnyös fejlesztési célokat valósítanak meg**.

A korszerű zöldfelületi előírások, a zöld- és vízfelületi infrastruktúra fejlesztése, az épületek energetikai tulajdonságainak javulása, a racionális, a várostérséget integráló közlekedési kapcsolatok és a korszerű tömegközlekedés **hatékonyan csökkentik** az energia felhasználást, a zajterhelést és a széndioxid kibocsátást, csökkentik a levegőbe jutó egyéb szennyeződések mértékét és javítják a levegő minőségét.

A Mecsek oldal beépítése **menyiségi helyett minőségi kérdéssé válik**, terjeszkedését az elérhető infrastruktúra figyelembevételével a helyi építés szabályozás erősen korlátozza úgy a beépítés mértékében, mint az építmények magasságában. Kereteit az építészeti mértéktartás, a táji és természeti környezet megóvása, továbbá a belvárosi területek levegő minőségének biztosítása szabja meg.

A város őrzi és ápolja kulturális – ezen belül épített - örökségét, ugyanakkor **korszerű eszközökkel fejleszti kialakult építészeti arculatát**. A beruházások mellett kellő hangsúlyt kap a fenntartás és üzemeltetés, ami a közállapotok jelentős javulását eredményezi.

A vízi közművek hálózata a legkorszerűbb környezetvédelmi elveknek megfelelően folyamatosan fejlesztett és karbantartott. A kiépített rendszerek hatékonyan kihasználják, és fejlesztésre ösztönzik a terület használóit. A kommunikációs és info-technikai rendszerek nem csak a lakosság széleskörű ellátását biztosítják, de a térinformatikán keresztül városüzemeltetés és fenntartás területén is hatékonyan támogatják a munkát. A **szelektív hulladékgyűjtés és újrahasznosítás** a város területén teljes körűvé válik, mely rendszerbe a vonzáskörzet települései is bekapcsolódnak.

A térszerkezet – területhasználat – mobilitás problémakört egyik oldalról vizsgálni és értelmezni kell az életmód és a tényleges térhasználat szempontjából, míg a megoldáshoz vezető utat a helyesen kiválasztott operatív célok, ezekhez megfogalmazott stratégiák és a rendelkezésre álló településrendezési eszközök jelölik ki.

Energetikai szempontból a város a következő fontos feladatokat valósítja meg:

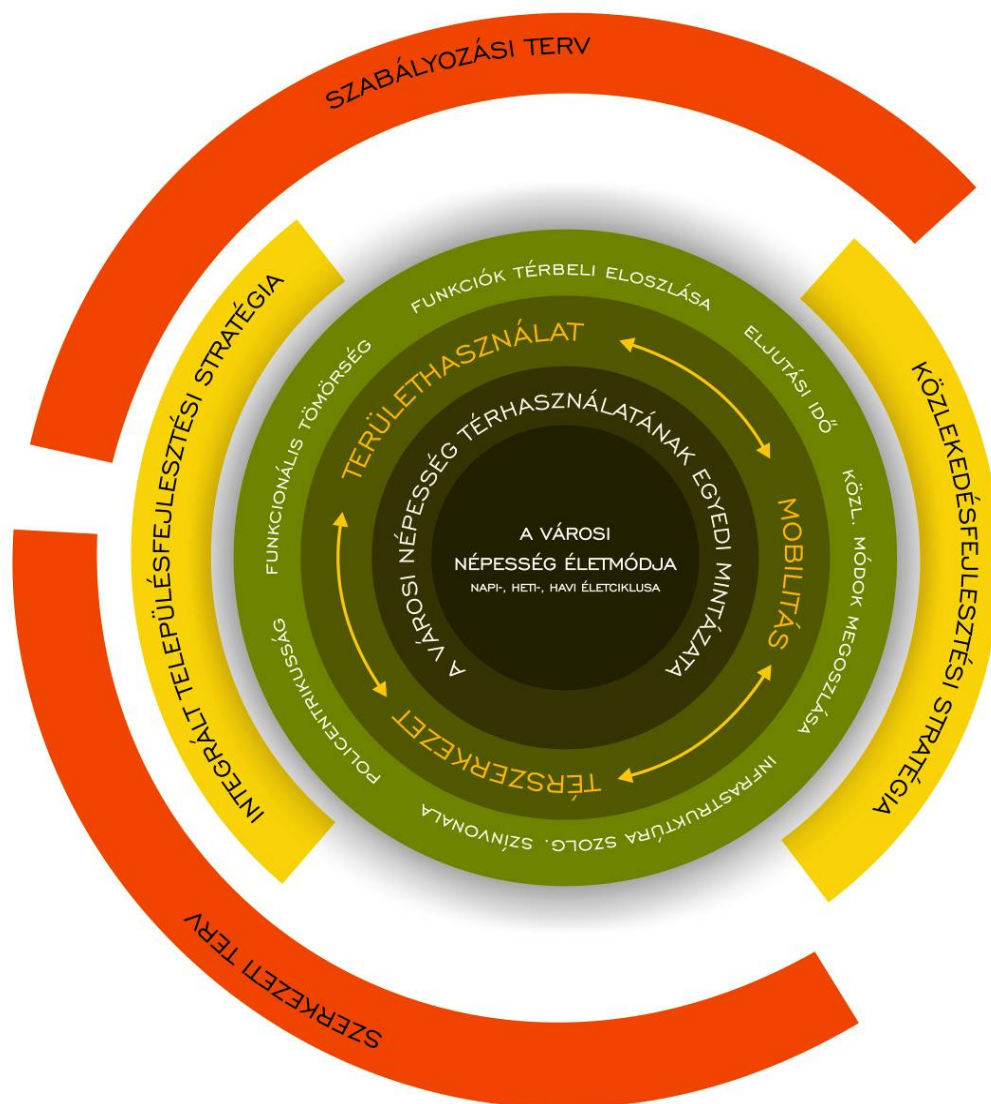
- o A külső energiaforrásoktól való függőség csökkentése,
- o Az energiaellátás biztonságának fenntartása,
- o A teljes energiahatékonysági mutató (termelt/befektetett energia) maximalizálása a veszteségek minimalizálása érdekében (0 veszteség elve)
- o Községi energiarendszerek kialakítása,
- o A megújuló energiák részarányának növelése a biodiverzitás és a **természeti tőke fenntartása, növelése mellett.**

A város energiastratégiájában megfogalmazott hosszú távú jövőkép szerint olyan városi energetikai rendszer alakul ki, amely csökkenti az üvegházhatású gázok mennyiségét, miközben külső energiaforrások hiányában is biztosítani tudja az energiabiztonságot, rugalmas és diverzifikált energia portfólión alapszik, és minimális energiaveszteségre törekszik.⁹ Ennek érdekében decentralizált energiaköröket hoz létre, amellyel elősegíti az önállóan is életképes városrész központok fejlődését.

Az épített környezet rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Kompakt város.**

---

⁹ Pécs MJV Energiastratégiája, 2013

Városkormányzás – Ko(o)rmányzás

Az *együttes kormányzást* a következőkben a *Ko(o)rmányzás* szóval jelöljük. Az irányítás és a felelősség a városvezetés kezében van, de a döntéshozatalhoz olyan módon alakítja ki a hátteret, amelyben támaszkodik a város aktív résztvevőire, beleértve a város lakosait is. Az összes lakosnak lehetősége van arra, hogy ha kíván élni a közvetlen környezete formálásával, a közösségalkotással, az megtehesse, van olyan szervezeti megoldás, ahol a javaslatait meghallgatják, értékelik, és amennyiben megvalósításra érdemes, akkor segítik a megvalósulását.

A város és vonzáskörzete együtt alkot életképes egységet, ezért döntéseiket összehangoltan hozzák meg, kihasználva egymás szinergiáit. A város és vonzáskörzete egymást segítve éri el céljait. Pécs támogatja a régiót, a térség gazdaságának fejlődését elősegítő együttmű-

kódések kezdeményezésével, a szakértelem és a kultúra régiós szintű, helyhez (a vidéki helyszínekhez) vitt biztosításával.

A városvezetés és az egyetem felismeri, hogy mindkettőnek akkor van esélye jelentős eredmények elérésére, ha közös stratégiát alakítanak ki, amelyben mindkét fél megőrzi az önállóságát, közös célok mentén egymást segítve lépnek fel a város nevében és szorosan együttműködnek a gazdasági szféra szereplőivel és az őket képviselő kamarai szervezetekkel.

A helyi kormányzás jövőképeinek további jellemzői

A helyi kormányzás megfelelő mértékben felismeri a helyi társadalom állapotát, problémáit, és adekvát, hatékony megoldásokat ad a problémákra. Rendelkezésre állnak olyan adatok, felmérések, elemzések, amelyek a helyi társadalom megismerését lehetővé teszik a helyi kormányzás számára. Kialakult az éves monitoring-rendszer, létrejön egy, a helyi társadalommal komplex módon foglalkozó funkcionális szervezeti egység.

A politikai szempontok ésszerű mértékben érvényesülnek, kiküszöbölik a „választás-ciklikus gondolkodásmód”-ot, a hosszú távú gondolkodás megjelenik a helyi kormányzásban. A kormányzás identitása a helyi társadalomhoz kapcsolódik.

A szubszidiaritás elve a lehetséges határokon belül maximálisan érvényesül. Maximális az igény a konszenzusra, a konstruktív kompromisszumokra.

A városkormányzási terület rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Ko(o)rmányzás.**

Fenntarthatósági rendező elvek - irányelvek

Mivel a város a geo-bioszféra alrendszere, ezért szerveződésére és működésére érvényesek a létfenntartó rendszer, a természet törvényei. A rendezőelvek nagy része a természetes rendszerek szerveződésének és működésének modelljéből származik.

A fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása érdekében a következő rendező elveket (irányelveket, horizontális célokat) érvényesítjük az összes funkcionális területre és stratégiai célra:

**CSELEKVŐKÉPESSÉG
SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE
RENDSZERHATÉKONYSÁG
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS
FELELŐSÉGVÁLLALÁS**

Cselekvőképesség – reziliencia, válaszolóképeség

Egy nyitott város hatékonyan képes hasznosítani az erőforrásait és a megtermelt jövedelmeit igyekszik a saját erőforrásainak gyarapítására és minőségének javítására fordítani, az képes magas minőségű épített és természeti környezetet, minőségi közszolgáltatásokat, ez

által pedig magas életminőséget biztosítani a polgárainak. Ettől válik fenntarthatóvá és részben függetlenné. Egy *reziliens*, saját lábán álló város saját fejlődési pályát fogalmaz meg, megteremti a környezetéhez való rugalmas alkalmazkodás feltételrendszerét és ez által képes is stratégiai céljait megvalósítani. Reziliencia alatt az urbanisztika szakirodalma egy várost érő sokkhatásra adott rugalmas választ, megújulást, újjászületést értelmaz az élő rendszerekre használt fogalom alapján.

A koncepciónak olyan új szemléletet kell megfogalmaznia, amelyben a város rugalmasan képes a várható változásokra reagálni. Ehhez egy olyan dinamikusan fejlődő városi struktúrát alakít ki a város a lakóival együtt, amelynek egyik fontos jellemzője a kreatív cselekvőképesség, a globális folyamatoktól nem szorosan függő alapszintű működés, és az országos folyamatoktól való relatív függetlenség.

Ez az irányelv a cselekvőképes, reziliens város, röviden: **CSELEKVŐKÉPESSÉG.**

Sokféleség növelése

A megújulóképességet, a rezilienciát elősegíti a sokféleség, azaz a *diverzitás növekedése*. A természeti rendszerekét a biológiai, a társadalmi rendszereket a társadalmi sokféleség. Mindkettőre szükség van, mivel a város élhetőségét, egészségességét a gazdagabb, diverzebb természeti környezet fokozza, a működőképes és kreatív közösségek létrejöttének számát, a szegregátumok bevonásának valószínűségét, és sokkhatás esetén a város működőképességi szintjét pedig a társadalmi diverzitás növelése segíti elő. A diverzitás a gazdaságban növeli a fejlődési utak lehetséges számát és csökkenti a kockázatot a váratlan események hatása vonatkozásában. A fejlődés minden formájának egyik fontos feltétele a sokféleség, a változatosság.

Ez az irányelv a sokféleségre törekvő város, röviden: **SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE.**

Rendszerhatékonyság

A természetes rendszerekben rendkívül hatékony anyag- és információcsere megy végbe. A technológiai, gazdasági, társadalmi rendszereinknek is hasonló elven kellene működni a fenntarthatóság elérése érdekében. A város számtalan erőforrással rendelkezik, mind a fizikai, mind a szellemi képességek tekintetében, amelyeket nem hasznosítunk, értékes erőforrásként visszaforgathatnánk a város működési folyamatába. Ilyen lehet gazdasági értelemben az évente az uránbányából kiszivattyúzott vízmennyiség; társadalmi értelemben az itt végzett diplomások foglalkoztatása; a természeti környezet esetén a meglévő zöldterület rendszerbe szervezése; az épített környezet esetében a kihasználatlan ingatlanok; a kormányzás esetében a városi polgárok segítőkészsége, szakértelme. Egy valós példa a megvalósításra: a város szennyvízkibocsátására tervezett biogáz erőmű. Egy rendszer, egy város hatékonysága jelentősen függ a folyamatok lokalitásától, változatosságától és a gazdaságában alkalmazott technológiák ciklusosságától. Ezeket a rendezőelveket foglalja össze a Kék Gazdaság is.

Ez az irányelv a **RENDSZERHATÉKONYSÁG.**

Esélyteremtő hozzáférés

A város életének szinte minden területén jelentkező növekvő feszültségek és szélsőségek kiegyensúlyozására szolgál az esélyteremtés és a lehetőségekhez való hozzáférés. Társadalmi értelemben a leszakadó rétegek fejlődését segítjük elő, gazdasági értelemben a (köz)javakhoz való hozzáférés esélyét, elsősorban a kis- és közepes méretű helyi vállalkozások számára. A természeti környezetben a leromlott környezeti elemek visszaállítása, az épített infrastruktúra szükséges elemeinek szinten tartása felel meg ennek a rendezőelvnek.

A negyedik irányelv az **ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS**.

Felelősségvállalás

A cél az egyéni, közösségi és társadalmi felelősségvállalás. Az egyének felelősséget kell, hogy vállaljanak azokért a közösségekért, amelyeknek tagjai. A közösségek az egyénekért és a társadalomért tartoznak felelősséggel, a városnak pedig felelősséget kell vállalnia a benne élő egyénekért és közösségekért, valamint a jövő generációiért is.

Az ötödik irányelv a **FELELŐSSÉGVÁLLALÁS**.

Jövőkép, átfogó cél és stratégiai célok rendszere

JÖVŐKÉP	<p>PÉCS LEGYEN OLYAN VÁROS, AHOL JÓ ÉLNI, ÉS LAKÓI SZERETNEK IS ÉLNI. AZ ÉLETMINŐSÉG KÖZELÍTSEN AZ EURÓPAI ÉLVONALHOZ.</p> <p><i>A város legyen vonzó a mindenkori lakói és az ide érkezők számára is, magas szinten biztosítsa a kor követelményeinek megfelelő környezeti, anyagi, szolgáltatási feltételeket, vonzó életperspektívát nyújtó foglalkoztatási feltételeket kínáljon, és egyúttal a lakosságnak a városhoz fűződő pozitív érzelmi viszonya, elégedettsége, a városért való tenni akarása is járuljon hozzá a város megtartó- és fejlődőképességéhez.</i></p>				
ÁTFOGÓ CÉL	<p>PÉCS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRE KÉPES TÉRSÉGI VONZÁSKÖZPONT</p> <p><i>Hosszú távon a természeti és épített környezet, a gazdaság és a társadalom egyensúlyos, a regionális környezethez harmonikusan kapcsolódó fejlődésére van szükség.</i></p> <p><i>Az egyensúly hiánya a fenntarthatóság ellen hat. A fenntarthatóság és a fejlődés elválaszthatatlan követelmények, mivel fejlődés hiányában a fenntarthatóság megkérdőjeleződik, a fenntarthatósági követelmények figyelmen kívül hagyása mellett pedig a fejlődés ütközik korlátokba. A városnak meg kell erősítenie történelmi távlatokban kialakult regionális vonzerejét, integratív és fejlődés-ösztönző szerepét, mert a város és környezete az erőforrások tekintetében erősen egymásra utalt, s Pécs a régió legnagyobb városaként felelősséggel is rendelkezik a térségi fejlődés segítése, ösztönzése terén.</i></p>				
1. STRATÉGIAI CÉL	EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET				
OPERATÍV CÉLOK	1. Klimaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás	2. Zöld és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása	3. A környezeti ártalmak csökkentése	---	----
2. STRATÉGIAI CÉL	A FENNTARTHATÓ, FEJLŐDŐ TÁRSADALOM				
OPERATÍV CÉLOK	1. Integrált helyi társadalom	2. Fenntartható módon javuló életminőség	3. A helyi társadalom kulturális tőkájének gyarapítása	4. Közösségek fejlesztése	5. „Társadalom-monitoring”
3. STRATÉGIAI CÉL	A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK újjáépítése				
OPERATÍV CÉLOK	1. A foglalkoztatási szint növelése	2. A Helyi Gazdaság megerősítése	3. Hasznosítható gazdasági erőforrások feltárása, fejlesztése és gazdasági hasznosítása	---	----

4. STRATÉGIAI CÉL	KOMPAKT VÁROS Kiegyensúlyozott városszerkezet				
OPERATÍV CÉLOK	1. Kiegyensúlyozott térszerkezet	2. Mobilitás, az elérhetőség növelése	3. Optimális területhasználat	4. Építmények állapotának javítása	5. Energiabiztonság tiszta, fenntartható energiaforrásból
HORIZONTÁLIS CÉLOK	CSELEKVŐKÉPESSÉG				
	SOKFÉLESEG NÖVELÉSE				
	RENDSZERHATÉKONYSÁG				
	ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS				
	FELELŐSÉGVÁLLALÁS				

FELSŐ VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az új településfejlesztési koncepció készítését az előző koncepció elavultsága, jogszabályváltozás, az új uniós és hazai területfejlesztési dokumentumoknak való megfelelés és az új, 2020-ig tartó középtávú és 2030-ig szóló hosszú távú célokhoz és pályázati feltételekhez való alkalmazkodás igénye váltotta ki. Az új dokumentum az új Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) alapjává válik.

A tervezési folyamat a Koncepció Megalapozó tanulmányának készítésétől az ITS elkészítéséig egy szélesedő körben folytatott partnerségi folyamat keretei közt zajlik.

A koncepció készítése a korábbiaktól eltérő elvek mentén történik. Nagy hangsúlyt kapott a tervezés során a fenntartható fejlődés követelményeinek való megfelelés, amely Pécs esetében nem általános, hanem a városműködés területeit konkrétan érintő kritériumként került figyelembe vételre. Fontos szempont volt továbbá a nehézségekkel küzdő jelen előre vetítése helyett olyan jövőbeli célok kitűzése, amelyek megfelelnek a fenntartható, önálló pályán haladó fejlődés követelményének. A felgyorsult természeti, gazdasági és társadalmi környezetváltozások indokolják azt, hogy a város képes legyen reagálni a gyors vagy váratlan környezeti változásokra (reziliencia).

A város jelenlegi helyzete

A Megalapozó tanulmány keretében végzett vizsgálatok szerint a város a legtöbb vizsgált területen nem felel meg a fenntartható fejlődés követelményeinek.

Térségi vonzerő

A város térségi vonzereje néhány hosszú távú jellemző (történelmi, kulturális, építészeti, környezeti értékek) tekintetében fennmaradt, a rövidtávú mérlegelések azonban (munkahely-, lakóhely- képzőhely-választás, befektetés-allokáció) azonban mindinkább negatív tendenciát mutatnak. Pécs kiterjedt vonzásterülete, szolgáltatásai felelősséget terhelnek a városra abban a tekintetben, hogy fejlődési motor-szerepének hiányában a tágabb környezet fejlődésének kilátásait is gyengíti.

El kell érni, hogy a tervekben szereplő, a térségi kapcsolatok erősítését, életre keltését szolgáló infrastruktúra-fejlesztések (autópályák, vasút, stb.) addig megtörténjenek, amíg a város rendelkezik megfelelő imázssal ahhoz, hogy a negatív tendenciákat meg tudja fordítani.

Fontos, hogy a város szűkebb környezetében és nagytérségi tekintetben is megerősítse kapcsolatrendszerét, és képes legyen azt aktivizálni a gazdasági és innovációs szférában. A közelebbi kapcsolatrendszerben a környező települések, megyei szinten elsősorban Komló, Bóly és Mohács térsége jelentik a legoperatívabban fejlesztendő kapcsolati szintet. A város

nagytérsgéi orientációjában – miután a hazai fejlesztési erőterben városunk a perifériára szorult – felértékelődnek a déli szomszédos térségek. Baranya megye koncepciója a Zágráb-Belgrád-Budapest térség centrumának szerepét tűzi ki célul, mely különösen Pécs számára jelent ugyancsak perspektívát.

A fenntarthatósági területek helyzete

A koncepció a fenntartható fejlődés négy fontos fenntarthatósági területét különbözteti meg: a természeti környezet, a társadalom, a gazdaság és az épített környezet területét. A koncepció a fenntarthatóság és a fejlődés követelményének tartóssága érdekében hangsúlyozza e területek egyensúlyának fontosságát.

Ebből kiindulva nemcsak az egyes fő területek és azok részterületeinek fenntarthatósági állapota, hanem e területek egymásra hatása, kereszthatásaik is elemzés tárgyát képezték. Az újszerű megközelítés megjelenik a Koncepcióban foglalt célrendszer elemeinek mindegyike esetén a többi területhez való kapcsolódás tartalmának kifejtése során. Hasonlóképpen bemutatásra kerül a céloknak a horizontális elvekhez való kapcsolódása is.

Természeti környezet

A múlt időszakokban történt beépítések következtében a város átszellőzése sérült, levegője az ország legrosszabbjai között van. A nem megfelelő szellőzés miatt a Mecsek hatása nem tud kellően érvényre jutni, a városon belül kevés az oxigéntermelő és porszűrő zöldfelület, valamint a rekreáció feltételei sem kedvezők. Az éghajlat általános melegedése, a szélsőségesen meleg nyári napok számának növekedése és a levegőáramlás lefékeződése együttesen felhívják a figyelmet a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás és a környezetterhelések csökkentésének fontosságára. Erre – a hátrányt előnyé fordítva – a szélsőségesen ingadozó csapadékvizekkel és a hulladékvizekkel való gazdálkodás révén lehetőség kínálkozik.

Társadalom

A koncepcióhoz készült elemzések a társadalmat a megszokottól eltérően nem az intézményrendszeri ellátottság tükrén keresztül, hanem közvetlenül vizsgálták. A lakosság „jól-létének” nem-anyagi tényezői jelentős hangsúlyt kaptak, azonban e téren súlyos adat- és információhiánnyal kellett megküzdeni. A város társadalmi helyzetének vizsgált dimenziói a demográfia, a materiális jól-lét, az érzelmi jól-lét, a környezet élhetősége, a kulturális tőke, az egészségmagatartás, a munkanélküliség, a közügyekben való részvétel, a biztonság és a társas kapcsolatok voltak.

Pécs társadalmát számos, a fenntartható fejlődést akadályozó probléma jellemzi. A torzuló demográfiai struktúra és következményei, a kellő mértékű integráltság hiánya, a köz- és magánzférában jellemző bizalomdeficit, a mentális és materiális jól-lét problémái, a gazdasági környezet hatásaira is visszavezethető bizonytalanságérzet, az egészségmegőrzés fel-

tételeinek súlyos hiánya, a természeti és közösségi javak egyenlőtlen eloszlása mind a fenntartható társadalom kialakulása ellen hat. A város számára rendelkezésre álló (nem gazdasági jellegű) javak eloszlásában mutatkozó egyenlőtlenségek tovább gyengítik a társadalom integráltságát.

A nem fenntartható pályán haladó helyi társadalom esetében nem beszélhetünk a város fenntartható fejlődéséről sem. A helyi társadalom fenntartható fejlődési pályára állítása magába foglalja a jelen problémáinak fenntartható folyamatok által történő megoldásait, a kialakuló problémák kellő időben történő felismerését és kiteljesedésük megakadályozását, a helyi társadalomnak a jövő szempontjaira is figyelő, minőségi kritériumok mentén történő fejlesztését is.

A gazdaság fenntarthatósági helyzete

A város működőképessége gazdasági alapjainak a 90-es években bekövetkezett megroppanása következtében kérdőjeleződött meg. A város a rendszerváltást követően nem tudott olyan vonzó feltételrendszert kialakítani, amely az ide áramló befektetések és a helyi vállalkozások fejlődése révén képes lett volna pótolni a megszűnt gazdasági potenciált. A gazdasági szerkezet átalakítása alapvetően a város érdeke, ebből adódóan a városvezetés felelőssége is, s nem lehet azt döntően a piaci automatizmusokra és kormányzati intézkedésekre bízni.

Pécs gazdasága, melynek vitalitása a város fenntartható fejlődésének alapfeltétele, jelenleg **kritikus helyzetben van**. Az ipar részaránya a vállalkozások számán belül mindössze 10 %. A 2005-ben készült Pólus program, amely a környezetipart, a kulturális ipart és az egészségipart nevezte meg húzóágazatként, nem hozott áttörést. Pécs az egy főre eső jövedelem tekintetében egyre inkább elmarad a megyei jogú városok átlagától, iparüzési adóbevétele elmarad a hasonló méretű, sőt a kisebb megyei jogú városokétól is.

A várt eredmények elmaradását nem a hibás irányválasztás, hanem a választott ágazatok kezdeti fejlődési szakaszából adódó alacsony nagyságrend okozta, mivel a stratégiai ágazatok közt nem szerepelt megfelelő tömegszerűséget biztosító¹⁰ húzóágazat (pl. gépipar).

Pécs az **ipartelepítési tényezői**, különösen a vonalas infrastruktúrájának hiányosságai miatt kimaradt az 1990-es évek második felének zöldmezős beruházási hullámából. Jelentős előrelépés csak az ipari infrastruktúra fejlesztése terén történt. A Déli Ipari Park, a Pécsi Ipari Park (Újhegy) és a Pannova nagy volumenű ipar letelepítését tenné lehetővé.

A közúti kapcsolatok további javítása, valamint a vasúthálózat és a repülőtér reaktiválása, fejlesztése fontos, hiszen a város akkor képes növelni térbeli vonzerejét, ha minél nagyobb gazdasági térre kiterjedő üzleti kapcsolatrendszert képes működtetni.

A PTE Pécs gazdaságának meghatározó szereplője. Az egyetem és hallgatóinak a költsége a pécsi GDP-nek becslések szerint mintegy 15-20 százalékát teszi ki. Az egyetem gazdasági helyzetének tendenciaszerű romlása, a hallgatói létszám komolyabb mértékű visszaesése a pécsi gazdaságra vonatkozóan is súlyos következményekkel jár. Fontos tendencia az is, hogy a Város egyre kevésbé képes a végzett hallgatók megtartására, erős Budapest és a vidéki növekedési centrumok munkaerő-elszívó hatása.

10

A város **költségvetése** az adósságkonszolidációt követően is nehéz helyzetben van. A város közszolgáltató cégei a múltból örökölt súlyos adósságterheket hordoznak, amelyek összecsúszásukat illetően 7-8 milliárd forintot rúgnak. A város vagyonának a hasznosításából származó (potenciális) jövedelmeit a városi cégek adósságszolgálatára felemészti, sőt évről-évre jelentős önkormányzati támogatást tesz szükségessé. A város infrastruktúrájának, ingatlanvagyonának szükséges fejlesztései évek óta csak uniós támogatásból, vagy a város és cégei újbóli eladósodásából finanszírozhatók.

Épített környezet

Az épített környezet állapota és a városfejlesztés gondjait a helyzetfeltárás a következő témakörök mentén járta körül:

A közlekedési kapcsolatok hálózatának fejlesztése, üzemeltetése

A külső közlekedési kapcsolati hiánya mellett hiányoznak az M7, M9 gyorsforgalmi utakhoz csatlakozó, megfelelő színvonalú főúti kapcsolatok is. Hiányzik a várost ténylegesen elkerülő út. A vasúti kapcsolatokat alapvetően a rossz infrastruktúra, a pálya állapota határozza meg. A Pécs-Pogány repülőtérnek valódi funkciója jelenleg nincs. A város közlekedési tengelyein mind a külső városrészek, mind az agglomerációs települések irányából jelentős a túlterheltség és a parkolási nehézség. A közúthálózat, a gyalogos infrastruktúra állapota leromlott, a kerékpáros infrastruktúra kiépítése megkezdődött, de a belső mobilitást tekintve a szerepe még marginális. A közösségi közlekedés hálózata, lefedettsége alapvetően kielégítő, az előregedett járműpark cseréje megindult, de még nem elég vonzó alternatívája az egyéni közlekedésnek.

A területhasználat gondjai, ellentmondásai és kérdései

A felmerülő problémák a következők voltak:

- o a területfelhasználások közötti kapcsolatok hiányából eredő műszaki zavarok,
- o a monofunkciós városrészek extenzív területhasználata,
- o a lakó és munkahelyek közötti távolságok okozta forgalomnövekedés
- o lakóingatlanok elhanyagoltsága, leszakadó városi területek
- o a területhasználat egyensúlytalanságai
- o a megvalósult beruházások nem álltak össze fejlődés-generáló rendszerré

A helyzetismertetés összegzéseként elmondható, hogy a város a vizsgált témakörök döntő többsége terén jelenleg nem teljesíti a fenntarthatósági követelményeket, ezért az önálló pályán haladó fejlődése is korlátokba ütközik.

A város stratégiai céljai

Hosszú távú jövőkép

A jövőkép meghatározza a város jövőbeni helyzetét, a szűkebb és tágabb értelemben vett környezetéhez való viszonyát, a természeti és épített környezet, a társadalom és a gazdaság tervezett jövőbeni állapotát. A Megalapozó tanulmányban a fenntartható várossról szóló jövőképet vázoltunk fel:

„Fenntartható fejlődésű városnak a belső motivációk által generált fejlődésre és ön-maga fenntartására képes várost tekintjük, amely belső erőforrásainak hatékony hasznosítása révén, egyedi döntésű működési támogatások nélkül képes pozitív jövedelemáram létrehozására és fenntartására, a külső kockázatok kezelésére, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, az alapvetően független működésre.”

Olyan komplex és innovatív eszköz- és intézményrendszert kell kialakítani, amelyek ezt a célt szolgálják. Elengedhetetlen az új struktúrák, a funkcionális területek összehangolt működtetése, amelyet a város vezetése a gazdasági és társadalmi szereplőkkel (vállalkozások, intézmények) valamint a város civil és szakmai közösségeivel együtt érhet el, ezért kialakítja az ehhez szükséges irányítási rendszereket. A *strukturális elemek* kialakítása adja azt a dinamizmust, amely a fejlődés hajtóereje lesz a következő tervezési időszakban.

A széles platformon nyugvó szervezett együttműködési rendszer szükségességét a kedvezőtlen induló helyzet megváltoztatásához szükséges, rendkívülinek tekinthető dinamizmus, az erőforrások magas hatékonyságú és széles körű mozgósításának igénye indokolja, valamint az a tény, hogy az elérendő célok jelentékeny hányadának eléréséhez az önkormányzat nem rendelkezik közvetlen eszközrendszerrel, csupán partnerei közreműködése révén érheti el azokat.

Jövőkép, átfogó cél és stratégiai célok rendszere

<p>JÖVŐKÉP</p>	<p>PÉCS LEGYEN OLYAN VÁROS, AHOL JÓ ÉLNI, ÉS LAKÓI SZERETNEK IS ÉLNI. AZ ÉLETMINŐSÉG KÖZELÍTSÉN AZ EURÓPAI ÉLVONALHOZ. <i>A város legyen vonzó a mindenkori lakói és az ide érkezők számára is, magas szinten biztosítsa a kor követelményeinek megfelelő környezeti, anyagi, szolgáltatási feltételeket, vonzó életperspektívát nyújtó foglalkoztatási feltételeket kínáljon, és egyúttal a lakosságnak a városhoz fűződő pozitív érzelmi viszonya, elégedettsége, a városért való tenni akarása is járuljon hozzá a város megtartó- és fejlődőképességéhez.</i></p>				
<p>ÁTFOGÓ CÉL</p>	<p>PÉCS LEGYEN FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRE KÉPES TÉRSÉGI VONZÁS-KÖZPONT <i>Hosszú távon a természeti és épített környezet, a gazdaság és a társadalom egyensúlyos, a regionális környezethez harmonikusan kapcsolódó fejlődésére van szükség. A városnak meg kell erősítenie történelmi távlatokban kialakult térségi vonzerejét, integratív és fejlődés-ösztönző szerepét, mert a város és környezete az erőforrások tekintetében erősen egymásra utalt, s Pécs a Dél-dunántúli térség legnagyobb városaként felelősséggel is tartozik a térségi fejlődés segítése, ösztönzése terén.</i></p>				
<p>1. STRATÉGIAI CÉL</p>	<p>EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET</p>				
<p>OPERATÍV CÉLOK</p>	<p>1. Klímaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás</p>	<p>2. Zöld és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása</p>	<p>3. A környezeti ártalmak csökkentése</p>	<p>---</p>	<p>----</p>
<p>2. STRATÉGIAI CÉL</p>	<p>A FENNTARTHATÓ, FEJLŐDŐ TÁRSADALOM</p>				
<p>OPERATÍV CÉLOK</p>	<p>1. Integrált helyi társadalom</p>	<p>2. Fenntartható módon javuló életminőség</p>	<p>3. A helyi társadalom kulturális tőkájének gyarapítása</p>	<p>4. Közösségek fejlesztése</p>	<p>5. „Társadalom-monitoring”</p>
<p>3. STRATÉGIAI CÉL</p>	<p>A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK újjáépítése</p>				
<p>OPERATÍV CÉLOK</p>	<p>1. A foglalkoztatási szint növelése</p>	<p>2. A Helyi Gazdaság megerősítése</p>	<p>3. Hasznosítható gazdasági erőforrások feltárása, fejlesztése és gazdasági hasznosítása</p>	<p>---</p>	<p>----</p>

4. STRATÉGIAI CÉL	KOMPAKT VÁROS Kiegyensúlyozott városszerkezet				
OPERATÍV CÉLOK	1. Kiegyensúlyozott térszerkezet	2. Mobilitás, az elérhetőség növelése	3. Optimális területhasználat	4. Építmények állapotának javítása	5. Energiabiztonság tiszta, fenntartható energiaforrásból
HORIZONTÁLIS CÉLOK	CSELEKVŐKÉPESSÉG				
	SOKFÉLESEG NÖVELÉSE				
	RENDSZERHATÉKONYSÁG				
	ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS				
	FELELŐSÉGVÁLLALÁS				

A KONCEPCIÓ EREDMÉNYEINEK RÖVID, LÉNYEGI ÖSSZEFOGLALÁSA

A településfejlesztési koncepció készítése új szemléletmódot testesít meg, s számos tekintetben új felismerésekhez, szemmódszertani előrelépésekhez vezetett. Ebben a fejezetben nem a koncepció tartalmának újbóli összefoglalására kerül sor, hanem azon elemek, szempontok bemutatására, amelyek jelentős változást, újszerűséget, kiemelt fontosságot hordoznak.

A koncepció minden tekintetben meg kíván felelni a 314/2012 (XI.8.) kormányrendelet elvárásainak, egyúttal az urbanisztikai célokat meghaladó, a város jövőjét meghatározó alapkérdőmentum.

A koncepció által közvetített leglényegesebb üzenet a szemléletváltás igénye, melyre a városnak a rendszerváltást követő két évtized múltán halaszthatatlanul szüksége van. Pécs számára ez az időszak –a korai várakozásokkal ellentétben- nem hozott áttörést a nálunk fejlettebb világhoz való felzárkózás terén, sőt, még az ország más nagyvárosaihoz, térségeihez képest is lecsúszást eredményezett. Az okok rövid azonosításán túl az anyag arra törekszik, hogy egy még jelentősebb negatív fordulatot megelőzzön, s biztosítsa a város történelmi pozícióinak megerősítését és a fejlődési folyamatok újraindítását.

A paradigmaváltás alábbiakban bemutatásra kerülő lényeges elemei jelennek meg a koncepcióban, azzal a szándékkal, hogy kompakt rendszert képezve lényegesen megjavítsák az erőfeszítések hatékonyságát.

Szemléleti alapok

Nyíltság, reális véleményalkotás

A koncepció elvi alapja a valósággal való kendőzetlen és reális szembenézésre való törekvés, amely a már a vizsgálatokat megelőző várakozások alapján is a kritikusság felé hajlónak ítélt helyzet megjavításának alapfeltétele. A koncepció azért tekinti ezt kiindulópontnak, mivel az elmúlt évtizedekben a tényszerű ismeretek birtokában sem történtek meg időben és minden tekintetben a szükséges válaszingedmények.

A fenntartható fejlődés követelményének való megfelelés

Az alapkövetelmény felállítását nem csupán a korszellem, sokkal inkább a város működtethetőségének negatív tapasztalatai, a fenntarthatóság körül sűrűsödő kérdőjelek motiválták. A Megalapozó tanulmány a minőség alapú fejlődést támogatja. A növekedést is az „értéknövekedés minőségi alapú fejlődés mellett” értelemben helyezi előtérbe, mivel az elmúlt évszázad alatt a gyors ipar- és városfejlődés által felhasznált természeti erőforrások és földterület megfelelő tervezés és gazdálkodás mellett elegendő keretet biztosítanak a lehetséges és szükséges fejlődés számára. A város környezeti állapot-javítási igénye és használaton kívüli valamint alulhasznált területeinek revitalizációja is ezt a megoldást indokolja.

A fenntartható fejlődés feltételei a Megalapozó tanulmány elemzése alapján nem teljesülnek a múltbeli és jelenlegi folyamatokban, ezért a koncepció legfontosabb feladata a fenntartható fejlődés feltételeinek újbóli megalapozása, megteremtése.

A fenntarthatóság fő területei közti egyensúly, a harmonikus fejlődés követelménye

A koncepció a fenntarthatóságot a természeti környezet, társadalom, gazdaság, épített környezet négyes tagolásában tárgyalja, azonban szilárd és minden vonatkozásban érvényesülő követelményként kezeli a területek egyensúlyának fontosságát, mely a fenntartható, harmonikus fejlődés alappillére.

A város történetének elemzése bizonyítja, hogy az olyan fejlődési szakaszok, amelyek valamely fenntarthatósági elem jelentőségét háttérbe szorítják, a későbbiekben a fejlődés visszaesését eredményezik. Pécs a bányászati ágazat gyors, a szocializmus egyes időszakában erőltetett növekedésének eredményeként városként is gyorsan fejlődött, de az organikus fejlődés hiánya a természeti környezet kárára történt, a felépített, majd napjainkra lecsökkent szerepű városrészek elöregedése súlyos fenntartási nehézségeket okoz. A gyors ütemben a városba vonzott, akkor fiatal korosztály elöregedett, jelentős hányaduk lecsökkent vagy megszűnt munkaképességgel zárta le aktív pályáját, s a város jelenlegi munkaképességi és életkori összetétele a jövő szempontjából kedvezőtlen kilátásokat hordoz. Ezek a tények tanulságul szolgálnak az egyensúlyi tényezők jövőbeli kezelése terén.

A helyzet paradoxona, hogy a múltbeli gyors növekedés alapjainak megszűnése a város visszafejlődésének veszélyét hordozza, amit elsősorban –újból- a gazdaság gyors ütemű fejlődésével lehetne ellensúlyozni. Ez magában hordja azt a veszélyt, hogy újból túlsúlyba kerül a gazdaságfejlesztés szempontja, mivel a gazdaság eredményei biztosítják a többi terület fejlődésének forrásait is. A Koncepció súlyponti követelményként kezeli, hogy az egyensúly helyreállítása ne csupán a gazdasági növekedésből származzon, hanem minden területen a lehetséges mértékben a meglévő tartalékok, erőforrások rendszerének kreatív és minőségiszempontú mozgósítása révén következzen be, s a gazdaságfejlesztés környezeti és társadalmi szempontból is előnyös változásokat eredményezzen.

Hatékony –az erőforrások veszteségmentességére törekvő- tevékenység

A koncepció a természeti rendszerek működési modelljén alapuló Kék gazdaság elvi alapjainak felhasználását tekinti az erőforrás-hiányos, ugyanakkor az erőforrások egy részének értékével nem számoló gyakorlaton túlmutató lehetőségnek. Az így bevonható pótlólagos erőforrások a jövőépítés szempontjából jelentős tartalékot jelentenek, és olyan fejlődési köröket indíthatnak el, amelyekkel eddig nem számoltak (pl. csapadék- és hulladékvizek). A szemléletváltás ráirányíthatja a figyelmet olyan társadalmi csoportok, hulladék energiák, használaton kívüli kapacitások stb. fontosságára, akik ill. amelyek megfelelő feltételrendszerben pozitív hozadékkal aktivizálhatók ahelyett, hogy erőforrásokat kötnének le. E módszertan adaptációja szerteágazó, nagy hozadékú kutatás-fejlesztési folyamatok kiindulópontjává és tárgyává válhat az egyetemmel és a gazdasági szférával való együttműködés keretében.

A városvezetést érintő felelősség körének kiterjesztése

A koncepció deklarálja, hogy a város mindenkori vezetése –közvetlen vagy közvetett módon, nem feltétlenül kizárólagosan- felelősséget visel a város életének minden jelentős területén. A lényegében teljes körű felelősség deklarálását az a tapasztalat motiválta, hogy a rendszerváltást követő időszakban a gazdaság fejlesztésének kérdését sokáig döntően piaci kategóriaként értelmezték, abból kiindulva, hogy a városvezetés nem rendelkezik közvetlen eszközökkel a beruházások ösztönzése és a munkahelyteremtés terén. A számos, a koncepció más részeiben azonosított külső körülmény miatt leromlott gazdaság a várost kiszolgáltatottá tette a külső hatásoknak. Egy új, önálló fejlődési pálya kialakítása nem nélkülözheti a városvezetés elszántságát és rendkívüli erőfeszítéseit gazdaság lényegében újbóli megteremtése tekintetében. A felelősség tudatosítása keletkezteti a városvezetésnek azt az igényét, hogy mindenkor a tények pontos ismeretének birtokában legyen és a problémák felismerése alapján tegyen lépéseket a már bekövetkezett vagy a lehetőleg előre jelzett problémák megoldására. A koncepció módszertant is kínál ezen igény kielégítésére (indikátorok rendszere).

A kereshatások szerepének fontossága

A koncepció megalapozása és készítése során – a fenntarthatósági tényezők komplex megközelítése keretében- ráirányult a figyelem a fenntarthatósági tényezők közti hatások, összefüggések fontosságára. A leghatékonyabb beavatkozási lehetőségeket e hatások csomósodásai kínálják. Az elvégzett hatás-elemzés további, későbbi módszertani fejlesztést alapol meg, azonban már a koncepció célrendszere is módszeresen azonosítja az egyes célok másokkal való összefüggéseit, ami jelentősen megkönnyíti a későbbi operatív tervezést.

Kormányzást érintő változások

Közügyek helyett közös ügyek

A kiterjesztett felelősség alapján az önkormányzat céljainak megfogalmazása helyett a város céljainak kitűzésére van szükség (közügyek helyett közös ügyek).

A koncepcióban szereplő célrendszer olyan, a jövő szempontjából lényeges elemeket is tartalmaz, amelyek a városvezetés által közvetlenül nem befolyásolhatók, illetve amelyek csak partnerségi együttműködési keretek közt valósíthatók meg.

A „közügyek” mentén történő tervezési és vezetési gyakorlat főként a közösségi források különböző szolgáltatások, intézmények keretei közt történő felhasználásán keresztül törekszik a célok elérésére, a lakosságot a közösségi szolgáltatások fogyasztóinak tekinti, a fogyasztóról azonban nem rendelkezik elegendő információval (pl. a lakosság jól-létének nem-anyagi összetevői), és nem igényli aktivitásukat.

A „közös ügyeknek” a városlakók nem tárgyai, hanem alanyai, így a cél elérése *feltételezi aktív részvételüket*.

A fenntartható fejlődés által támasztott követelmények nem teljesíthetők pusztán az önkormányzat erőforrásainak igénybe vételével, szükségessé teszik az önkormányzaton kívüli szereplők széles körének (a gazdasági szereplők, az egyetem, az önkormányzati partnerek, a nonprofit

szféra, a civil szervezetek, az egyházak, stb.) aktív részvételét is. Ez a modell szükségessé teszi a partnerség megerősítését.

Partnerség megerősítése - kormányzás helyett ko(o)rmányzás

A közös ügyek megvalósítása csak akkor lehetséges, ha azok alanyai maguk is részt vesznek benne. Az érintettek akkor érzik magukénak a célokat, ha azok kialakításához hozzá tudnak járulni, s ez megalapozza a megvalósításban való részvétel hajlandóságát is. A kooperatív (résztevő) tervezés és kormányzás lehetőségére való, redundáns betűvel történő utalás jeleníti meg a város előtt álló feladatok tekintetében szükséges változás irányát.

A városvezetésnek a gyakorlatban is jól működő partnerséget kell építenie mindenkivel, aki a célok elérése terén fontos szerepet játszik, így különösen önkormányzati partnereivel: Baranya Megye Önkormányzatával és a szomszéd településekkel, a gazdasági szféra szereplőivel és fő képviselőjükkal, a PBKIK-val, a város gazdaságának újjáépítésében potenciálisan ugyancsak kulcsszerepet játszó PTE-vel. Fontos továbbá a társadalom további szereplőivel, így különösen a katolikus egyházzal és a többi egyházzal, s a civil szervezetekkel való együttműködés.

Hatékonyabb városdiplomácia és térségi partnerség-építés

Az elemzések alapján a város legkötetlenebb és leggyorsabban eredményt hozó mozgásteret a városdiplomácia dinamizálása, valamint a partnerkapcsolatok hatékonyságának javítása és strukturált kiterjesztése lehet. A koncepció fontos szerepet szán a kapcsolatépítésnek, mivel alacsony a forrásigénye, és a megrekedt folyamatokat újraindító új fejlődési dimenziók megnyitására lehetőségét tartalmazza. Ez a változtatási irány a Megalapozó tanulmány keretében végzett felmérés alapján találkozik a szakmai közvéleménnyel.

Különösen a nagytérségi kapcsolatok tekintetében jelent változást, hogy a koncepció – Baranya megye koncepciójával összhangban – megerősíti a város balkáni orientációjának fontosságát, a város potenciális déli kapu szerepét.

Urbanisztika

A városrészek részletesebb struktúrájának kidolgozása

A városszerkezet pontosabb ismerete, a beavatkozások eredményessége szempontjából részletesebb városszerkezeti bontás pontosabb beavatkozásokat és erőforrás-allokációt alapoz meg.

A városszerkezet anomáliáinak feltárása és szemléletes érzékeltetése

A takarékos, új felületek beépítésének elkerülésére törekvő terület-gazdálkodás megvalósítása érdekében feltárásra kerültek a szerkezeti problémák, funkcióhiányok, funkciózavarok, területhasználati feszültségek. Ezek feloldása révén a város szabad vagy felszabadítható kapacitásokhoz jut, képes megoldani a gazdaságfejlesztési, mobilitási feszültségeket, va-

lamint ki tudja dolgozni a városrészek arányos, a mobilitást is kedvezően befolyásoló funkció-elosztásának programját.

A zöld és kék infrastruktúra bemutatása lehetőséget nyújt a város klimatikus viszonyainak lényeges javulását eredményező, az éghajlatváltozás hatásait mérséklő hatékony beavatkozások megtervezésére.

Gazdasági tekintetben azonosításra kerültek azok a potenciális fejlesztési területek, amelyek a további tervezési munka kiindulópontját képezik, s egyben lehetőséget biztosítanak a város térségi kapcsolatainak fejlesztésére.

Számos szemléletes tematikus térkép mutatja be a gazdasági szervezetek, kereskedelmi, turisztikai létesítmények, és a lakosság különböző szempontok szerint differenciált eloszlását.

A nagyszámú vizuális megjelenítés elősegíti, hogy a várostervezés a koncepció alaptézisének: a fenntartható fejlődést biztosító egyensúlyoknak megfelelően történhessen.

PÉCS MEGYEI JOGÚ VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

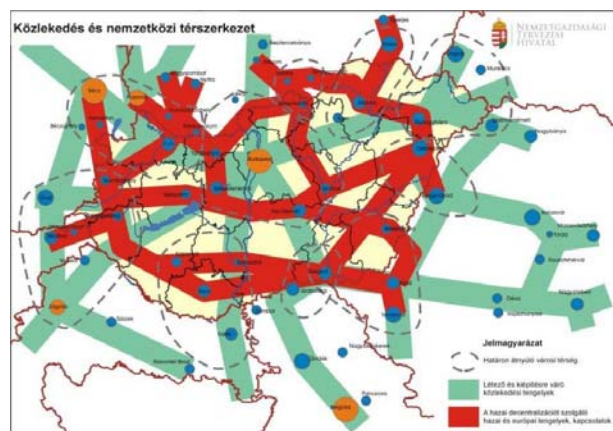
1 HELYZETISMERTETÉS

1.1 Pécs város szerepének meghatározása a településhálózatban

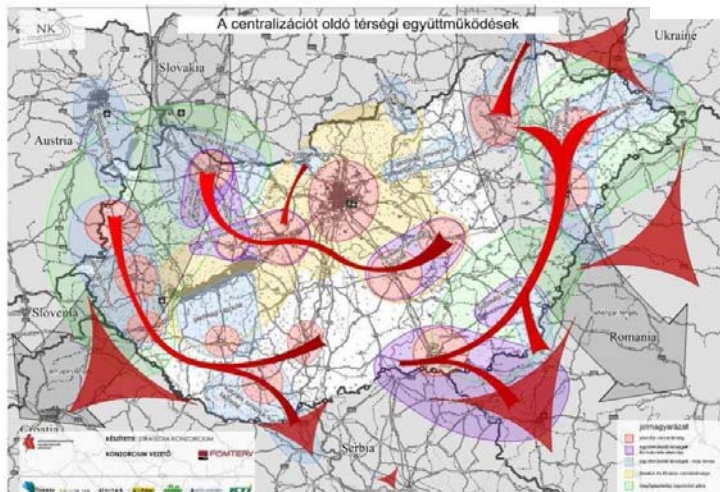
1.1.1 Közlekedés

Országos és regionális szerepkör

A megye az országos gyorsforgalmi közúti és vasúti hálózat szempontjából zárt. A megyén áthaladó TEN-T közlekedési korridorok valamint ezek csomópontjai és a kapcsolódó hálózatok fejlesztései csak részlegesen valósultak meg. Alapvető hiányosság, hogy a horvátországi, illetve bosznia-hercegovinai összeköttetések nem jöttek létre, így ha belöldi viszonylatban jónak is mondható az infrastrukturális ellátottság, a nemzetközi térszerkezeti összefüggésben a megye és ez által a megyeszékhely is elszigetelődik.

2. ábra: Közlekedési és nemzetközi térszerkezet (forrás: Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió 2013)

1. ábra: Hálózatszerkezeti hiányok (forrás: Nemzeti Közlekedési Stratégia 2013)

Az országon belüli hálózati kapcsolatok kritikus problémája, hogy a regionális, megyei, járási jelentőségű központok összekapcsolása nem történt meg. A policentrikus szemléletű hálózatfejlesztést hiánya magával hozta a másodrendű főúthálózat fejlesztésének elmaradását, ezért nem épültek ki azok a közvetlen, transzverzális kapcsolatok, amelyek biztosíthatnák regionális munkamegosztás kialakulását.

A tervezett nagysebességű vasúthálózat elkerüli a városkörnyéket, amelyet egyébként is egyetlen transz-európai (V/C) és egyben országos törzshálózati vonal, a Budapest – Dombóvár – Pécs (Pécsbánya-rendező – Magyarbóly) vasútvonal érinti. A vasúti mellékvonalak közül a 65-ös (Villány-Mohács) tölt be hálózati szerepet. A térségben, de valójában Pusztaszabolcstól Pécsig egyvágányú, villamosított magyarországi vasúti fővonal tervezési sebessége 120 km/h, de ezt a sebességet

helyenként és időnként 100-110 km/h-s korlátozás akadályozza. A regionális repülésben rejlő lehetőségek kiaknáztalanok, részben nagygépek fogadására való alkalmatlansága, részben a piaci igények hiánya miatt.

A város nemzetközi és regionális közlekedési kapcsolatrendszere a mai napig hiányos maradt, a város versenyképessége térszerkezeti tekintetben csak jelentős fejlesztések révén építhető fel.

1.1.2 Épített környezet

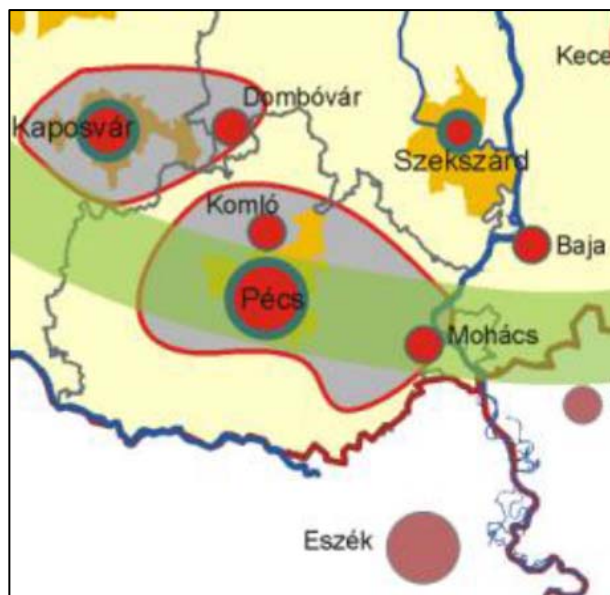
Pécs a Dél-Dunántúl regionális központja, melyet a Budapest centrikus Magyarország jelenlegi állapotát átalakító OFTK, Nemzeti Fejlesztés 2020 című dokumentum a nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek közé sorol. Geopolitikai pozícióját déli perem helyzete, és az un. külső gyűrű határozza meg.

Az OFTK nemzeti szinten is támogatott kitörési pontok megfogalmazását szorgalmazza, amelyek összhangban vannak a reális helyzetértékelésre alapozott fejlődési irányokkal, és egyedi fejlődési lehetőségeket biztosítanak a városok és térségeik számára. Pécs a kultúra városaként részben újrapozícionálta magát az EKF időszakában.

Funkcionális vonzókéességének erősítésével a tágabb térség főközpontja lehet, nemzetközi kapuszerepet tölthet be, és potenciálisan országos hatáskörű intézményeknek is otthont adhat. Kitörési pontjai lehetnek a kulturális ipar és turizmus, az innovatív egészségipar, környezetipar, gépipar, műszeripar, elektrotechnika. Térsége kiterjed a közvetlen városi vonzáskörzeten túl a Baranyai-dombság és a Villányi-hegység térségeire.

A városban kiemelkedő regionális intézményi funkciókat biztosítanak az egészségügyi ellátás, a közép-, és felsőfokú oktatás, a tudományos élet és kutatás, a közművelődési intézmények, színházak, az egyházi közösségek központjai. Jelen vannak a legfontosabb állami közigazgatás intézmények, a pénzintézetek, és a nagyvállalatok regionális központjai. Az intézményeknek fizikai keretet biztosító épületegyüttesek fontos elemei a városszerkezetnek, melyek fenntartása, üzemeltetése, fejlesztése meghatározó eleme a város mindenkori állapotának.

A város építészeti kulturális öröksége, és modern kori városfejlesztési eredményei elsősorban Baranya, Tolna és dél Somogy településeinek hagyományok felismerhető nyomot. A térségben ma is meghatározó a városban rendelkezésre álló urbanisztikai, építészeti és mérnöki szaktudás. Bár a Pécsi Tudományegyetem a felsőfokú műszaki képzésnek ma is jelentős bázisa, a forrás és beruházási szándék hiánya miatt az elmúlt években jelentősen csökkent a helyben munkát és megélhetést találó mérnöki irodák száma. Ezzel párhuzamosan a város az építőiparban betöltött regionális vezető szerepét is lényegében elveszítette.

3. ábra: Dél-Dunántúl agglomerálódó térségei
Forrás: OFTK

A város építészeti öröksége és táji környezete országos és nemzetközi viszonylatban is jelentős vonzerővel bír, melyre hosszú távú turisztikai és városmarketing stratégia építhető. Az építészeti és építőművészeti szakmai kultúra a város olyan értéke, amely piaci igények hiánya esetén kárba vesztet, ezért a megőrzését eredményező hasznosítás lehetőségeit városérdeknek szükséges tekinteni.

1.2 Pécs és vonzaskörzetének bemutatása

1.2.1 Táji és természeti környezet

Pécs

Pécs városa három kistáj (Mecsek-hegység, Pécsi-síkság, Dél-Baranyai dombság) területén fekszik, hegy dombság és síkság egyaránt megtalálható körülötte, ami változatos tájszerkezetet, gazdag tájképi adottságokat eredményez. A város területe három vízfolyás vízgyűjtőjére (Fekete víz, Alsó-Duna jobb part, Kapos) esik, ezek közül legnagyobb részt a Fekete víz vízgyűjtőjére.

Pécs táji környezetét alapvetően a Mecsek határozza meg.

A város telepítése optimális hegylábi részen, enyhén lejtős platón történt; ebből adódnak kedvező mezoklimatikus viszonyai és az életminőségre gyakorolt jótékony hatása, melyek más hazai településekkel összehasonlítva a korai tavaszban, a hosszú meleg őszenben és az enyhébb télben nyilvánulnak meg. Negatívuma a klímaváltozás trendjeivel kapcsolatos magas szintű kitérttsége.

Helyi természeti erőforrásként értelmezhetők a város közvetlen határában fekvő egybefüggő, nagy kiterjedésű erdőtömbök, melyek a városi mikro- és mezoklímára potenciális javító hatással vannak. Ezek a környező erdőterületek közvetlen kapcsolatban vannak a környező településhálózat erdőségeivel, ezért kiterjedésük, természeti állapotuk azoktól nem független.

A város természeti értékei számosak: a Natura 2000 területei; Ökológiai Hálózat; Nyugat-mecseki tájvédelmi körzet; és szép számú helyi természetvédelmi terület (13 védett természeti terület és 5 védett természeti érték) található területén.

Pécs város kondicionáló zöldfelületeinek területi eloszlása és minősége nem kielégítő.

A zöldfelületek alacsony intenzitásúak, csekély az ideálisnak mondható többszintes (gyep, cserje, fa) növényzettel fedett terület, ahol a nagyobb lombköbméter mennyiség következtében fokozott a biológiai aktivitás. A növényállomány jelentős része elöregedett, mennyisége elégtelen; így valós biológiai aktivitása, klímajavító hatása a potenciálshoz képest csökkent értékű.

A Pécs közigazgatási területére releváns hatással bíró felszínborítottsági tényezők jellemzően a szomszédos települések határain nem nyúlnak át.

Vonzáskörzet

Pécs vonzáskörzetében délen a síksági és dombsági területek települései nagy kiterjedésű és intenzív mezőgazdasági területekkel rendelkeznek, melyek zöme szántó. A tájszerkezetet viszonylag homogén, a főként nagytáblás egynyári kultúrák egybefüggő tengerét csak ritkán törik meg gyümölcsösök, gyepterületek, vizes élőhelyek, erdőfoltokkal pedig csak a legritkább esetben találkozunk. Kimagasló természeti értéket leginkább a hegyvidéki városkörnyéki erdők képviselnek.

A vonzáskörzethez tartozó településközpontokban kisebb-nagyobb zöld foltok, helyenként közpark láthatók, az utcák többé-kevésbé fásítottak. A települések belterületén összefüggő zöldfelületi hálózatról nem beszélhetünk.

Pécs vonzáskörzetének talajai átlagos vagy annál jobb minőségűek, ezért az élelmszerbiztonság szempontjából potenciálisan jelentős szereppel bírnak.

1.2.2 Közlekedés

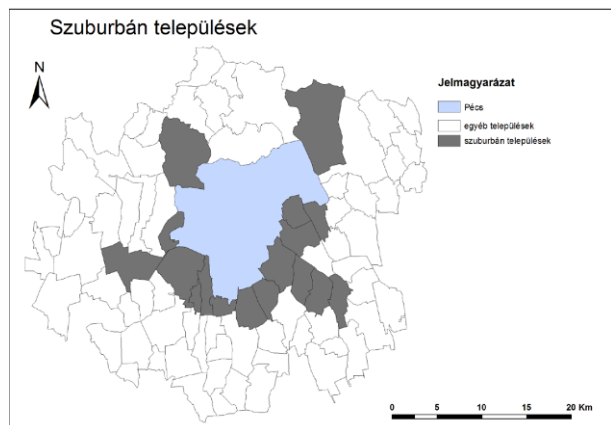
Szuburbanizáció hatása a közlekedési hálózatokra

A szuburbanizáció következtében az elmúlt 20 évben az agglomerációs gyűrű fejlődése Pécs város fejlődéséhez képest kedvezően alakult. Elsősorban a déli agglomeráció települései voltak a vándorlás célterületei, és azok ma is. Legnagyobb mértékben Keszü, Nagykozár, Bogád, Pogány és Kozármisleny népességszáma növekedett az elmúlt évtizedekben. A teljes vonzáskörzet népességnövekménye több mint 9000 fő volt.

A folyamat a közlekedési szokásokra is jelentős hatást gyakorol:

A szuburbán települések fejlődése növeli a Pécs és a vonzáskörzet települései közötti utazások számát és az utazások (időbeli és térbeli) hosszát is. A kiköltözés átlagos távolsága 12,5 km.

A szuburbán települések Pécsset legyező alakban veszik körül, és alapvetően a főutak (Pécs-Mohács, Pécs-Szigetvár) mentén, vagy azok közelében helyezkednek el. A távolságnak tehát meghatározó a szerepe, előnyösebb helyzetben vannak a főútvonalak mentén elhelyezkedő falvak, itt a szuburbán övezet csápszerűen megnyúlik.

4. ábra: Pécs szuburbán települései
(forrás: Szabéni Anna, 2013.)

Motorizációs trendek

Az elmúlt évtizedekben a személygépkocsik számának növekedésével párhuzamosan a közösségi közlekedés folyamatosan veszített jelentőségéből. Ez a trend az utóbbi évek gazdasági válsága és az üzemanyagárak emelkedése miatt akár rövidtávon megváltozhat.

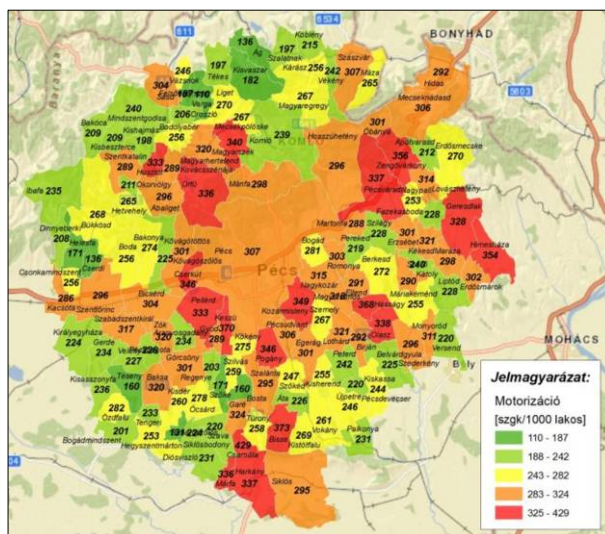
Az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma Pécsen 262-ről 295-re emelkedett, a környező településeken átlagosan 177-ről 297-re.

Az egészségtelen ütemben növekvő motorizációs szint gátolja a hosszútávon fenntartható és élhető település vízióját, ezért a területen koncepcionális beavatkozások szükségesek.

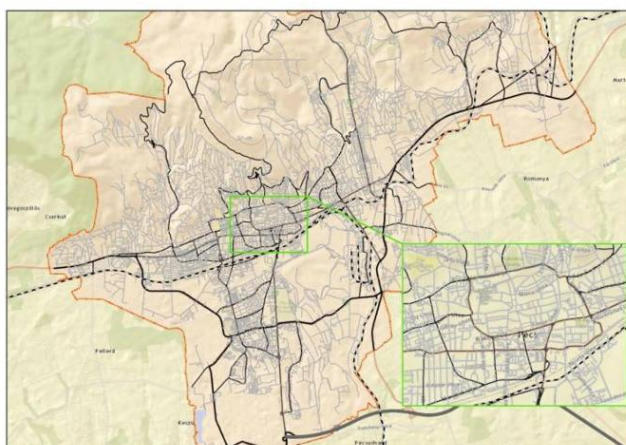
A Pécs és környéke hosszú távú térségi közlekedésfejlesztési terv kimondja, hogy a közforgalmú közlekedést még a közúti forgalom rovására is érdemes támogatni. A közforgalmú közlekedést kiegészítő gyalogos és kerékpáros közlekedés és egyéb alternatív közlekedésszervezési módok feltételeit az egyéni gépjármű közlekedés lehetőségeinek szűkítésével a rendelkezésre álló felületek átcsoportosításával kell fejleszteni.

A helyközi közösségi közlekedési vállalatok egyre romló finanszírozási helyzete nem teszi lehetővé a járműpark fejlesztését, a dinamikusabban fejlődő térségekben a menetrendek kellő sűrítését, olykor még az indokolt járatsűrűség fenntartását sem. A közlekedési szövet-ségek szervezeti feltételeinek megalkotása pedig teljesen leállt.

A város belső közlekedési hálózatának szerkezetét egyrészt a domborzat, másrészt maga a város-szerkezet határozza meg. A főúthálózatot alapvetően az országos főutak átkelési szakaszai adják, a legfontosabb közúti közlekedési tengely a várost kelet-nyugat irányban metsző 6 sz. főút. A közúti rendszernek további fontos elemei a város déli részét keretbe foglaló¹¹, a történelmi belvárost ló¹² útvonalak. A belvárost délről határoló Rákóczi út – Hungária utca egyben a város legforgalmasabb közúti és tömegközlekedési útvonala is.

5. ábra: Motorizációs index Pécs vonzáskörzetében 2010-ben

6. ábra: Pécs MJ. Város úthálózata (forrás: Intermodális közösségi közlekedési csomópont kialakítása Pécsen, Megvalósíthatósági tanulmány 2013)

11 a Nyugati Ipari út, a Tüzér út – Megyeri út útvonal és az Üszögi út, valamint a Maléter Pál út – Kanizsai Dorottya út útvonal

12 Aradi Vértanúk útja, a Kálvária utca, a Felsőmalom utca, a Rákóczi út, valamint a Klimó György utca

A legfontosabb területeket „T” alakban összekötő Szigeti vám - Budai vám és az erre merőleges Belváros – Kertváros tengelynek a városszerkezetben elsőrendű prioritása van. A vasútvonal érezhetően elválasztó hatással van a város szerkezetére, a várost így több területrésze szabdalja.

A város erősen centralizált, a közszolgáltatási funkciók többnyire a belvárosban koncentrálódnak. Pécs központja számos gazdasági, intézményi, kulturális funkció otthona.

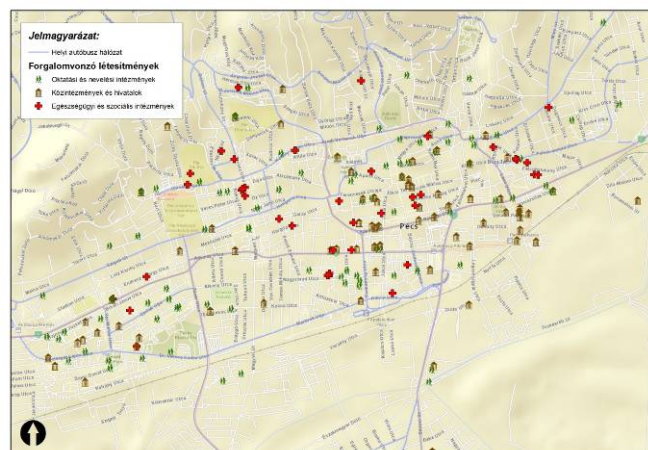
A belváros, köszönhetően a várfallal határolt történelmi városrésznek és az ezzel összefüggésben kialakult közlekedési hálózatnak, jól lehatárolható. A Belvárosra és környékére a többszintes, többalakos, illetve több helyen a blokkos, panelos beépítés jellemző, míg az északi és keleti városközpontokhoz közeli részeken földszintes családi házak a dominánsak.

A **bevásárlóközpontok, hipermarketek** döntően a külső városrészekben a főúthálózat mentén épültek, de nagy alapterületű kereskedelmi létesítmények közvetlenül a belváros szomszédságában is találhatóak. E létesítmények részben koncentrálnak a kiskereskedelmi kínálatot, ennél azonban sokkal jelentősebben a bevásárló forgalmat. Ez az úthálózat szerkezete miatt a belvárost határoló utak forgalmára is hatással van. A bevásárlóközpontok mai elhelyezkedése ugyanakkor lehetővé tenné a személygépkocsi mellett a többi közlekedési mód (közösségi közlekedés, kerékpár) bevonását is az igények kielégítésébe.

A városban található egyéb forgalomvonzó létesítmények (oktatási és nevelési intézmények, közintézmények és hivatalok, illetve egészségügyi és szociális intézmények) elhelyezkedését mutatja a következő ábra, a kereskedelmi létesítményeket pedig külön ábrázoljuk. Jól látszik a térképeken az északi városrész sokkal hangsúlyosabb szerepe az intézményi és kereskedelmi „kínálat” tekintetében is¹³.

Gyalogos forgalom szempontjából Pécs legintenzívebb forgalmú területét a turisztikailag és a helyi intézményrendszer szempontjából is legfontosabb történelmi városmag és a belvárosi funkciókat tömörítő környező területek (elsősorban a városfaltól délre elterülő tömbök) jelentik.

A város szerkezetéből adódóan jelentős elválasztó hatással bírnak a vasútvonalak és a várost átszelő főútvonalak a **kerékpárral közlekedők** számára is. Ezeken nehézkes a kerékpáros átvittelezés, a vasútvonalak mentén kevés a szintbeli átvittelező, nem biztosított a külön kerékpáros átvittelezés. Emellett Pécs északi, a Mecsek meredek lejtőire épült városrészei nem feltétlenül kedveznek a kerékpáros közlekedésnek; a város nagyobb része ugyanakkor kerékpározásra alkalmas domborzatú területen helyezkedik el. A történelmi belváros szerkeze-

7. ábra: A fontosabb forgalomvonzó intézmények a belváros térségében

(forrás: Intermodális közösségi közlekedési csomópont kialakítása Pécsen, Megvalósíthatósági tanulmány 2013)

13 Pécs Városfejlesztési Nonprofit Zrt.: Intermodális közösségi közlekedési csomópont kialakítása Pécsen - KÖZOP-5.5.0-09-2010-0006. Megvalósíthatósági tanulmány. Kézirat. 2013.

te, kialakítása és forgalomcsillapítása pedig ösztönzőleg hat a kerékpáros közlekedésre.

A város **helyi közforgalmú közlekedését** 2012 áprilisa óta a város 100%-os tulajdonában levő társaság, a Tüke Busz Zrt. látja el. A helyi közösségi közlekedésben kizárólag autóbuszok közlekednek. A Volán társaságoknak a helyközi autóbuszos utasforgalomban van szerepük, helyi személyszállítási elhanyagolható. Legfontosabb szolgáltató a Pannon Volán Zrt., amely az elővárosi, regionális és az országos utasforgalom legnagyobb részét szállítja.

1.2.3 Épített környezet

A város vonzaskörzete

A vonzaskörzet értelmezése közigazgatási, természeti, gazdasági, illetve épített környezet és infrastruktúra szempontjából erősen eltérő.

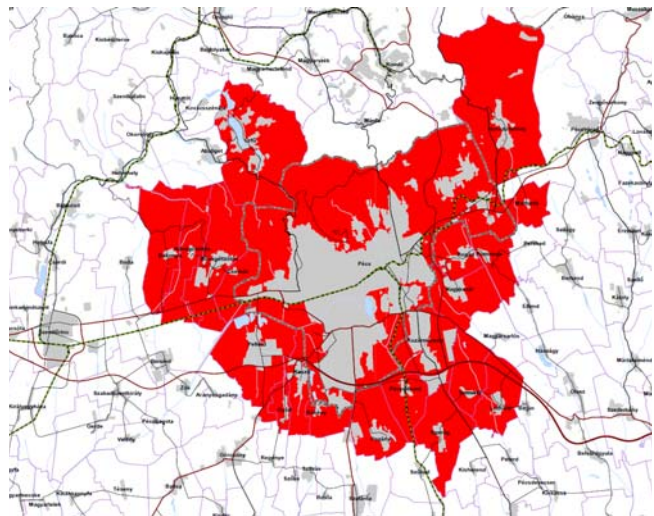
Közigazgatási szempontból a Baranya megyében lehatárolt járások (Bólyi, Komlói, Mohácsi, Pécsi, Pécsváradi, Sásdi, Sellyei, Siklói, Szentlőrinci, Szigetvári járás) eltérő fejlettségük következtében sajátos belső kapcsolatrendszert mutatnak. A legfejlettebb pécsi járás kiterjedése lényegében megegyezik a pécsi kistérség területével.

8. ábra: Baranya megyei járások, Forrás: TeIR

A Központi Statisztikai Hivatal 2003 óta érvényes lehatárolása szerint Pécs agglomerációjába tartoznak Bakonya, Bogád, Cserkút, Egerág, Gyód, Hosszúhetény, Keszü, Kovácsszénája, Kozármisleny, Kővágószőlős, Kővágótöttös, Lothárd, Nagykozár, Martonfa, Orfű, Pécs, Pécsudvard, Pellérd, Pogány, Romonya, Szemely települések.

Az épített környezetet befolyásoló hatások elsősorban a közvetlenül határos szuburbán településeknél jelentkeznek (Kozármisleny, Keszü, Nagykozár, Bogád, Pogány, Pellérd, Cserkút). A települések közötti hatékony együttműködés az infrastruktúra, az intézmények és a szolgáltatások jelenleginél magasabb szintű összehangolását teszi szükségessé.

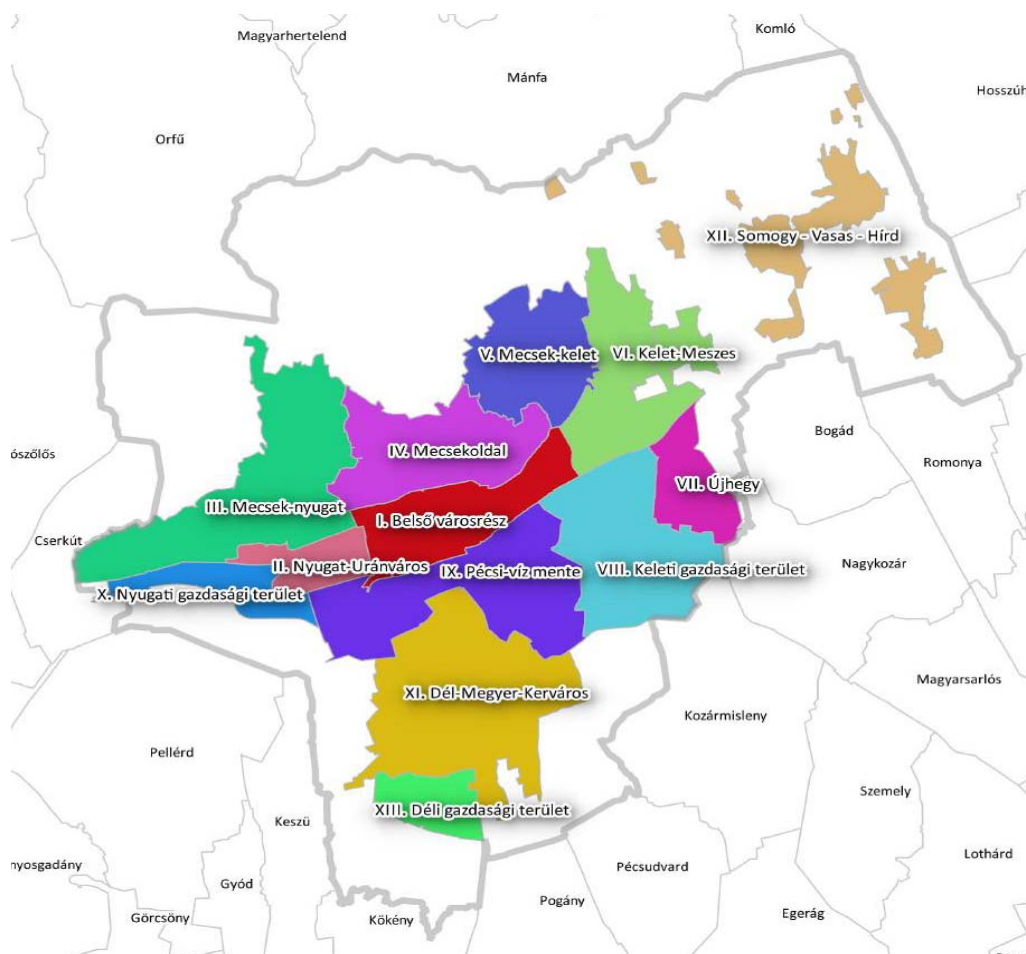

9. ábra: Pécs agglomeráció, Forrás: BMTcT

A város elmúlt 15 évi több mint 9% népesség csökkenésének részben nyertesei voltak a városhoz közeli települések, melyek az építkezni szándékozók számára kedvező feltételeket tudtak kínálni. **Pécs számára a népességszám csökkenés nem önmagában jelentett veszteséget, hanem a Pécsről elvándorlók összetétele, társadalmi és gazdasági súlya miatt.** A környező településeken maguknak új otthonot építők ezrei a saját pénzügyi forrásait nem Pécs területén, adott esetben a meglévő ingatlanállomány felújításában, fejlesztésében hasznosították, hanem olyan területeken, melyeket jellemzően a mezőgazdasági területek rovására alakítottak ki.

A város területhasználata

A város sűrűn beépített része egy hosszan elnyúló kelet-nyugati irányú várostestből – ennek mértani közepén a történelmi belvárossal - valamint egy ettől délre elhelyezkedő különálló városrészből áll. A kettő között elhelyezkedő mélyvonal, a város vízgyűjtő vonala, a Pécsi víz völgye (Dél 1., és Dél 2. városrészek északi sávja), mely geográfiai adottságai miatt csak részben és általában tervszerűtlenül került gazdasági célú használatba. Keleti irányban lényegében faluszerű létformával tartozik Pécshez Somogy, Vasas és Hird. A Mecsek oldal beépítését a domborzati viszonyok, a kiszolgáló infrastruktúra, és az elmúlt évtizedek sajátos dezurbanizációs trendje határozta meg.

10. ábra: Pécs városrészei

Pécs hatályos településszerkezeti terve szerint a területfelhasználások megoszlása a következő:

Területfelhasználás	ha	ha	
Lakó	~3400	~5740	Beépítésre szánt területfelhasználás
Gazdasági	~1400		
Vegyes, különleges	~940		
Közlekedési	~920	~10550	Beépítésre nem szánt területfelhasználás
Mezőgazdasági	~2880		
Erdő, Zöld	~6530		
Vízgazdálkodási	~220		
		16 290	

1. táblázat: Területfelhasználás

A várostesten belül jelentős kiterjedésben fordulnak elő rosszul vagy alul-használt, területek, melyek működési és kapcsolati zavarokat, felesleges forgalomnövekedést, értékvesztést jelentenek. Gazdasági és vegyes területfelhasználás szempontjából a legtöbb teendőt és a legtöbb lehetőséget a Budai vám – Gyárváros - Tüskésrét – Balokány – Északmegyer – Bolgárkert térsor tartalmazza.

A közterületek állapota (arculati, műszaki és üzemeltetési szempontok)

A közterületek minőségének kérdése központi szerepet kapott a városok fejlettségének és fejlesztésének megítélésében. Fokozottan érvényes ez ma, mivel **a megújult közterek az EKF egyik legjelentősebb városfejlesztési eredményének tekinthetőek.** A projektben szerzett tapasztalatok részben megerősítették a közterületek és közterek minősége iránti igényt, ugyanakkor az átgondolatlanság, a tervezési vagy kivitelezési hiányosságok helyenként gátolták az elvárt eredmény elérését.

A fejlett közüzemi szolgáltatás és a közterületek üzemeltetése szervezetenként és pénzügyileg is jelentős terheket ró a város közösségére. A terjedő rongálás felerősíti a közterületek helyi leértékelődését. A környezet minősége és a helyi társadalmi folyamatok közötti kétirányú kölcsönhatás miatt a közterületek fenntartása és üzemeltetése stratégiai terület a városi életminőség alakításában.

A város közterei csak részben közelíthetőek meg akadálymentesen, és még nem képeznek folyamatos rendszert. A tömegközlekedés valós akadálymentesítése még kezdeti stádiumban van.

Az építmények állapota

A felújítási munkáknak köszönhetően az önkormányzati 51 intézményének 93 épülete a korábbi E-H energetikai osztály helyett 80%-ban a megfelelő A-D osztályba sorolható. Ezen túl azonban az önkormányzati és magántulajdonban levő épületek állapotára vonatkozó felmérés nem áll rendelkezésre.

A több mint 65 ezres pécsi lakásállomány közel 50%-a az intenzív beépítésű lakótelepeken jelenik meg. A lakások 62%-a 1945 és 1979 között épült, azaz életkoruk 42-70 éves. A belvárosban a lakások cca. 76%-a, a hagyományos beépítésű belső lakóterületeken 48%-a

épült 1945 előtt. A klímaváltozás, az energiaárak emelkedése rákényszeríti a tulajdonosokat, hogy végrehajtás a felújításokat.

A kulturális örökségvédelem kiemelkedő területe a város történeti beépítéseinek és építményeinek megőrzése. A megőrzés előfeltétele, hogy pontos ismeretek kellenek az állapotról, a megmaradásáé pedig, hogy legyenek a hasznosításra szóló tervek.

Intézmények

Pécs regionális vezető szerepét nagyrészt annak köszönheti, hogy az intézményi feladatok széles skáláját látja el. A városi, járási, megyei és állami közigazgatás, az oktatás, egészségügy, sport és kereskedelem területén lényegében minden típusú intézmény megtalálható. Pécs város önkormányzata körülbelül 270 igazgatási, oktatási, egészségügyi, közművelődési stb. intézményt működtet.

1.2.4 Pécs és vonzáskörzete gazdasági vetületben

A szuburbanizációs folyamatok Pécs esetében a 80-as évektől kezdődtek meg, majd a 90-es években váltak igazán látványossá. Az agglomerációs gyűrű településeiben a népesség és a lakásállomány harmadával nőtt, a vállalkozások száma megkétszereződött. Eközben a központi településen a lakosság száma csökkent, a lakások és vállalkozások száma pedig csak kis mértékben nőtt. A központ népességcsökkenését 60%-os mértékben tudták kompenzálni a gyűrű települései, így az agglomeráció összlakossága 1995 óta nagyjából 4000 fővel csökkent. A szuburbanizáció által leginkább érintett települések Bogád, Gyód, Keszü, Kozármisleny és Nagykozár. Kozármisleny 2007. július 1. óta város, az agglomerációs gyűrű legnagyobb települése, amely dinamikusan fejlődik, és már bizonyos központi funkciókat is (pl. sportcsarnok, Általános Művelődési Központ¹⁴) is magáénak tudhat.

Pécs gazdaságának szerves része az **agglomerációs települések gyűrűje**. A város munkapiaci kínálatának jelentős részét képezik a környező települések munkavállalói, mint ahogy a Város által kínált közszolgáltatások (oktatás, közösségi közlekedés, kultúra, sport, stb.) igénybe vevőinek is meghatározó hányadát az agglomerációs települések lakói teszik ki. A fenntartható gazdaságfejlesztés szempontjából az agglomerációs települések erőforráskínálata (föld, természeti erőforrások) egyre inkább felértékelődik, a velük koordinált fejlesztési akciók (helyi gazdaság, közlekedés, stb.) nemcsak a környékbeli települések, de maga a Város szempontjából is rendkívüli jelentőséggel bír a jövőben (CLLD-típusú fejlesztések).

A legutóbbi népszámláláskor a városban dolgozók csupán négyötöde volt helyi lakos.

A város térségi foglalkoztatásban betöltött vezető szerepe legerőteljesebben az öt övező településen érvényesül.

¹⁴ Kozármisleny mellett Pellérdén is van igen jó szolgáltatásokat kínáló, iskola, óva, bölcsőde is. Alapfokú közművelődési és közösségeknek helyet biztosító tér pedig Kővágószőlősen, Szalántán, Pogányban, Orfűn, Keszűben már működik, Pellérdén hamarosan nyílik (Integrált Községi és Szolgáltató Tér).

Az ott élő foglalkoztatottak hattizede, az onnan ingázók több mint 80%-a utazott napi rendszerességgel Pécsre dolgozni. A vonzáskörzet ingázási mutatókra támaszkodó lehatárolására 2010-ben, de elsősorban 2001. évi népszámlálási adatok felhasználásával került sor, eszerint az agglomeráció Pécs mellett további 61 települést tartalmaz.¹⁵

A vonzáskörzet szigorú lehatárolása a fejlesztéspolitika szempontjából nem szerencsés. Fontos, hogy a különböző fejlesztési programok eltérő aspektusból érintik az agglomeráció gazdaságát és így eltérő települések jelenthetik az adott tekintetben Pécs vonzáskörzetét. Ezért a gazdasági vonzáskörzetet célszerű egy rugalmas határokkal rendelkező „masszaként” kezelni, amelynek kijelölése nem történhet éles határvonal mentén, és különösen nem tekinthető a mesterséges határ hosszú távon állandónak.

Az agglomeráció gazdasága alapvetően Pécs-központú, hiszen a gazdasági szervezetek 86%-a a megyeszékhelyen működik és itt él lakosságának 82,6%-a is. Kijelenthető, hogy az agglomeráció településeinek gazdasági fejlesztése csak Péccsel összhangban értelmezhető. A várostérség gazdaságának fejlesztése komparatív jellegű, a lokális gazdaság jövedelemtermelő képességének javításán túlmenően a rövid kereskedelmi láncok kialakítása révén a Város ellátásbiztonságát is szolgálja. Ugyanakkor jelenleg Pécs vonzáskörzetében és Pécsen is hiányzik az együttműködés kultúrája. Ennek kialakítása elengedhetetlen az közös gazdaságfejlesztés érdekében, amely hosszú távon eredményezhetné decentrumok kialakulását és fejlődését, illetve bizonyos szolgáltatások „kiszervezését” a központból.

A Pécsi Többcélű Kistérségi Társulás két város és harminckilenc község önkormányzati társulása. A társulás 2013-ban jelentős átalakuláson megy keresztül. Az önálló munkaszervezet 2013. június 30-ig megszűnt, a munkaszervezeti feladatokat 2013. július 1-jétől Pécs MJV Polgármesteri Hivatala látja el. A korábbi két társulási, valamint a helyi önkormányzatokról szóló törvények 2012. december végi hatályon kívül helyezésével a társulásnak át kellett gondolnia feladatait. A Pécsi Többcélű Kistérségi Társulás új neve **Pécsi Többcélű Agglomerációs Társulás** lett. A társulás legfontosabb feladatai¹⁶ jelenleg a szociális és gyermekjóléti feladatok saját intézményen keresztül történő ellátása a társulás településeinek többségén. A társulás segítséget nyújt településeinek pályázatok előkészítésében, egyeztetések lebonyolításában és több saját projektje is van. A társulásnak 2013-tól új feladatokra lesz szüksége, át kell gondolnia korábbi cselekvési terveinek tartalmi elemeit.

Fontos szerepe lehet a Helyi LEADER Akciócsoportokkal való együttműködésnek is, melyek a 2014 - 2020-as időszakban is vidékfejlesztési egységként jelen lesznek a Városkörnyék településein. Területük amúgy megegyezik a statisztikai kistérségével. Az Összes Önkormányzat Tagja az Akciócsoportnak, a vállalkozói és civil szféra mellett, közel 100 tagot számol.

A jelenlegi jogszabályi környezet – az új Ötv. – nem zárja ki a társulásos formák alkalmazását, ezért érdemes lenne megfontolni a Pécsi Agglomerációs Társulás valódi kistérségi fejlesztési tanácsként való megtartását. Ez a törvényi szempontból nem kötelező, de Pécs és a környező települések összehangolt fejlődése szempontjából szükséges keretszervezet képezhetné alapját az egységes agglomerációs menedzsment megteremtésének is.

Az agglomerációs **térségi menedzsment** nemcsak a fejlesztési tárgyú kérdések megfelelő méretű terepe, hanem tárgyaúl sorolhatók az településüzemeltetési méretgazdaságos-

¹⁵ Pécs MJV és környéke hosszú távú térségi közlekedésfejlesztési terve, 2010

¹⁶ Az állati hulladékbegyűjtésről a társulás a tulajdonában lévő Álhubál Nonprofit Kft. közreműködésével gondoskodik.

sági szempontok szerinti szolgáltatási struktúrák megteremtésének és működtetésének ügyei, az egységes agglomerációs marketing és kommunikáció, befektetések ösztönzése és a mikro és kisvállalkozások piaci környezetének segítségével valamint a szociális problémákkal kapcsolatos helyi gazdaságerősítő akciók és stratégiák kérdésköre is.

Az **EU 2020 stratégia** sikeres megvalósításában a városoknak és térségeiknek kiemelkedő szerep jut. A jövőbeni kohéziós politika célul tűzi ki az integrált várospolitikát ösztönzését, amely elősegíti a fenntartható városfejlesztést, s ezzel erősíti a városok kohéziós politikában betöltött szerepét. Alapvetően fogalmazódik meg, hogy az Európai Regionális Fejlesztési Alapnak olyan integrált stratégiákat kell támogatnia a fenntartható városfejlődés érdekében, amely célul tűzi ki a **várostérségeket érintő**¹⁷ gazdasági, környezeti, éghajlattal összefüggő és társadalmi problémák kezelését.

Az elv jelentősége kétszeres: egyrészt kimondja, hogy a forrásokat integrált módon kell koncentrálni a városfejlesztési kihívásokkal küzdő területekre, másrészt, hogy az ERFA által támogatott városfejlesztési projekteket integrálni kell az operatív programok tágabb céljai közé.

Fontos kezdeményezés, hogy 2010. augusztus 31-én megalakult a **Pannon EGTC** (ETT), amelynek a szlovén Lendva mellett 49 magyar tagja van, és amelynek elnöke Páva Zsolt, Pécs polgármestere.

1.2.5 Társadalmi aspektusok

Demográfiai értelemben véve Pécs a szűkebb-tágabb vonzáskörzetének abszolút súlypontja.

Pécs a maga 150 ezres lakónépességével szűkebb vonzáskörzete lakosságának több mint 80%-át adja, de a megye népességén belül is 40%-os súllyal van jelen. Pécs demográfiai súlya regionális léptékben tekintve is relatíve jelentős: lakossága a régió 17%-át teszi ki. A város demográfiai dimenziók mentén jellemző súlya számos más területen is érzékelhető, bár adatok hiányában alig jellemezhető.

Pécs oktatási intézményein belül elsősorban a középfokú oktatási intézmények szerepe jelentős a szűkebb vonzáskörzet szempontjából. Ezen intézmények diákjainak harmada 2011-ben nem pécsi lakos volt. A Pécsi Tudományegyetem vonzáskörzetének határai – elsősorban az ÁOK-t tekintve - nem csupán a megyei, a regionális, de az országos léptéket is meghaladja.

Az egészségügyi alap- illetve szakellátás egyes területein tevékenykedő intézmények vonzáskörzeten belüli jelentősége nyilvánvaló, konkrét adatok hiányában azonban nem jellemezhető. (Az egészségügyben folyamatban lévő változások miatt a szakellátó intézmények közötti, területi következményekkel is járó tervezett vagy spontán módon alakuló munkamegosztás következményei még nem ismerhetők fel.)

¹⁷ Az **ITB** ideális eszköz lenne a várostérségben végrehajtott integrált lépések támogatásához, mivel lehetővé teszi az eltérő tematikájú támogatások egyesítését, beleértve az ERFA, az ESZA és a Kohéziós Alap által ösztönzött prioritási tengelyek és működési programok támogatásának egyesítését is, tehát lényege, hogy **nem kell részekre szabdalni egy egyébként összefüggő fejlesztést**, hanem össze lehet állítani egy vagy több OP különböző prioritásaiból.

A város kulturális tőkéjének, illetve kulturális intézményeinek vonzereje adatok hiányában még a szűkebb vonzáskörzetet tekintve sem jellemezhető. Alaposan feltételezhető azonban, hogy a különböző kulturális létesítmények szolgáltatásai, rendezvényei vonzerőt jelentenek a szűkebb-tágabb vonzáskörzet településein élők számára is. Ezen intézmények vonzerejének megítélése során azonban korlátozó tényezőkkkel is számolnunk kell: a kulturális intézményrendszer egy részének kapacitása a város lakosságát esetleg jellemző igények kiszolgálásához sem elegendő, más részének produktumai iránt – a keresleti és a kínálati oldalon egyaránt jelentkező problémák miatt – feltehetően gyenge a fizetőképes kereslet.

Részben „történelmi okok”, részben az elmúlt években megnyilvánuló államigazgatási átalakítások következményeként Pécs számos területen, nem szerves fejlődés eredményeként, de ismét igazgatási, igazságszolgáltatási központja lett vonzáskörzetének, illetve a régióinak.

1.3 Demográfiai és társadalmi helyzet, tendenciák a fenntarthatóság szempontjából

1.3.1 Pécs társadalmi-demográfiai helyzete, a város alakulásának tendenciái

A fenntartható fejlődés **a társadalmi haladás** – méltányos életkörülmények, szociális jólét – elérése, megtartása **érdekében a gazdasági fejlődés** biztosítását és a **környezeti feltételek** megőrzését jelenti. A fenntartható fejlődés elismeri és céljának tekinti az egymást követő nemzedékek megfelelő életminőséghez való egyenlő jogának biztosítását, s az ezzel összefüggésben álló kötelességek teljesítését.

A fenntartható társadalom legfontosabb ismérvei:

- a *szociális igazságosság*, amelynek az alapja a lehetőségekhez való hozzáférés esélyegyenlőségének biztosítása, és a társadalmi terhek közös viselése;
- a *bizalom*,
- az *életminőség folytonos javítására* való törekvés;
- a *természeti erőforrások fenntartó használata*, amelynek megvalósításához a társadalom környezet-tudatos és környezet-etikus magatartása szükséges;
- a társadalmi, természeti és épített *környezet minőségének megőrzése*.

A helyi (de az ennél nagyobb léptékben értelmezett) **társadalom létezésének feltételei** az integráltság, a bizalom és a szociális igazságosság. A helyi társadalom **létezésének milyenségét** pedig az e társadalmat alkotó emberek csoportjaira jellemző **életminőség határozza meg**.

1.3.2 Pécs város társadalma - a helyi társadalom létezését „konstituáló” feltételek jellemzői

A helyi társadalom létezése szempontjából nagyon fontos „*társadalom-alkotó*” feltételek állapotáról, alakulásáról semmiféle közvetlen adattal nem rendelkezünk, de feltételezhetjük, hogy a magyar társadalom egészét jellemző adatok nagyrészt vonatkoztathatóak Pécsre is.

I./1. Bizalom

A bizalom a fenntartható társadalom egyik alapvető feltétele, ez a felismerés már kormányzati dokumentumokban is megjelent. „A meggyengült társadalmi kohézió gazdaságilag és társadalmilag is súlyos ára van. (...) a (köz)intézményekbe vetett alacsony bizalom súlyos gátja a társadalom megújulásának.” („Nemzeti Fejlesztés 2020”)

A „közbizalom“ - a társadalom életét szervező, irányító, alakító közintézmények és közszereplőkkel szembeni bizalom - szintje általában véve nagyon alacsony. „A közbizalom állapotát jellemzi, hogy pontosan azokkal a foglalkozásokkal szemben drámaian alacsony az átlagember bizalma, akikben pedig nagyon fontos lenne bízunk: a parlamenti képviselőkkel szemben (akikre a sorsunkat meghatározó döntéseket ruházzuk át), a bankárokkal szemben (akikre a pénzünket bízunk) és az újságírókkal szemben (akiktől pedig a hiteles tájékoztatást várhatnánk el.)”

A bizalmatlanság a hétköznapi emberi kapcsolatokat is alapjaiban hatja át, és ennek a társadalmi kohézióra, a társadalmi szolidaritásra gyakorolt negatív hatásait nem lehet figyelmen kívül hagyni. 2010-ben a megyeszékhelyeken élő felnőtt lakosság közel kétharmada azt gondolta, hogy az emberek csak magukkal törődnek, nem próbálnak segíteni másokon, közel harmaduk pedig úgy vélte: a legbiztosabb senkiben sem bízni.

I./2. Társadalmi igazságosság

A társadalmi igazságossággal kapcsolatos problémákra, pl. az indokolhatatlan egyenlőtlenségekre más területekre vonatkozó adatok alapján következtethetünk.

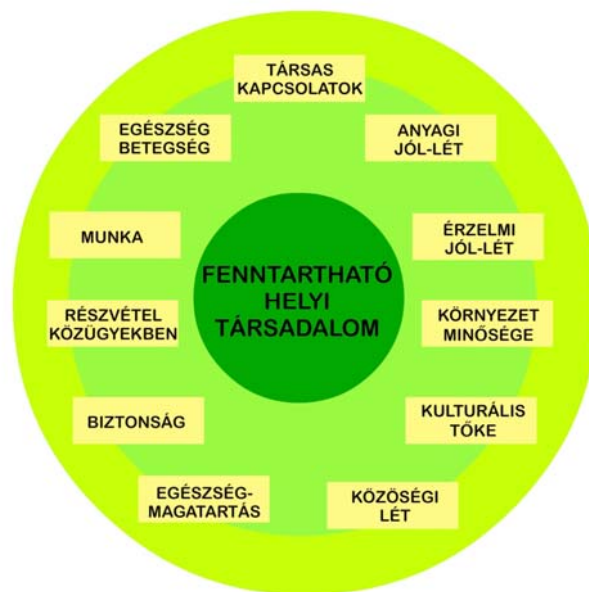
A **korrupció** a társadalom számára rendelkezésére álló erőforrások „normálisnak tekintett” elosztási rendszerét befolyásolja, a magánnyereség maximalizálását szolgálja, és ezzel a sajátosságával a fenntarthatóság ellen hat. A **diszkrimináció** nem csupán sérti a társadalmi igazságosság elveit, de gyengíti a társadalmi integrációt, feszültségeket gerjeszt, és gátolja a társadalom fenntartható fejlődését. Diszkrimináción leggyakrabban etnikai alapú megkülönböztetést értünk, a diszkriminatív megnyilvánulások elszenvedői azonban gyakran egészségi állapotuk, életkoruk, nemük, esetleg családi állapotuk vagy más ok miatt válnak hátrányos helyzetek elszenvedőivé. 2012-ben Magyarországon leggyakrabban – a lakosság ötödének észlelése szerint – az idősebb népességhez, illetve a különböző etnikai csoportokhoz tartozókat érte zaklatás, sújtotta diszkrimináció, amit a fogyatékkal élőkkel szembeni, illetve a nemek szerinti hátrányos megkülönböztetés követ. Külön is kezelendő területe a társadalmi igazságosság elveit sértő diszkriminációnak a munkaerőpiaci hátrányos megkülönböztetés.

A Pécs városában található **szegregátumokról** (súlyosan deprivált területekről) 2011-es adatok állnak rendelkezésre: ekkor a városi szegregátumok lakossága a népesség 0,8%-át tette ki. A társadalmi igazságosság megköveteli a szegregációt elősegítő társadalmi kirekesztés gyakorlatának felszámolását, kialakulása okainak feltárását és megszüntetését, következményeinek mérséklését, megszüntetését.

II. A helyi társadalom létezésének minősége – az életminőség

Az életminőség lokális társadalom esetében értelmezhető alkotóelemeit a következő ábra mutatja be. Az életminőség összetevői szoros összefüggést mutatnak a természeti erőforrások fenntartható használata mellett a társadalmi, természeti és épített környezet minőségének megőrzésével is.

11. ábra: Az életminőség összetevői

II./ 1. Az anyagi (materiális jól-lét)

A materiális jól-lét olyan, szubjektív érzékelésen alapuló tényező, amely a város lakosságát alkotó különböző csoportok életük anyagi természetű aspektusaival kapcsolatos értékelését (megítélését) foglalja magába. Pécs esetében nem rendelkezünk ilyen tartalmú adatokkal. A város társadalmának anyagi jól-lét érzékeléséről országos adatokból következtethetünk csupán.

A megyeszékhelyeken élők kétharmada 2010-ben átlagosnak, 22%-a az átlagnál jobbnak, 15%-a rosszabbnak minősítette anyagi helyzetét. Az anyagi biztonság, mint nagyon fontosnak minősített tényező, nem érte el azt a szintet, amit a népesség szükségesnek tartott. A fiatal felnőttek életszínvonallal való elégedettsége nem érte el a fejlett nyugati társadalmakra megállapított ún. emberi alapszintet sem, s e csoport közel fele számolt be arról, hogy csak mások rendszeres segítségével képes megélni, vagy kifejezetten mások tartják el őket.

Az anyagi jól-lét önmagában és következményeit tekintve is fontos tényezője a társadalom fenntarthatóságának. Nemzetközi és hazai kutatások bizonyítják, hogy „a fejlett országokban alapvető egészségügyi tényező a társadalmon belüli viszonylagos szociális-gazdasági lemaradás is, ami még az olyan rizikófaktoroknál is nagyobb szerepet játszik, mint a dohányzás vagy a túlzott alkoholfogyasztás. (...) Fontos kiemelni a lemaradás viszonylagosságát, hiszen a tapasztalatok szerint a rossz anyagi-szociális helyzet önmagában nem eredményez rossz egészségi állapotot, csak ha nagymértékű és mindenki által megtapasztalható egyenlőtlenségekkel párosul.”

Az anyagi jól-lét relatíve fontos összetevője a jövedelem. Az alkalmazásban állók esetében a Baranya megyét jellemző adatok alapján fogalmazhatunk meg becsléseket a városra vonatkozóan. Baranya megyében a 2012. évi bruttó átlagkereset (176 ezer Ft) az ország egészére jellemző átlagkereset 83%-át tette ki, és az adott időszakban érvényes bruttó minimál-

bér 1,9-szerese volt. A megyei nettó átlagkereset az egy fogyasztási egységre érvényes létminimum mindössze másfélszeresével volt egyenlő.

II./2.Érzelmi jól-lét

Az érzelmi jól-lét az ember alapvető pszichológiai szükségleteinek kielégülését leíró tényező. E szükségletek kielégítlensége súlyosan rontja az életminőséget, áttételes hatáson keresztül az egészségi állapotot, a munkaképességet, a társas kapcsolatokat, az alkalmazkodóképességet stb. Az érzelmi jól-lét állapotának jellemzésére vonatkozó adatok a pécsi társadalom esetében nem állnak rendelkezésre, csupán országos vizsgálatok eredményeire támaszkodhatunk.

2010-ben a megyeszékhelyeken élő felnőtt lakosság a boldog élet legszükségesebb tényezőiként a szeretetet, a harmonikus családi életet, a jó egészséget, a gyermekeket, a megfelelő munkát, valamint az értelmes életcélok meglétét határozta meg. E népesség 17%-a tartotta magát nagyon boldognak, 70%-a elég boldognak, 14%-uk azonban nem igazán volt boldog. Az élet értelmébe vetett hit vagy más néven „koherencia érzés” az egyén magával és a világgal szembeni beállítódása, annak átélése, hogy az egyénnek van helye, szerepe a világban és a társadalomban, hogy a vele történő események értelem-teliek. A megyeszékhelyeken élő felnőttek érzelmi jól-léte a közepesnél valamivel kedvezőbb helyzetet mutatott e tekintetben. Az érzelmi jól-lét más módon, az ún. „alapvető pszichológiai szükségletekkel” is jellemezhető. Magyarországon élő fiatal felnőttek esetében az alapvető pszichológiai szükségletek kielégülését a közepesnél kedvezőbb, de nem igazán jó helyzet jellemzi.

II./3.A társadalmi, a természeti és az épített környezet minősége

A környezet – a város, a közvetlen lakókörnyezet – minőségére vonatkozóan kétféle megközelítés alkalmazható. Az egyik megközelítés hatóságok, szakértők által mért, számított adatokra támaszkodik, míg a másik megközelítés a város lakóinak szubjektív érzékelését tükrözi.

A társadalmi környezet minőségének megítélését illetően csupán mozaikos pécsi adatok állnak rendelkezésünkre. Egy, a jelen munka megalapozását szolgáló lakossági kutatás szerint a felnőtt pécsiek kétharmadának véleménye szerint a város legkomolyabb problémája az elkövetkező 10-15 évben a bűnözés növekedése, illetve a közbiztonság romlása lesz.

A természeti környezet minőségének szubjektív megítélését illetően a felnőtt pécsiek közel harmada véli úgy, hogy a levegő szennyezettsége az elkövetkező 10-15 évben komoly problémát fog jelenteni. A természeti környezet, a zöldterületek leromlásától 10%-uk, az egészséges ivóvíz biztosításával kapcsolatos problémáktól 9%-uk, a szélsőségesebb időjárás kedvezőtlen hatásaitól 7%-uk tart. A hulladék elhelyezése a pécsiek 5%-a szerint jelent majd nagy problémát.

Az **épített környezet állapotának** lakosság által való szubjektív megítéléséről sincsenek átfogó adataink. Egy 2012-es vizsgálat adatai szerint a pécsiek a közterek, közutak, középületek leromlása komoly problémát fog jelenteni a következő 10-15 évben.

II./4. Kulturális tőke

Pécs város **társadalmának „kulturális feltőkésítettségéről”** nem rendelkezünk közvetlen adatokkal. A rendelkezésre álló, erősen mozaikos adatok is többnyire mennyiségi jellegűek, és csupán becslések megfogalmazására alkalmasak.

A helyi társadalom kulturális feltőkésítettségének megítélése szempontjából fontos a népesség iskolai végzettségének ismerete. A város népességének gyakorlatilag száz százaléka elvégezte az általános iskolát. Az érettségivel rendelkezők aránya 60%, míg egyetemi vagy főiskolai oklevéllel a népesség egynegyede rendelkezik. (Az érettségivel rendelkezők arányánál azonban figyelembe kell venni a városban tanuló főiskolai, egyetemi hallgatók adatainak torzító hatását.) 2011-es adatok szerint a pécsiek egyharmada - elsősorban a 15-39 éves korosztály - beszél valamilyen idegen nyelvet, főként az angolt és a németet.

A helyi társadalom kulturális tőkájének megítélése szempontjából fontos azoknak az intézményeknek a helyzete, amelyek az ún. **másodlagos szocializációs folyamat** keretében **tőkét gyarapítani képesek**. Ezeknek az intézményeknek azonban csupán kisebb részére van befolyása a helyi önkormányzatnak.

A városban 2011-ben 14 bölcsőde működött összesen 823 férőhellyel, s száz férőhelyen 104, száz önkormányzati helyen 111 gyermeket gondoztak. Az óvodai ellátást 55 intézmény biztosította 5116 férőhellyel, a kihasználtság 103%-os volt.

2011-ben Pécsen 507 általános iskolai osztályban 11 028 általános iskolai tanuló vett részt a nappali oktatásban. Tíz év alatt a tanulólétszám negyedével csökkent, a férőhelyek kihasználtsága 85%-os. Mennyiségi adatok mellett minőségi adatokkal is jellemezhetjük a városban folyó alapfokú oktatást. Az Országos Kompetenciamérés eredményei szerint 2012-ben a Pécsen működő általános iskolák 6. és 8. osztályos tanulóinak 35-40%-a teljesített az alapszint alatt a matematika, illetve 28-30%-a a szövegértés területén. Az alapszint alatt teljesítő tanulók arányát tekintve a pécsi általános iskolák az országos átlagnál összességében jobb, az azonos képzési típusba/településtípusba tartozó iskolákhoz viszonyítva azonban összességében rosszabb eredményt értek el.

2011-ben Pécs önkormányzata 17 középfokú oktatási intézményt tartott fenn, főként gimnáziumokat, szakközépiskolákat, illetve vegyes profilú intézményeket. Az állami középiskolák mellett további 20 középfokú oktatási intézmény működik a városban a legkülönbözőbb szereplők fenntartásában. 2011-ben Pécsen 12 262 középiskolás tanult nappali oktatásban. Míg a tanulók létszáma összességében nem esett vissza jelentős mértékben az elmúlt évtizedben, a középfokú oktatás színvonala során relatíve jelentős mértékben csökkent. 2013-ban az ország száz legjobb középiskolája között egy pécsi intézmény, a Janus Pannonius Gimnázium szerepelt a 65. helyen, míg tíz évvel korábban öt intézmény is helyet kapott a listán (ebből 4 benne volt az első ötvenben).

A Pécsi Tudományegyetem jelenlétének a városi társadalom kulturális tőkájére gyakorolt hatásait illetően semmiféle adattal nem rendelkezünk. Az egyetem tíz karán 2012-ben közel 24 ezer hallgató tanult, a hallgatók háromnegyede nappali tagozatos diák. A nappali tagozatos hallgatók létszáma 2009-ig folyamatos emelkedést mutatott, majd lassú létszám-

csökkenés kezdődött. A hallgatók számát az egyetemek állami finanszírozásának változásai, valamint az államilag támogatott helyek és a részösztöndíjas keretszámok is nagymértékben befolyásolják. A PTE-n a nappali tagozatos diákok között egyre magasabb a külföldi hallgatók aránya: 2012-ben már minden tízedik nappali tagozatos hallgató külföldi diák volt.

A városban működő, az „*intézményesült kultúra*” *intézményeire* vonatkozó adatok is csupán korlátozott mértékben állnak rendelkezésünkre, ezek az adatok is mennyiségi jellegűek. A kulturális infrastruktúra fejlesztései szempontjából jelentős hatású volt az Európa Kulturális Fővárosa cím elnyerése. E program keretében a város új kulturális intézményekkel gyarapodott (Dél-Dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont, Kodály Központ, Zsolnay Kulturális Negyed, Modern Magyar Képtár). 2011-ben Pécsen a nemzeti és szakkönyvtárak száma 4, a munkahelyi, felsőoktatási és egyéb, valamint a települési könyvtárak száma 3, a közművelődési intézmények száma 36 volt. A város 1 412 kulturális rendezvényén pedig összesen 471 ezer fő vett részt, a 15 muzeális intézményben rendezett 81 kiállítást 25 ezer látogató tekintette meg. Pécs hat állandó színháza közül kiemelkedik a Pécsi Nemzeti Színház, valamint a nemzetiségi kultúra ápolásában jelentős szerepet játszó Pécsi Horvát Színház.

II./5. Közösségi lét

A közösségi lét minőségének, intenzitásának a városi társadalom fenntarthatósága szempontjából való megítélése megfelelő adatok hiányában nem lehetséges. A hiányos és mennyiségi jellegű adatok elsősorban a bejegyzett civil szervezetekre vonatkoznak. Pécsen 2009-ben 1 382 civil szervezetek működött, míg 2012-ben a civil szervezetek helyi keresője 1 504 szervezetet tartott nyilván a következő tevékenységi területekkel: oktatási (468), kulturális (445), sport (363), intézményi (210), szociális (197), egészségügyi (196), érdekképviselési (172), természetvédelmi (119), környezetvédelmi (37), közbiztonsági (15), tűzoltó (4), egyéb (272). A valódi értelemben vett civil aktivitásról azonban ezen adatok alapján nem lehet képet alkotni, hiszen a valódi civil szervezetek nem különíthetők el a tényleges civil tevékenységet nem végző szervezetektől (pl. iskolák pályázási és adománybefogadási célból létrehozott alapítványai, stb.).

A civil szervezetekben végzett tevékenység a város lakosságának töredékét jellemzi: 2012-ben végzett vizsgálat adatai szerint a város felnőtt lakosságának 86%-a soha nem vett részt egyetlen civil szervezet munkájában sem, míg „jelenleg is aktív” tagnak 7%-uk tartotta magát.

II./6. Egészségmagatartás

Az egészséggel kapcsolatos magatartás nagyban befolyásolja az életminőséget, egyúttal annak indikátoraként is szolgál. A leggyakoribb és legsúlyosabb következményekkel járó megbetegedések kialakulásában igazoltan nagy szerepet játszanak az olyan életmódbeli tényezők, mint a dohányzás, a túlzott mértékű alkoholfogyasztás, a mozgáshiány, a túlsúly stb. Az egészségmagatartás fontos tényezőivel kapcsolatban sajnálatos módon nem állnak rendelkezésre városi szintű adatok.

A megyeszékhelyeken élő felnőtt lakosság 2010-ben az egészséges táplálkozást, a kiegyensúlyozott lelki életet, a boldogságot, a kevesebb stresszt és a megfelelő munkát tartotta az egészséges élet legszükségesebb tényezőinek.

A Dél-Dunántúli régióban 2009-ben a népesség háromnegyedének mérte meg a vérnyomását egészségügyi dolgozó az adatfelvétel előtti egy évben, vércukorszintjét közel felük, koleszterinszintjét több mint kétötödük mérette meg. A nőgyógyászati szűrővizsgálatokon a nők 9-15%-a vett részt. Az egészséges táplálkozással összefüggő adatokat tekintve a háztartásban fogyasztott zöldségek egy főre jutó éves mennyisége 2000 és 2009 között országosan 8,2, a régióban 1,0 kilogrammal esett vissza. A gyümölcsfogyasztás esetében ugyanezek az értékek 17,0, illetve 7,5 kg. 2009-ben a régió lakosságának harmada rendszeresen dohányzott, a nagyvők aránya 6,1% volt. Illegális pszichoaktív szert az adatfelvétel előtti 12 hónapban 1,0%-uk használt. Az ún. dizájn drogok magyarországi megjelenésével a pszichoaktív szereket fogyasztók aránya ugrásszerűen megemelkedett, becslések szerint elérhette akár a 60-70%-ot is.

A 2009-ben a Dél-Dunántúli régióban a megfelelő mértékű testmozgást végzők aránya 87,7% volt, ami magasabb az országos átlagnál (81,4%). A lakosság által végzett sporttevékenységet befolyásolja, hogy milyen infrastruktúra áll rendelkezésre. A sportlétesítmények kínálata változatos, a létesítményfejlesztésben azonban lemaradás tapasztalható. Pécssett a szabadidősport programkínálata az elmúlt évek során folyamatosan bővült, évente száznál több sportrendezvény megtartására kerül sor. A város szabadidősportját 11 sportági szövetség és sportegyesület szervezi.

II./7. Biztonság

A jövőtől való félelem, a bizonytalanság-érzés, illetve a különböző, a hétköznapi élethelyzetekhez kapcsolható kockázat-észlelés (bekövetkezésük valószínűsítése) nagyon nagymértékben, többnyire negatív irányban hat az életminőség alakulására. E kérdések esetében is országos vizsgálatok eredményei állnak rendelkezésre.

2010-ben a megyeszékhelyen élő felnőtt népesség háromötöde inkább, 17%-a nagyon bizakodó, ötöde (22%-a) nem igazán volt bizakodó, ha jövőbeli helyzetére gondolt. Jövőjét tekintve a közepesnél jobban aggódott e lakosságcsoport egészségének, illetve anyagi helyzetének romlása miatt, míg családi kapcsolatainak széthullása, valamint barátai elvesztése miatt kevésbé fejezték ki aggodalmukat.

A 18-31 év közötti fiatalok személyes biztonságérzete némileg meghaladja a fejlett országok esetében meghatározott ún. emberi alapszintet, a biztos jövő tekintetében azonban alatta marad annak. A fiatal felnőtt korosztály harmada fél attól, hogy élete későbbi szakaszában szegény lesz, 15%-uk pedig attól, hogy élete nagyobb részét társtalanul, egyedül kell leélnie. Ami a mindennapi élethez kapcsolódó kockázatokat tekintve minden második fiatal felnőtt tart attól, hogy a környezet szennyezettsége, a fogyasztott élelmiszerek minősége károsítja egészségét. Harmaduk tart attól, hogy a különféle fogyasztott árucikkek negatívan hatnak az egészségi állapotukra, hogy közlekedési baleset áldozataivá, hogy bármely ok miatt súlyos betegek válnak, hogy dohányzási szokásaik negatív módon befolyásolják egészségi állapotukat. A fiatal felnőttek ötöde érzi reális veszélynek, hogy bűncselekmény áldozatává válik.

A 2012-es pécsi vizsgálat adatai szerint a felnőtt pécsiek 68%-a szerint a megélhetés (létbiztonság), illetve a fiatalok jövőjének biztosítása (57%) a következő 10-15 év legkomolyabb problémái közé tartozik.

A város **közbiztonsági helyzetének** megítélését lehetővé tevő bűnügyi statisztikák – különösen az időbeli trendek – a hozzáférési nehézségek, az adatgyűjtés módszereinek változásai, illetve a hiányos adatszolgáltatás miatt nehezen értelmezhetőek. Az adatok szerint 2008 és 2011 közötti időszakot tekintve a regisztrált bűncselekmények abszolút száma majd ötödével emelkedett. 2011-ben a regisztrált közvádas bűncselekmények 48%-a vagyon elleni, 5%-a személy elleni, 3%-a pedig közlekedési bűncselekmény volt. A lakosság személyes biztonságérzetét leginkább befolyásoló bűncselekmények közül a testi sértés és a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények száma csökkent, az emberölések száma azonban emelkedett. 2011-ben 861 betöréses lopás, 422 lakásbetörés és 31 személygépkocsi-lopás történt Pécsen. A közbiztonság helyzetének szubjektív megítélésében a felnőtt pécsiek kifejezetten pesszimisták, több mint kétharmaduk véleménye szerint ez az a terület, amely a következő 10-15 évben a legkomolyabb problémát fogja jelenteni a város számára.

II./8. Részvétel a közügyekben

A közügyekben való részvételre vonatkozó adatok a (helyi) társadalom fenntarthatóságának fontos indikátorai lehetnének, Pécs esetében azonban közvetlen adatokkal nem rendelkezünk.

Magyarországon a lakosság mindössze egyharmada véli úgy, hogy „valamilyen befolyással” tud lenni a lakhelyét érintő döntések alakulására, ez a beállítódás pedig kevésbé motivál a közügyekbe való bekapcsolódásra.

E munka előkészítési fázisában elvégzett vizsgálat adatai szerint 2012-ben a felnőtt pécsiek több mint fele úgy érzi, semmit sem tehetne Pécs érdekében, míg azok aránya, akik szerint nagyon sok mindent tehetnének, mindössze 9%.

A közügyekre is vonatkoztathatóak a különböző választásokon való részvételi arányokat jellemző adatok. Az országgyűlési választásokon való részvételt tekintve Pécs város lakóinak választói aktivitása rendszerint valamivel meghaladta a Baranya megyei és az országos arányt, vagy annak közelében mozgott (a 2010-es év kivételével), és a jogosultak kétharmada-háromnegyede vett részt a voksoláson.

II./9. Munka

A gazdasági aktivitás mutatóiról aktuális adatok városi szinten nem állnak rendelkezésre, így megyei (és viszonyítási alapként régiós, valamint országos) adatokat mutatunk be. Az aktivitási arány Baranyában 2001 és 2006 között nőtt, 2007-ben visszaesett, majd újra növekedésnek indult. Hasonló tendencia jellemezte a foglalkoztatási rátát is. Ugyanebben az időszakban azonban a munkanélküliségi ráta Baranyában több mint kétszeresére (6,5%-ról 14,8%-ra) nőtt. Pécsen a nyilvántartott álláskeresők száma 2001 és 2011 között több mint kétszeresére emelkedett, ezen belül a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma megháromszorozódott. 2011-ben a nyilvántartott álláskeresők 73%-a fizikai foglalkozású volt, 62,2%-uk középfokú végzettséggel rendelkezett, minden tizedik azonban diplomás volt. A nyilvántartott álláskeresők 51,0%-a 31-50 év közötti volt, az ennél fiatalabbak aránya 28,7, az idősebbeké 20,4%-ot tett ki.

II./10. Egészség, betegség

Az egészség/betegség állapotokkal, az egészségmagatartással kapcsolatban városi léptékű adatok nem állnak rendelkezésre, így megyei, illetve országos adatok alapján lehetséges csupán becsléseket megfogalmazni az életminőséget jelentős mértékben alakító területre.

A születéskor várható átlagos élettartam folyamatos emelkedést mutat a régióban: 2000 és 2011 között a férfiak esetében 71,3-ról 74,7 évre, a nők esetében 74,8-ról 78,0 évre emelkedett, s a férfiak várhatóan 53-54, a nők 56-57 évet élnek egészségben (mindkét nem kevesebbet, mint az országos átlag). 2009-ben a régió lakosságának kétharmada állította, hogy valamilyen krónikus betegséggel él, és több mint a felük túlsúlyos vagy elhízott volt.

2009-ben Baranya megyében a háziorvosi és a házi gyermekorvosi szolgálathoz bejelentkezett 0–18 évesek körében a leggyakoribb betegségek az asthma, a vashiányos anaemia és a deformáló hátgerinc elváltozások voltak. A felnőtt lakosság leggyakoribb betegségeit a magasvérnyomás-betegségek, az ischaemiás szívbetegségek, a spondylopathiák, a lipoprotein anyagcsere rendellenességei és egyéb lipidaemiák, valamint a cukorbetegség jelentették. 2009-ben a 15 éves és idősebb magyar népesség 10,8%-át érintették mentális betegségek, elsősorban krónikus szorongás. Az egészségi állapot önértékelése jobb előrejelzője a halandóságnak, mint a legtöbb objektívnek tekintett orvosi vizsgálat. A 15 éves és idősebb magyar népesség önértékelt egészségi állapota a kielégítő és a jó közé tehető (ötfokozatú skálán mérve az átlag 3,5).

Az egészség-betegség állapotok áttekintése során célszerű röviden érinteni az **egészségügyi ellátórendszert** is. Pécssett az egészségügyi ellátás szinte teljes skálája elérhető a lakosság számára. A háziorvosi és a házi gyermekorvosi ellátás olyan szolgáltatás, melyet a települési önkormányzatok biztosítanak. 2013-ban Pécssett a felnőtt lakosság háziorvosi ellátását 82, a gyermekek ellátását 41 körzet biztosította. 2006 és 2011 az egy orvosra jutó bejelentkezett betegek átlagos számának 787 főről 757 főre csökkent.

II./11. Társas kapcsolatok

A társas kapcsolati háló megléte és megfelelő működése nem csupán az életminőség alakulása szempontjából rendkívül fontos, de részben e háló működése biztosíthatja a megfelelő társadalmi integrációt is. Pécs lakosságáról e tekintetben sem állnak rendelkezésre adatok.

A megyeszékhelyeken élő felnőtt lakosság véleménye szerint a jó családi, társas és emberi kapcsolatok nagymértékben szükségesek a boldog élethez, 58%-uknak családjában, 5%-uknak családján kívül, 32%-uknak pedig mindkét körben volt olyan személy 2010-ben, akivel bármilyen problémát, gondot megbeszélhettek, az emberek 4%-a azonban senkire sem számíthatott. Nehéz élethelyzetben az emberek szinte kizárólag gyermekeikre, házastársaikra / élettársaikra támaszkodhatnak. A 18-31 év közötti magyar fiatalok társas kapcsolatai kedvezőbbek: úgy vélik, hogy általában jól kijönnek embertársaikkal, úgy érzik, hogy az emberek törődnek velük és könnyen alakítanak ki baráti kapcsolatokat.

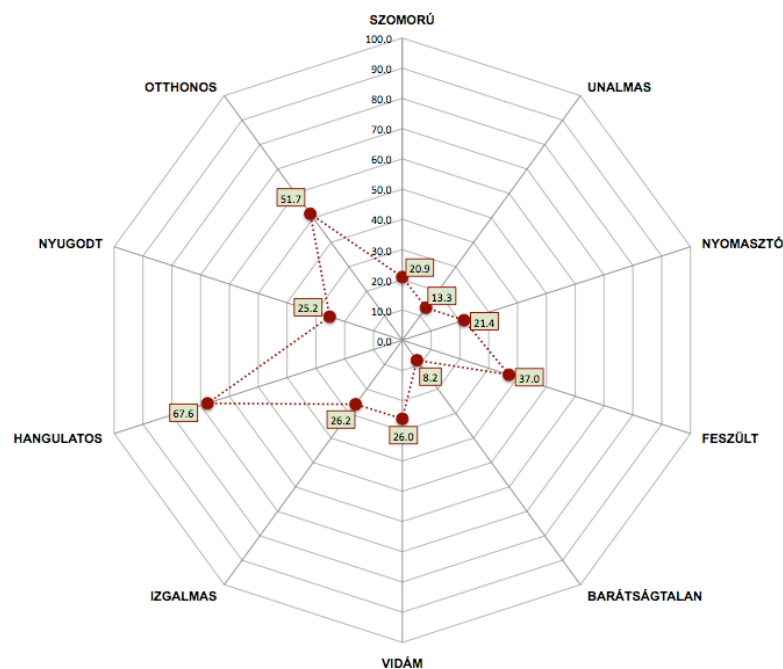

III. Pécs, ahol jó élni...

A városok élhetőségével kapcsolatban kétféle nézőpontból és módszerrel készült kutatásokat vehetünk alapul: „külső nézőpontból”, statisztikai mutatókat, „belső nézőpontból” a lakók véleményére és tapasztalataira épülő kutatásokat.

„Külső nézőpontból” készült a CSR Hungary vizsgálata, amely a városok élhetőségét minősítette két dimenzió, a humán-index és az öko-index mentén. A számított élhető város indexek alapján 2012-ben Pécs nem szerepel a tíz legélhetőbb magyar város között. Másik vizsgálatban 2011-ben Debrecen, Győr, Kőszeg, Miskolc, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Tata-bánya és Veszprém „élhetőségét” vizsgálták komplex szempontok alapján, s Pécs a harmadik helyre került a városok rangsorában. Három dimenzióban (*közlekedés, energiagazdálkodás, vízgazdálkodás*) az első, az *emberek* dimenzióban a második, a *kommunikáció* dimenzióban a harmadik helyre került Pécs. A *városi szolgáltatások* alrendszere azonban kevésbé felel meg az élhetőség szempontjainak (e dimenziókban Pécs csak a hetedik.).

„Belső nézőpontból” nincsenek elérhető, általános érvényű adatok arra vonatkozóan, hogy a pécsiek miként vélekednek a város élhetőségéről, ez utóbbi véleményüket milyen dimenziókban fogalmazzák meg. Mindössze egy 2012-es vizsgálat adatai állnak rendelkezésre, mely szerint Pécs „élhetőségét” a város felnőtt lakossága néhány dimenzióban az alábbiak szerint jellemezte. (A „jellemzés” 100 fokozatú skálán való értékelést jelentett.)

12. ábra: A pécsiek véleménye a városról

A vizsgálat eredménye mérsékelten hangulatos, otthonos városként jellemzi Pécsot, ahol sem a negatív, sem az egyéb pozitív tényezők nem jelentkeznek dominánsan, ami egyfajta jellegtelenség képét tükrözi. Ez azt jelenti, hogy egy dinamikus pozitív változás elérése érdekében a lakosságot is dinamizálni szükséges.

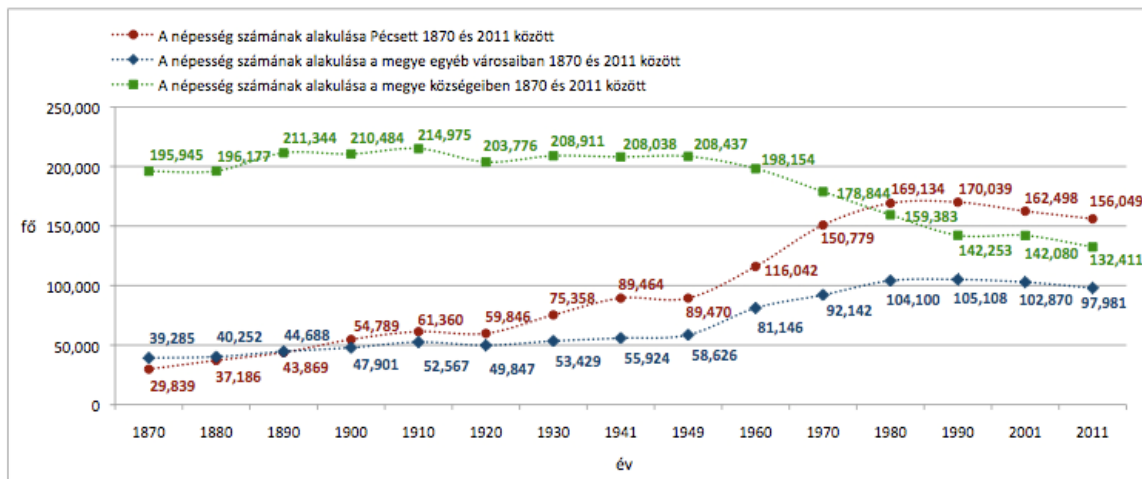
Pécs, ahol jó lakni...

A város élhetőségének még egy konkrét dimenziója számszerűsíthető a 2011. évi népszámlálás alapján: a lakhatás minősége az egy főre eső lakás-alapterület dimenziója mentén. A pécsiek 8%-a olyan lakásban lakik, amelyben – a bent lakó személyek számára figyelemmel – az egy főre jutó lakás alapterület nem éri el a 15 m²-t, 17,9%-uk esetében a 20 m²-t. (Ez utóbbi adat magába foglalja az előbbi adatot.)

IV. Pécs város demográfiai jellemzői a fenntarthatóságra figyelemmel

Pécs város demográfiai helyzetének jellemzése a város tisztán mennyiségi adatokon keresztül történő leírását jelenti.

A város lakónépességének száma 2011. október elsején 156 049 fő volt. A lakónépesség 2011-es száma két és félszerese az 1910-ben regisztrált értéknek.¹⁸ (A tendenciákat lásd a következő ábrán.)

13. ábra: A népesség számának alakulása (1870-2011, fő)

Pécs népességszámának változásai az elmúlt közel másfélszáz évben két egymástól markánsan eltérő fejlődési szakaszt rajzoltak fel. Az 1870 – 1920 közötti időszak a szerves fejlődés sajátosságaival jellemezhető, lassan növekvő város képét mutatta. Ez az lassú, de egyenletes, fejlődés a 20. század elején megtört, a város népességszámának alakulása a világháborúk, a 20. század 30-as éveinek gazdasági válsága, a politikai rendszerek változásai, majd az '50-es évek végétől, a '60-as évek első felétől a bányászattal, az iparosítással kapcsolatos központi döntések erőteljes hatásait tükrözi. Pécs lakónépessége számának az 1980-as években már érzékelhető stagnálása majd csökkenése két okra vezethető vissza: a természetes szaporodás-fogyás mérlegének kedvezőtlen alakulására, valamint a városba be, illetve a városból elköltözők számának alakulására. A '90-es, majd azt követően is a természetes szaporodás-fogyás egyenlege egyre erőteljesebb népességcsökkenést eredményezett, amelyet már nem kompenzált az ugyancsak negatívba forduló vándorlási különbözet sem. A 2001 és 2011 közötti évtizedben a természetes szaporodás-fogyás közel hatezer fővel apasztotta a lakónépesség számát, míg a negatív vándorlási különbözet mintegy 500 főt jelentett. (A vá-

¹⁸ A KSH továbbszámított adatai szerint a lakónépesség népszámlálás során regisztrált száma 2014. január elsejére 146 581 főre csökkent.

ros lakónépességének számbavétele során szükséges figyelembe venni a Pécs felsőoktatási intézményeiben nappali tagozaton tanuló magyar és külföldi hallgatókat is. A nappali tagozatos hallgatók nélkül Pécs lakónépességének száma akár több mint tízezer fővel is alacsonyabb lenne.)

A város lakosságának mobilitását (hajlandóságát vagy lehetőségeit) jellemzi, hogy a 2011-es népszámlálás során regisztrált lakónépesség 53%-a Pécsen született, és születése óta is a városban él, további 13%-uk ugyanazon a pécsi lakcímen lakik, ahol megszületett. Azoknak a pécsieknek az aránya, akiknek a születési helye nem Pécs volt, 43%.

Pécs lakónépességének korfája összességében egy rohamosan öregedő város képét mutatja (még úgy is, hogy a városban tanuló egyetemisták az átlagok szintjén szükségképpen fiatalítják a város lakónépességét). A lakónépességre számított átlagéletkor 2001-ben Pécs teljes lakosságát tekintve 39,3 év volt, ami 2011-re 41,2 évre emelkedett. A népesség életkor szerint tekintett csoportjai sajátosan szegregált helyzetet mutatnak Pécs esetében: a város egyes részein kiugróan magas az idős népesség aránya, más részei kiegyenlítettebb helyzetet mutatnak. 2011-ben a 65 évnél idősebbek száz háztartásra jutó száma 53 fő volt.

A korfa kedvezőtlen összetétele a fenntartható fejlődés egyik leglényegesebb problémája. A megújulás képessége szempontjából a fiatalok megtartása, a városba vonzása és minél magasabb munkaerőpiaci kompetenciákkal való felvértezése, a foglalkoztatásukat lehetővé tevő munkahelyteremtés, a gyermekvállalási kedv erősítése jelenti a megoldás irányát. Az idősödő korosztályok szempontjából a munkavégző képesség kitolódását támogató egészségtudatosság, az igényeikhez illeszkedő szolgáltatások biztosítása, tapasztalataik, tudásuk hasznosítási módjainak fejlesztése igényel figyelmet.

A lakónépesség számának az elmúlt két évtizedben megfigyelhető csökkenésével ellentétes tendenciát mutat a háztartások számának alakulása. Az 1980-as népszámlálás közel hatvanezer, míg a 2011-es összeírás 69 ezer háztartást regisztrált. 2011-ben a pécsi háztartásokban átlagosan 2,2 fő élt, de a háztartások egyszemélyes háztartás volt (utóbbiak aránya tíz év alatt 8%-kal emelkedett).

A város népességének elöregedésével párhuzamosan csökkent az egy háztartásra eső foglalkoztatottak száma: 1970-ben átlagosan 1,4, 2011-ben 0,9 fő foglalkoztatott jutott egy háztartásra. A csak inaktív személyekből élő háztartások aránya 2011-ben az összes háztartás 30%-át képviselte, a csak munkanélküliekből álló háztartások pedig az összes háztartás 11%-át adta.

A 2011-es népszámlálás 41 ezer családot regisztrált. Az egy családban élők átlagos száma 2,8 fő volt, s átlagosan 0,9 gyermeket neveltek.

Az elmúlt évtizedben, ha kismértékben is, de mind a megyében, mind Pécsen nő az azoknak a lakosoknak a száma, akik magukat valamilyen nemzetiséghez tartozónak vallották. A 2011-es népszámlálás adatai alapján Pécs lakosságának 7,7%-a, Baranya megye lakosainak 15,0%-a vallotta magát nemzetiséginek.

1.4 A terület gazdasági helyzetének bemutatása (Baranya megye, Pécs)

Pécs gazdaságában az iparvállalatok rendszerváltás-kori megszűnése máig súlyos nyomot hagyott, hiszen **az ipar részaránya a vállalkozások számán belül mindössze 10 %**. A gazdaság struktúrájának átalakítását szolgálta a 2005-ben készült **Pólus program**, amely a **környezetipart, a kulturális ipart és az egészségipart** nevezte meg húzóágazatként.

Az innovációs fejlesztési irányok fő teherhordó ágazatokká fejlődéséhez az eltelt évtized kevésnek bizonyult, a város továbbra is iparhiányos maradt. A kiválasztott stratégiai ágazatok elindult fejlődése mögül **még hiányzik a gazdaság dinamizálásához szükséges kritikus nagyságrend. Az innováció területén is fokozódik a város lemaradása**. A kutatás-fejlesztési tevékenységre felhasznált források tekintetében Baranya már minden olyan megyétől lemaradt, amely jelentősebb felsőfokú intézményi bázissal és ipari potenciállal rendelkezik.

Az egyetem jelentős innovációs tartalékot jelent a város és a régió számára az **innovatív** iparágakhoz kapcsolódó képzések, az elindult új irányok (pl. kék gazdaság, energiadesign, környezetipar, smart technológiák, a fejlődésnek indult kreatív ipar megalapozása, egészségipar, egészségturizmus, stb.) fejlődése szempontjából, az eddig elért nagyságrendek azonban a város gazdasági teljesítményhiányát érdemben nem voltak képesek pótolni. A jövőt tekintve mégis az innovációnak, a kreativitásnak tág teret biztosító helyi szellemiségtől és környezettől remélhető, hogy a város képes lesz megtalálni új fejlődési pályáit. Ez az irány a fiatalok megtartásának és a város gazdasági fenntarthatóságát helyreállító, stabilan javuló gazdasági teljesítmény elérésének közös útja.

Az innovációra alapozott fejlődés záloga az egyetem, amelynek gazdasági hasznosításra alkalmas eredményeket kell létrehoznia, ebből adódóan a városvezetés alapvető érdeke, hogy intenzív katalizátorként működjön az egyetem és a gazdasági szféra között. A gazdasági szereplőknek ugyanakkor innovációra vonatkozó adaptációs készség, menedzsmentképeségek, piacszervezés és hálózatos együttműködés terén kell alkalmassá válnia az eredményorientált partnerségre. Az innovációs folyamat csak akkor lehet sikeres, ha a három szereplői kör tudatosan összehangolja tevékenységét.

A fejlődés megalapozásához szükséges legalapvetőbb feltételek: a tőke, a magasan képzett munkaerő, a megfelelő infrastrukturális feltételek és az erős innovációs háttér. Közülük a tőkevolumen növelése részben a helyi vállalkozói szféra erősítése révén, másrészt „importból”: külső befektetőknek a városba illetve a térségbe vonzása révén teljesülhet (célzottan a jövedelem-akkumulációt elősegítő termelő-szolgáltató, kutatás-fejlesztési ágazatokban). A többi tényező versenyképességi színvonala Pécs konkrét lehetőségeit figyelembe véve alapvetően a helyi szereplők stratégiai megfontolásain, egymást erősítő magatartásán múlik. Ezek megléte –megfelelő gazdaságdiplomáciai és városmarketing-háttérrel- kiváltja a befektetések elindulását is. **A gazdaságfejlesztés alapfeltételei tehát döntően a helyi szereplők tevékenységének eredményeként jönnek létre.**

Pécs az ipartelepítési tényezői, különösen a vonalas infrastruktúrájának hiányosságai miatt **kimaradt az 1990-es évek második felének zöldmezős beruházási hullámából**. A mégis betelepült EMS szektor azonban nagymértékben munkaerőköltség érzékeny és piacilag volatilis volt, így a globális piaci környezet romlásával ez az ágazat gyakorlatilag elhagyta a várost (Elcoteq). Az M6 autópálya átadása éppen arra az időszakra esett, amikor megszűnt az

új működő tőke beáramlása és inkább a profit repatriálás, illetve a meglévő telephelyekbe történő további beruházás vált a pénzmozgások fő formájává. Mindezekből Pécs teljesen kimaradt. A **befektetések elmaradásából eredő hátrány** nemcsak a gazdasági potenciál múltbeli helyreállítását gátolta meg; a tőkeerő hiánya a jövőbeli szerkezetváltást is akadályozza.

Jelentős előrelépés történt azonban **az ipari infrastruktúra fejlesztése terén**. A Déli Ipari Park, a Pécsi Ipari Park (Újhegy) és a Pannova nagy volumenű ipar letelepítését teszi lehetővé.

A **Regionális innovációs stratégia és a Pólus program** megfogalmazásával megteremtődtek az innováció elvi keretfeltételei is, ezt infrastruktúra oldaláról erősíti a Szentágothai kutatóközpont létrehozása. Az eltelt idő azonban nem bizonyult elegendőnek ahhoz, hogy a döntően alapkutatás szemléletű gyakorlat megfelelő nagyságrendben kiegészüljön alkalmazott kutatással, a vállalkozói szférával való együttműködéssel, valamint a teljes innovációs folyamatot következetesen végigvivő gyakorlattal. A helyi gazdaság gyengesége nehezíti a K+F szféra és a gazdaság közti együttműködést, ezért az egyetem-gazdaság, K+F-gazdaság kapcsolatot a térségen, esetenként az országon is túlnyúló partnerekkel lehet csak megvalósítani - ez azonban egyúttal lehetőséget jelent a későbbi helyi befektetés megalapozására is.

Az oktatási- képzési, munkaerő-fejlesztési tevékenység terén még nem alakult ki az egységes koncepció, amelynek a szakmunkás képzéstől az egyetemi, sőt a duális felnőttképzési és a kreativitásra épülő kutatás-fejlesztési szintig célszerű átfognia a teljes rendszert annak érdekében, hogy a támogatott fejlődési pályák minden igény szinten kielégíthetők legyenek. **A konzisztens humán fejlesztési koncepció kialakításának alapja az ugyancsak konzisztens gazdaságfejlesztési stratégia**, mely biztosítja a későbbi elhelyezkedés lehetőségét (az oktatás kimeneti oldala). A rendszer input oldalának hiányossága gyakran a reális elhelyezkedési lehetőséggel bíró szakmák iránti érdeklődés hiánya, a középiskolai képzés gimnázium-centrikussága, amely a **pályaorientáció és a tájékoztatás felértékelését** teszi szükségessé.

Az innovációs stratégia mellett a városnak olyan fenntartható gazdaságfejlesztési programra van szüksége, amely egyrészt javítja az itt lévő vállalkozások fejlődésének feltételeit, másrészt a Város rendelkezésére álló gazdasági, természeti és humán erőforrások bázisán, foglalkoztatási, munkaerő-kínálati szempontok alapján, figyelembe veszi a befektetési lehetőségek tömegszerűségét, potenciálját is. Ez intenzív városmarketinget, gazdaság-szervező tevékenységet, a legfontosabb szereplők (e tekintetben főként a város, a gazdasági kamara és az egyetem) közti szoros stratégiai együttműködést, hazai és nemzetközi kapcsolatépítést tételez fel. E partneri körnek célszerű úgy tekintenie a jelen helyzetre, mint a megszűnt vagy visszafejlődött, a globalizált gazdaság piacán korszerűtlennek minősült iparok kötöttségeitől mentes, tiszta lappal indítható, új jövőformálási lehetőségre.

A város fejlődését magas hozzáadott értékű, innovatív gazdasággal kell megalapozni, emellett azonban nagy szükség van a nagyszámú, gyenge munkaerőpiaci kompetenciákkal rendelkező rétegek foglalkoztatását biztosító tömegmunkára (egyszerű humán munkaműveleteket tartalmazó tevékenységekre) is.

Fontos az is, hogy a város **logisztikai tekintetben** milyen szerepet képes betölteni. **Az útkapcsolat javítása**, mely csak részlegesen valósult meg, valamint a **vasúthálózat és a repülőtér fejlesztése** ezért fontos, hiszen a város akkor képes növelni térbeli vonzerejét, ha minél nagyobb gazdasági térre kiterjedő üzleti kapcsolatrendszert képes működtetni, minél több

áru mozgására, előállítására, értékesítésére képes hatást gyakorolni. Pécs logisztikai szerepét jelentősen erősítené a BMÖ fejlesztési elképzelései közt is hangsúlyosan szereplő **Pécs-Bóly-Mohács logisztikai-gazdaságfejlesztési övezet** megvalósítása, amely együttműködési projekt a Pannon EGTC égisze alatt kiterjeszhető Eszék és Eszék-Baranya zsupánság irányába, hozzájárulva Pécs határon átnyúló integrációs funkciójának megerősítéséhez is.

1.4.1 Foglalkoztatottság

A Város gazdaságfejlesztési programja sikerességének legfőbb indikátora a foglalkoztatás. Az intézményi munkaügyi adatok szerint 2014 januárjában Pécsen közel 59 ezren álltak alkalmazásban, viszont az aktív korúak közül több, mint 41,5 ezer városlakó nem rendelkezik állandó munkajövedelemmel, közülük, több mint 6 ezren legfeljebb 8 általános iskolát végeztek.

A szolgáltatási szektor szerepe meghatározó. Súlya a foglalkoztatásban 75% körül alakult. A szolgáltatási jellegű ágazatok közül az oktatás szerepe értékelődött fel leginkább. A gazdasági ág a dolgozók közel *negyedét* foglalkoztatta és mintegy 10,7 ezer főnek nyújtott kereseti lehetőséget. A termelő ágak közül az **ipart** tekintve 2010-ben nemcsak a feldolgozóiparban, hanem az energiaszektorban is *jóval kevesebben* dolgoztak, mint öt évvel korábban, míg a bányászatban alkalmazásban állók száma továbbra is elhanyagolható. Az építőipar mindössze 1 100 főnek biztosított munkalehetőséget, és az utóbbi évek kedvezőtlen kilátásai a városban is a gazdasági ág csökkenő munkaerő-piaci súlyát eredményezték. Országos összehasonlításban **Pécsen az oktatás, illetve a közigazgatás nagyobb jelentősége szembevető a foglalkoztatásban.**

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy egy 2013-as kutatás¹⁹ szerint a PTE hallgatóinak 58,32%-a érkezik a dél-dunántúli régió három megyéjéből, viszont a végzett hallgatóknak 5 éven belül csupán a 38,78 %-a marad a régióban. **Egyértelmű tehát Budapest és a fejlődő ipari zónák munkaerő elszívó hatása.**

Míg 2010-ben országosan **a költségvetési szféra** az alkalmazásban állók csupán negyedét, foglalkoztatta, addig Pécsen *több mint negytedét* (több mint 18 ezer főt). Ezzel szemben a vállalkozásoknál országosan az alkalmazásban állók 73%-a, Pécsen azonban csupán 54%-a, közel 24 ezer fő dolgozott.

A Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján Pécsen **a munkanélküliek száma** 2014 január 20-án kerekén 5 ezer fő, akik közül 1617-en voltak egy évet meghaladóan munkanélküli. Pécsen a **közfoglalkoztatásban** részt vevők száma 2012-es évben meghaladta az 500 főt, 2013-ban átlagosan csaknem elérte az 1000 főt.

2000-hez viszonyítva Pécsen jelentősen emelkedett a **felsőfokú végzettségű** munkanélküliek hányada, ami 2006–2007-ben volt a legmagasabb, de 2011 végén még mindig 9,5%-ot tett ki.

¹⁹ Kuráth-Sípos: A PTE regionális hatásainak vizsgálatának főbb területei, Területfejlesztés_es_innovacio_2013_3

A regisztrált álláskeresők korcsoportos megoszlása alapján elmondható, számottevően **nőtt az 50 évesnél idősebb** álláskeresők hányada. Míg 2004-ben százból 13, addig 2011-ben már minden ötödik munkanélküli tartozott e csoportba.

A foglalkoztatás a szakmai közvélemény és az elemzések alapján egyértelműen a legfontosabb a megoldandó problémák közül, különösen a fiatalok helyben tartása kapcsán minősül a fenntartható fejlődés kulcskérdésének. Stratégiai szempontból a munkaerőpiaci kereslethez igazodó szakmakínálati struktúra és a foglalkoztathatóság szerepét kell hangsúlyozni, mivel az ipartelepítési tényezők közt meghatározó az igény szerinti munkaerő-ellátás biztosítása.

1.4.2 Jövedelmi helyzet

2012-ben Pécsen a teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete 209,9 ezer Ft-ot tett ki, ami 8 100 Ft-tal magasabb volt az országos átlagnál. A vállalkozásoknál az átlagos kereseti színvonal mintegy 20 ezer Ft-tal volt alacsonyabb, mint a költségvetési szerveknél és intézményeiknél.

A foglalkoztatásban vezető szerepet betöltő oktatásban 220 ezer, az iparban 213 ezer, a közigazgatásban 259 ezer, míg a kereskedelemben 154 ezer Ft-ot fizettek a Baranyai megyeszékhelyen. A legkisebb összeghez a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban (119 ezer Ft), a legnagyobbhoz a pénzügyi, biztosítási tevékenységben (374 ezer Ft), illetve az információ, kommunikáció (330 ezer Ft) területén jutottak havonta a dolgozók.

A Pécsen élő és személyi jövedelemadót fizetők száma 2013-ben 66 120 fő. Az egy pécsi lakosra jutó bruttó éves jövedelem 2013-ban 798.000 Ft volt.

Az ezer lakosra jutó adózók száma alapján Pécs (430) felülmúlta a megyei (425) átlagot, de lényegesen elmarad Győrtől, vagy Székesfehérvártól.

1.4.3 Az önkormányzat gazdasági helyzete

Alapvető cél a városi önkormányzat, és az önkormányzati tulajdonú cégek²⁰ pénzügyi helyzetének stabilizálása, hitelállományuk csökkentése, a vagyonszökkenés megállítása. A közigazgatási és finanszírozási rendszer átalakításával párhuzamosan, meg kell teremteni a **hosszú távú egyensúlyi gazdálkodás alapjait**.

Pécs 2010 tavaszán²¹ belekezdett az Önkormányzat és Intézményei, Polgármesteri Hivatala, a Pécsi Holding Városi Vagyonkezelő Zrt. és az Önkormányzat tulajdonában álló egyéb gazdasági társaságok és szervezetek működésének, feladatellátásának átszervezésébe, vala-

²⁰ A városi tulajdonú cégeket milliárdos hiteltartozások terhelik, amelyek zömében korábbi és jelenlegi fejlesztések finanszírozását szolgálják (Expo-Center, Mecsek-Dráva Hulladékgazdálkodási program).

²¹ Operacionális Audit (<http://eugyintezes.pecs.hu/download/tajekoztatok/vezetoi.pdf>)

mint a vagyongazdálkodásának lényegi átalakításába²², melynek során az alábbi fontosabb intézkedések születtek²³:

- Finanszírozási konstrukciók kidolgozása a közszolgáltatások teljes körére vonatkozóan.
- Legalább költségalapú, de inkább jövedelemtermelésre alkalmas bérleti díjak alkalmazása a Pécs Holding Zrt. kezelésében lévő lakás- és nem lakás célú ingatlanok esetében.
- Osztalékfizetési kötelezettség előírása a Tettye Forrásház Kft., PÉTÁV Kft., valamint a Pécs Holding Zrt. vonatkozásában.
- Új adórendszer kialakítása.

Az intézkedések ellenére a Magyar Progresszív Intézet²⁴ felmérése alapján gazdasági helyzete alapján **Pécsnél rosszabb helyzetben csak Hódmezővásárhely, és Sopron** található.

A magántőke mobilizálása érdekében helyi adókedvezmények, is alkalmazhatóak a fejlesztési célok elérése érdekében. A jogszabályi kötöttségek (pl. vállalkozások számára nem nyújtható adókedvezmény, nem biztosítható adó elengedése, vagy adó meg nem fizetésének lehetősége), valamint célszerűségi és fiskális okok miatt Pécs MJV Önkormányzata elsősorban nem adókedvezmények biztosításával, hanem egyéb, pályázattal elnyerhető kedvezmény, lehetőség biztosításával kívánta a vállalkozásokat ösztönözni.²⁵

Az elhatározott pályázati kedvezmény a szükséges fejlesztési nagyságrendekkel nem áll arányban, ezért a közeljövőben szükség van egy, a koncepcióval harmonizáló befektetés-ösztönzési csomag kidolgozására, mely az országos, a térségi és a konkrét városi előnyöket és a városi stratégiai célokat megfelelően strukturálva mutatja be a Pécsre történő befektetés előnyeit. Az ösztönzési csomagban a döntések meghozatalát jelentősen befolyásoló ipartelepítési tényezők –melyek közt az adókedvezmény csak egy elem- összehatásának kell markáns vonzerőt reprezentálnia.

A költségek további csökkentése, valamint a **feladatellátás hatékonyságának további javítása** érdekében folytatni szükséges az intézményi struktúraváltás megvalósítását, indokolt esetben a közfeladatok ellátásának további átadását az állam és a civil szervezetek számára. Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok esetében szintén fontos követelmény a költség-hatékony működés, az önkormányzat bevételeinek növelése, a városi stratégiai szempontjainak figyelembe vétele. Az önkormányzati cégek és a Hivatal koordinált tevékenysége az előfeltétele annak, hogy működésük és fejlesztéseik során támogassák a városi vagyoni és ingatlangazdálkodási céljait.

A városfejlesztési kézikönyv²⁶ ajánlása szerint az önkormányzat a vagyongazdálkodási koncepciójához igazított – esetlegesen annak részeként kidolgozandó - **ingatlangazdálkodási koncepcióban** kell, hogy megfogalmazza, hogy a tervezett fejlesztések érdekében az akció-

²² Ennek eredménye az új Vagyonrendelet, (11/2012), amelynek felülvizsgálata jelenleg folyamatban van.

²³ 7/2012 Önkormányzati rendelet

²⁴ http://progresszivintezet.hu/wp-content/uploads/2011/11/2011_Onkormanyzati_felmeres_r2.pdf

²⁵ A „pályázati csomag” feltételeinek és részleteinek kidolgozásáról, a hozzá rendelhető források nagyságrendjének meghatározásáról a Testület 235/2012. (06.21.) számú határozata rendelkezik a gazdaságélénkítésre szánt keret 60%-a erejéig

²⁶ <http://www.nfu.hu/download/22040/V%c3%a1rosfejleszt%c3%a9si%20k%c3%a9zik%c3%b6nyv%202009.01.28.pdf>

területeken lévő ingatlantulajdonát milyen módon kívánja hasznosítani, azaz mi az értékesíthető és a fejlesztési célok szolgálatába állítandó ingatlanvagyon, és mely az, amelyet hosszú távon önkormányzati tulajdonban és kezelésben kíván majd tartani. Mindez reálisan csak akkor fogalmazható meg, ha a tényleges önkormányzati vagyont részletesen ismertető **ingatlanvagyon-kataszter** elkészül. Pécs város esetében az önkormányzati vagyon birtoklása rendhagyó módon történik: a vagyon egy része Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, míg más része a Pécs Holding Városi Vagyonkezelő Zrt. tulajdonában áll. Mindkét tulajdonos szándéka a részletes és minden jellemző információt, tulajdonságot, státuszt és adatot tartalmazó vagyonleltár elkészítése 2012. év során. Ennek előkészítéseként – hasonlóan az IVS megvalósításáért felelős menedzsmet felépítéséhez - megszületett az az **együtműködés (PMJVÖ – Pécs Holding – PVF - PTE)**, amely előkészíti és meghatározza az ingatlanvagyon kataszter elkészítéséhez szükséges feladatokat.

Az ingatlangazdálkodási koncepció elsődleges célja, hogy megalapozza az önkormányzati tulajdonban levő forgalomképes ingatlanok stratégiai ingatlangazdálkodás keretében történő hasznosítását. Ez nem csak az ingatlanvagyon-kataszter elkészítését, karbantartását jelenti, hanem az ingatlanokkal való gazdálkodás szervezeti hátterének, működtetésének biztosítását is. A Kabinet a fenti okokból a Közgyűlés 274/2012 sz. határozatának megfelelően elkezdte megvizsgálni a **Szabályozott Ingatlanbefektetési Társaság (SZIT)** létrehozásának feltételrendszerét.

Pécs MJV Önkormányzata a fokozódó gazdálkodási és pénzügyi feszültségek áthidalására a 2000-es évek közepétől mind erőteljesebben támaszkodott az adósságfinanszírozás elérhető lehetőségeire. Az önkormányzat és a Pécs Holding együttes adóssága a csúcsponton közel 50 Mrd forintot tett ki. Az adósságcsapdából való kitörés meghatározó állomása volt a 2013-14 években lezajlott önkormányzati adósságkonszolidáció, aminek a 42 Mrd forintnyi átvállalt adósságával Pécs város országos összevetésben is az egyik legnagyobb nyertese, hiszen **évi 2-3 Mrd forint folyó adósságteherrel szabadult meg 2 évtizedes távlatban**. A Pécs Holding Zrt azonban 4,6 Mrd forint, még a szocialista városvezetés idején felvett adósságot görget tovább maga előtt, tehát a múlt terhes örökségétől egyelőre nem sikerült teljesen megszabadulni.

Az adósságátadás önmagában az önkormányzati gazdálkodás tartós működési feszültségeire sem nyújt megoldást. Pécs MJV kötelező feladatokat ellátó intézményrendszere a hatályos feladatfinanszírozási forrásallokáció keretében évi **4,5 Mrd forintnyi finanszírozási réssel** rendelkezik, melyet a város 2014-ben 11,9 Mrd forintra tervezett közhatalmi bevételiből kell pótolni. Az adóbevételeken belül ugyanakkor nagyon jelentős részt, 3,5 Mrd forintot tesznek ki az építmény-, és a telekadó, amelyek gyakorlatilag illikvid ingatlanokat terhelnek. A helyi iparűzési adó tervezett értéke ugyanakkor 7,1 Mrd forint, ami a vagyoni típusú adóknak alig kétszerese. A vagyoni adók iparűzési adóhoz viszonyított aránya néhány hazai megyei jogú városban az alábbiak (a 2014. évi nyilvános költségvetési rendeletek alapján, Mrd Ft.):

Város	HIPA	Vagyoni adók	VA/HIPA (%)
Pécs	7,1	3,5	49,3
Kaposvár	2,47	1,19	48,2
Miskolc	6,71	3,1	46,2
Szeged	7,5	2,55	34,0
Debrecen	10,5	2,7	25,7
Győr	15,5	2,9	18,7
Kecskemét	7,48	1,22	16,3

2. táblázat: A vagyoni adók iparüzési adóhoz viszonyított aránya néhány hazai megyei jogú városban

A város cégei az aktuális jogszabályi változások (rezsicsökkentés) folytán nincsenek abban a helyzetben, hogy képesek legyenek érdemi osztaléktömeget kifizetni, sőt többségük jelentős önkormányzati támogatásra szorul.

A helyi közlekedésen túl a városi bevételek szélesebb körét (pl. a bérleti díjakat) érinti közvetve negatívan az a kieső kereslet, ami **az elmúlt 5 évben 14 ezer fővel csökkent pécsi egyetemi hallgató létszám** nyomán tűnt el.

A fentiek eredőjeként az önkormányzat belátható időn belül nem lesz képes likvid saját forrásokkal érdemben részt venni a fejlesztési projektek megvalósításában. Inkább fordított irányú kapcsolatban kell gondolkodni: a külső (EU, ill. magán) forrásokból megvalósuló **fejlesztések nyomán emelkedő adóerő**, ill. az intézményrendszerben realizálható (pl. energia hatékonysági) **kiadáscsökkentések** szűkíthetik a finanszírozási rést, valamint javíthatják és az iparüzési adó irányában tolhatják el az önkormányzat adóbevételeit. Ezek érdemi fejlesztési célú visszaforgatására azonban csak évtizedes távlatban lehet reális esély.

1.4.4 Helyi gazdaságfejlesztés eszközei

A város finanszírozási helyzete és a (köz)feladatellátás átalakításával kapcsolatos elodázhatatlan kiadásai (vonalas infrastruktúra fenntartása-, fejlesztése, stb.) **saját forrásokból tehát rövidtávon csak igen korlátozottan teszi lehetővé a helyi gazdaságfejlesztés eszközeinek alkalmazását.** A Város maga, **magas színvonalú közszolgáltatások fenntartásával**, vonzó, pezsgő **városi miliő** megteremtésével és támogatásával (oktatás, kultúra, sport), valamint élénk, intézményesült **gazdasági marketingtevékenység** kifejtésével járulhat hozzá a helyi gazdaság fejlesztéséhez²⁷. Ezeket a tevékenységeit csupán kiegészítheti szűkös anyagi lehetőségeihez mérten aktív gazdaságélénkítő eszközök alkalmazásával.

Rendkívül fontos a **TOP-ból és más uniós forrásokból** a 2014-2020-as fejlesztési ciklusban Pécsre allokált források lehetőségek szerinti maximálása (meg kell célozni a lakosonkénti 1 millió forintnyi támogatás Pécsre vonzását) és ami még ennél is fontosabb, ezeket a forrásokat **szigorúan gazdaságfejlesztési fókusszal** kell felhasználni! A 2014-2020 ciklus fejlesztéseit **koordinálni** kell a város partnereivel, különösen Baranya Megyei Önkormányzattal, az egyes fejlesztések által érintett településekkel és a PTE-vel.

²⁷ Jelenleg gazdasági marketingtevékenységet a Városfejlesztési Non-profit Zrt., A Pécs Holding Zrt, valamint a Kabinet lát el.

A város **fejlesztéspolitikai intézményrendszerének** a súlypontja az EKF-program menedzsmentjének bázisán létrejött **Pécsi Városfejlesztési n-Zrt.**, amely a Polgármesteri Kabinettel és az önkormányzat illetékes bizottságával együttműködésben készíti elő és menedzseli a város fejlesztéseit, valamint összhangban a 1731/2013-as kormányhatározatban foglaltakkal, támogató szolgáltatásokat nyújt a város közszolgáltató cégeinek és a gazdaság meghatározó szereplői számára is. A 2014-2020-as tervezési időszakra való felkészülés jegyében megfontolandó a **PVF n-Zrt. tevékenységi körének kibővítése** professzionális **befektetési akvizíciós tevékenységgel**, valamint az ő feladatkörei közé volna célszerű delegálni a tervezett **Szabályozott Ingatlanbefektetési Társasággal** (SZIT) kapcsolatos szakmai koordinációs tevékenységet és a tervezett, ún. **Pécsi Gazdaságfejlesztési Alap**²⁸ alapkezelői feladatait is.

A helyi vállalkozásfejlesztés területén a Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, a Baranya Megyei Vállalkozói Központ nyújt szolgáltatásokat, a helyi gazdasági együttműködések kapcsán megemlíthetők a térségben szerveződő klaszterek²⁹ is.

A helyi gazdaság fejlesztése terén az önkormányzat közel ezer főt érintő **foglalkoztatási programja** tekinthető aktivitásnak, ennek keretében a helyi vállalkozások olcsó munkaerővel való ellátására is kísérletet tettek.

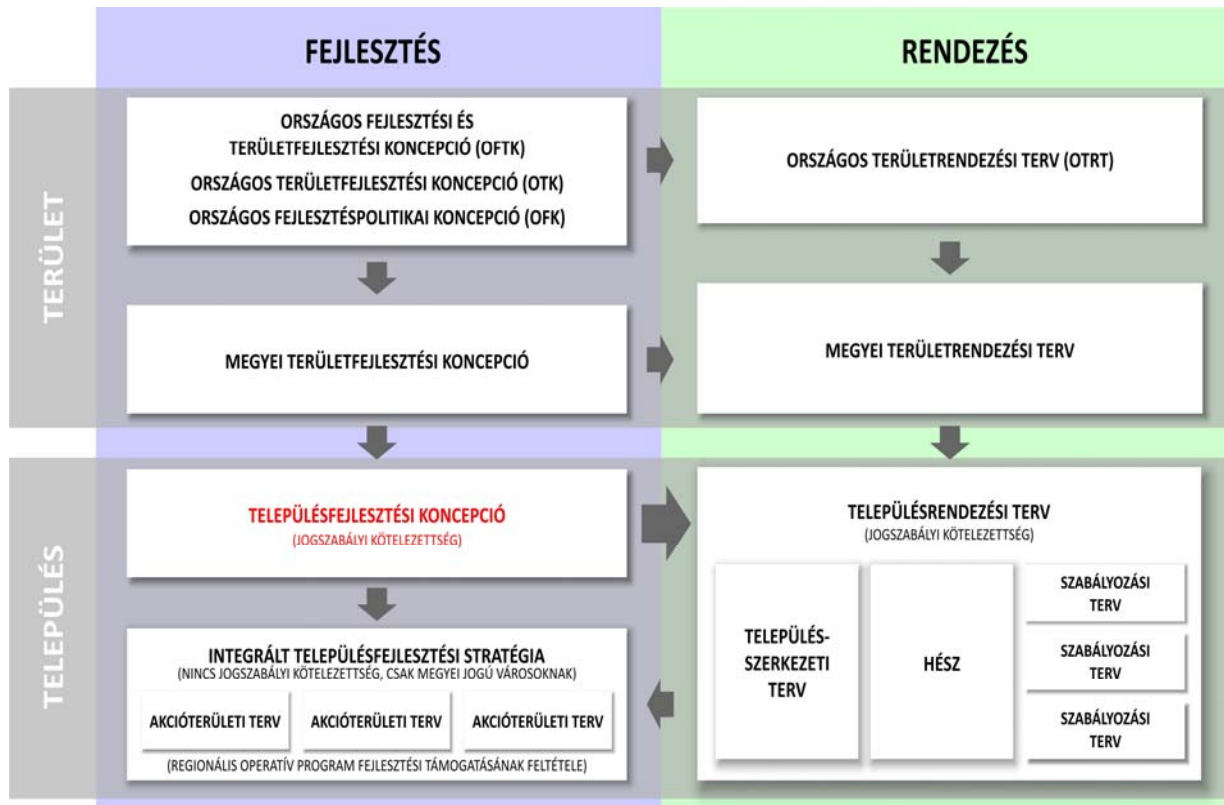
---

²⁸ Várhatóan GINOP forrásból finanszírozott „global grant” típusú fejlesztési alap.

²⁹ <http://www.pbkik.hu/klaszterek>

1.5 Jogszabályi, szakpolitikai háttér

A fejezet táblázatos formában mutatja be a jelenlegi tervek rendszerét, jogszabályi háttérét illetve tárgyalja azokat a jogszabályokat is, amelyek a jövőre vonatkozóan koncepcionális jelentőséggel bírnak. **A fejlesztés és tervezés elemeinek rendszere a következő:**

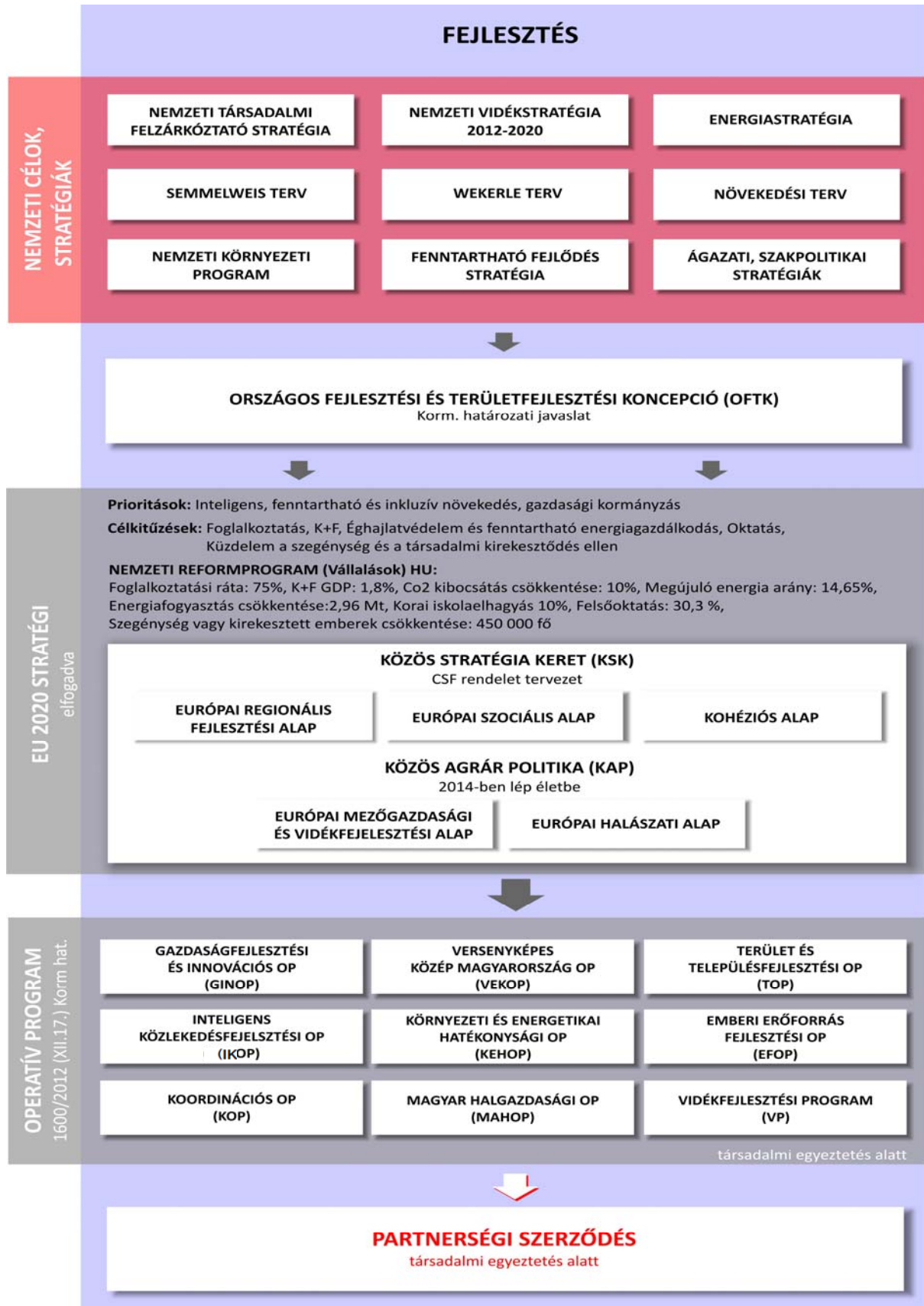

A fejlesztés és tervezés jogszabályi háttére:

Magyarország szakpolitikai rendszere:

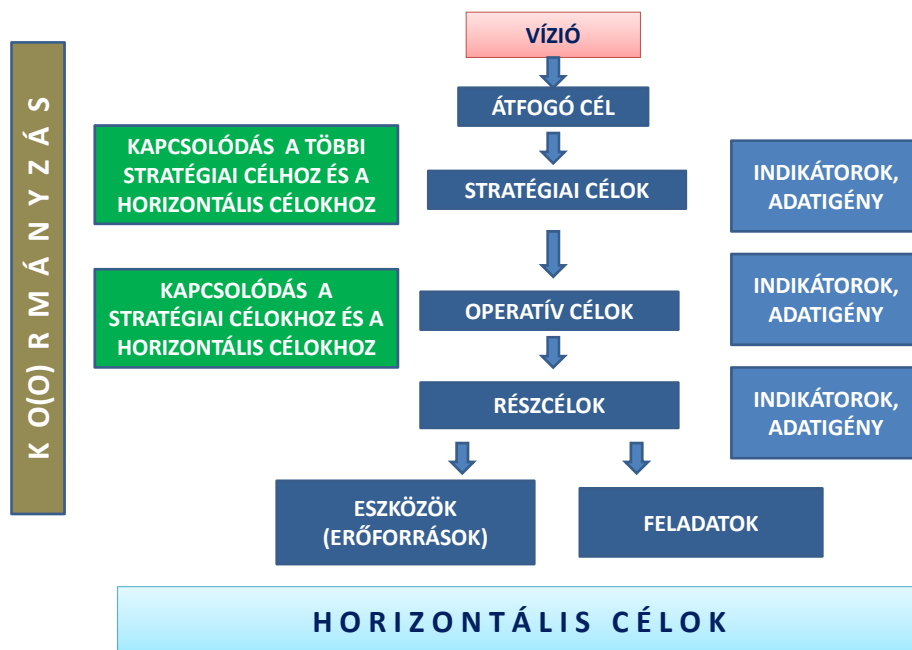

2 KONCEPCIÓALKOTÁS

A városfejlesztési koncepció (Koncepció) olyan dokumentum, amely meghatározza és összehangolja a város természeti környezetére, társadalmára, gazdaságára, épített környezetére és a kormányzásra vonatkozó hosszú távú elképzeléseit. A Koncepció előkészítő anyagai (feltárás, elemzés, értékelés) készítésekor a fenntartható város szerepelt vezérfonalként. Az ún. „backcasting” tervezési elv szerint készül a jelenlegi Koncepció, tehát egy elképzelt jövőbeni fenntartható város képe jellemzi a folyamatot.

Ennek értelmében a **forгатókönyv-elemzés** szükséges módszer. A folyamat elején tekintjük át –több változatban, forгатókönyvszerűen- azokat a lehetséges jövőbeni, tágabb környezetünk által ránk ható folyamatokat, amelyek nagyban befolyásolják majd a Koncepció jövőképét. Ezekből a forгатókönyvekből kerülnek rögzítésre azok az általános irányelvek (Irányelvek), alapelvek, amelyek mint **horizontális célok** irányítják majd a tervezési folyamatot.

A KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE

14. ábra: A célstruktúra szerkezete

Az ismertetett globális helyzetképből kialakított **jövőkép** integráltan tartalmazza az elképzelt általános jövőállapotot, amely felé a város fejlődésének hosszú távon haladnia kell. A jövőkép az általános, összefoglaló megfogalmazás mellett az egyes fenntarthatósági területekre vonatkozóan is kifejtésre kerül, elősegítve az adott terület stratégiai főcéljának megfogalmazását.

Konkrétabb megfogalmazásban az **átfogó cél** tartalmazza azokat a legfontosabb célokat, amelyeket a jövőkép elérése jelent.

A koncepció rögzíti a célok egymás közötti kapcsolatrendszerét. Tekintettel arra, hogy a Megalapozó tanulmány is funkcionális szemléletben készült, illetve arra, hogy nem alakult még ki az integrált megközelítés intézményrendszere, az átfogó célok kialakítása is funkcionális megközelítésben történik. A Megalapozó tanulmány jelezte a városkormányzási feladatokat, amelyet ebben a szakaszban külön funkcionális területként jelölünk.

Az átfogó cél elérését **négy stratégiai cél** elérése biztosítja, melyek a fenntartható fejlődés egy-egy területére vonatkoznak.

Az **operatív célok** a stratégiai célok alábontásából alakulnak ki, és az egységes szerkezetben való tárgyalásuk biztosítja majd a funkcionális területen belüli, illetve az azok közötti integráltságot, valamint az irányelveknek való megfelelésüket.

A tervezés folyamatában –építve a fenntartható fejlődési folyamatok közti kölcsönhatások elemzési eredményeire- a célrendszer keretein belül **megjelölésre kerülnek a többi célhoz és horizontális szemponthoz való kapcsolódások**, melyek feltárják a további stratégiai kidolgozáshoz szükséges, célok közti összefüggéseket.

Az operatív célok részcélokra bomlanak.

A részcélok elérhetőségének záloga, **hogy elegendő eszköz (erőforrás) álljon rendelkezésre**, valamint sikeresen azonosításra és **elvégzésre kerüljenek a szükséges feladatok**. A célrendszer a megvalósítás ezen elemeinek mélységéig bontja a stratégiai rendszert.

A célok jövőállapotának meghatározását és a célélérést folyamatának követhetőségét biztosítják a célokat jellemző **indikátorok**, melyek a célrendszerrel együtt kerülnek bemutatásra. Az indikátorok kiválasztásának, tervezésének és megvalósításuk követésének célja, hogy integráltan, könnyen érthető és megjegyezhető módon segítsék a célállapotok megjelenítését és megvalósításuk folyamatának állomásait.

A várostervezési folyamatok átláthatósága érdekében minden – térben egyáltalán ábrázolható – **operatív célt térben is megjelenítünk**, illetve az egyes átfogó – funkcionális területnek megfelelő – célokat külön színnel jelöljük. Az egyes alapelvek is külön jelölést kapnak, így a stratégia könnyebben átláthatóvá válik.

2.1 Forgatókönyvek

Az általánosan alkalmazott forgatókönyvek egy pesszimista, realista és optimista jövőbeni környezetet írnak le. Ezek a forgatókönyvek olyan állapotokat vázolnak fel, amelyek a várostól függetlenül, általa nem befolyásolható tényezők által alakulhatnak ki. A Konceptióban alkalmazott forgatókönyvek esetén ezeknek a forgatókönyveknek azok lényegét tükröző nevet adunk a későbbiekben.

Az egyes forgatókönyvek meghatározásához először adunk egy rövid áttekintést a globális külső környezetről, amely segít abban, hogy meghatározzuk az egyes valószínűsíthető jövőképeket.

A koncepciókészítést végző tervezők nem jövőkutatók, így nem célunk és nem is feladatunk a forgatókönyvek pontos felvázolása. Ugyanakkor a tervezés módszertanából adódóan rendelkezniük kell egy nagyvonalú jövőképpel, mert különben a tervezési folyamat nehézkessé válhat.

2.1.1 Globális környezet

A globális környezet, amelyhez Magyarországnak és Pécsnek is alkalmazkodnia kell, tele van olyan kihívásokkal, amelyek az eddig megszokottól biztosan különböző környezetet teremtenek a jövőben a város számára. Ehhez az elemzéshez felhasználjuk a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024³⁰ anyagát, mint olyan keretet, amely az ország fenntarthatósági pályára való átállítását célozza, ennél fogva irányadó a város számára is.

A természeti környezet, az ökoszisztémák állapota kritikusan mondható: A világban 24 jellemző ökoszisztéma-szolgáltatás közül 15 jelentősen sérült az elmúlt fél évszázadban a területhasználat változása miatt, és a klímaváltozás is jelentős hatással van/lesz a természetre, a társadalomra és a gazdasági életre. A társadalmi-gazdasági rendszereinket is erőn felül terheltük meg. A piaci mechanizmusok torzulásai és a technológiai fejlődés beszűkülő foglalkoztatási lehetőségekhez vezettek, egyre nehezedett a jövedelmek szinten tartása mind egyéni, mind közösségi szinten, valamint nőttek a társadalmi különbségek, és az egyenlőtlen-ségek, feszültségek szinte minden területen fokozódnak. A világban számos olyan folyamatot látunk, amelyek súlyos következménnyel fenyegetnek. Az emberiség egyre gyorsuló ütemben éli fel az emberi létezés és a civilizáció alapját jelentő természeti környezetet. A társadalmaknak mindenképpen változtatniuk kell a működési módjukon, mivel így képtelenség kielégíteni a jóléti igényeket – ehhez a rendelkezésünkre álló Föld nem elegendő.

A városok a folyamatok meghatározó központjai, amelyek önmagukat a saját területükről nem képesek ellátni, így nyilvánvalóan a szűkebb-tágabb környezetükre vannak utalva. Ez a környezet viszont biztosan változni fog, a változások irányát lehet tudni, de az idejét, mértékét, és a területét (gazdaság, társadalom, környezet) nem. Így három forgatókönyvet vázolunk fel.

³⁰ http://www.nfft.hu/dynamic/NFFS_rovid_OGYhat_melleklete_2012.05.16_vegso.pdf

2.1.2 I. Forгатókönyv – változatlan globális környezet

A világgazdaság végleg kilábal a válságból, teljesítménye meghaladja a 2008 előtti szintet, ami – a globalizált gazdaság és társadalom következtében Magyarországra is jelentős gazdasági élénkülést eredményez. A klímaváltozás hatása nem lesz annyira jelentős, hogy fennakadásokat okozzon az ellátórendszerekben. Továbbra is támaszkodhatunk a fosszilis energiaforrásokra, ezért csak ezekhez a globális folyamatokhoz kell alkalmazkodni.

Ez a forgatókönyv elég valószínűtlennek tűnik, azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül, mivel a realitásával szemben szaporodó kételyek ÉS BIZONYÍTÉKOK dacára a világ jelentős része ennek a forgatókönyvnek megfelelően cselekszik (amit jelez az a tény, hogy a világ CO₂-kibocsátása a sok erőfeszítés ellenére 2012-ben volt a legmagasabb).

2.1.3 II. Forгатókönyv – van idő a változó környezethez való alkalmazkodásra

Olyan mértékű változások várhatók belátható időn belül, amelyek zavarokat okoznak az ellátórendszerekben. Ezek lehetnek a klímaváltozás következményei, például a szélsőséges időjárás okozhat terméskiesést vagy az épített környezetben nagymértékű károsodást. Lehetnek a fosszilis erőforrások (elsősorban kőolaj) lassú fogyása következtében fellépő problémák. A gazdaságok növekedésének „motorja” a kőolaj, amely teljesen áthatja az egész gazdaság-társadalom működését. A rendszer rugalmatlan és nehezen reagál a változásokra. A növekvő társadalmi egyenlőtlenségek az ellátórendszerek problémái esetén konfliktusokhoz vezethetnek, amit az ország, illetve Pécs bizalomhiányos, merev társadalmi berendezkedése nehezen tud lereagálni. A szűkössé váló erőforrások a fizetőképes kereslet felé áramlanak, ami fokozza az ellátási problémákat a perifériákon (értve ezalatt egész országokat is). Ebben a versenyben Európa és Magyarország nem áll jól, strukturális átalakításokkal küszködnek, stagnálás vagy minimális növekedési ütem mellett.

Ezek a változások lassúak, fokozatosak, és lehetővé teszik az egyébként elkerülhetetlennek látszó felkészülést.

2.1.4 III. Forгатókönyv – nincs idő a változó környezethez való alkalmazkodásra

A 2. forgatókönyvhöz hasonló, annyi változtatással, hogy nem lesz lehetőség az intézményrendszer-szintű felkészülésre azok időbeni közelsége és váratlansága következtében. Ennek a forgatókönyvnek azért van létjogosultsága, mert a változások egyszerre több helyen és váratlanul is bekövetkezhetnek, valamint összeadódnak, hiába lenne idő a felkészülésre, ezt a lehetőséget a város elmulasztja.

2.2 Hosszú távú jövőkép

A jövőkép (vízió) a távoli jövőre vonatkoztatva fogalmazza meg a város elérni kívánt általános helyzetét, a szűkebb és tágabb értelemben vett környezetéhez való viszonyát, a természeti és épített környezet, a társadalom és a gazdaság állapotát. A Megalapozó tanulmányban a fenntartható városról szóló jövőképet vázoltunk fel:

„Fenntartható fejlődésű városnak a belső motivációk által generált fejlődésre és ön-maga fenntartására képes várost tekintjük, amely belső erőforrásainak hatékony hasznosítása révén, egyedi döntésű működési támogatások nélkül képes pozitív jövedelemáram létrehozására és fenntartására, a külső kockázatok kezelésére, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, az alapvetően független működésre.”

Olyan komplex és innovatív eszköz- és intézményrendszert kell kialakítani, amelyek ezt a célt szolgálják. Elengedhetetlen az új struktúrák, a funkcionális területek összehangolt működtetése, amelyet a város vezetése, a gazdasági – és társadalmi szereplőkkel (vállalkozások, intézmények) valamint a város civil- és szakmai közösségeivel együtt érhet el, ezért kialakítja az ehhez szükséges irányítási rendszereket. A *strukturális elemek* kialakítása adja azt a dinamizmust, amely a fejlődés hajtóereje lesz a következő tervezési időszakban.

A koncepció célja a város polgárai életminőségének javítása, amely az életminőség objektív és szubjektív oldalának egyidejű fejlesztésével érhető el, és a „város ahol jó élni”, valamint „a város, ahol szeretnek élni” kifejezésekkel jellemezhető. Ez több a magas életszínvonal biztosításánál. A magas életszínvonal az egyén szempontjából objektív, míg az „ahol szeretnek élni” szubjektív kategória; másrészt nem a város „kínálja” a jólétet, ami az egyén szempontjából passzív, elfogadó állapotot feltételez, hanem együttesen alakítják ki – a város és a lakosai, dinamikusan, együttmozogva a mindig változó környezettel.

A Koncepció biztosítja a lakosok, a gazdaság szereplői, a szakértők és a politikusok közös véleményformálását. Ezzel a szemlélettel a telepítésfejlesztési célok is teljesen mások, mint egy mérnöki szempontú centralizált várostervezési szemlélet esetén. Ennek a szemléletnek a közvetlen haszna az is, hogy a kevesebb több lehet: a fizikai javak alacsonyabb szintje biztosíthat jobb, kellemesebb szubjektív érzést.

A Koncepció megtartja a funkcionális területek szerinti felosztást, és jövőképből származtatott stratégiai célokat egy-egy funkcionális területhez rendeli. Ezekhez a célokhoz is tartozik egy-egy jövőkép, amelyekből az adott stratégiai cél származtatható. A könnyebb megkülönböztetés/azonosítás érdekében az egyes területeket külön színekkel jelöltük. A természeti környezet (illetve a későbbiekben a hozzá rendelt stratégiai cél) zöld, a társadalom okkersárga, a gazdaság kék, az épített környezet narancssárga, a kormányzás pedig barna színnel jelölt.

Az egyes területek jövőképből egy-egy stratégiai célt származtatunk a stratégiai célrendszer egyszerűsítése érdekében.

2.2.1 Egészséges környezet biztosítása

A természeti környezet jövőképe egy olyan város, ahol a lakók egészséges környezetben élnek. A város épített és természeti környezetével együtt élő egységet alkot. A természeti környezete nyújtja számára a tartós humánbiológiai léthez elengedhetetlen jó minőségű levegőt, vizet és a testi, lelki és szellemi megújuláshoz szükséges esztétikus és inspiráló miliőt. A városban elegendő biológiailag aktív felületnek kell lennie ahhoz, hogy biztosítani lehessen a szükséges kondicionáló hatást megfelelő hőmérséklettel, páratartalommal, minimális környezeti ártalommal.

A tájkép vonzóbb, esztétikusabb lesz azáltal, hogy a tájszerkezet mozaikosabbá válik, vagyis több zöldfelületi és erdőfolt lesz látható. Megszűnik a tájfelszín továbbtördelése, azaz nagy bevágással illetve feltöltéssel járó átalakítások nem történnek. Végbemegy a tájsebek rekultivációja, újabb külfejtések nem nyílnak. A Mecseken folyamatossá válik az erdőborítás.

Az egészséges környezet biztosításában kulcsszereppel bíró biológiailag aktív felületek, ezen belül a kiemelt szerepet játszó közhasznú zöldfelületek: az erdők, a közparkok és köztertek nagysága, valamint a kínált szolgáltatások száma és minősége (azaz a városi zöld életterek diverzitása) megnő. Megvalósul a meglévő zöldterületek rehabilitációja és a fenntartás színvonalának javítása. Az ellátatlan területeken és a zöldfelület-hiányos városrészekben új, közcélú zöldterületek kerülnek kialakításra.

A városi élet minőségét leginkább befolyásoló, a globális klímaváltozás trendjei szerint romló klimatikus feltétel: az emelkedő napi maximum és minimum hőmérsékletek, hőhullámok alakulása részben városépítészeti, építészeti, kertépítészeti és vízrendezési módszerekkel mérséklésre kerül. A várható nyári és őszi csapadékhiányt egyrészt a városi csapadékvizekkel történő tervszerű gazdálkodás, másrészt a zöldfelületek és a beszivárgást segítő nem burkolt felületek városi arányának növelése részben orvosolja.

A városi élet minőségét leginkább befolyásoló, a globális klímaváltozás trendjei szerint romló klimatikus feltétel: az emelkedő napi maximum és minimum hőmérsékletek, hőhullámok alakulása részben városépítészeti, építészeti és kertépítészeti módszerekkel mérséklésre kerül. A várható nyári és őszi csapadékhiányt egyrészt a városi csapadékvizekkel történő tervszerű gazdálkodás, másrészt a zöldfelületek és a beszivárgást segítő nem burkolt felületek városi arányának növelése részben orvosolja.

A város levegője, elsősorban a közlekedési eszközökhöz kapcsolható nitrogén-oxidok, ózon és szálló por (PM10) tekintetében tisztábbá válik, köszönhetően az átgondolt tömegközlekedési stratégiának és korszerűbb technológiák alkalmazásának. Az allergén pollenkibocsátók termőterülete csökken, pollenjük terjedése korlátozottabbá válik, végső soron az allergiás, asztmatikus és a tüdő egyéb megbetegedéseivel kapcsolatos kóros esetek száma csökken a városban.

Pécsett az egy főre jutó vezetékvesztés mértéke tovább csökken. A keletkezett szennyvíz tisztítását követően a szennyvíziszapot a felépült biogáz üzemben használják fel. A Pécsi-víz és egyéb városi vízfolyások megtisztulnak. A városban a meglévő vizes felületek megmaradnak, a város életéhez funkcionálisan is jól illeszkedő továbbiak létesülnek. A vízfolyások mellett azok medre is megtisztul, az invázióra képes agresszív idegenhonos növények visszaszorítása megtörténik. A medrek eredeti élőhelye rehabilitálódik.

A természeti környezet rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Egészséges környezet.**

2.2.2 Fenntartható, fejlődő helyi társadalom

Az, hogy a város *éljen* (pezsegjen, forgalma legyen, állandó mozgásban legyen), nem elsősorban gazdasági kérdés (bár nem független tőle). Az emberek tenni akarása, a közösségi szellem, a városlakók által alkotott kapcsolatrendszer (hálózat) szorossága, egy másfajta hozzáállás az, ami igazán élővé teszi a várost. A városlakók ki tudják elégíteni alapszükségeiket, kiteljesedik az individuuum szabadsága, és így felelősséget tudnak vállalni önmagukért, a közvetlen és tágabb környezetükért és felelős tagjai azoknak a *közösségeknek*, amelyben élnek. A város lakosai között, valamint a lakosok és a városvezetés között *bizalom* alakul ki. Megerősödnek a város vezetésével állandó kapcsolatot tartó *közösségek*, az emberek akkor is figyelnek egymásra, ha az intézményesített rendfenntartók nem elérhetők. Így nagy a fizikai biztonság, de a szubjektív biztonságérzet is.

A társadalom jövőképeinek további jellemzői:

- erős a helyi társadalom tagjai, csoportjai közötti, illetve a társadalmi intézményekkel szembeni bizalom,
- nő a helyi társadalom, és a helyi társadalmat alkotó csoportok alkalmazkodó képessége,
- nő az innovációs hajlam, illetve az innováció iránti nyitottság,
- normaadó, normaalakító, ellenőrző funkcióin keresztül alakul a kulturális, illetve társadalmi tőke tartalma (a fenntarthatóság irányába is)
- a társadalom kontrolláló funkciója kiterjed a társadalmat szétziláló korrupció mérséklésére, a csoportnyomáson keresztül a csoportok és egyének magatartásának befolyásolására is,
- a negatív hatású, méltánytalan társadalmi különbségek mérséklésének igénye, a szegregáció kialakulását megelőző helyi társadalompolitikai gyakorlat.

A helyi társadalom erősítése nemcsak kiadásokat előzhet meg, de további pótlólagos erőforrást is teremt, és javítja az életminőséget. (Pl. a kapcsolati dimenziókat, a mentális jólét kérdéseit, stb.)

A helyi társadalom fejlesztése áttételesen hatást gyakorol a város és vonzáskörzete kapcsolatára.

Életminőség

A fenntartható helyi társadalom életminősége folyamatosan javuló tendenciát mutat, melynek belső forrásai:

- maga a helyi társadalom, amely folyamatosan törekszik az életminőséget hátrányosan befolyásoló, és a helyi társadalomból magából eredeztethető hatások felszámolására,

- a mennyiségi szempontok helyett a minőségi szempontok előtérbe állítása,
- a rendelkezésre álló erőforrások felhasználásának ezzel összefüggő újragondolása.

Az életminőség folyamatos fejlesztésének alapja a mindenki számára rendelkezésre álló javak - mint pl. a természeti környezet javai - társadalmi igazságosság elveinek megfelelő elosztása, az ezekből a javakból való részesedés esélyegyenlőségének biztosítása.

A megalapozottan pozitív jövőkép és a fejlődő életminőség az alapja annak, hogy a város képes legyen megőrizni fiatal és a munkaerőpiacon elhelyezkedni képes fiataljait, s javuljon a családalapítási és gyermekvállalási kedv. A demográfia tényei arra figyelmeztetnek, hogy az alacsony születési arány és a fokozatosan romló vándorlási egyenleg miatt nagyon **nagy figyelmet igényelnek a fiatalok, különösen a képzettek megtartását szolgáló tevékenységek.**

A fiatalok és az időskorúak arányát rontó tényező a várható élettartam növekedése is, amely egy oldalról örvendetes tény, más oldalról azonban felhívja a figyelmet a város által nyújtott szolgáltatási igények (egészségügy, oktatás, helyi közlekedés, akadálymentesített közterületek, pihenőzónák kialakítása, stb.) arányeltolódására is, amellyel a városfejlesztési koncepció időhorizontján már számolni kell. Az élettartam növekedésével ellentétesen a nyugdíjakra és az egyéb ellátásokra fordítható költségvetési forrás csökken, így az érintett korosztály részéről várhatóan növekvő arányban jelentkezik igény kiegészítő jövedelmet eredményező, nem szokványos munkavégzési lehetőségekre.

A társadalmi terület rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Társadalmi hálózatok.**

2.2.3 Pécs gazdasági célja: A város gazdasági alapjainak újjáépítése

A Város hosszú távú stratégiai célja gazdasági vonatkozásban azt jelenti, hogy **a Város országos és európai viszonylatban is megfelelő jövedelmet képes biztosítani lakosai számára.** A Város és lakóinak jövedelme egyfelől a rendelkezésre álló erőforrások³¹ **mennyiségének gyarapítása révén** (foglalkoztatás növelése, termelő- és pénztőke bevonása), valamint azok **hatékony, és fenntartható hasznosítása** (globális versenyképesség javítása, helyi gazdaság erősítése) révén növelhető.

A város a globális gazdaság szempontjából releváns erőforrásai (szakképzett munkaerő, innovációs kapacitások, ásványkincsek és részben az energiaforrások) a nemzetközi munkamegosztásba történő hatékony bekapcsolódással hasznosulhatnak a leginkább:

- 1) Az **egyetem innovációs kapacitásai**, az általa kibocsátott magas minőségű munkaerő hasznosítása a magas hozzáadott értéket előállítani képes ágazatokban a leghatékonyabb. Ezek a RIS által megfogalmazott **egészség- és környezetipar, valamint a széles spektrumot felölelő gépipar** lehetnek a jövőben leginkább. A **kulturális-kreatív** ipar is elindult önálló fejlődési pályáján, de a többi területhez kapcsolódóan és marketing szempontból is képes lehet felhajtóerőt képezni. A gépipar tekintetében a leghatéko-

31 A város erőforrásai két típusúak: azok, amelyek a globális versenygazdaság szempontjából relevánsak, (kompetitív erőforrások) és azok, amelyek leginkább a helyi gazdaságban képesek hasznosulni (nem-kompetitív erőforrások).

nyabbak a többi fejlődő területhez kapcsolódó fejlesztések lehetnek. Ezekben az ágazatokban a városnak **ricardói értelemben véve komparatív előnyei** vannak, a város ebben a szegmensben a globális versenyben értelmezhető ágens. Aktív gazdaságszervező tevékenységgel és tőkével, a megtelepülő és a már működő **hazai és külföldi, jellemzően kis- és középvállalkozások hálózatosodásával (klaszterek)** a nemzetközi láthatósághoz szükséges tömegszerűség reálisan elérhető. **A cél: Pécs (újra)iparosítása.**

- 2) Az ipartelepítési tényezők fejlesztése és a város polgárai életminőségének javítása szempontjából egyaránt fontos **Pécs közszolgáltatásainak** a fejlesztése. Az ipari- és a települési infrastruktúra fejlesztése, a város energetikai beavatkozásai javítják a közszolgáltatások költség-hatékonyságát, munkahelyeket és jövedelmeket teremtenek, egyszerre javítva ezzel a helyi gazdaság pozícióit és a város versenyképességét. A városüzemeltetés hatékonyságát lényegesen javíthatják a PTE keretében fejlődő K+F irányok, így a kék gazdaság modellben történő gondolkodás és a smart city technológiák.
- 3) A Város a rendszerváltást követően a korábbi jelentős feldolgozóipari kapacitásokat működtető bányászvárosból a térség **szolgáltató/kereskedelmi központjává** alakult át. A szolgáltató ágazat jellemzően az ipart/bányászatot jelentősen meghaladó hozzáadott értékű, relatíve kis tőkeigényű és magas minőségű humán erőforrások alkalmazását feltételezi. A globális gazdaság egyik fontos innovatív termékét az ún. **szolgáltató központok**³² jelentik, amelyek egyfajta inkubátorként a városban tarthatják az eddig Pécsen elhagyó **friss diplomások** jelentős tömegét, valamint magas státuszú nemzetközi szakértői réteget vonzanak a városba. Nagyon fontos volna az egyetemmel való szoros együttműködésben az innovatív **spin-off** és **start-up** vállalkozások segítése és a térségben való megtartása is. Más tekintetben a lecsökkent beruházási volumen következtében piac nélkül maradt, sorvadásnak indult „szoft” szolgáltatók csatlakozhatnak ilyen hálózatokhoz annak érdekében, hogy a gazdasági mélypontot túléljék.
- 4) A város és térsége szakképzetlen és alacsony képzettségű munkaerejének foglalkoztatásához vélhetően továbbra is szükség van a tipikusan ezeket a munkavállalókat foglalkoztató gépipari/híradástechnikai, esetleg járműgyártási multinacionális nagyvállalat megtelepedésére. Annak ellenére, hogy ez a típusú foglalkoztatás meglehetősen bizonytalan (Elcoteq), de a hozzájuk kapcsolódó **beszállítói hálózatok** fejlesztése révén elősegíthető a pécsi gazdaságba történő „beszervesülésük”. Mindenesetre rövid- és középtávon nélkülözhetetlennek tűnik legalább egy ilyen **nagyfoglalkoztató** idevonzása. Ettől a megoldástól a foglalkoztatás viszonylag gyors javulása várható, bekövetkezése azonban nemcsökkenti ki a gazdaság hosszabb távú stabilitását, fenntarthatóságát, variabilitását biztosító **középméretű befektetések** fontosságát.
- 5) A város **ásványvagyonának** (szén, urán) hasznosításával kapcsolatos kérdések megkezdhetetlen fontosságúak: a mérleg egyik serpenyőjében a hasznosítás pozitív gazdasági hasznai (foglalkoztatás/jövedelem), a másikban a kitermeléssel kapcsolatos tisztázatlan ökológiai következmények és vele együtt a hosszabb távon vélelmezhető tár-

32 Általában nagy nemzetközi cégek bizonyos gazdasági háttértevékenységüket (ügyfélszolgálat, pénzügy/könyvelés, stb.) kihelyezik (kiszervezik) oda, ahol nagy tömegben állnak rendelkezésre nyelv(ek)et beszélő felsőfokú képzettséggel rendelkező fiatal munkavállalók.

sadalmi költségek állnak. A város eszközei e témában korlátosak, a döntés leginkább kormányzati kompetenciakörbe tartozónak látszik, azonban a város állásfoglalása egy ponton túl megkerülhetetlen. Ennek megalapozásához egyik oldalon a tervezett beruházások, a technológia és a művelési tervek és a környezeti, valamint egészségügyi hatások pontos ismerete, a másik oldalon a tervezett befektetések közvetlen és extern fejlesztési hatásainak mérlegelése szükséges, azzal a fenntartással, a környezeti és társadalmi oldalon a kor ipari követelményeinél szignifikánsan rosszabb feltételek nem vállalhatók, mivel a város stratégiai céljait és társadalmi békét veszélyeztetik. A fenntartható fejlődéssel jellemezhető város a fejlődési és a környezeti-egészségügyi hatások komplex mérlegelését csak megfelelő alapossgú hatástanulmányok és társadalmi kommunikáció alapján hozhatja meg. Ugyanakkor megfelelő biztonsági garanciák megléte esetén a fejlesztésektől való elzárkózás sem ésszerű egy olyan korszakban, amikor a gazdasági fenntarthatóság más módon esetleg nem biztosítható.

Jóllehet Pécs gazdasági problémáit érdemben és tartósan a globális versenyben történő helytállás segít megoldani, nem mondhatunk le **a helyi gazdaság³³ fejlesztéséről** sem, sőt. A Város (és térsége) erőforrásainak jelentékeny része nem-kompetitív jellegű, **a lokális gazdaság** szempontjából bír jelentőséggel (jellemzően a kisipar és a helyi szolgáltatások nyújtói, részben a megújuló energiaforrások, és az áruterelésbe méretük okán bekapcsolódni nem tudó, vagy akaró várostérségi háztáji gazdaságok, mezőgazdasági kisüzemek).

A globális versenyképesség javítása és a lokális gazdaság/társadalom fejlesztése egymást feltételezik: ha a város csak a globális versenypozíciójára koncentrálna, úgy jelentős gazdasági (társadalmi) potenciálról mond le, és a kockázatát nagyobb kockázatot vállal polgárainak biztonságos ellátása és a lokális közszolgáltatások megbízható biztosítása tekintetében (alapvető élelmiszer-ellátottság, energia-kitetttség, stb.) Ha pedig globális versenypozícióinkra nem vagyunk tekintettel, és minden figyelmünket a lokális gazdaság működtetésére koncentrálnánk, úgy olyan erőforrásokat „pocsékolunk”, amelyek a nemzetközi munkamegosztás rendszerében hasznosulva magasabb szükséglet-kielégítést biztosítanak a polgárainknak (Komparatív előnyök tana). Evidencia az is, hogy szükségleteinket, még az alapvetőket is jórészt csak a nemzetközi munkamegosztás bonyolult rendszerében vagyunk képesek ki-elégíteni.

A helyi gazdaság azonban rendkívül fontos a globális versenybe bekapcsolódásra nem képes erőforrásaink hasznosítása szempontjából és nemcsak gazdasági, de leginkább társadalmi értelemben.³⁴ A Helyi Gazdaság nemcsak a meglévő erőforrásaink teljesebb és hatékonyabb kihasználása miatt és az ellátásbiztonság okán fontos, de jelentős mértékben hozzájárul a **foglalkoztatáshoz** és a **társadalmi kohézió** erősítéséhez is.

A helyi erőforrásokra épülő gazdaság a város és környezete kapcsolatát is erősíti azáltal, hogy az ún. helyi termék kategóriában piacot kínál, integrál és piacra viszi a versenyké-

³³ A Helyi Gazdaság fogalma alatt azokat a gazdasági tevékenységeket értjük, amelyek alapvetően az adott hely (lokalitás) nem-kompetitív erőforrásait hasznosítják és tipikusan önellátásra, vagy helyi piacokra termelnek.

³⁴ A szakképzettséggel nem rendelkező munkanélküli pl. a közösségi kert művelésével, vagy a városi bérlakások rekonstrukciójában hasznosíthatók az erőforrásai. A kiskertben termelt gyümölcs nem elegendő piaci árualapnak, de a helyi piacon értékesíthető, meglévő szükségletet elégíti ki, stb.. A város szennyvizéből és más szerves hulladékaiból előállított energia hozzájárul energiafüggségünk csökkentéséhez.

pes termékeket. Ezekre a termékekre (pl. biotermék) fejlesztések, innovációk épülhetnek, a helyi gazdaság a globális versenybe történő integrálódás „általános iskolája”³⁵ lehet.

Amíg a versenygazdaság fejlesztése a megtermelt jövedelem-tömeg gyarapítását szolgálja, a Helyi Gazdaság szerepe fontos a város és a globális gazdaság közti jövedelem-áramlások optimalizálásában.

A helyi gazdaság fejlesztése Pécs esetében leginkább a következő területeken releváns:

- 1) a város-városkörnyék együttműködése (pl. CLLD³⁶) az élelmiszergazdaság, esetleg az agrár-eredetű energiaforrások hasznosítása terén
- 2) a helyi piacok, helyi termék-klaszterek támogatása
- 3) az elsősorban helyi termékeket forgalmazó, illetve azokat felhasználó helyi kiskereskedelem és vendéglátás támogatása
- 4) a szociális-, illetve közfoglalkoztatás rendszerének továbbfejlesztése

Amíg a Helyi Gazdaság fejlesztése gátolja, lassítja a jövedelmek kiáramlását a városból, addig az **egyetem** (a nem pécsi hallgatók költsége révén), a **turizmus** és az **alkonygazdaság** a nem Pécssett képződő jövedelmek Pécsre vonzásával javítja a Város jövedelemegyenlegét. Fontos cél, hogy a távlati jövőben **a város gazdaságában nagyobb súllyal szerepeljenek a helyi elemek és azok a gazdasági jelenségek is, amelyek a város jövedelemmegtartó és jövedelemvonzó képességét segítik.**

A fenntartható gazdaságfejlődés alapfeltétele, hogy a város gazdasági értelemben is biztosítsa saját függetlenségét, önfejlődő képességét. Ehhez a gazdaság jövedelemtermelő- és megtartó képességének jelentős javítására van szükség.

Összegezve: Kétpillérű gazdaságfejlesztési stratégiára van tehát szükség:

olyanra, amely a foglalkoztatásra és a jövedelemtermelésre koncentrál, s ennek érdekében folyamatosan javítja a város globális versenyképességét, a gazdaság szereplőivel (Kormány, Egyetem, Kamara, VOSZ, Civilek, stb.) folyamatosan kommunikál, egyeztet a stratégiákat, képes alkalmazkodni a globális gazdasági trendekhez és a városlakók változó igényeihez; egyben olyanra, amely feltárja és hasznosítja a város (és környéke) sajátos lokális erőforrásait a város polgárainak teljesebb, magasabb szintű, valamint biztonságos szükséglet-kielégítése érdekében.

2.2.4 Kompakt város – kiegyensúlyozott területhasználattal

Az épített környezet, a közlekedési, a közmű infrastruktúra és az energiaellátás együttesen biztosítja azt a városi térszerkezetet, amelyben optimális eljutási idővel, a közösségi és nem motorizált közlekedés arányának növelésével biztosítható a fenntartható mobilitás igény kielégítése. Az arányos funkció megosztáson alapuló, policentrikus szerveződésű település, a feladataikat önállóan is ellátni képes gazdaság-szolgáltatói központokat fejleszt és működtet.

³⁵ Csaba Ders verbális innovációja.

³⁶ Közösség Által Irányított Helyi Fejlesztés.

A jövő városa az épített környezet és a közlekedési infrastruktúra szempontjából

A **kultúra városa**³⁷ mindenkor egészséges, kényelmesen lakható, rendezett és igényes települési környezetet és **magas életminőséget kínál** a természeti környezetükkel harmóniában élő polgárainak. A város lakosságszámának csökkenése megáll, és 150 000 fő körül stabilizálódik. A város történetiségére és kultúrájára alapozott imázsa összekapcsolódik a **korserűség és megújulás** fogalmaival.

A város **szerepe az elkövetkező évtizedekben folyamatosan erősödik**, intézmény hálózata, kereskedelmi és szolgáltatási kínálata regionálisan és interregionálisan is komplex főközponti, nemzetközi kapu szerepet tölt be, Feladatainak ellátását közúti, vasúti közlekedési kapcsolatainak fejlesztései, és a működő Pécs-Pogány repülőtér hatékonyan segítik elő.

A beépített és nem beépített területek rendezett és igényes kialakítása, a biztonságos ellátást nyújtó közlekedési és közmű infrastruktúra, valamint ezek környezetet kímélő üzemeltetése együttesen **biztosítja a város épített környezetének fenntartható fejlődését**.

A város **térszerkezeti problémáinak kezelése** (a várostest szétszakítottságának megszüntetése, kapcsolatok javítása, a gazdátlan területek megszüntetése, városrész központok fejlesztése, zöld, kék és közterületi hálózatok kialakítása) csökkenti az átlagos eljutási időt, ezzel csökken a fajlagos közlekedési igény és a motorizált közlekedés által okozott környezet terhelés. A rendezettség, az elérhetőség és a kiegyenlített ellátottság növeli a társadalmi esélyegyenlőséget.

A logisztikai, építőipari és turizmusbeli húzóágazatai mellett kitörési pontokká válnak a kulturális ipar és turizmus, az innovatív egészségipar, környezetipar, gép és az elektrotechnikai ipar, melynek fejlesztései **hatékonyan hasznosítják a város térszerkezetében arányosan elosztott gazdasági területeket**.

A **területfelhasználás kiegyensúlyozottá válik**, a rosszul, vagy alulhasznált területek folyamatos rehabilitálásával a várostestek kohéziója erősödik, **a város beépített területe ok nélkül nem növekszik**. A **zöldfelületi hálózat** biztosítja a használatban a differenciált hozzáférés lehetőségét és hatékonyan közreműködik a levegő minőség elvárt minőségének fenntartásában. A város egyezteteti a területhasználatra vonatkozó terveit a várostérség településeivel annak érdekében, hogy a zöld és mezőgazdasági területek beépítése megálljon, és a városon belüli alulhasznált, vagy barnamezős területek megújuljanak.

A **policentrikus városszerkezet** arányosan és a közösség igényeit szolgálva használja ki a területhasználatban rejlő sokszínű lehetőséget, ezzel teret engedve a helyi közösségek fejlődésének, és azok kezdeményező készségének kibontakozására. **A városrészek központjai** visszanyerik szerepüket, funkciókban gazdagodnak, **megőrzik építészeti értékeiket és fejlesztik egyedi arcukat**. A Belváros lakhatóságát és különleges értékeit az intézmények, a kereskedelem és a szolgáltatás értékteremtő beruházásokkal növeli.

A város lakosainak szemléletében általánossá válik **az igényes épített környezet elvárása és tisztelete**, a klímaváltozás, az energia tudatosság és a saját tevékenységük környezeti hatásainak ismerete.

A helyi kormányzás a városfejlesztést, településrendezést, mérnöki és építészeti tervezést kiemelt fontosságú szakmai munkának tekinti. A városfejlesztés folyamatait kutató-

³⁷ Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió 3.1.4.5

sokkal, felmérésekkel kíséri, az épületállományról katasztert készít és a közösség számára is hozzáférhető **térinformatikai rendszert** működtet.

A városfejlesztés kérdéseiben stratégiai együttműködés alakul ki a város legfontosabb partnereivel, elsősorban az Egyetemmel és a szomszédos településekkel. A város és térsége kapcsolatában kialakulnak az együttműködéshez elengedhetetlen fejlesztési platformok, melyek keretében a résztvevők közös üzemeltetést és kölcsönösen előnyös fejlesztési célokat valósítanak meg.

A korszerű zöldfelületi előírások, a zöld- és vízfelületi infrastruktúra fejlesztése, az épületek energetikai tulajdonságainak javulása, a racionális, a várostérséget integráló közlekedési kapcsolatok és a korszerű tömegközlekedés **javítják a környezet állapotát**: hatékonyan csökkentik az energia felhasználást, a zajterhelést és a széndioxid kibocsátást, csökkentik a levegőbe jutó egyéb szennyeződések mértékét és javítják a levegő minőségét.

A Mecsek oldal beépítése mennyiségi helyett minőségi kérdéssé válik, terjeszkedését az elérhető infrastruktúra figyelembevételével a helyi építés szabályozás erősen korlátozza úgy a beépítés mértékében, mint az építmények magasságában. Kereteit az építészeti mértéktartás, a táji és természeti környezet megóvása, továbbá a belvárosi területek levegő minőségének biztosítása szabja meg.

A város őrzi és ápolja kulturális – ezen belül épített - örökségét, ugyanakkor **korszerű eszközökkel fejleszti kialakult építészeti arculatát**. A beruházások mellett **kellő hangsúlyt kap a fenntartás és üzemeltetés**, ami a közállapotok jelentős javulását eredményezi.

A vízi közművek hálózata a legkorszerűbb környezetvédelmi elveknek megfelelően folyamatosan fejlesztett és karbantartott. A kiépített rendszerek hatékonyan kihasználják, és fejlesztésre ösztönzik a terület használóit. A kommunikációs és info-technikai rendszerek nem csak a lakosság széleskörű ellátását biztosítják, de a térinformatikán keresztül városüzemeltetés és fenntartás területén is hatékonyan támogatják a munkát. **A szelektív hulladékgyűjtés és újrahasznosítás a város területén teljes körűvé válik, mely rendszerbe a vonzáskörzet települései is bekapcsolódnak.**

A térszerkezet – területhasználat – mobilitás problémakört egyik oldalról vizsgálni és értelmezni kell az életmód és a tényleges térhasználat szempontjából, míg a megoldáshoz vezető utat a helyesen kiválasztott operatív célok, ezekhez megfogalmazott stratégiák és a rendelkezésre álló településrendezési eszközök jelölik ki.

Energetikai szempontból a város a következő fontos feladatokat valósítja meg:

- o A külső energiaforrásoktól való függőség csökkentése,
- o Az energiaellátás biztonságának fenntartása,
- o A teljes energiahatékonysági mutató (termelt/befektetett energia) maximalizálása a veszteségek minimalizálása érdekében (0 veszteség elve)
- o Közösségi energiarendszerek kialakítása,
- o A megújuló energiák részarányának növelése a biodiverzitás és a természeti tőke fenntartása, növelése mellett.

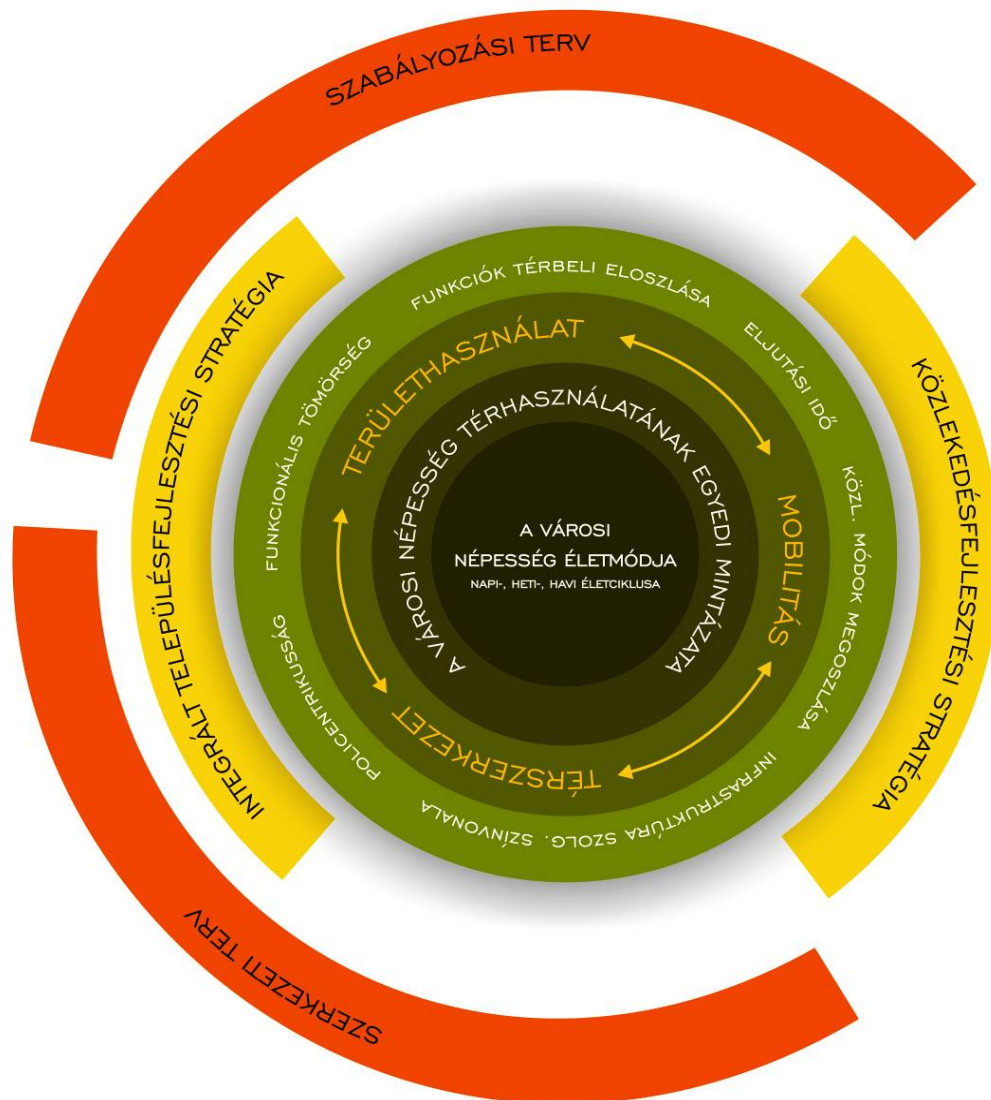
A város energiastratégiájában megfogalmazott hosszú távú jövőkép szerint olyan városi energetikai rendszer alakul ki, amely csökkenti az üvegházhatású gázok mennyiségét, miközben külső energiaforrások hiányában is biztosítani tudja az energiabiztonságot, rugal-

mas és diverzifikált energia portfólión alapszik, és minimális energiavesztésre törekszik.³⁸ Ennek érdekében decentralizált energiaköröket hoz létre, amellyel elősegíti az önállóan is életképes városrész központok fejlődését.

Az épített környezet rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Kompakt város.**

KOMPAKT VÁROS

ÉPÍTETT KÖRNYEZETI ASPEKTUSAI

15. ábra: Kompakt város

³⁸ Pécs MJV Energiastratégiája, 2013

2.2.5 Városkormányzás – Ko(o)rmanyzás

Az *együttes kormányzást* a következőkben a *Koormányzás* szóval jelöljük. Az irányítás és a felelősség a városvezetés kezében van, de a döntéshozatalhoz olyan módon alakítja ki a hátteret, amelyben támaszkodik a város aktív résztvevőire, beleértve a város lakosait is.

Az összes lakosnak lehetősége van arra, hogy ha kíván élni a közvetlen környezete formálásával, a közösségalkotással, azt megtehesse, van olyan szervezeti megoldás, ahol a javaslatait meghallgatják, értékelik, és amennyiben megvalósításra érdemes, akkor segítik a megvalósulását. Társadalmi tekintetben együttműködésre van szükség a társadalom metszeteit megjelenítő hivatali, nonprofit és civil szerveződésekkel, a történelmi egyházakkal, különösen a helyi lakosság nagy hányadát érintő katolikus keresztény egyházzal.

A város és vonzaskörzete együtt alkot életképes egységet, ezért döntéseiket összehangoltan hozzák meg, kihasználva egymás szinergiáit. A város és vonzaskörzete egymást segítve éri el céljait. Pécs támogatja a régiót, a térség gazdaságának fejlődését elősegítő együttműködések kezdeményezésével, a szakértelem és a kultúra régiós szintű, helyhez (a vidéki helyszínekhez) vitt biztosításával.

A városvezetés és az egyetem felismeri, hogy mindkettőnek akkor van esélye jelentős eredmények elérésére, ha közös stratégiát alakítanak ki, amelyben mindkét fél megőrzi az önállóságát és közös célok mentén egymást segítve lépnek fel a város nevében, s szorosan együttműködnek a gazdaság szereplőivel és a képviselőket biztosító kamarákkal.

A helyi kormányzás jövőképeinek további jellemzői

A helyi kormányzás megfelelő mértékben felismeri a helyi társadalom állapotát, problémáit, és adekvát, hatékony megoldásokat ad a problémákra. Rendelkezésre állnak olyan adatok, felmérések, elemzések, amelyek a helyi társadalom megismerését lehetővé teszik a helyi kormányzás számára. Kialakult az éves monitoring-rendszer, létrejön egy, a helyi társadalommal komplex módon foglalkozó funkcionális szervezeti egység.

A politikai szempontok ésszerű mértékben érvényesülnek, kiküszöbölik a „választás-ciklikus gondolkodásmód”-ot, a hosszú távú gondolkodás megjelenik a helyi kormányzásban. A kormányzás identitása a helyi társadalomhoz kapcsolódik.

A szubszidiaritás elve a lehetséges határokon belül maximálisan érvényesül. Maximális az igény a konszenzusra, a konstruktív kompromisszumokra.

A városkormányzási terület rendszercéljának a hivatkozásoknál használt rövid megnevezése: **Koormányzás.**

2.3 Fenntarthatósági rendező elvek - irányelvek

Mivel a város a geo-bioszféra alrendszere, ezért szerveződésére és működésére érvényesek a létfenntartó rendszer, a természet törvényei. A rendezőelvek nagy része a természetes rendszerek szerveződésének és működésének modelljéből származik. A fenntartható fejlődés és városfejlesztés nemzetközi és hazai szakirodalma és tapasztalatai alapján, amelyek követik a következő rendezőelveket (irányelveket) érvényesítjük az összes funkcionális területre és stratégiai célra:

CSELEKVŐKÉPESSÉG
SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE
RENDSZERHATÉKONYSÁG
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS

2.3.1 Cselekvőképesség – reziliencia, válaszolóképeség

Egy nyitott város hatékonyan képes hasznosítani az erőforrásait és a megtermelt jövedelmeit igyekszik a saját erőforrásainak gyarapítására és minőségének javítására fordítani, az képes magas minőségű épített és természeti környezetet, minőségi közszolgáltatásokat, ezáltal pedig magas életminőséget biztosítani a polgárainak. Ettől válik fenntarthatóvá és részben függetlenné. Egy *reziliens*, saját lábán álló város saját fejlődési pályát fogalmaz meg, megteremti a környezetéhez való rugalmas alkalmazkodás feltételrendszerét és ez által képes is stratégiai céljait megvalósítani. Reziliencia alatt az urbanisztika szakirodalma egy várost érő sokkhatásra adott rugalmas választ, megújulást, újjászületést értelmaz az élő rendszerekre használt fogalom alapján.

Amint azt Folke et al. (2004)³⁹ kifejtik, egy rendszert érhetnek olyan hatások, mint a válszadásra képes biológiai illetve társadalmi sokféleség eltűnése, a szükséges információáramlás megszűnése, túlzott elszennyeződés, klímaváltozás általi hatások. Ezek hatására a rendszer sokkal sérülékenyebbé válik, és már kisebb hatásra is nagyon érzékenyen és kiszámíthatatlanul reagálhat. Egy nagyobb, vagy hosszabb ideig tartó nem várt hatás – pl. üzemanyaghiány – tartós ellátási, működési zavarokat okozhat a rendszer működésében. Egy reziliens rendszer egy ilyen hatás után megújul, vagy ha nagyobb mértékű volt a hatás és eltűnnek a rendszer eddigi meghatározó elemei, akkor új rendszer jöhet létre. Ennek megfelelően a Koncepciónak olyan új szemléletet kell megfogalmaznia, amelyben a város rugalmasan képes a várható változásokra reagálni. Ehhez egy olyan dinamikus fejlődő városi struktúrát alakít ki a város a lakóival együtt, amelynek egyik fontos jellemzője a kreatív *cselekvőképesség*, a globális folyamatoktól nem szorosan függő alapszintű működés, és az országos folyamatoktól való relatív függetlenség.

Ez az irányelv a cselekvőképes, reziliens város, röviden: **CSELEKVŐKÉPESSÉG.**

³⁹ Folke, Carpenter, Walker, Scheffer, Elmqvist, Gunderson, Holling (2004) Annu. Rev. Ecol. Evol. Syst. 2004. 35:557–81 doi: 10.1146/annurev.ecolsys.35.021103.105711

2.3.2 Sokféleség növelése

A megújulóképeséget, a rezilienciát elősegíti a sokféleség, azaz a *diverzitás növekedése*. A természeti rendszereket a biológiai, a társadalmi rendszereket a társadalmi sokféleség. Mindkettőre szükség van, mivel a város élhetőségét, egészségességét a gazdagabb, diverzebb természeti környezet fokozza, a működőképes és kreatív közösségek létrejöttének számát, a szegregátumok bevonásának valószínűségét, és sokkhatás esetén a város működőképességi szintjét pedig a társadalmi diverzitás növelése segíti elő. A diverzitás a gazdaságban növeli a fejlődési utak lehetséges számát és csökkenti a kockázatot a váratlan események hatása vonatkozásában. A fejlődés minden formájának egyik fontos feltétele a sokféleség, a változatosság.

Ez az irányelv a sokféleségre törekvő város, röviden: **SOKFÉLESEG NÖVELÉSE**.

2.3.3 Rendszerhatékonyság

A természetes rendszerekben rendkívül hatékony anyag- és információcsere megy végbe. Az élő rendszerek birodalmi (állatok, növények, gombák, stb.) a tápanyagot egymás között veszteségmentesen áramoltatják – az egyik természeti birodalom hulladéka a másik birodalom számára tápanyag. A technológiai, gazdasági, társadalmi rendszereinknek is hasonló elven kellene működni a fenntarthatóság elérése érdekében. A város számtalan erőforrással rendelkezik, mind a fizikai, mind a szellemi képességek tekintetében, amelyeket jelenleg hulladékként kezelünk, pedig értékes erőforrásként visszaforgathatnánk a város működési folyamatába. Ilyen lehet gazdasági értelemben az évente az uránbányából kiszivattyúzott vízmennyiség; társadalmi értelemben az itt végzett diplomások foglalkoztatása; a természeti környezet esetén a meglévő zöldterület rendszerbe szervezése; az épített környezet esetében a kihasználatlan ingatlanok; a kormányzás esetében a városi polgárok segítőkészsége, szakértelme. Egy példa a megvalósításra: a város szennyvízkibocsátására tervezett biogáz erőmű. Egy rendszer, egy város hatékonysága jelentősen függ a folyamatok lokalitásától, változatosságától és a gazdaságában alkalmazott technológiák ciklusosságától. Ezeket a rendezőelveket foglalja össze a Kék Gazdaság is.

Ez az irányelv a **RENDSZERHATÉKONYSÁG**.

2.3.4 Esélyteremtő hozzájárás

A város életének szinte minden területén jelentkező növekvő feszültségek és szélsőségek kiegyensúlyozására szolgál az esélyteremtés és a lehetőségekhez való hozzájárás. Társadalmi értelemben a leszakadó rétegek fejlődését segítjük elő, gazdasági értelemben a (köz)javakhoz való hozzájárás esélyét, elsősorban a kis- és közepes méretű helyi vállalkozások számára. A természeti környezetben a leromlott környezeti elemek visszaállítása, az épített infrastruktúra szükséges elemeinek szinten tartása felel meg ennek a rendezőelvnek.

A negyedik irányelv az **ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁJÁRÁS**.

2.3.5 Felelősségvállalás

A cél az egyéni, közösségi és társadalmi felelősségvállalás. Az egyének felelősséget kell, hogy vállaljanak azokért a közösségekért, amelyeknek tagjai. A közösségek az egyénekért és a társadalomért tartoznak felelősséggel, a városnak pedig felelősséget kell vállalnia a benne élő egyénekért és közösségekért, valamint a jövő generációiért is.

Az ötödik irányelv a **FELELŐSSÉGVÁLLALÁS**.

2.3.6 A város jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan

2.3.6.1 Pécs, mint regionális vonzasközpont

Egy város területi kisugárzása kétoldalú jelenség. Egyrészt maga idézi elő természeti, építészeti adottságai, mérete, kultúrája, életereje, fejlődési potenciálja, szélesebb értelemben vett szolgáltatásai, lakóhelyként kínált életfeltételei és promóciói által, másrészt ezt a hatást más települések által gerjesztett vonzások relatív „térereje” is befolyásolja.

Pécs esetében a város széles környezetében – száz-százötven kilométeres távolságban nem található olyan város, amely kultúra, városépítészeti értékek és természeti környezeti milió tekintetében versenytársa lehetne. Ezek olyan tényezők, amelyek hosszú távon hatnak, rövidebb időszak alatt nem építhetők fel, így a társadalmi tudatban is tartós nyomot hagynak.

A leggyorsabban a nagyrészt a gazdaságon alapuló fejlődési perspektívák, a vitalitás, az jövőre vonatkozó várakozások változhatnak meg, melyek már rövidebb és középtávon is lényegesen befolyásolhatják a város vonzerejét. Ezen szempontokat tekintve más, nagyobb távolságban elhelyezkedő nagyvárosok és a Pécsset körülvevő regionális városgyűrű középvárosainak egy része abszolút vagy relatív értelemben megerősödött. Pécs fejlődési trendjét megtörte a rendszerváltás időszaka óta bekövetkezett gazdasági potenciálvesztés. A város ezt a veszteséget nem tudta átfordítani egy új, versenyképes gazdasági szerkezetet létrehozó megújulási trenddé, s az elmúlt két évtized országos infrastruktúra-fejlesztési folyamata s a nemzetközi közlekedési folyosók erőtváltozása sem kedvez maradéktalanul a városnak. Az ezekhez a rövidebb távon ható szempontokhoz köthető egyéni magatartásminták a gyakorlati étellel (lakóhelyválasztás, a munkaerőpiacon való elhelyezkedés, vállalkozás számára történő telephelyválasztás, felsőfokú intézményválasztás, stb.) szorosabb kapcsolatban állnak, a rövid távú egyéni döntéseket erősen befolyásolhatják.

A jelenlegi időszak jellegzetessége, hogy a város hosszútávon ható kisugárzása változatlanul érvényesül, széles földrajzi körben tartják térségi központnak, az ország egyik legvonzóbb városának. A személyes döntésekben azonban a gyakorlati előnyök- hátrányok mérlegelése egyre gyakrabban a város szempontjából kedvezőtlen eredménnyel zárul. A tágabb környezet – Dél-dunántúli régió, Dunántúl- szempontjából részben még sokan úgy tekintenek a városra, mint a térség „fővárosára”, amely felelősséggel rendelkezik e térségközponti szerepek betöltésére, s a városnak addig áll módjában megerősítenie, visszaszereznie térségi pozícióit, amíg a hosszú távú előnyök a köztudatban helyet foglalnak.

Néha felmerül az a gondolat, hogy a város élhetősége, békéje, fenntarthatósága szempontjából talán jobb lenne engedni a megkezdődött folyamatoknak, és a méreteket tekintve visszahúzódní egy 80-100 ezer fős közép város nagyságrendjére. Ez a szemlélet egyúttal a nagyobb térség fejlődési perspektívái szempontjából is visszalépést implikál, azaz nem felel meg annak a felelősségnek, amellyel a város környezete iránt, annak fejlődése érdekében rendelkezik. A város infrastrukturális rendszere másfélszer-kétszer ekkora méretnek megfelelően alakult ki, ami egy lényeges visszahúzódnás esetén kapacitás-kihasználatlansági, finanszírozási, ellátási feszültségekhez vezetne. Továbbá a visszafejlődési folyamatok „úttjakra engedése” olyan mértékű perspektíva-vesztésbe torkolthat, amely nem szabályozható nagyságrendű visszaeséshez, akár összeomláshoz vezethet.

Egy város nem mondhat le arról, hogy fejlődni akar, nem hagyhatja figyelmen kívül környezetét, lakosságát, vállalkozásait, fiatalságát, s jövőjét nem tervezheti szigetként.

A térsévesztés, potenciálvesztés már folyamatban lévő realitásaival természetesen számolni kell, azonban a meglévő térségi szerepek megtartása és az elveszítettek visszaszerzése érdekében határozottan szükséges fellépni, s ilyen időszakban van a legkínálkozóbb alkalom és a legnagyobb szükség a minőségi átalakulásra, megújulásra.

Térségi tekintetben a negatív tendenciák megállítása, a pozíciók erősítése az önfenn-tartó, megújuló képesség visszaszerzésén, új fejlődési folyamatok elindításán múlik. Jelen városfejlesztési koncepció e megújulás jegyében készült, s a város térségi szerepeit is ez a gondolatkör motiválja.

A város hosszú távú fejlődési jövőképe nek elsősorban lakóira kell koncentrálnia, azonban távlati, átfogó jellegű céljai közt már meg kell jelennie a térsébi konkrét ságnak, miszerint a város egyensúlyos, harmonikus, fenntartható fejlődése csak a környezettel összhangban lévő fejlődésként képzelhető el, melynek keretében érvényesülnek az integráló képesség, az egymásra utaltság, a szinergia tényezői.

Ezért a városnak meg kell szilárdítania regionális vonzasközpont szerepét, dinamikus an fel kell vállalnia térségfejlesztő funkcióit, s tevékenységének hatókörét ki kell terjesztenie a határon túli kapcsolatrendszerekre is.

2.3.6.2 A nagytérségi csomóponttá válás nemzetközi és regionális infrastrukturális összefüggései

Baranya megye- felismerve a földrajzi elhelyezkedésében rejlő lehetőséget- a Budapest- Belgrád- Zágráb háromszög középpontjaként e nagytérség csomóponttá válását tűzte ki célul. ***Megyeközpontként Pécs predesztinált e déli-délnyugati kapu szerep elsődleges betöltésére. Ehhez Pécsnek össze kell hangolnia működését a terület centrumának logisztikai, elérhetőségi szempontból meghatározó városaival, településeivel, s ki kell alakítania azt a munkamegosztást, amely biztosítja a komplex fejlődési feltételeket.***

A szerepkör betöltésének feltételeként át kell gondolni és erősíteni szükséges a nagytérségi közlekedési kapcsolatrendszert. A közlekedési és logisztikai hálózatfejlesztési tervek elsősorban az északi kapcsolati irányokat erősítik, melyek szempontjából Baranya és Pécs peremterületi helyzetbe került, fejlődési lemaradásában ennek a ténynek is jelentősége van.

A balkáni kapu szerep lehetősége és a nagytérségek összekötő szerepének fontossága már korábban is felmerült, azonban az országos infrastruktúra-fejlesztési döntések és megvalósítások ezt eddig nem tudták hatékonyan támogatni. Abból adódóan, hogy a Pán-Európai Korridorok magyarországi szakaszait úgy határozták meg, hogy tovább erősítik a sugaras, Budapest-központú irányokat, a transzverzális közlekedés lehetőségeinek megteremtését közút tekintetében hazai keretek közt kell biztosítani. Erre az M9 megvalósulása ad egy lehetőséget, azonban a távolság miatt fennáll a kockázat, hogy nem annyira a megyébe vonzza, mint inkább elszívja onnan az erőforrásokat⁴⁰, mivel annak északi peremén halad a balkáni kapu-szerep szempontjából éppen ellenkező irányú területen.

Magyarország gyorsforgalmi úthálózata 2030. évben (az OTrT szerint)

16. ábra: Magyarország gyorsforgalmi úthálózata 2030. évben (az OTrT szerint)

Városunknak elsősorban az V/C korridor kapcsolódási lehetőségeit kell kihasználnia⁴¹, ezért elsődlegesen fontos –sürgős– az M6 déli irányú horvátországi összeköttetésének meg-

⁴⁰ Az autópálya 50km-es körzeten túl már az elszívó hatás erősebb lehet, mint a fejlesztő

⁴¹ A Transz-Európai Közlekedési Hálózat magyar elemei:

- A IV. folyosó az osztrák és szlovák határtól Budapesten keresztül Románia felé halad, 487 km vasútvonalat és 410 km közutat tartalmaz.
- Az V. folyosó a délnyugati országhatártól észak-keleti irányban halad. A fő ág Szlovénia, az V/B ág Horvátország, míg az V/C ág Bosznia-Hercegovina felől lépi át az országhatárt, és Budapesten egyesülve folytatódik Ukrajna felé. A vasúthálózat 996 km, a közúthálózat 784 km hosszú.
- A VII. folyosó a Duna Ausztriától Romániáig terjedő vízi útja, mely magyarországi szakaszának hossza 378 km.
- A X. folyosó X/B ága Budapestről indul, Szerbia és Montenegró határáig a vasúti szakaszok hossza 156 km, a közúti szakaszoké 171 km.
- Három repülőtér: Budapest- Ferihegy, Debrecen, Sármellék
- Hét kikötő: Győr-Gönyű, Komárom, Budapest-Csepel, Dunaújváros, Baja, Mohács, Szeged (Forrás: http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&id=22)

valósítása, mely közvetlen eljutást biztosít majd a Xa kiemelt transzbalkáni útvonalon fekvő Ljubljana, Zágráb, Belgrád irányokba.

A Szeged felé vezető kapcsolat igényli a mohácsi Duna-híd megépítését is. Ennek indoka, hogy az országos logisztikai központként kijelölt Baja keresztül nem javul majd az útkapcsolat, egyúttal jelentős (ugyancsak északi irányú) távolságra van, Szekszárd pedig még távolabb helyezkedik el, s kikötőfejlesztés nem szerepel a tervekben. Pécs szempontjából Baja, mint országos logisztikai központ súlya egyéb fejlesztések híján és a távolság miatt várhatóan marginális marad, így Pécsnek meg kell erősítenie logisztikai pozícióját. Pécs és a megye balkáni kapu-szerepe szempontjából a Barcs- Pécs-Mohács- Szeged logisztikai irány felértékelődik. Szeged a balkáni kapcsolat szempontjából a hármashatár-szomszédság és a tervezett hálózatfejlesztések következtében csomóponti szerepbe kerül, fejlődésre predestinált, Arad irányában is kapcsolódási pontot jelent, így Pécs számára is hangsúlyos partnerré válhat.

1. sz. ábra: A Transzeurópai Hálózat (TEN) integrált vonalas infrastruktúra rendszere (nemzeti fővonal-hálózata) a Balkánon (1 – szárazföldi korridorok, 2 – kiemelt fontosságú transzbalkáni útvonal, 3 – dunai víziút, 4 – nem korridor autópályák)

17. ábra: A Transzeurópai Hálózat integrált vonalas infrastruktúra rendszere a Balkánon
 Forrás: INNOAXIS

A szegedi irányhoz kapcsolódik a Mohács által több évtizede szorgalmazott Duna-híd, s nyer értelmet az M6-M60 közötti metszéspont, mely jelenleg csupán egy zsákutca-helyzetet alapoz meg Pécs szempontjából. Hosszú távon a mohácsi Duna-híd túloldalán folytatódó, a tervekben nem szereplő M60-M9 kapcsolat valósíthatná meg az M5-höz való kapcsolódás logikus megoldását.

A háló kiteljesítéshez, az M7-hez való kapcsolódás érdekében ugyancsak fontos az M60 Barcsig történő meghosszabbítása.

Az EU fejlesztéseiben a vasút növekvő jelentőségű. A Zágráb- Pécs- Szeged- Arad vonal Ny-K irányú lehetősége, valamint a Budapest- Pécs- Eszék- Szarajevó É-D irányú útvonal egy-

aránt fejlődési lehetőséget biztosít. Szerepel az EU fejlesztési projektjei közt a Duna magyarországi szakaszának fejlesztése is, ami ugyancsak megerősíti a mohácsi kapcsolat fontosságát. A vasúti és vízi közlekedés előtérbe helyezését fenntarthatósági, környezeti célok eredményezik.

18. ábra: A 10 Pán-Európai Közlekedési Folyosó térképe – sugaras magyarországi szerkezet
 (Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Pan-European_corridors.svg)

19. ábra: ERTMS (European Rail Traffic Management System, Egységes Európai Vasúti Közlekedésirányítási Rendszer)

A fejlesztendő kapcsolati irányok hálózati rendszerének fejlesztése, gazdasági, társadalmi tartalmi elemekkel való megtöltése konkrét elemzéseken alapuló programfejlesztést igényel, melyet a meglévő kapcsolatokra szükséges alapozni és folyamatban lévő programokhoz (Délkelet-Európai Transznacionális Együttműködési Program, Duna Stratégia, stb.) célszerű hozzákapcsolni.

2.3.6.3 A város regionális szerepkörében rejlő lehetőségek és feladatok

Pécs és a várostérség

Pécs és az agglomeráció viszonyát az elmúlt évtizedekben a szuburbanizáció jellemezte. A környező települések lakosságnövekedésével párhuzamosan Pécs lakossága csökkent a kiköltözések következtében. A kiköltözött lakosság jelentős mennyiségű beruházást valósított meg ezeken a településeken, miközben Pécs egyes területeinek leértékelődése volt megfigyelhető. A szuburbanizáció az utazási távolságokat növelte, mivel a munkahelyek döntő többsége továbbra is Pécsen található. Ezzel együtt az agglomerációhoz tartozó településeken nemcsak a lakásépítések, hanem a beruházások is nőttek, gyarapítva a helyi foglalkoztatást. A Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás és a keretében működő jóléti együttműködések mellett összehangolt, integrált fejlesztés kiindulópontja lehet. Fontos annak a ténynek a figyelembe vétele, hogy az agglomerációs gyűrűn túli települések –bár földrajzi távolságuk nem jelentős- már nem élvezték a szuburbanizáció kedvező hatásait.

Az összehangolt fejlesztés előfeltétele a kölcsönös érdekek tudomásulvételén és a közös érdekek felismerésén alapuló együttműködési gyakorlat, mely fejlesztésre szorul. A Pécs Környéki Települések LEADER Akciócsoportja az együttműködés hatékony keretpartnereként jelenhet meg.

A városnak és térségének elsősorban egy **Várostérségi Fejlesztési Platformra** van szüksége, egy olyan helyre ahol a fejlesztési elképzelések összehangolhatók, integrálhatók, a problémák kiküszöbölhetőek, a rendelkezésre álló források egymást kiegészítve használhatók fel.

Pécs megyei-regionális súlya, szerepei

Pécs fejlődését össze kell kötni a környezet fejlődésével, különösen megyei szinten. Szellemi, kulturális kisugárzásán túl képessé kell válnia arra, hogy egyeteme, gazdasága, vállalkozásgeneráló képessége, nemzetközi és hazai kapcsolatrendszere és területfejlesztési szellemi potenciálja révén hasson környezet fejlődésére. Célkitűzései közt a nyertes-nyertes szemléletmódnak kell érvényre jutnia, jelentősen javítva a más városokkal való együttműködést.

A lehetséges együttműködési területek:

- a) A foglalkoztatás jelentős növelése az agrárszektor helyi termékek termelése, kertészeti kultúrák és az állattenyésztés fejlesztése, termékfeldolgozás, logisztika kapacitásainak fejlesztése és a termékek piacra juttatása terén. Pécs belső piaca eleve kiindulópontként szolgálhat a fejlesztésekhez. Cél a humán és természeti

erőforrások minél magasabb hozzáadott értékhez vezető innovatív, a gabonatermesztésénél magasabb megtérülést és kisebb átlagkockázatot eredményező hasznosítása, jelentősen növekvő foglalkoztatás mellett.

- b) A meglévő ipari parkok elvben regionális hálózatot alkotnak. A valóságban érdemi együttműködést nem folytatnak. Az együttműködésben rejlő potenciálok, melyek kiaknázásában Pécs jelentős mozgatórugó lehet:
- i. Munkamegosztás, stratégiai együttműködés az ipari parkokba telepíthető vállalkozások, befektetések terén. Ehhez együttműködésben végzett marketingtevékenység, gazdaság-diplomácia társulhat. Az együttműködés eredményeképpen elő lehet segíteni egyes stratégiai szempontból preferált ágazatok gyorsabb fejlődését és a helyi vállalkozások beszállítói hálózatának fejlődését.
  - ii. Együttműködés az energetikában. Különösen a megújuló energiahasznosítás (biomassza, napenergia, geotermikus energia) és a szénbázis sokoldalú hasznosítása, valamint ezek összekapcsolása jelent komoly fejlesztési potenciált. Az ipari parkok hálózata ehhez jó infrastrukturális háttérrel biztosíthat.
- c) Az ipartelepítési tényezők rendszerszerű fejlesztése a megyében, majd ehhez illeszkedő összehangolt gazdaságdiplomáciai, befektetés-ösztönzési és –szerzési tevékenység
- d) Nagy- ("mega") ipari beruházás telepítési helyének kiválasztásában való együttműködés
- e) Hulladékgazdálkodás, a hulladékok újrahasznosítása, a környezetipar innovációorientált fejlesztése. Kék gazdaság típusú fejlődési körök kialakítása és megvalósítása.
- f) A megyei kompetencia-központok, fejlődési csomópontok K+F-tevékenységének fejlesztése, ösztönzése. Az energetikában és más stratégiai ágazatokban a meglévő fejlődési potenciálok kiaknázását elősegítő K+F+I tevékenységek fejlesztése. Erős stratégiai együttműködési keretek kialakítása Pécs város, a PTE és Baranya megye között.
- g) A turizmus terén a megye, mint desztináció szerepének erősítése, a desztinációmenedzsmentek összehangolása, hosszabb tartózkodási időt megalapozó turisztikai termékek kifejlesztése és a turizmus hazai és nemzetközi rendszerébe való integrálása. A területi szemlélet súlyának erősítése a turizmusban, a belső verseny helyett a közös kínálatbővítés szemléletének elterjesztése. A termékek turisztikai tengelyek mentén történő kialakítása, feltárva ezzel a tengelyek jelenleg kevésbé exponált sávjainak településeit.
- h) A tájtervezés, tájhasználat egyeztetése. Megyei táji hangulat, jelleg kialakítására illetve erősítésére való törekvés, ennek megjelenítése a települési tervezésben és szabályozásban.
- i) Együttműködés a szegénységben élők és más, hátrányos helyzetű rétegek helyzetének javítása terén.

Az EU prioritásaihoz való igazodás, az ebből adódó lehetőségek kihasználása felveti azt az igényt, hogy a város az intermodális logisztikai lehetőségek fejlesztése révén képes legyen kapcsolódni a nemzetközi hálózatokhoz. Megvizsgálandó a város déli területén fejlesztés alatt lévő ipari park környezetében reálisan egy az autópálya- vasút- repülőtér kapcsolatot integráló logisztikai-gazdaságfejlesztési bázis kialakításának lehetősége, amely kapcsolódást képes biztosítani minden fő közlekedési irányhoz közúton és vasúton egyaránt.

A város dunai kapcsolódása érdekében a Pécs- Mohács fejlesztési együttműködés erősítése szükséges.

A regionális léptékű hazai kapcsolatrendszerben a Pécs- Bóly Mohács és Pécs- Komló logisztikai- gazdaságfejlesztési zóna jelentősége értékelődik fel.

Tekintve, hogy Pécs az elmúlt évtizedek tanúsága szerint jelentősen kiesett a hazai nagy fejlesztések látóteréből, s e téren jelentősebb változás nem várható, a városnak erősíteni kell déli kapcsolódását, a határ átjárhatóságát, ennek érdekében a zártság oldását segítő határátkelőhelyek és drávai átkelőhelyek számát sűríteni szükséges.

A nagytérségi szerepkör sikeres teljesítésének feltétele a bemutatott infrastrukturális fejlesztések tényleges megvalósulása és tartalommal való megtöltése.

Különösen a hazai (kormányzati irányú) és nemzetközi városdiplomácia keretében lehet és szükséges elérni a tervezett fejlesztések mielőbbi, de minimálisan a betervezett időszakban történő megvalósítását.

3 CÉLRENDSZER

3.1 A célrendszer áttekintő ismertetése

Ismertettük a Konceptió készítésének hátterét, azokat a kihívásokat, amelyekre választ kell adnia a városnak a jövőbeni megfelelő szintű működése érdekében. Felvázoltuk azokat a forgatókönyveket, amelyek bekövetkezése várható a jövőben. Ezeknek megfelelően határoztuk meg a város jövőképét, mind átfogó módon, mind funkcionális területek szerint. A város előtt álló globális kihívásokra adott, más városok által már kipróbált válaszok segítenek abban, hogy olyan irányelveket fogalmazzunk meg, amelyeknek horizontális célokként mindegyik stratégiai cél kidolgozásánál érvényesülnie kell.

A jövőképekből származtattuk a stratégiai célokat, amelyek meghatározzák azt a célrendszert, amelyet ebben a fejezetben fejtünk ki. Mindegyik stratégiai cél integrált megközelítést igényel külön-külön is. *A Konceptió kialakítja a stratégiai célok közötti kapcsolatrendszert, ahol az egyes célok egymással összhangban képesek az együttműködésre a jövőképnek megfelelően, és városvezetés a lakossággal együttműködve biztosítja ezt az összehangolt működést.* Ennek érdekében az egyes stratégiai céloknak a többi stratégiai célhoz való kapcsolódását külön pontban tárgyaljuk, mint ahogy külön pontban tárgyaljuk az irányelvek teljesülésével kapcsolatos összefüggésüket is.

Az egyes stratégiai célok kibontása adja az operatív célokat, amelyek számát 3 és 5 között határoztunk meg. Először az adott operatív céllal kapcsolatos aktuális helyzet rövid ismertetése történik meg, majd az adott cél indoklására kerül sor. Ezután vesszük végig a rendelkezésünkre álló eszközrendszert, ami meghatározza, hogy milyen feladatok által valósíthatók meg a kitűzött célok. Ezután kerül sor az egyes funkcionális területekhez, azok stratégiai vagy, operatív céljaihoz való kapcsolódások tárgyalására. Itt kerül értékelésre az adott cél és az irányelvek kapcsolata, majd a feladat teljesülésének a nyomon követése, az indikátor kifejtése, mérése, és az adott céllal kapcsolatos határértékek (kritikus helyzet esetén, 2020-ig és 2030-ig várt értékek) zárja az operatív célok ismertetését.

A stratégiai és az operatív cél közötti kapcsolat logikai jellegű, és nem függvényszerű. Az indikátorok nem magyarázzák teljes körűen a célokat, nem tökéletes a reprezentativitásuk. A célok összefüggésrendszerét a következő táblázat tartalmazza.

A táblázat tartalmazza az egyes célok tervezéséhez és monitorozásához szükséges indikátorok adatigényét is, így az adatigény a Konceptió további részében nem kerül kimutatásra.

JÖVŐ-KÉP	<p align="center">PÉCS LEGYEN OLYAN VÁROS, AHOL JÓ ÉLNI, ÉS LAKÓI SZERETNEK IS ÉLNI. AZ ÉLETMINŐSÉG KÖZELÍTSÉN AZ EURÓPAI ÉLVONALHOZ.</p> <p align="center"><i>A város legyen vonzó a mindenkori lakói és az ide érkezők számára is, magas szinten biztosítsa a kor követelményeinek megfelelő környezeti, anyagi, szolgáltatási feltételeket, vonzó életperspektívát nyújtó foglalkoztatási feltételeket kínáljon, és egyúttal a lakosságnak a városhoz fűződő pozitív érzelmi viszonya, elégedettsége, a városért való tenni akarása is járuljon hozzá a város megtartó- és fejlődőképességéhez.</i></p>															
ÁTFOGÓ CÉL	<p align="center">PÉCS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRE KÉPES TÉRSÉGI VONZÁSKÖZPONT</p> <p align="center"><i>Hosszú távon a természeti és épített környezet, a gazdaság és a társadalom egyensúlyos, a regionális környezethez harmonikusan kapcsolódó fejlődésére van szükség. Az egyensúly hiánya a fenntarthatóság ellen hat. A fenntarthatóság és a fejlődés elválaszthatatlan követelmények, mivel fejlődés hiányában a fenntarthatóság megkérdőjeleződik, a fenntarthatósági követelmények figyelmen kívül hagyása mellett pedig a fejlődés ütközik korlátokba. A városnak meg kell erősítenie történelmi távlatokban kialakult regionális vonzerejét, integratív és fejlődés-ösztönző szerepét, mert a város és környezete az erőforrások tekintetében erősen egymásra utalt, s Pécs a régió legnagyobb városaként felelősséggel is rendelkezik a térségi fejlődés segítése, ösztönzése terén.</i></p>															
STRATÉGI-AI CÉLOK	EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET			A FENNTARTHATÓ, FEJLŐDŐ TÁRSADALOM					A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK újjá-építése			KOMPAKT VÁROS Kiegyensúlyozott városszerkezet				
OPERATÍV CÉLOK	1. Klímaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás	2. Zöld és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása	3. A környezeti ártalmak csökkentése	1. Integrált helyi társadalom	2. Fenntartható módon javuló életminőség	3. A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítása	4. Közösségek fejlesztése	5. „Társadalom-monitoring”	1. A foglalkoztatási szint növelése	2. A Helyi Gazdaság megerősítése	3. Hasznosítható gazdasági erőforrások feltárása, fejlesztése és gazdasági hasznosítása	1. Kiegyensúlyozott térszerkezet	2. Mobilitás, az elérhetőség növelése	3. Optimális terület-használat	4. Építmények állapotának javítása	5. Energia-biztonság tiszta, fenntartható energiaforrásból
RÉSZCÉLOK	Csapadék helyben tartása, a gyűjtött csapadékvizek és hulladékvizek komplex hasznosítása	Kondicionáló zöldfelületek intenzitásának növelése	A levegőtisztaság javítása	A közbizalom erősítése az állami és önkormányzati intézményekkel, a helyi kormányzás, a közélet és a gazdaság szereplőivel szemben	Az életminőségre hatást gyakorló - természeti és épített - környezeti tényezők alakítása, a hozzáférés esélyeinek növelése	A családok támogatására irányuló intézményesített, vagy közösségi alapú programok annak érdekében, hogy a kulturális tőkegyarapító képességük fejlődjön	A területi alapokon keletkező kezdeményezések elősegítése közösségfejlesztési eszközökkel	A „társadalom-monitoring” rendszerének megtervezése, illetve következetes, folyamatos és hosszú távú működtetése	Pécs tudásintenzív (újra)iparosítása egészség-, környezet-, kulturális-kreatív és gépipari fókuszszal	Az egyetem és a turizmus fejlődésének támogatása a város jövedelemegyenlegének javításában	A város és a térség természeti erőforrásaiban (szén, urán, megújuló energiaforrások) rejlő potenciál és a hasznosítási lehetőségek feltárása	Policentrikus város-szerkezet erősítése	Az átlagos eljutási idő csökkentése	Funkcionális tömörség	Az épületek energetikai állapotának javítása	Tiszta, fenntartható energiaforrások fokozatos beépítése a város energetikai rendszerébe
	A város átszellőzésének javítása, tájépítészeti, építészeti, városépítészeti megoldásokkal	Kondicionáló vízfelületek növelése	A városi felszíni vizek tisztaságának biztosítása	A bizalom erősödésének elősegítése a magánviszonyok alakításában releváns programok megismertetése, illetve elterjedésük támogatása révén	A materiális jólét fejlesztése, e jólétre hatással lévő közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutató esélyegyenlőség mérséklése, kiküszöbölése	A formális és nem formális civil szerveződések támogatása annak érdekében, hogy a kulturális tőkegyarapító tevékenységeik hatékonyak legyenek	A közös értékrend alapján szerveződő közösségek erősítése	A helyi társadalom (lakosság) állapotának ciklikusan ismétlődő, rendszeres szondázása	Pécs közszolgáltatás alapú gazdasági fejlesztése, a fejlesztéspolitikai rezsim átalakítása	Helyi termékek és termelők megerősítése	A város- városkörnyék együttműködésében rejlő lehetőségek feltárása	A közlekedési hálózat szolgáltatási szintjének javítása	A modalsplit arányainak javítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára	Funkcionális változatosság növelése	Üresen, kihasználatlanul álló épületek árnyának csökkentése	Egységes, tervszerű városi energia-gazdálkodási rendszer bevezetése
	A klímaadaptációs képesség irányelvgyűjteményének kidolgozása és alkalmazása	Közcélú, humán aktivitást kiszolgáló zöldterületi funkciók biztosítása	A felszín alatti vízbázis védelme	A közéleti aktivitás növelése, a különböző szintű döntések előkészítésébe, megvalósításába való bekapcsolódás lehetőségeinek szélesítése, az	A mentális jólét fejlesztése, e jólétre hatást gyakorló közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutató esélyegyenlőség mérséklése	A kulturális tőke tartalmának és minőségének a foglalkoztathatóságot javító fejlesztése intézményi, illetve közösségi támogatás révén		A helyi gazdaság állapotának a gazdaság szereplői, illetve az adekvát szakértői csoportok által (online módszerek alkalmazásával)	Nagyfoglalkoztatók Pécsre vonzása és integrálása a megyerégió gazdaságába, klastereibe	A szociális-, illetve közfoglalkoztatás rendszerének továbbfejlesztése	A városi vagyongazdálkodás fejlesztése					

				együtműködés kultúrájának fejlesztése	lése, kiküszöbölése			történi értéklése									
	Közcélú zöldterületi ellátottság minőségének és elérhetőségének javítása	A zajszennyezés mérséklése	A civil aktivitás növekedésének támogatása, a közösségek fejlesztése, a szükséges infrastrukturális és dologi háttér biztosításának támogatása révén	Az egészség megőrzését szolgáló ismeretek, magatartásmoდეlek bővítése, az adekvát intézményrendszer meglévő feltételeinek optimalizálása, fejlesztése	A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőkegyarapító képességük fejlődjön			A város általános állapotának interdiszciplináris megközelítésű értékelése szakértői csoportok által									
	A természetes, természetközeli és kultúrtáj tájrészletek ökológiai és képi tájpotenciáljának, valamint a tájkarakter megőrzése, lehetséges növekedése, védelme	A szelektív hulladékgyűjtés részarányának további növelése	A közbiztonság érzetének javítása a nyilvánosság eszközeinek használatára támaszkodva	A helyi társadalom életminőségét alakító tényezők folyamatos monitorozása, a korrekciós beavatkozások megalapozása	A megfelelő intenzitású és minőségű társadalmi nyilvánosság kialakulását szolgáló kommunikációs eszközrendszer kialakítása és működtetése												
		A fényszennyezés mérséklése	A lét- és magánbiztonság érzetének javítása	A humán közszolgáltatások rendszerének összehangolt működtetése hatékonyságuk javítása érdekében	A helyi társadalom kulturális tőkéjének tervezett gyarapítását feladatként elismerő szemlélet kialakítása a helyi kormányzás intézményrendszerében												
				A városhoz kapcsoló pécsi identitás alakítása, erősítése													
HORIZONTÁLIS CÉLOK						CSELEKVŐKÉPESSÉG											
						SOKFÉLESÉG NÖVELÉSE											
						RENDSZERHATÉKONYSÁG											
						ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS											
						FELELŐSÉGVÁLLALÁS											

3. táblázat: Áttekintő célrendszer

3.2 A stratégiai, operatív és részcélok rendszerének kifejtése

3.2.1 A természeti környezet fenntarthatósági helyzete

3.2.1.	
1. STRATÉGIAI CÉL	EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET
HELYZETÉRTÉKELÉS	A tájszerkezet megbontásával a város átszellőzése sérült, a szennyezés mértéke viszont nőtt, így az egészséget leginkább veszélyeztető légszennyezés mértéke magas, gyakori az egészségügyi határérték túllépése is. A Mecsek erdőtümbje értékes adottság, azonban a városon belül korántsem biztosított az egészséges környezet. Kevés és funkcionálisan gyenge kínálatú a zöldterületek száma. Alacsony a zöldfelületi intenzitás, vagyis nem elegendő a fás növényzet borítottsági aránya. Az egészség megőrzésében fontos szerepet játszó rekreációs- és sportterületben is hiány mutatkozik. Kevés a városban a vízfelület. A túlzott arányú szilárd burkolatok csapadék-visszatartás és árnyékhataás híján nyáron erőteljesen felforrósodnak. A lakóépületek és munkahelyek klímája nyáron sokszor
A STRATÉGIAI CÉL INDOKLÁSA	Pécs élhetőségének, lakói egészségének és munkaképességük megőrzésének terén alapvető szerepet játszik az egészséges környezet. Ennek megléte jelentős befolyást gyakorol a városlakók fizikai és szellemi teljesítőképességére, így a város versenyképességére is. Az egészséges környezet biztosításának alapja a megfelelő mennyiségű és intenzitású biológiailag aktív kondicionáló zöld- és vízfelület; a környezeti elemek megfelelő állapota; valamint a klímaváltozás már most észlelhető, de a jövőben várható hatásaihoz történő alkalmazkodás. A stratégiai cél operatív céljai: <ul style="list-style-type: none"> • klímaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás • zöld- és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása • Környezeti ártalmak csökkentése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET	
TÁRSADALMI HÁLÓZAT	Az egészséges környezet a városlakóknak kedvező testi és lelki életfeltételeket biztosít, kreativitásra és munkára serkent; kedvező lakó- és munkakörnyezetet nyújt. Biztosítja a közösségek fejlődésének fizikai terét. A zöldfelületek létrehozása és fenntartása munkalehetőséget teremt. A tudatformálás révén az emberek jobban átértik az egészséges környezet fontosságát, motiváltabbak lesznek az egészségtudatos életmódra, saját környezetük megóvására, jobbá tételére.
GAZDASÁGI ALAPOK	Az újraparositás az egészséges környezet biztosításának sérelme nélkül valósuljon meg, a gazdaság szereplőinek érdeke fűződjön ehhez a körülményhez. Az üzleti tevékenységek több motivált munkaerőt vonzanak, illetve tartanak vissza egészséges környezetben. Az egészséges környezet csökkenti a betegség miatti hiányzást, növeli a munkatermelékenységet.
KOMPAKT VÁROS	Egészséges, szennyezéstől mentes környezetben valósítandó meg a funkcionális sokféleség. Az épített környezetet összefüggő zöldfelületi rendszer szője át, amelynek kondicionáló és esztétikai hatását a szintén összefüggő vízhálózat rendszer erősíti. Az épületek tájolása, zöld növényvel történő árnyékolása, illetve installálása segít a klímaváltozás hatásainak mérséklésében. Szükséges a környezetbarát, energiatakarékos építési technológiák alkalmazása, különös tekintettel az anyaghasználatokra és a szigetelésre. Az épületekről és burkolatokról lefolyó csapadékvíz kerüljön összegyűjtésre, majd felhasználásra. Csökkentendő a burkolt felületek és növelendő a csapadékot helyben tartó
KOORMÁNYZÁS	A fenntartható város egy többváltozós komplex rendszer, a „resilient city” ideája pedig mind a tervezők, döntéshozók és végrehajtók részéről gyors, adekvát és kreatív válaszokat kíván, a rendelkezésre álló, strukturált, integrált adat-halmazok

	<p>alapján. A helyi kormányzati szervezeteknek rendelkezniük kell a környezeti állapotra vonatkozó integrált adatbázissal. Olyan strukturált, egymásra rétegszerűen épülő adatbázisra van szükség, mely a környezeti adatokat egyéb tényezőkkel (pl. közlekedési, közmű adatok stb.) összefüggésben, a fellépő kölcsönhatásokat térinformatikai rendszerben képes megjeleníteni. Ilyen összefüggő rendszerrel még egyetlen magyar város sem rendelkezik. A város területén a jelenleginél lényegesen több ponton szükséges a víz-, lég-, zaj- és fényszennyezés valamint a városklíma integrált monitorozása, a kritikus helyzetekre vonatkozó intézkedési tervekben vállaltak folyamatos megvalósítása. A helyi önkormányzatnál mind a környezetvédelem, mind a zöld- és vízfelületek területén megfelelően képzett szakembergárdát kell alkalmazni.</p>
CSELEKVŐKÉPESSÉG	<p>Erősíti – A városi élettel alapvetően antropogén környezetet jelent, elképzelésünk szerint a városi élet minőségét, a környezeti elemek (pl. levegő, víz, talaj) egészségének fenntartását, egészségesebbé válását biztosítja a városban már meglévő és még létrehozandó biológiailag aktív felületek rendszere. A zöld felületek, integrálva a kék infrastruktúra elemeit együttesen alkalmasak lehetnek arra, hogy külön beavatkozás nélkül is, pusztán az élő rendszerekre jellemző autonóm regulációs mechanizmusokon keresztül mérsékeljék környezetük szélsőségeit, és a humán populáció optimális környezeti feltételeivel összeegyeztethető állapotokat generáljanak. Ennek keretében mérsékelhetik a klímaváltozás és a folyamatos intenzív emberi használat negatív következményeit</p>
SOKFÉLESÉG	<p>Erősíti - Az egészséges környezet létrehozásának előfeltétele egy a városi életterek tekintetében is sokféle megjelenéssel bíró, differenciális szerkezeti képű, eltérő funkciókkal rendelkező zöld- és kékfelületi rendszer létrehozása. Ennek elemei az épített környezetbe ékelődve együttesen alkalmasak lehetnek a város klímájának javítására, a klímaváltozás trendjeibe illeszkedő negatív folyamatok hatásának mérséklésére, az egészségtelen levegő minőségének javítására, és a városi élettel szemben eltérő igényekkel fellépő városlakói csoportok különböző rekreációs, esztétikai igényének kielégítésére.</p>
HATÉKONYSÁG	<p>Erősíti.– A klímahatás mérséklésében és a levegőtisztaság-védelemben szerepet játszó zöld- és kékfelületi infrastruktúra fenntarthatóságát részben azok egymásra gyakorolt kedvező hatása biztosítja. A várható, szaporodó intenzív esők víztömegének elvezetése és kezelése komoly anyagi és vízkormányzási feladatot jelent a város számára. Ez a vízmennyiség alapja lehetne a súlyosbodó aszályos időszakok vízhiánya kezelésének is. A háztartások szintjén megfogott csapadékvíz csökkentheti a csapadékelvezető rendszerek terhelését, miközben értékes és drágán előállítható ivóvizet vált ki. A csapadékvizekkel együtt szükséges hasznosítani a városban keletkező nagy mennyiségű hulladékvizet is.</p>
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	<p>Erősíti - A városi zöld- és kék életterek számának, funkcionális és esztétikai sokféleségének növekedése, területi megoszlásuk egyenletesebbé válása egészségesebb levegőt, temperált klímát, vagy esztétikus és egészséges rekreációs területet biztosít minden városrészben. Mérséklődik a különbség a város zöldövezeti negyedeinek számító Mecsek-oldal és a zárt belvárosi, vagy sűrű beépítésű lakóövezeti városrészek között. A zöld- és kék infrastruktúra kiterjesztése a város legtöbb részében hozzájárulhat a klimatikusan szélsőséges (leginkább nyári) hónapok könnyebb túléléséhez, a szellemi és testi frissesség alapjának számító éjszakai nyugodt pihenés feltételeinek megteremtésével.</p>
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	<p>Erősíti - Pécs aktuális és előreláthatólag a jövőbeli legnagyobb környezeti mája is minden bizonnyal a város jelenlegi életmódjából fakadó szennyezett tükus környezet és a klímaváltozás emberi populáció szempontjából negatív denciái lesznek. A környezeti problémák egy részének kezelése (pl. felszíni vizek tisztítása) megfelelő és rendszerint költséges technológiával megoldható lehet, de a környezeti problémák zömét (pl. levegőtisztaság-védelem, klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás) sokkal inkább jelenlegi életmódunk gyökeres átalakítása révén valósíthatjuk csak meg. Ezzel elérhető, hogy az aktuális – egészségre</p>

	kább ártalmas – környezeti problémák kezelése is megtörténjen, de sokkal fontosabb lehet, hogy azok újratermelődését is megakadályozzuk, jelentős tehertételtől szabadítva meg ezzel az utánunk következő nemzedékeket.								
INDIKÁTOROK									
ADATSZÜKSÉGLET	Lásd az operatív célok indikátorainál.								
SZÁMÍTÁSI MÓD	Az operatív célok indikátoraiból képzett komplex indikátor.								
ADATGYŰJTÉS	Évente egyszer								
ELNEZVEZÉS/ HATÁRÉRTÉKEK	<table border="1"> <thead> <tr> <th>BÁZISÉRTÉK</th> <th>KRITIKUS SZINT</th> <th>2020</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>BECSLÉS ALATT</td> <td>BECSLÉS ALATT</td> <td>BECSLÉS ALATT</td> <td>BECSLÉS ALATT</td> </tr> </tbody> </table>	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT
BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030						
BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT						

3.2.1.1.	
1. OPERATÍV CÉL	KLÍMAVÁLTOZÁS HATÁSAIHOZ TÖRTÉNŐ ALKALMAZKODÁS
HELYZETÉRTÉKELÉS	A következő évtizedekben folyamatosan növekvő átlaghőmérséklettel és csökkenő csapadékmennyiséggel kell számolnunk. Megnő az emberi egészségre különösen ártalmas hőségriadós napok és a hőhullámok száma valamint hossza, és növekszik a napi minimumhőmérséklet is. A lehullott csapadék időbeli változatossága megnő, hosszabb aszályos időszakot rövid idő alatt lehulló jelentősebb csapadék követhet, ami a villámárvizek problémájának súlyosbodását vetíti előre. A fokozódó szárazság miatt jelentősen nő a nyári időszakban az ivó- és öntözővíz iránti igény, megszaporodhatnak az erdő- és bozóttüzek. A vegetációs időszak meghosszabbodása miatt a korai és a késői fagyok kártétele megnő. Az enyhe tél miatt a kártevők növekvő mennyiségével kell számolni.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A klímaváltozás trendjei néhány évtizeden belül csak mérsékeltebb változásokat jeleznek, de a szaporodó szélsőséges időjárási események, az egyre változékonyabb évszaki hatások már most ésszerűvé teszik a várható negatív trendekhez történő alkalmazkodást. A klímaváltozás valószínű hatásainak mérséklését biztosító adaptációs képesség növelése annál is inkább aktuális feladat, mert Pécs városának klímája már jelenleg is komoly kihívást intéz a városlakók tűrőképessége ellen. A város adaptációs képességének kialakítása, a potenciális mitigációs eszközök telepítése, az ez irányú társadalmi elfogadás megteremtése önmagában is évtizedekben mérhető feladatot jelent.
RÉSZCÉLOK	<p>Egy város klimatikus jellemzőit leginkább a kiterjedt, komplex zöld felületek (több szintes lombkorona, meghatározó cserjeszint), vagy fizikailag aktív állandó vízfelületek, felszíni vízfolyások képesek befolyásolni. Jelenlétük kedvezően hat a közeli városrész hőmérsékletére, levegőjének páratartalmára. A beépítettség ezzel éppen ellenkezőleg hatva növeli a felmelegedést kialakítva a hősziget jelenségét. A zöld és kék felületek témaköre fontosságánál és a globális klímaváltozásnál szélesebb körű indokoltságánál fogva külön operatív célként (ld. 2. operatív cél) adtuk meg, ott kerül kifejtésre, ezért jelen operatív cél rész céljai közt nem szerepel. Természetesen a klíma-adaptációs stratégiai térkép készítésénél ezt a szempontot is figyelembe vettük.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Csapadék helyben tartása, a gyűjtött csapadékvizek és hulladékvizek komplex hasznosítása 2. A város átszellőzésének javítása, tájépítészeti, építészeti, városépítészeti megoldásokkal. 3. A klímaadaptációs képesség irányelvgyűjteményének kidolgozása és alkalmazása
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A városi parkok revitalizációjához, a városrészenkénti könnyen elérhető minőségi zöld rekreációs terek megteremtéséhez kapcsolódik.
TÁRSADALOM	a klímaváltozás problémakörének társadalmi megismertetése közösségformáló

	erővel bír, a társadalom adaptációs kapacitásai jelentős hatással vannak a város klímaadaptációs képességére.			
GAZDASÁG	A városkörzet, a várost körülölelő régió egyre inkább hozzájárul a város ellátásbiztonságához. A klímaváltozás hatásai ezt az alapot gyengíthetik, ezért a város fogyasztási struktúrájának tudatos átalakítása hozzájárulhat a klímaváltozás késleltetéséhez alkalmas természeti környezet kialakításához (pl. az energiatermelési mód megváltoztatása). A város gazdasági kapacitásai befolyásolják adaptációs eszközrendszerét.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A kiegyensúlyozott területhasználat fontos eleme a zöldfelületek pontos megtervezése, amelyben már a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásnak is szerepelnie kell. Klímabarát építészeti megoldások használata.			
VÁROSKORMÁNYZÁS	Az operatív cél végrehajtása összehangolt tevékenységet igényel, ezért fokozott feladat hárul ebben az önkormányzatra. A városvezetés adaptációs kapacitásai jelentős hatással vannak a város klímaadaptációs képességére.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – megteremti a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklési lehetőségét, és fokozza a város alkalmazkodóképességét			
SOKFÉLELÉSÉG	Erősíti – az egészséges városi környezet létrehozásának előfeltétele egy, a városi életterek tekintetében is sokféle megjelenéssel bíró, differenciális szerkezeti képű, eltérő funkciókkal rendelkező zöld- és kékfelületi rendszer létrehozása			
HATÉKONYSÁG	Erősíti – a klímaregulációban szerepet játszó zöld- és kékfelületi infrastruktúra fenntarthatóságát részben azok egymásra gyakorolt kedvező hatása biztosíthatja. A csapadékvizek kormányzásával egyszerre szüntet meg egy környezeti problémát, és talál megoldást a súlyosbodó aszályos időszakok kezelésére			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti - A városi zöld- és kék életterek számának, funkcionális és esztétikai sokféleségének növekedése, területi megoszlásuk egyenletesebbé válása olyan városrészekben is egészségesebb levegő, temperált klíma, vagy esztétikus és egészséges rekreációs felület könnyebb elérését hozhatja az ott élők számára, ahol az addig nem vagy csak nehezen volt elérhető			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – a város mikroklímájának kedvezőbbé válása a következő generációk életminőségét alapvetően befolyásolja			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Nyári hónapban készült mikroklíma-felmérés adatai.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Évente egyszer			
ADATGYŰJTÉS	A lakosságszámmal súlyozott, városrészenként vett nyár közepi átlagos minimum léghőmérséklet. Csapadékvíz mennyiségi adatai, vízhozam-adatok.			
ELNEZVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
A város napi, nyár közepén mért minimum felszíni átlaghőmérséklete	NINCS ADAT	20	19	18

3.2.1.1.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	CSAPADÉK HELYBEN TARTÁSA, A GYŰJTÖTT CSAPADÉKVIZEK ÉS HULLADÉKVIZEK KOMPLEX HASZNOSÍTÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A klímaváltozás egyik valószínű negatív következménye az éves csökkenése lesz. Ennek a hatásnak a mérsékléséhez, a várhatóan növekvő területű városi zöldfelületek vízzel való ellátásához, a burkolt felületek hoz, így a városi levegő tisztán tartásához szükséges vízmennyiség biztosítását szolgálja ez az intézkedés. A csapadék visszatartása a városklímát is kedvezően befolyásolja. A helyben tartott csapadék nem terheli a csatornahálózatot és mér-

	sékeli a lezúduló csapadék okozta károkat.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - szakkég (BIOKOM Nonprofit Kft., Tettye Forrásház Zrt.,) - Pécs helyi és térségi jelentőségű vízvédelmi rendszerek fejlesztése, DDOP-5.1.5/B-11 pályázat (400 millió Ft) - szaktudás megléte - meglévő csatornahálózat, csapadékvíz-elvezető hálózat - egyetemi tudásbázis - meglévő csapadék- és felszíni vízhozam-mérő berendezések (PTE – Tettye Forrásház Zrt. – Biokom Nonprofit Kft.)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - anyagi források (költségvetési, pályázati) - tervezői-mérnöki kapacitás - természettudományi szaktudás - jogászai szaktudás
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - a városi vízháztartást leíró tanulmány elkészítése - csapadék- és vízfolyásadatok reprezentatív mérésére szolgáló mérőhálózat kialakítása és folyamatos üzemeltetése az egész városra vonatkozóan - a villámárvizek városi modelljének kidolgozása - villámárvíz-védelmi rendszer kiépítése - források és felszíni vízfolyások kataszterének elkészítése, aktualizálása - városi csapadékvízgyűjtő rendszer karbantartása, az aktuális igényekhez igazítása, - karsztvíz-bázis feletti területek burkolt felületeinek csapadékelvezető rendszerrel történő ellátása - zárt és nyitott városi csapadékgyűjtő ciszternák létesítése az erre alkalmas városrészekben - kertés lakóépületek esővízgyűjtővel történő ellátása - a beépítetlen területek beépítésének rendeleti tiltása, rendezési terv és építési szabályzat aktualizálása - burkolt felületek burkolatának cseréje vizet áteresztőre (pl. parkolóknál, lakóingatlanok környezetében) - az elvek szabályozásban történő megjelentetése - lakossági tudatosság formálása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>Gyűjtött csapadékvíz aránya a város közüzemi, zöldfelületi, rekreációs, háztartási és gazdasági célú vízhasznosításában (%).</p> <p>Csapadékvíz mennyiségi adatai, vízhozam-adatok</p> <p>A városi költségvetésből a köz- és magánintézmények által a környezetvédelmi kutatásra és fejlesztésre (különösen az ökoinnovációra) szánt Víz-újrahasznosítási kezdeményezések (db)</p>	

3.2.1.1.2.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL	A VÁROS ÁTSZELLŐZÉSÉNEK JAVÍTÁSA, TÁJÉPÍTÉSZETI, ÉPÍTÉSZETI, VÁ-

2. RÉSZCÉL	ROSÉPÍTÉSZETI MEGOLDÁSOKKAL.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A várhatóan emelkedő átlaghőmérséklet és növekvő besugárzás hatásának mérsékléséhez - a városi zöld- és kékfelületek jótékony szerepén túl - elengedhetetlenül fontos a város természetes átszellőzésének biztosítása. Ez a természetes légcseré, mely mára már jelentősen lecsökkent a beépítettség növekedésével, mérsékelheti a nappali felmelegedést, és növelheti az éjszakai lehűlést a humánegészségügyi szempontból fontos alacsonyabb hőmérsékleti értékekre.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - egyetemi tudásbázis - mérnöki, építész kamarák
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - Pécs városklíma-modelljének készítése (incl. mikroklíma térkép, légáramlási modell stb.) - a város átszellőzését biztosító légcatornák restaurálása városépítészeti módszerekkel (akár épületek visszabontásával is).
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
1. A levegőáramlás átlagos sebessége a városra reprezentatív területi vonatkozásban.	

3.2.1.1.3.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A KLÍMAADAPTÁCIÓS KÉPESSÉG IRÁNYELVGYŰJTEMÉNYÉNEK KIDOLGOZÁSA ÉS ALKALMAZÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A klímaváltozás negatív hatásait csak úgy van esély valamelyest is mérsékelni, ha a város jövőbeni fejlesztésének minden területén előnyben részesítik azokat a megoldásokat, melyek a túlzott felmelegedés, a szélsőséges időjárási jelenségek, a csökkenő csapadékmennyiség stb. hatásait képesek ellensúlyozni. A cél elérése egy szakmailag megalapozott, gyakorlatban is kivitelezhető javaslatgyűjtemény összeállításával, annak széles körű szakmai megvitatásával és konszenzusos elfogadtatásával, majd következetes alkalmazásával lehetséges.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - kamarák, szakmai szervezetek, közüzemi cégek - mérnök- szakemberek - egyetemi tudásbázis
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - szaktudás az érintett szakmai területekről (mérnöki, természettudományos, kertészeti, agrár, egészségügyi, gazdasági) - anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - irányelvgyűjtemény készítése - városi rendeletalkotás - lakosság tájékoztatása (fórumok, hirdetések, weboldal) - tudatosság formálása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Irányelvgyűjtemény megléte zöldfelület nagysága (m² /lomb m³) terület/kerület arány (fragmentáltság) talajfelszín jellege (beépített, szilárd burkolatú)	

területek aránya) zöldfelületi ellátás (m ² /fő) fák egyedszáma egységnyi utcahosszon fák egészségi állapota (egészséges/beteg ha/db) levélfelületi index	
---	--

3.2.1.2.	
2. OPERATÍV CÉL	
ZÖLD ÉS KÉK FELÜLETEK ÖSSZEFÜGGŐ RENDSZERÉNEK KIALAKÍTÁSA	
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécs városa számára a Mecsek erdőtümbje kiváló adottság, ugyanakkor a városban nem kielégítő a zöldfelületek mennyisége, minősége és intenzitása. Az egyes zöldfelületek szétszórtnak, elszigetelten, területileg kiegyenlítetlen módon helyezkednek el; a foltszerű, vonalas és pontszerű zöldfelületek kapcsolata nem biztosított. A burkolt felületek túlzott arányban vannak jelen a zöldfelületekhez képest, kismértékű a helyben tartott csapadék mennyisége.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A zöld- és kék (víz) felületek összefüggő rendszere multifunkcionalitásánál fogva sokoldalúan hasznosítható, számtalan szerepet képes egyidejűleg betölteni. Nyaranta hűti a várost, javítja a levegőt, segít a klímaváltozás hatásainak kivédésében, közreműködik a csapadék helyben tartásában. A rekreációs és sporttevékenység ideális helyszíne, ugyanakkor az élelmiszertermelés helyszínéül szolgál. Ahogy a növekvő közösségeknek elengedhetetlen szürke infrastruktúrájuk (utak, csatornahálózat, elektromos hálózat, stb.) fejlesztése, a növekedés ütemével párhuzamosan szükséges a zöld- és vízfelületeik kiterjesztése, növelése is. Akárcsak a közlekedési rendszer esetében az utak, vasutak, ugyanúgy ennek az egyesített rendszernek is megvannak a fizikai összetevői, amelyek lehetnek: <ul style="list-style-type: none"> • felületek (közparkok, közkertek, intézményi- és magánkertek, temetőkeretek, rekreációs és sportterületek; de ide sorolhatjuk az erdőket, gyepeket és a mezőgazdaságilag művelt felületeket is; tavak, víztározók, medencék) • vonalas (fasorok, mezővédő erdősávok, vízfolyások menti parti sávok; vízfolyások) • pontszerű (szoliter fák, apró zöld foltok; források, kutak, csobogók) elemek A zöld-és kék infrastruktúra felsorolt elemei egymással szinergikusan működve kedvező környezetminőséget, a biológiai sokféleség megőrzését, illetve növelését képesek elérni.
RÉSZCÉLOK	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kondicionáló zöldfelületek intenzitásának növelése. 2. Kondicionáló vízfelületek növelése 3. Közcélú, humán aktivitást kiszolgáló zöldterületi funkciók biztosítása 4. Közcélú zöldterületi ellátottság minőségének és elérhetőségének javítása 5. A természetes, természetközeli és kultúrtáj tájrészletek ökológiai és képi tájpotenciáljának, valamint a tájkarakter megőrzése, lehetséges növelése, védelme
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐÉLVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A zöld és kék felületek kondicionáló hatása összeadódik, így a klímaváltozás hatásainak kivédésében a hőmérséklet csökkentő, páratartalom növelő és árnyékoló hatásai által jelentős szerepet játszik. Nagyarányú a növényzet szennyezőanyag megkötő és zajcsökkentő hatása.
TÁRSADALOM	A város lakók fizikai, lelki és szellemi állapotát pozitívan befolyásolja; munkahelyet teremt. Elősegíti az egészség megőrzését, lehetőséget nyújt a sportra és rekreációra.
GAZDASÁG	A munkavállalók szívesebben dolgoznak harmonikus zöld környezetben, ez a teljesítményükre is pozitívan hat.

ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A zöldbe ágyazott épített környezet egészségesebbé, inergazdagabbá, esztétikusabbá teszi a települést.			
VÁROSKORMÁNYZÁS	Megfelelően képzett szakembergárda és releváns adatbázis, továbbá elegendő anyagi forrás segítségével valósítható meg és tartható fenn ez a rendszer.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – A megfelelő mennyiségű és intenzitású biológiailag aktív kondicionáló zöld- vízfelületek megléte kedvező hatást gyakorol a városlakók testi, lelki állapotára, növeli kreativitásukat és cselekvőképességüket.			
SOKFÉLESÉG	Erősíti – A zöld és kék infrastruktúra elemei a növények és a közöttük megjelenő élőlények (madarak, rovarok) önmagukban is diverzitást mutatnak. Ez az épített környezet elemeihez kapcsolódva, azok sokféleségével párosulva a település sokféleségét erősíti			
HATÉKONYSÁG	Erősíti - Kondicionáló és kiegyenlítő hatása révén a klímaváltozás hatásainak kivédését hatékonyan segíti elő.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – Az egységes rendszerbe foglalt, a területi kiegyenlítetttségre és a minél igazságosabb hozzáférhetőség biztosítására törekvő zöld és kék infrastruktúra a városlakók lehető legszélesebb rétegének képes nyújtani kellemes és egészséges zöld környezetet.			
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – A városlakók kedvező testi, lelki, szellemi környezetének biztosítása; a városban található élőlények (növények és állatok) létfeltételeinek biztosítása			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	A zöldfelületek alapterülete önmagában nem mutatja reálisan a rajta folyó biológiai aktivitás mértékét. Egy adott felület biológiai aktivitása attól függ, hogy mennyi rajta a növényzet (fa, cserje, fű) abszolút értékben összeadódó lombfelület mennyisége, amit a nemzetközi irodalom lombköbméterben fejez ki.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	zöldfelületek lombköbméter értéke			
ADATGYŪJTÉS				
ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
zöldfelületek lombköbméter értéke	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.1.2.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK			
2. OPERATÍV CÉL	KONDITIONÁLÓ ZÖLDFELÜLETEK INTENZITÁSÁNAK NÖVELÉSE			
1. RÉSZCÉL				
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az egyes zöldfelületek biológiai aktivitását, egyúttal klíma- és környezetjavító hatását a rajta levő növényzet lombfelületének (az egyes levelek) abszolút összege adja. Ebből következően minél több növény (gyep, fölötté cserje, fölötté fa) található egy adott felületen annál több oxigént termel, széndioxidot és port köt meg, több párát bocsájt ki, így hűti környezetét. A műholdas felvételek alapján jól látható, hogy Pécsen a zöldfelület (m ²) nem kevés, ellenben sok a kopár, csak gyeppel fedett, vagy gyér faállományú terület.			
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - meglévő, alacsony intenzitású városi zöldfelületek - városkörnyék zöldfelületei - rekultivált bányaterületek - zöldfelületi borítottsági adatok (NDVI) - erdészeti nyilvántartások és üzemtervek - mezővédő erdősávok nyilvántartásai - szaktudás és szakértelem (BIOKOM Nonprofit Kft., Mecsekerdő Zrt.) - városi faiskola - meglévő komposzt (BIOKOM Nonprofit Kft.-nél) 			
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- fakataszter (az egész városra kiterjedő)			

	<ul style="list-style-type: none"> - integrált zöldterületi nyilvántartás - egészségügyi és oktatási intézmények zöldfelületeinek felmérése - fellelhető korábbi tervek - PTE hallgatók bevonása - anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - fás növényzet nagy számban történő telepítése - növények minőségi cseréje - külfejtések rekultivációja - felszín alatti közművezetékek kivezetése a zöldsávok alól - zöldfelületek új formában megjelenítve (befuttatott falak, lugasok, soliter fák burkolatban) - alacsony intenzitású városi zöldfelületek intenzív fásítása (szabad felhasználású erdőként) - erdőterületeken a folyamatos borítottság biztosítása - szántókon erdőfoltok telepítése - mezővédő erdősávok és út menti fasorok telepítése - város és városkörnyék zöldfelületeinek összekapcsolása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<ul style="list-style-type: none"> -zöldfelület m2 /lomb m3 -zöldfelület/burkolat m2 - fasorok db/ha - párologtatás mértéke, ha/m3 - várostűrő fajok aránya, ha/db - fák egészségi állapota, egészséges /beteg ha/ db - invazív fajok aránya, ha/db - allergén fajok aránya, ha/db <p>Zöld területek minősége (felújított m2)</p>	

3.2.1.2.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	KONDITIONÁLÓ VÍZFELÜLETEK NÖVELÉSE
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A zöldfelületek mellett a vízfelületek is rendelkeznek kondicionáló hatással: port és szennyeződéseknek kötnek meg, párologással hűtik a levegőt, ezen felül jótékony hatást gyakorolnak az ember testére-lelkére. Nagyban javítják a növényzet életkörülményeit, ezen keresztül a város mezo- és mikroklimáját. A kondicionáló zöldfelületekkel szinergiában működve növelik egymás esztétikai és környezetjavító hatását.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - meglévő vízfelületek a városban és a városkörnyéken - túlfolyó, illetve elfolyó karszt- és forrásvizek - elfolyó csapadékvizek - csapadécsatornák vize - meglévő adatok összegyűjtése (akár levéltári) - vízügyi nyilvántartások <p>szakcég (BIOKOM Nonprofit Kft.) és szaktudás megléte</p>
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - téradatbázis létrehozása - vízfelületek rendszerének kidolgozása a városban és a városkörnyéken

	<ul style="list-style-type: none"> - Pécsi víz medrének megújítása, revitalizálása - Pécsi víz mentén a mélyen fekvő területek elárasztásával mikrotó rendszer létrehozása - Pécsi vízhez kapcsolódva a Tüskésréttől Pellérdig húzódó szakaszon záportározók létesítési lehetőségeinek vizsgálata <ul style="list-style-type: none"> - csapadékvíz tisztítás utáni ivóvízként való használati lehetőségeinek vizsgálata
<p>AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK</p>	<ul style="list-style-type: none"> • természetes vízfolyások medrének rendezése • mesterséges tározó tó (tavak) létesítése a Pécsi vízhez kapcsolódóan • csapadékvíz levezető csatornahálózat bővítése a Mecsekoldal csapadékvizeinek összegyűjtésére • csapadékvíz tározók kiépítése meglévő hegyoldali ivóvíz tározók közelében a Mecsekoldal csapadékcatornái által összegyűjtött vizek tározására <ul style="list-style-type: none"> - csapadékcatornák építése a csapadékvíznek a tározókból a záportározó tórendszerbe juttatására - mesterséges városi vízfelületek létesítése (csobogók, medencék, szökőkutak)
<p>JAVASOLT INDIKÁTOROK</p> <ul style="list-style-type: none"> - vízfelületek nagysága, m² - vízfelületek aránya, m² - vízminőség - mesterséges városi vízfelületek (csobogó, medence, szökőkút) nagysága, m² helybentartott csapadékvíz mennyisége Kék területek minősége (felújított m²) A teljes vízfogyasztás (köbméter/év és liter/fő/év) a különböző ágazatokra lebontva (háztartások, ipar, energia, mezőgazdaság, kisvállalatok, turizmus, állami szektor) Mind a hazai, mind a nem hazai vízmérővel ellenőrzött városi vízellátás aránya (%) A víz forrása (felszíni víz, talajvíz - víztározók és a vízgyűjtő-gazdálkodás) (%) Az ivóvíz minősége Vízvesztés a vezetékekben, szivárgás kezelése és a hálózat felújítása (m³, Ft) 	

3.2.1.2.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	KÖZCÉLÚ, HUMÁN AKTIVITÁST KISZOLGÁLÓ ZÖLDFELÜLETI FUNKCIÓK BIZTOSÍTÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A meglévő városi zöldfelületek legyenek magasabb színvonalúak, ápoltabbak és jobban installáltak.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - meglévő kihasználatlan vagy alulhasznált közcélú zöldterületek - meglévő jó minőségű humán aktivitásra alkalmas zöldfelületek - oktatási intézmények (iskolák, óvodák, egyetem) udvarai és sportpályái
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - funkciót tartalmazó zöldterületi kataszter (játsszó, sport, szabadidő) - oktatási intézmények játszó- és sportudvarainak katasztere - funkcionális zöldterületi ellátás terve (babától az öregkorig) - közösségfejlesztésre alkalmas zöldterületek létrehozása - meglévő jó minőségű humán aktivitásra alkalmas zöldfelületek megismertetése - aktivitási igény felmérése - oktatási intézmények (iskolák, óvodák, egyetem) udvarainak és sportpályáinak korszerűsítése, felújítása - adott funkció elérhetőségének biztosítása - PTE oktatói és hallgatói - anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - adatállomány kiegészítése, karbantartása - meglévő értékes zöldterületek felújítása pl. Balokány liget - meglévő lehetőségek kihasználása (iskolák, óvodák, egyetem) udvarainak és sportpályáinak délutáni, hétvégi iskolaszünet idejére való megnyitása - tematikus, korosztályos kertek építése és fenntartása - PTE hallgatók szakdolgozati témaválasztása (dolgozat anyaga felhasználható legyen pl. fakataszter) - közösségi kertek létrehozásához helyszín biztosítása - új szabadterei sport és szabadidős létesítmények építése - létesítmények fenntartása, kezelése
JAVASOLT INDIKÁTOROK többfunkciósság (állandó+ideiglenes) látogatottság, fő/nap, fő/m ² rekreáció (mire, mennyi ideig, mely napszakban használják) sport és/vagy játék lehetőségek biztonság (körülkörített, bűncselekmények száma) elérhetőség közösségi események, rendezvények száma/év esztétikai megjelenés (lakosság véleménye) zöldterületi humán aktivitást kiszolgáló funkciók száma m ² /db ismertség	

3.2.1.2.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	KÖZCÉLÚ ZÖLDTERÜLETI ELLÁTOTTSÁG MINŐSÉGÉNEK ÉS ELÉRHETŐSÉ- GÉNEK JAVÍTÁSA
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A zöldterületeknek a kondicionálás mellett az embert az egészséget szolgáló, szabadban végzett cselekvésre kell ösztönözniük, illetve erre lehetőségeket kínálniuk. Ennek formái a játszó- és sportkertek, sportpályák, ligetek és az idősebbek számára kialakított pihenőhelyek. Az oktatási intézmények (óvodák, általános- és középiskolák, illetve egyetemek udvarainak, illetve sportpályáinak hétvégi, sőt iskolaszüneti időben történő megnyitása potenciális játszókertek és sportpályák bevonását kínálja.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - meglévő közcélú zöldterületek - lakosság partneri hozzáállása - lakosságra vonatkozó KSH adatbázis - meglévő részadatok - részben meglévő gyalogos és kerékpár úthálózat - szakcég (BIOKOM Nonprofit Kft.) és szaktudás megléte
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - nem rendeltetésszerűen használt zöldterületek - potenciális zöldterületek (intézményi: óvodák, iskolák udvarai) - integrált zöldterületi kataszter készítése - növényanyag egészségi állapotának javítása - gyalogos és kerékpár úthálózat bővítése - akadálymentesítés kiterjesztése - szegregált területek megfelelő zöldfelületi ellátása - szociális esélyegyenlőség biztosítása - anyagi források (költségvetési, pályázati) - lakosság nagyobb mértékű bevonása
A RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • növénytelepítés - létesítmények fenntartása, kezelése - parkfenntartás színvonalának emelése - túlhasználat elkerülése - várostűrő fajták alkalmazása - invazív és allergén fajok visszaszorítása - mecseki fekete fenyők helyén természetes újulat felnövekedésének biztosítása - rongálás megelőzése, őrzés - tudatosság erősítése - elérhetőség biztosítását helyi szabályzatba kell foglalni - információs rendszer kidolgozása - több funkciós zöldfelületek építése szegregált területeken - <u>tudatosság formálása</u>
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
esztétikai megfelelés, kérdés elérhetőség időben, perc biztonságosság (pl. gyerekeknek) közbiztonság őrzés őrzött/nem őrzött területek, m2 terheltség kiszolgáló zöldterület, m2/fő A város határában lévő, erdősítésre alkalmas területek közül hány	

hektár kerül sor.	erdősítésére
----------------------	--------------

3.2.1.2.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	A TERMÉSZETES, TERMÉSZETKÖZELI ÉS KULTÚRTÁJ TÁJRÉSZLETEK ÖKOLOGIAI ÉS KÉPI TÁJPOTENCIÁLJÁNAK, VALAMINT A TÁJKARAKTER MEGŐRZÉSE, LEHETSÉGES NÖVELÉSE, VÉDELME
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A tájhasznosítás és a természeti értékek felhasználása során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát, továbbá gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség • természeti értékek, területek nyilvántartása
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • téradatbázis létrehozása • potenciális természeti értékek, természeti területek felmérése
A RÉSZCÉLHOZ RENDELTEL FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • Tájvédelmi program kidolgozása • Tájgazdálkodási módszertan kidolgozása • Természetes, természetközeli állapotú tájrészletek művi befolyástól, terheléstől való lehetséges maximális mentesítése • Földhasználati módok során az érintett követelmények betartása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Tájkép-terv megléte Tájvédelmi program megléte Természeti és biológiai sokféleség védelmét szolgáló területek (m ²) Városi és városkörnyéki Natura 2000 terület (db, m ²), és gazdálkodási terv (élőlények, fajok, területek védettségére kitérve)	

3.2.1.3	
3. OPERATÍV CÉL	A KÖRNYEZETI ÁRTALMAK CSÖKKENTÉSE
HELYZETÉRTÉKELÉS	A legsürgősebben megoldandó probléma a főként közlekedési eredetű nitrogén-dioxid, szállópor (PM10) és felszín közeli ózon határértékeinek rendszeres túllépése. Az allergén pollenű növények elterjedését a várost övező mezőgazdasági területeken mérsékelni kell. A tüskésréti zagytározó, valamint a pellérdi uránzagytározó folyamatos monitorozását fent kell tartani, ami a város vízbázisát részben adó rétegvizek megóvása miatt is fontos. Felszíni vizeink tisztaságának megőrzése, medrük revitalizálása nemcsak környezetvédelmi, hanem városképi célok elérése miatt is sürgető. A települési szilárd hulladék egy része még napjainkban is újrahasznosítás nélkül kerül ártalmatlanításra. A zaj- és fényszennyezéssel érintett városi területek aránya jelentős.
AZ OPERATÍV CÉL IN-DOKLÁSA	Az egészséges városi környezet a városlakók hosszú távú testi egészségének egyik alapja. A fennálló környezetvédelmi problémák megoldása nemcsak a városlakók jólétének biztosítása miatt fontos. Jelentős tehertételtől szabadíthatja meg a várost kiszolgáló egészségügyi ellátórendszert, tartósan fennállva pedig hozzájárulhat a városról kialakított vonzó, pozitív kép megerősödéséhez, mely nagyobb időtávlatban jelentős vonzerővel bírhat. Az aktuális környezetvédelmi problémák felszámolása, újratermelődéjük megakadályozása pedig a jövő városlakói generációinak teremti meg az egészséges környezethez való hozzáférést.
A Z OPERATÍV CÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ol style="list-style-type: none"> 1. A levegőtisztaság javítása. 2. A városi felszíni vizek tisztaságának biztosítása. 3. A felszín alatti vízbázisok védelme 4. A zajszennyezés mérséklése. 5. A szelektív hulladékgyűjtés részarányának további növelése. 6. A fényszennyezés mérséklése.
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	Erősíti – a város egészséges környezete növeli az egyéb stressz-tényezők, pl. a klímaváltozás hatásaival szemben a humán populáció ellenálló képességét. A városi zöld felületek mennyiségének és minőségének javítása hozzájárul a környezetvédelmi problémák megoldásához.
TÁRSADALOM	Erősíti - A városi közösségi terek és zöldfelületek optimális kihasználásához járul hozzá. Hiányában Pécs városa még az összes többi városi szolgáltatás optimális szintjén is jelentős vonzerőt veszít.
GAZDASÁG	Semleges - egyszer erősíti, mivel a vállalkozásokat környezettudatos magatartásra, innovációra sarkallja, másrészt gyengíti, mert a vállalatok nem mindig innovációval reagálnak, így a környezetvédelmi büntetések gyengítik a gazdasági erejüket.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Erősíti – eddig egészségtelennek tartott városrészekben, főbb közlekedési utak mentén a lakóingatlanok felértékelődhetnek, kevésbé preferált lakótömbök válhatnak újra kedveltté
VÁROSKORMÁNYZÁS	Erősíti - a tudatosság formálása elősegíti a közösségi cselekvést.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – a városi környezet tisztábbá válása csökkenti a légszennyezéssel kapcsolatos betegségek gyakoriságát, egy egészségesebb városi társadalom pedig alkalmazkodóképesebbé válik.
SOKFÉLESÉG	Erősíti - A tisztább környezet és a zöld növényzet telepítés elősegíti a biológiai sokféleség növelését.
HATÉKONYSÁG	Erősíti - A tisztább, zaj- és légszennyezés-mentes környezetben nő az emberek teljesítőképessége.
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – megszűnnek a városrészek között jelenleg fennálló különbségek az elérhető levegő tisztaságának tekintetében.
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – generációkon átívelő jótékony hatása lehet az egészségtelen pécsi levegő-környezet megváltozásának
INDIKÁTOROK	

ADATSZÜKSÉGLET	Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat standard adatai			
SZÁMÍTÁSI MÓD	évente a város valamennyi mérőpontját figyelembe véve egy mérőállomásra átlagolva			
ADATGYŰJTÉS	Folyamatos			
ELNEZVEZÉS/ HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
Az ózon, nitrogén-dioxid és a szállópor (PM ₁₀) esetén a határérték-túllépések száma	122,6 ²⁰¹²		60	30

3.2.1.3.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL	A LEVEGŐTISZTASÁG JAVÍTÁSA
1. RÉSZCÉL	
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécs városának levegőtisztasági mutatói országos összehasonlításban is a legrosszabbak közé tartoznak. Habár az utóbbi 5 évben többször készült levegőminőségi intézkedési terv (pl.2008, 2013), a helyzet lényegében nem sokat változott, a város legsűrűbben lakott, legnagyobb közlekedési terhelésnek kitett részein a mai napig gyakoriak a határérték-túllépések a szállópor (PM ₁₀), a nitrogén-oxidok és a felszín közeli ózon tekintetében.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat mérőállomásai - Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság - Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - TELEMÓD-rendszer
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - szaktudás az érintett szakmai területekről (mérnöki, műszaki, természettudományos, kertészeti, agrár, egészségügyi, gazdasági, erdészeti) - anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTEL FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - a meglévő városi mérőhálózat működéskéne támogatása (pl. anyagi, infrastrukturális, humán erőforrásbeli javak biztosításával), - a légszennyezettségi monitorozás folytatása - szükség esetén új mérőállomás felállítása - a mért adatok elérhetőségének biztosítása a városi szakemberek és a lakosság számára - a levegőtisztaság csökkentésével kapcsolatos intézkedések meghozatala: kibocsátások csökkentése, forgalomtechnikai változtatások, várostervezési beavatkozások – átszellőzés biztosítása, biogáz és elektromos meghajtású városi tömegközlekedési eszközök bevezetése, gyalogos és kerékpáros forgalom arányának növelése, korszerűbb járműtechnológiák alkalmazása) - városkörnyéki mezőgazdasági területeken az erdők és gyepek arányának növelése, pollenszennyező növények visszaszorítása - biológiailag aktív felületek növelése a város érintett részein
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Ózon-célértéket a tényleges érték meghaladta (8 órás átlagérték, nap/év) A PM10-határértéket a tényleges érték meghaladta (napi átlagérték, nap/év) Egy órára jutó NO ₂	

<p>határértéket a mért érték meghaladta (óránkénti átlagérték, nap/év) A NO₂, PM10 és PM2.5 éves átlagkoncentrációja, és ehhez milyen arányban járultak hozzá a helyi források, a távolsági források, a távolsági források, a távolsági források Az évi egy főre jutó CO₂ kibocsátás (tonna)</p>	
--	--

3.2.1.3.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A VÁROSI FELSZÍNI VIZEK TISZTASÁGÁNAK BIZTOSÍTÁSA.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécs városának felszíni vízkészlete viszonylag szegényes. Néhány kisebb mesterséges vízfelületet leszámítva csak hegylábi források és néhány vízfolyás található a város területén. Fontos, hogy vizüket megóvjuk a szennyeződésektől, medrüket rehabilitáljuk és az inváziós gyomoktól mentesítsük. Így alkalmassá válhatnak a városi zöldfelületek fenntartására, a városi élettér sokféleségének gyarapítására, és a városklíma alakításában is szerepet játszhatnak. A városlakók rekreációs és esztétikai igényét is szolgálni
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság - Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - BLOKOM Nonprofit Kft., - egyetemi tudásbázis
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	anyagi források (kötségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - A felszíni vizekkel kapcsolatos szabályozási környezet felülvizsgálata - A felszíni vizek részletes kataszterének elkészítése (aktív és alvó források, patakok, medrek stb.) - felszíni vízfolyások és mesterséges állóvizek vízminőségének folyamatos mérésére szolgáló hálózat kialakítása - a víztisztaságot biztosító beavatkozások megtétele - a vízfolyások menti inváziós gyomok elterjedtségének felmérése, az inváziós gyomok visszaszorítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A tiszta vízű felszíni vízfolyások hosszának aránya a város teljes felszíni vízfolyáshosszához képest (%). Az inváziós gyomok által elfoglalt terület nagysága (m²).	

3.2.1.3.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV	A FELSZÍN ALATTI VÍZBÁZIS VÉDELME

CÉL 3. RÉSZCÉL	
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécs város ivóvízellátását a mecseki karsztforrások után legnagyobb mértékben a tortyogói rétegvizek biztosítják. A hosszú távú egészséges és jó minőségű városi ivóvíz alapjának megőrzése fokozott törődést kíván. Ennek része kell, hogy legyen a karsztforrások mennyiségét és minőségét befolyásoló mecseki erdők egészségének és kiterjedésének megóvása és a tortyogói vízbázist fenyegető pellérdi uránzagytározók és egyéb uránbányászati objektumok szivárgó vizeinek folyamatos monitorozása.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság - Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - Egyetemi tudásbázis - Tettye Forrásház Zrt. - MECSEKÉRC Zrt. szakmai tudása és mérőhálózata - Mecsekerdő Zrt.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	anyagi források (költségvetési, pályázati)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - monitorozás - esetenként a szükséges kármentesítés elvégzése - a karsztvíz-bázis feletti erdőterületeken a folyamatos erdőborítás biztosítása - a karsztvíz-bázis, pellérdi és a tortyogói vízbázis szivárgó szennyeződésektől való fokozott védelme
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A felszín alatti vizek szennyezettségének területi kiterjedése.	

3.2.1.3.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	A zajszennyezés mérséklése.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	<p>Az ipari fejlődéssel párhuzamosan Pécs zajterhelése folyamatosan nő, a zaj a városi élet állandó kísérőjévé vált.</p> <p>A zaj káros hatással van a kikapcsolódásra, csökkenti a munkavégző képességet, növeli a reakcióidőt, ingerlékenységet és alvászavarokat okoz az idegrendszer állandó túlterhelése által, a zajos környezetben való hosszabb távú tartózkodás a hallószervek károsodásához, vezet. Pécs városában 65 600 fő azon érintettek száma, akik zajvédelmi határértéket meghaladó környezetben élnek.</p> <p>A környezeti zajterhelés növekedésével párhuzamosan, az EU és köztük Magyarország, felismerve az addigi zaj elleni intézkedéseinek nem kellő hatékonyságát, a 100 000 főnél több lakosú városok önkormányzatait stratégiai zajtérképek, valamint intézkedési tervek készítésére kötelezte.</p> <p>Az intézkedési tervben foglaltak betartása kulcsfontosságú a részfeladat teljesítésének eredményességéhez.</p>
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság - Dél-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - Pécs Megyei Jogú Város stratégiai zajtérképére épülő intézkedési terve - KÖZOP 5.5.0-09-2010-0006” Intermodális közösségi közlekedés csomópont kialakítása Pécssett” - „Ökováros-Ökorégió Program” – Megújított stratégia 2012 - „Pécs Megyei Jogú Város és környéke hosszú távú térségi közlekedésfejlesztési terve”

<p>A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK</p>	<p>A zajvédelmi feladatok megoldása nem csupán környezetvédelmi kérdés, több szakterület szoros együttműködését igényli és feltételezi, a komplex szemléletű tervezés elengedhetetlen. (építésügyi hatóság, várostervezés, tömegközlekedés, környezetvédelem, útügyi hatóság stb.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - zajkibocsátási adatok rendszeres mérése, a kapott adatok feldolgozása, egységes szerkezetbe foglalása, az elkészült stratégiai zajtérkép folyamatos „karbantartása” - a várostervezési és döntési folyamatok rendszerébe a kapott adatokat kötelezően be kell építeni - anyagi források (elkerülő út, útfelújítás)
<p>AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zajmérő-hálózat telepítése és folyamatos üzemben tartása, az adatállomány folyamatos aktualizálása - nehézgépjárművek forgalomkorlátozási lehetőségeinek rendszeres vizsgálata a folyamatosan aktualizált zajtérképi adatok alapján - forgalomszabályozási lehetőségek rendszeres vizsgálata a folyamatosan aktualizált zajtérképi adatok alapján (forgalomcsillapítás, sebességkorlátozás) - elkerülő utak építése - tervszerű útfelújítási programok - tömegközlekedés folyamatos fejlesztése (modal-split növelése, P+R parkolók, menetrend fejlesztése, folyamatos felülvizsgálata, elővárosi közlekedés feltételeinek javítása, új autóbuszok beszerzése) - kerékpárút-hálózat fejlesztése, kerékpár-használat és gyalogos közlekedés ösztönzése - növényi intenzitás növelése (zajvédelmi szempontból mérvadóak a legalább 30-50 m széles sűrű aljnövényzettel benőtt fás területek) - szemléletformálás (egyéni közlekedés módjának, mobilitási igények befolyásolása) - lakosság folyamatos támogatása
<p>JAVASOLT INDIKÁTOROK</p> <p>ÉM (érintettségi mutató) ÉM= küszöbérték feletti terheléssel érin-tett lakosok száma (fő) x a küszöbérték feletti terhelés mértéke (dBA) Az 55 dB(A) és a 65 dB(A) feletti Lden zajértékeknek (nappali–esti–éjjeli zaj mutató) kitett lakosság részaránya A 45 dB(A) és az 55 dB(A)feletti Ln zajértékeknek (éjjeli zaj mutató) kitett lakosság részaránya A csendes helyektől 300 m-en belül élő polgárok %-os aránya</p>	

<p>3.2.1.3.5</p>	<p>ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK</p>
<p>3. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL</p>	<p>A szelektív hulladékgyűjtés részarányának további növelése.</p>

<p>A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA</p>	<p>A fenntartható fejlődés egyik feltétele, hogy minél kevesebb hulladék keletkezzen, a hulladékok visszakerüljenek a természet és a gazdaság és a technológiák körforgásába. A tiszta környezet feltétele az egészségnek, az élhető és esztétikus város kritériumainak.</p>
<p>A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK</p>	<ul style="list-style-type: none"> - BÍOKOM Nonprofit Kft. szakmai tudás - BÍOKOM Nonprofit Kft.technikai eszközei - BÍOKOM Nonprofit Kft.hulladékgyűjtő hálózata - BÍOKOM Nonprofit Kft.hulladéklerakó és hulladékudvarok - Magánkertek komposztálási tapasztalata - Közösségi kertekben komposztálás - ÖKOVÁROS-ÖKORÉGIÓ tudatosságot formáló tevékenysége - oktatási intézmények tudatosságot formáló tevékenysége - Mecsek-Dráva Hulladékgazdálkodási Program keretében megvalósult létesítmények, eszközök
<p>A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A Kék Gazdaság elmélete – PTE - Kék Gazdaság Innovációs Klaszter - BÍOKOM Nonprofit Kft.rugalmas számlázás - több és nagyobb hulladékgyűjtők pl. buszmegállóknban, parkokban, tereken - recycling arányának növelése - technikai eszközök bővítése - gyűjtőhálózat fejlesztése (házhoz menő gyűjtési mód kiterjesztése az egész városra) - hulladékszegény és Kék Gazdaság technológiák kidolgozása és alkalmazása a gazdaságban - Újrahasznosítás helyi megvalósítása, vállalkozások létrehozása és támogatása
<p>AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kereskedelem motiválása a kevesebb csomagoló-anyag használatára és a lebomló csomagoló-anyagok használatára - kedvezményes komposztládák - komposztálás intézményi kertekben - komposztfelhasználás a zöldfelületek minőségének javításában - BÍOKOM Nonprofit Kft.-komposzt kedvezményes lakossági értékesítése - tudatosság formálása: ne vásárolj szemetet, csökkentsd a műanyagok arányát
<p>JAVASOLT INDIKÁTOROK</p>	
<p>Az újrahasznosított és komposztált hulladékok aránya a keletkező összes városi hulladék Egy főre jutó keletkező háztartási és kommunális hulladék (t) A hulladéklerakóba szállított összes hulladék aránya (%) A hulladéklerakóba szállított biológiailag lebomló hulladék aránya (%)</p>	

3.2.1.3.6	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	A fényszennyezés mérséklése.
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	<p>Az élővilág a nappalok-éjjelek ritmusában alakult ki. Ez a ciklus azonban a mesterséges világítás következtében megváltozik és az élőlények optimális életfeltételeit befolyásolja, biológiai funkcióikat megváltoztatja, mentális viselkedésüket megzavarja. Az éjszakai fény a városlakók számára alvász problémákat, neuro-hormonális problémákat és más betegségeket is okozhat.</p> <p>Az éjszakai városképet is kedvezőtlenül befolyásolhatja.</p> <p>Olyan közvilágítási rendszert kell kidolgozni és megvalósítani, amely csak valóban indokolt mértékben és optimális technológiával világítja meg a közterületeket. Ez egyben jelentős energia-megtakarítást is jelent.</p>
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<p>Korszerű világítástechnika, amely nem okoz fényszennyezést</p> <p>Pécs energiastratégiája, ahol a módszertan részletes ismertetése, megvalósítási tanulmánya szerepel.</p>
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	EU-pályázatok
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - fényszennyezés-térkép készítése - A legkritikusabb helyekről kiindulva a világítás lecserélése. - a fényszennyezés problémájának a tudatosítása.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A nem otthoni világításra vonatkozóan: A lecserélt, fényszennyezést okozó világítások aránya az összes világításra vonatkozóan. LED-lámpák aránya a közvilágításban (%)	

3.2.2 A fenntartható társadalom célrendszere

3.2.2	TÁRSADALMI HÁLÓZATOK
STRATÉGIAI CÉL	A fenntartható, fejlődő társadalom
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécs társadalmát számos, a fenntartható fejlődést akadályozó probléma jellemzi. A torzuló demográfiai struktúra és következményei, a kellő mértékű integráltság a hiánya, a köz- és magánszférában jellemző bizalomdeficit, a mentális és materiális jól-lét problémái, a gazdasági környezet hatásaira is visszavezethető bizonytalanságérzet, az egészségben maradás feltételeinek súlyos hiánya, a természeti és közösségi javak egyenlőtlen eloszlása mind a fenntartható társadalom kialakulása ellen hat. A város számára rendelkezésre álló (nem gazdasági jellegű) javak eloszlásában mutatkozó egyenlőtlenségek tovább gyengítik a társadalom integráltságát.
A STRATÉGIAI CÉL INDOKLÁSA	A fenntarthatatlan pályán létező helyi társadalom esetében nem beszélhetünk a város fenntartható fejlődéséről sem. A helyi társadalom fenntartható fejlődési pályára állítása magába foglalja a jelen problémáinak fenntartható folyamatok által történő megoldásait, a kialakuló problémák kellő időben történő felismerését és kiteljesedésük megakadályozását, a helyi társadalomnak a jövő szempontjaira is figyelő, minőségi kritériumok mentén történő fejlesztését is.
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET	A fenntartható fejlődési pályára állt helyi társadalom védi a természeti és épített környezetet, folyamatosan fejleszti annak minőségét. A fenntarthatóság kritériumainak is megfelelő természeti és épített környezet erőforrást jelent a fenntartható módon fejlődő helyi társadalom számára. Az egészséges természeti és épített környezethez, annak fenntarthatóságához kötődő, azt szolgáló egyéni, illetve csoportszintű cselekvés integráló hatása.
TÁRSADALMI HÁLÓZAT	A fenntartható helyi társadalom lényegi eleme a társadalom integráltsága, azaz különböző léptékű "hálózatok" kialakulása, e hálózatok minőségének folyamatos fejlesztése, illetve létezésük újratermelése.
GAZDASÁGI ALAPOK	A helyi gazdaság állapota számos dimenzióban befolyásolja a helyi társadalom integráltságának állapotát, minőségének alakulását. A helyi társadalom állapota, mint erőforrás, támogatja, vagy gátolja a helyi gazdaság fenntartható fejlődését.
KOMPAKT VÁROS	A város épített környezete a helyi társadalom működésének térbeli kerete, így az alakuló térszerkezet erősítheti, vagy gyengítheti a helyi társadalom, illetve csoportjai fenntartható fejlődését. A helyi társadalom működése igényeket fogalmaz meg a város térszerkezetét illetően, egyúttal e szerkezet fenntartása, fejlesztése lehet pozitív, vagy negatív hatások forrása is.
KOORMÁNYZÁS	Pécs – beleértve a helyi társadalmat is – fenntartható pályára állításához szükséges feladatok megtervezésében, e feladatok megvalósításának menedzselésében az egyik kulcsszereplő a helyi kormányzás. A fenntarthatóság elvei szerint fejlődő város (és társadalma) minőségében és tartalmában is megújult helyi kormányzást feltételez. E megújulás néhány fontosabb dimenziója: a városhoz kötődő identitás, a folyamatosan megújuló szakszerűség, az átláthatóság, az offenzivitás, a kooperáció és partnerség.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A fenntartható helyi társadalmat egészében, de elemeiben is a cselekvőképesség jellemzi. Ez a cselekvőképesség a társadalmi értelemben vett fenntarthatóság szükséges tartalmi eleme.
SOKFÉLESÉG	A fenntartható helyi társadalom nem homogén, az e társadalmat alkotó csoportok jellemzője és eredménye a folyamatosan változó sokféleség.

HATÉKONYSÁG	A fenntartható helyi társadalom hatékony társadalom, a rendelkezésre álló erőforrások optimális és felelősségteljes felhasználása jellemzi.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A fenntartható helyi társadalom dinamikus, s e dinamizmus biztosításának egyik fontos eszköze az esélyteremtő hozzáférés.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	A fenntartható helyi társadalmat egészében, az alkotó csoportok szintjén és egyéni szinten is a jelenben érvényesülő, illetve a jövővel szemben megnyilvánuló felelősségvállalás jellemzi.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre megfelelő mennyiségű és megfelelő minőségű adatok Pécs társadalmáról, így az adatok lehető legszélesebb körű, szisztematikus, és ciklikusan ismétlődő gyűjtése szükséges.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges			
ADATGYŰJTÉS	E célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő állapot-, illetve véleménykutatás a városi társadalom tagjai, gazdasági szervezetei, illetve intézményei körében.			
ELNEZVEZÉS/HATÁRÉRTÉK	BÁZIS-ÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	nincs adat	nincs adat	nincs adat	nincs adat

3.2.2.1	
1. OPERATÍV CÉL	Integrált helyi társadalom
HELYZETÉRTÉKELÉS	A helyi társadalom integráltsága általában véve alacsony fokon áll. A társadalmi integráció szempontjából fontos dimenziókban hosszú ideje kedvezőtlen tendenciák érvényesülnek. Alacsony a köz- és magánbizalom szintje, kevésbé elterjedtek, illetve hiányoznak a kooperációt, a felelősségvállalást, a különböző típusú közösségi aktivitásokat is magukba foglaló magatartásmoდეlek. A hétköznapi életet is jelentős mértékben áthatja a társadalmat szétziláló korrupció.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A helyi társadalom integráltságának növelése a fenntartható fejlődés elengedhetetlen előfeltétele, az integráló hatású tényezők kiegyensúlyozott fejlesztésének az eredménye. Az operatív cél a következő eredmények elérését szolgálja: <ul style="list-style-type: none"> • közösségfejlesztés, a helyi társadalom tagjaiból szerveződő különféle csoportok aktivitási lehetőségeinek szélesítése, a tevékenységeik körének bővítése a támogató háttér fejlesztése révén, • a társadalmi integrációt támogató, releváns társadalmi nyilvánosság kialakítása, feltételeinek javítása, • a város életét befolyásoló döntések előkészítésének nyilvánosságán keresztül a bekapcsolódás, a közéleti aktivitás lehetőségeinek, illetve területeinek a szélesítése, • erőteljes fellépés a társadalom integráltságát romboló korrupció ellen, • a hátrányos megkülönböztetés, a diszkrimináció visszaszorítása, • társadalmi csoportok leszakadását eredményező folyamatok kialakulásának megakadályozása, az ilyen folyamatok hatásainak mérséklése, felszámolása deprivált, vagy hátrányos helyzetbe került csoportok reintegrációjának támogatása.
RÉSZCÉLOK	<ul style="list-style-type: none"> • A közbizalom erősítése az állami és önkormányzati intézményekkel, a helyi kormányzás, a közélet és a gazdaság szereplőivel szemben • A bizalom erősödésének elősegítése a magán-viszonyok alakításában releváns programok megismertetése, illetve elterjedésük támogatása révén • A közéleti aktivitás növelése, a különböző szintű döntések előkészítésébe, megvalósításába való bekapcsolódás lehetőségeinek szélesítése, az együttműködés kultúrájának fejlesztése • A civil aktivitás növekedésének támogatása, a közösségek fejlesztése, a szükséges infrastrukturális és dologi háttér biztosításának támogatása révén • A közbiztonság érzetének javítása a nyilvánosság eszközeinek használatára támaszkodva • A lét- és magán-biztonság érzetének javítása • A városhoz kapcsoló pécsi identitás alakítása, erősítése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A város társadalmának fenntartható fejlődéséhez szükséges, de nem elégséges feltétel a fenntartható természeti és épített környezet megléte. A helyi társadalom működése során maga is hat a környezetre, ronthatja, vagy javíthatja annak minőségét.
TÁRSADALOM	A fenntartható helyi társadalom integrált társadalom. Ez az integráció - más feltételek mellett - a különböző metszetekben értelmezhető közösségek léteben, minőségében, működési sajátosságaiban, illetve egymáshoz való viszonyukban nyilvánul meg.
GAZDASÁG	A helyi társadalom fenntarthatóságának egyik pillére a fenntarthatóság elvei szerint működő helyi gazdaság. Az a helyi társadalom, amely maga is fenntartható pályán fejlődik, erőteljesen támogathatja a fenntartható gazdaság létét.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A fenntartható helyi társadalom harmonikus összhangban létezik az épített környezetével, tudatosan használja, fejleszti és védi e környezet elemeit. A megfelelően tervezett és működtetett épített környezet támogatja a helyi tár-

	sadalom fenntartható fejlődését.			
VÁROSKORMÁNYZÁS	A fenntartható helyi társadalom és a helyi kormányzás érdemi, dinamikus, partneri kapcsolatban állnak egymással. A kormányzás igényli a helyi társadalom közreműködését, a helyi társadalom különböző csoportjai e csoportok sajátosságaira is figyelemmel alkalmasak és hajlandóak e közreműködésre. A helyi kormányzás és a helyi társadalom közötti kapcsolatot a bizalomra épülő kooperáció és nem a konfrontáció jellemzi.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Az integrált helyi társadalom cselekvőképességét az integráltságból adódó sajátosságok - a kooperációs hajlandóság, a kirekesztés, a diszkrimináció lehetőségeinek mérséklése, visszaszorítása, a sokszínűség, sokféleség elfogadása, beépítése - jelentős mértékben növelik.			
SOKFÉLESÉG	A helyi társadalom sokfélesége a cselekvési potenciált, az innovációs és reagáló képességét növeli, inspiráló hatása a cselekvés egyik fontos motiváló ereje.			
HATÉKONYSÁG	A helyi társadalom integráltsága következményeképpen hatékony, mivel erőforrásként használni tudja a különböző társadalmi csoportokban rejlő lehetőségeket.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Az integráltság már önmagában esélyteremtő hatású, ez az egyik lényegi eleme.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Az integrált helyi társadalmat - integráltságból adódóan - a felelősségvállalás jellemzi mind az alkotó társadalmi csoportokkal, mind a természeti, az épített és a gazdasági környezettel szemben.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre Pécs város társadalmára, e társadalom integráltságának, az integrációt alakító egyes hatótényezők jellemzéséhez szükséges adatok, így azok lehető legszélesebb körű gyűjtése szükséges.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges			
ADATGYŪJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, intézményei körében.			
ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.2.1.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A közbizalom erősítése az állami és önkormányzati intézményekkel, a helyi kormányzás, a közelet és a gazdaság szereplőivel szemben
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A közbizalom, amely a társadalmat szervező, irányító, létezésének feltételeit alakító intézményekkel, ezeket az intézményeket reprezentáló személyekkel szemben megnyilvánul, egyik alapvető feltétele a társadalom integráltságának.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A közbizalom erősítése során erőforrásként támaszkodhatunk az egyes intézményekkel szemben jelenleg meglévő bizalomra, a társadalmi nyilvánosságot létrehozó tömegkommunikációs eszközökre, illetve egyéb kommunikációs formákra. A közbizalom erősítése során fontos erőforrás az egyén és a társadalom intézményei közötti kapcsolatok teremtő közösségek tevékenysége.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A helyi kormányzás, illetve a társadalmat szervező, irányító, létezésének feltételeit alakító intézmények, ezeket az intézményeket reprezentáló személyek szemléletének a változása • A társadalmi nyilvánosság biztosítását szolgáló tömegkommunikációs eszközök palettájának bővítése, illetve tevékenységük minőségének javítása • A közösségek, civil szervezetek, szerveződések szerepének erősítése a közbizalom erősítésében

	<p>lom erősítését eredményező kontroll-funkciók gyakorlása, illetve a társadalom intézményei közötti kapcsolatok működtetése terén</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hétköznapi jogbiztonság következetes erősítése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A helyi kormányzás közbizalmat javító átláthatóságának a kialakítása, • A helyi kormányzás közbizalmat erősítő munkamódszereinek a kialakítása • Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A helyi társadalom különböző csoportjait elérő kommunikációs eszközök számosságának növelése, tevékenységük tartalmának javítása • A különböző közösségek kompetenciáinak fejlesztése, e fejlődés támogatása a közbizalmat szolgáló kontroll funkciók, illetve együttműködési módszerek hatékony alkalmazása érdekében
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>Mérhetően nő a közbizalom (bizalmi index) az állami és önkormányzati intézményekkel, a helyi kormányzás, a közélet és a gazdaság szereplőivel szemben, A kiinduló érték meghatározása, a közbizalom változásait tükröző mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során</p>	

3.2.2.1.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A bizalom erősödésének elősegítése a magán-viszonyok alakításában releváns programok megismertetése, illetve elterjedésük támogatása révén
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	<p>Az elmúlt évtizedekben a magán-viszonyokat jellemző bizalom fokozatos leépülését jelzik az erre irányuló kutatások. A magán-viszonyokban hiányzó bizalom a társadalmi integráció gyengülését eredményezi.</p>
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A magán-viszonyok terén a bizalmat erősítő, elsősorban közösségi, illetve civil kezdeményezések szórványos előfordulása (pl. különféle önszervező csoportok, önkéntes munka stb.) • A városban meglévő jó gyakorlatok • A társadalomban érzékelhető (kutatások által igazolt) igény a bizalom erősítése iránt a magán-viszonyokban is
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete • A magán-viszonyokban a bizalom erősítését szolgáló egyéni és közösségi kezdeményezések felkarolása • A jogbiztonság a hétköznapi életben (pl. közlekedés, fogyasztóvédelem, stb.)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A helyben már létező konkrét egyéni, közösségi kezdeményezések felkutatása, elemzése, bemutatása • A magán-viszonyokba a bizalmat romboló, jogsértő illetve deviáns magatartásformák elleni közösségi, civil, illetve önkormányzati, állami fellépés hatékony formáinak kimunkálása, a gyakorlatba való átültetése • Önszervező közösségek, csoportok alakulásának kezdeményezése, támogatása különösen a peremhelyzetekben, illetve kritikus helyzetben lévő csoportok ese-

	tében, e csoportok működésének ismertté tétele
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A magánviszonyokat jellemző bizalom erősödését szolgáló programok száma emelkedik, új programok indulnak. Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen	

3.2.2.1.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A közéleti aktivitás növelése, a különböző szintű döntések előkészítésébe, megvalósításába való bekapcsolódás lehetőségeinek szélesítése, az együttműködés kultúrájának fejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalomhoz kötő kapcsolatok erősítésének egyik eszköze a közéleti aktivitás növelése, döntések kezdeményezésébe, előkészítésébe, megvalósításába való egyéni, közösségi szintű bekapcsolódás lehetőségeinek, illetve esélyeinek szélesítésén keresztül. A döntésekbe való bekapcsolódás lehetőségei fejlesztik az együttműködés kultúráját, pozitív irányba befolyásolják a közbizalom alakulását, stb. – végső hatásait tekintve a társadalom integráltságát.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A helyi kormányzás, ha korlátozott mértékben is, de rendelkezik tapasztalatokkal a helyi társadalom egyes csoportjainak, szervezeteinek a közéletbe való bevonását illetően. A részönkormányzatok rendszere az egyik megfelelő kiindulópont a helyi társadalom különböző döntésekbe való közvetett bevonásához. A társadalmi nyilvánosságot biztosító kommunikációs csatornák egy része rendelkezésre áll. Néhány pécsi közösség esetében rendelkezésre állnak az általánosítható érvényű tapasztalatok is
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> •Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete •A helyi társadalom különböző csoportjait elérő kommunikációs eszközök számosságának növelése, tevékenységük tartalmának, minőségének javítása a szükséges nyilvánosság, illetve a visszacsatolás lehetőségeinek megteremtése érdekében •A különböző közösségek kompetenciáinak fejlesztése a közéleti aktivitásukat támogató funkcióik, illetve együttműködési módszerek hatékony alkalmazása érdekében •A helyi kormányzás identitásának, fogadókészségének, szemléletének változása, a bevonás jogi és technikai feltételek megteremtése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> •Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása •A helyi kormányzás számára az érdemi bevonás feltételeit létrehozó nyilvánosság megteremtése (kommunikációs eszközök, technológiák, kommunikációs tartalmak) •Közösségfejlesztő tevékenység a közéleti aktivitás növelése, a döntésekbe való bekapcsolódáshoz szükséges magatartásmodellek fejlesztése és terjesztése érdekében

	<ul style="list-style-type: none"> • A helyi kormányzás struktúrájának tartalmi és szervezeti újragondolása a bevonás iránti nyitottság megteremtése érdekében • A helyi kormányzásban tevékenykedő szakemberek fogékonyságának, kooperáció-készségének fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során, a közéleti aktivitás számára teret biztosító rendezvények számának növekedése, a vélemények kifejezését szolgáló lehetőségek növekedése (pl. online, stb.)	

3.2.2.1.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	A civil aktivitás növekedésének támogatása, a közösségek fejlesztése, a szükséges infrastrukturális és dologi háttér biztosításának támogatása révén
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A különböző jellegű közösségek, civil szervezetek fontos kapcsolatokat jelentenek az egyének, illetve az egyének és a helyi társadalom között. E közösségek, illetve civil szervezetek fejlesztése, aktivitásuk növelése a társadalom integráltságát fejlesztő fontos eszközök egyike, ebben az értelemben a társadalom fenntartható fejlődésének is fontos feltétele.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A jelenleg is működő, funkcionális vagy területi alapon szerveződő különböző közösségek, civil szerveződések gyakorlata, tapasztalatai • A már működő közösségek, civil szerveződések hagyományai, működésük tapasztalatai • Színvonalas közösségfejlesztő kapacitások, illetve jól képzett szakemberek • A már létező, a közösségek, civil szervezetek működését támogató infrastruktúra, dologi háttér (pl. Civil Községek Háza stb.) • Ha korlátozott mértékben is, de rendelkezésre állnak kommunikációs eszközök
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete • A közösségek, civil szervezetek működését támogató infrastruktúra, dologi háttér fejlesztése, az elérhetőségükben mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklése • A közösségfejlesztő kapacitások bővítése, illetve e kapacitások tervszerű, következetes igénybe vétele • A társadalmi nyilvánosságot a közösségek, civil szervezetek számára is megnyitó, már meglévő tömegkommunikációs eszközök fejlesztése, új csatornák nyitása, új módszerek kidolgozása
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A helyi közösségfejlesztő kapacitások feltérképezése • A közösségek, civil szervezetek működését támogató, már meglévő infrastruktúra, dologi háttér feltérképezése, illetve szükség szerinti fejlesztése • A közösségi tevékenységek érdekében történő aktivizálhatóság egyéni és csoportmotivációinak, a motiválhatóság tényezőinek azonosítása, a motiválás tervezése • A közösségi aktivitások számára – e közösségekkel közösen megvalósítandó

	<p>feladatként – célok kitűzése</p> <ul style="list-style-type: none"> • A helyi kormányzás kapacitásainak a közösségekkel való kapcsolatát hatékonyabbá tevő fejlesztése • A társadalmi nyilvánosság szélesítését szolgáló kommunikációs tevékenység (eszközök köre, módszerek stb.) fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A civil közösségek tevékenységére irányuló anyagi támogatás (pályázatok) mértékének regisztrálható emelkedése, a civil tevékenységek támogatására kiírt és odaítélt pályázatok számának növekedése, a civil szervezetek számára szervezett capacity building-programok illetve inkubációs jellegű programok számának emelkedése, e programokban részt vevő civil szervezetek számának emelkedése a civil szervezetekkel kötött feladat-ellátási szerződések száma a városfejlesztési célok megvalósítása érdekében a civil szervezetek által végzett feladatok, akciók száma a civil szervezetek ismertégi indexének alakulása a civil szervezetek működési feltételeit javító tárgyi feltételek bővülése - igénybe vehető infrastruktúra (helyiségek, depók, rendezvény-terek stb.) számának emelkedése a civil aktivitások lakossági észlelésének változása</p>	

3.2.2.1.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	A közbiztonság érzetének javítása a nyilvánosság eszközeinek használatára támaszkodva
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A közbiztonság és annak érzete nem mutat szoros kapcsolatot. A közbiztonsággal kapcsolatban lakossági vélekedést/észlelést a közbiztonság tényleges helyzete mellett számos olyan tényező is befolyásolja, amely kívül esik a közbiztonságért felelős szervek tevékenységi körén. A (köz) biztonságérzet javítása a

	helyi kormányzás, a város üzemeltetését végző szervezetek, a helyi gazdaság szereplőinek, a lakosság különböző csoportjainak, a helyi tömegkommunikációs eszközöknek és a közbiztonságért felelős szerveknek, de magának a helyi társadalomnak is a jelenlegitől lényegesen eltérő tartalmú és minőségű együttműködését igényli.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A közbiztonságért felelős szervezetek létező programjaira (pl. SZEM-mozgalom, kábítószer-ellenes programok, közlekedési biztonsági programok stb.) vonatkozó tapasztalatok • A közbiztonság érzetét javító közösségi kezdeményezések (pl. polgárórság, szomszédfigyelő közösségi együttműködés stb.) tapasztalatai • A városüzemeltetés (köz)biztonságérzetre is kiható tevékenységei (pl. középületek, közterületek karbantartása, közvilágítás, várostervezési tevékenység stb.)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok • A társadalom működésének ismerete a közbiztonságért közvetlenül, vagy közvetve felelős szervezetek tagjai körében • A társadalom működésének ismerete a város üzemeltetéséért közvetlenül, vagy közvetve felelős szervezetek tagjai körében
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A közbiztonságért közvetve, vagy közvetlenül felelős szervezetek működésének láthatóvá, átláthatóvá tétele, e szervezetek szemléletének változása • A hétköznapi jogbiztonság garantálása a közbiztonságért felelős szervezetek részéről, fellépés a hétköznapi korrupció ellen • A közbiztonság alakulására hatást gyakorolni képes közösségi, illetve civil kezdeményezések támogatása • A közbiztonság alakulását jól tükröző, hatékony kommunikációs tevékenység feltételeinek kialakítása, illetve működtetése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Nő a lakosság szubjektív biztonságérzete. Mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően.	

3.2.2.1.6	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	A lét- és magán-biztonság érzetének javítása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A biztonságérzet egyik fontos dimenziója az a fajta biztonságérzet, amely nem a közbiztonság állapotához kötődik, hanem a lét biztonságának érzetét jelenti. Ez a fajta biztonságérzet magába foglalja azoknak a hétköznapi kockázatok észlelését (pl. a munka megtartásának biztonsága, az elszegényedéstől, az elmagányosodástól, a kritikus helyzetek kezelhetetlenségétől, a baleset vagy bűncselekmény áldozatává válástól stb. való félelem), amelyekkel nap, mint nap szembesülnünk kell.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A helyi társadalom esetében jelenleg rendelkezésre álló erőforrások korlátozottak. Erőforrásként említhetők pl. olyan önszervező közösségek, csoportok,

	<p>amelyek közül néhány speciális helyzetben lévő társadalmi csoportok érdekvédelmét is ellátja (pl. fogyatékosok szervezetei).</p> <p>Ezeknek az önszervező közösségeknek, csoportoknak a tapasztalatai elemzést és adaptálást követően jól alkalmazhatóak a lét- és magánbiztonság érzetének javítására.</p>
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A támogató közösségi háló (pl. családi, baráti, szomszédsági, munkahelyi, szabadidős illetve rekreációs tevékenységekhez kapcsolódó stb.), amely relatíve erős, folyamatos megújulásra képes, és integráló hatása következtében a biztonság, a stabilitás érzetét, szükség szerint tényleges támogatást biztosít • Az öngondoskodást megalapozó életmódra és magatartásmodellekre vonatkozó ismeretek, magatartásmodellek • Az élet különböző területein tevékenykedő önszervező csoportok működésének támogatása, új csoportok alakulásának elősegítése • A szolidaritás érzésének erősítése a helyi társadalom különböző csoportjaiban más csoportok, különösen a hátrányosabb helyzetben lévő csoportok tagjaival szemben • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és adaptálása •
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>Nő a lakosság szubjektív biztonságérzete. (Mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során.)</p> <p>A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) városmonitoring által történő felmérését követően.</p>	

3.2.2.1.7	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 7. RÉSZCÉL	A városhoz kapcsoló pécsi identitás alakítása, erősítése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	<p>A városhoz kapcsoló identitás a fenntartható fejlődés érdekében mobilizálható erőforrás. Az identitás a társadalmi integráció fontos eleme. Erősítése a köztudást elősegítő városi léptékű, illetve csoportszintű közéleti, illetve egyéb jellegű programok előkészítésébe, illetve megvalósításába való bekapcsolódás lehetőségeinek szélesítésén keresztül történhet.</p>
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A pécsi identitást erősítő, már működő programok módszerei, eredményei • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A helyi kormányzás identitásának, illetve szemléletének a megváltozása • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése és adaptálása • Az identitás alapjául szolgáló városi önmeghatározás, és annak stabilitása
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és adaptálása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	

<p>Nő a lakosság pécsi identitástudata. Mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően.</p>	
---	--

3.2.2.2	
2. OPERATÍV CÉL	Fenntartható módon javuló életminőség
HELYZETÉRTÉKELÉS	<p>Az életminőséget alakító tényezők jelen állapotukban nem támogatják a helyi társadalom fenntartható fejlődését. Az épített és természeti környezet állapota, a materiális jól-létet alakító tényezők, a mentális jól-létet befolyásoló hatások, az egészség megőrzésének lehetőségei, a város lakosságát alkotó csoportok egészségmagatartása többnyire kedvezőtlen jellemzőket mutat. További problémák forrásai az életminőség javítását szolgáló materiális és nem materiális javakhoz való hozzáférésben mutatkozó egyenlőtlenségek, illetve a kulturális tőke tartalmának egyes társadalmi csoportok esetében jellemző szegénysége.</p>
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	<p>Az életminőséget alakító egyes tényezők befolyásolásán keresztül javítható a helyi társadalom különböző csoportjainak életminősége. Ennek módja különösen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A természeti környezetet érintő beavatkozások, melyek célja e környezet minőségének, a helyi társadalmat alkotó lakossági csoportok szempontjából megfogalmazható használati értékének, városon belüli területi eloszlásának, illetve fenntarthatóságának javítása (parkosítás, új zöldfelületek kialakítása, folyamatos szinten tartó karbantartás stb.), • Az épített környezetet érintő beavatkozások, e környezet minőségének megóvása, javítása melyek célja e környezet minőségének, a helyi társadalmat alkotó lakossági csoportok szempontjából megfogalmazható használati értékének, városon belüli területi eloszlásának, illetve fenntarthatóságának javítása, • A városszerkezet optimalizálása az életminőség szempontjaira figyelemmel (a közlekedés, a zöld felületek, a közterek, az intézményrendszer, a gazdasági jellegű szolgáltatások, a munkahelyek elhelyezkedése stb.), • Az elszegényedett, illetve az elszegényedés és elszigetelődés veszélyének kitétt társadalmi csoportok azonosítása, a leszakadásukhoz vezető tényezők feltárása, lehetőség szerinti megelőzése, a kialakult helyzetek megoldása • A helyi társadalom különböző - különösen a leszakadó, a hátrányos helyzetben lévő, a diszkriminációnak kitétt, illetve a demográfiai okok miatt veszélyeztetett - csoportjait jellemző egészségmagatartás elemeinek gyarapítása az ismeretek, magatartásmodellek (azaz a kulturális tőke elemeinek) bővítésével a kommunikációs eszközök, az intézményrendszer és a közösségek működési sajátosságaiból adódó lehetőségek újragondolt felhasználásával.
RÉSZCÉLOK	<ul style="list-style-type: none"> • Az életminőségre hatást gyakorló - természeti és épített - környezeti tényezők alakítása, a hozzáférés esélyeinek növelése • A materiális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatással lévő közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése • A mentális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatást gyakorló közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése

	<p>se</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az egészség megőrzését szolgáló ismeretek, magatartásmodellek bővítése, az adekvát intézményrendszer meglévő feltételeinek optimalizálása, fejlesztése • A helyi társadalom életminőségét alakító tényezők folyamatos monitorozása, a korrekciós beavatkozások megalapozása • A humán közszolgáltatások rendszerének összehangolt működtetése hatékonyságuk javítása érdekében
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A természeti és épített környezet alapvető jelentőségű a helyi társadalom életminőségének alakításában. Az életminőséget tükröző/alakító életmód egyes elemei jelentős visszahatást gyakorolnak a természeti és épített környezet állapotára.
TÁRSADALOM	Az életminőséget - kontrolláló, normaalkotó, magatartásmodellek megvalósítását támogató, vagy akadályozó hatásai révén - nagymértékben befolyásolja a helyi társadalom, illetve annak közösségei, valamint a társadalmi nyilvánosság.
GAZDASÁG	A materiális és mentális jól-lét, az egészségben maradás feltételei, de az egészségmagatartásnak számos eleme a gazdaság helyzetének függvényében alakul maga is, így a gazdaság állapota fontos hatást gyakorol a helyi társadalom egyes csoportjai életminőségére. A hatás fordítva is jelentkezik: az életminőség tükröző/alakító életmód számos eleme támogathatja, vagy korlátozhatja a helyi gazdaság fenntartható fejlődését.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A helyi társadalmat (ki)szolgáló, életminőségüket alakító közösségi szolgáltatások (pl. közlekedés, oktatás, egészségügyi ellátás, a közösségi és közterületek állapota stb.) intézményrendszerének minőségében, illetve a hozzáférhetőségben mutató egyenlőtlenségek alakulása jelentős hatást gyakorol a helyi társadalom egyes csoportjainak az életminőségére.
VÁROSKORMÁNYZÁS	A kormányzás legfontosabb céljainak egyike a helyi társadalom életminőségét alakító tényezők hatékony, és a helyi társadalom különböző csoportjaival együttműködésben megvalósuló javítása, e tényezőkhöz való hozzáférés esélyeinek növelése.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Az életminőséget alakító tényezők, ha nem egyforma mértékben is, befolyásolják - erősíthetik, vagy gyengíthetik - a helyi társadalom egyes csoportjainak cselekvőképességét.
SOKFÉLESÉG	Az életminőséget befolyásoló tényezők esetében az egyes társadalmi csoportokra jellemző sajátosságok a sokféleség irányában hatnak. (A sokféleség nem jelenti azonban az esélyek olyan egyenlőtlenségét, amely kizárást, kirekesztést eredményezhet.)
HATÉKONYSÁG	Az egyes társadalmi csoportok megfelelő életminősége javítja e csoportok mentális és materiális jól-létét, egészségi állapotát, egészségben maradásuk esélyeit.
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Az életminőséget alakító tényezők esetében a fenntartható fejlődés elengedhetetlen feltétele az esélyteremtő hozzáférés lehetőségeinek biztosítása a helyi társadalmat alkotó csoportok mindegyike számára.
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Az életminőséget alakító tényezők mindegyike megkívánja a közösségi szintű, számos elemében pedig az egyéni szintű felelősségvállalást is, melyek hiányában a fenntarthatóság feltételei ezen a területen nem teremthetők meg.
INDIKÁTOROK	
ADATSZÜKSÉGLET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre Pécsre vonatkozó adatok, így azok lehető legszélesebb körű folyamatos, vagy rövid ciklusidejű gyűjtése, illetve elemzése szükséges.
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges
ADATGYŪJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, intézményei körében.

ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.2.2.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Az életminőségre hatást gyakorló - természeti és épített - környezeti tényezők alakítása, a hozzáférés esélyeinek növelése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A természeti és épített környezet, azon túl, hogy kereteket ad a város lakóit jellemző életminőségnek, aktívan alakítja is annak egyes összetevőit. A helyi társadalom egyes csoportjainak életminősége az életmódon keresztül visszahat a természeti és épített környezet állapotára.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A város meglévő természeti és épített környezetének elemei, ezekhez az elemekhez való hozzáférésben ma is meglévő lehetőségek, illetve a természeti és épített környezet fejleszthetőségében rejlő potenciális lehetőségek.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A város kormányzását jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet • A város társadalmát jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet • A város természeti és épített környezetének alakítására hatást gyakorló szakmai csoportok szemléletének megváltoztatása • A helyi gazdaságot jellemző, a természeti és épített megóvására, fejlesztésére vonatkozó, a fenntarthatóság elveinek érvényesülését szolgáló szemlélet • A lakosság különböző csoportjainak a természeti és épített környezethez való viszonyának alakítása • A Pécsen és más településeken létező jó gyakorlatok ismerete
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A más településeken létező és adekvát jó gyakorlatok megismerése, Pécsre történő átértelmezése • Az életminőségre hatást gyakorló - természeti és épített - környezeti tényezők helyzetének, a hozzáférés esélyeinek komplex felmérése • E tényezők körének bővítésére, minőségének javítására, a hozzáférésben mutatkozó esélyegyenlőtlenségek mérséklésére szolgáló stratégiai terv kidolgozása, illetve alkalmazása • A helyi kormányzás kompetenciáinak fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Javul a környezet szomatikus egészség szempontjából releváns dimenziókban mérhető állapota (környezetszennyezettség, zajterhelés, hőterhelés stb.) Javulnak a természeti és épített környezet mentális egészség szempontjából fontos elemei (pl. leromlottság, elhanyagoltság). Javul az életminőségre hatást gyakorló környezeti tényezők szubjektív megíté-	

lése. Mért értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően.	
---	--

3.2.2.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A materiális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatással lévő közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalom materiális jól-létét nem csupán az egyénileg birtokolható javak, illetve az ezekkel kapcsolatos szubjektív érzések alakítják, de hatnak rá az elérhető „közjavak”, azok számossága, minősége, illetve elérhetősége is.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A helyi gazdaság, mint foglalkoztató • A materiális jól-lét érzetére hatást gyakorló közjavak (pl. közösségi, egészségügyi, kereskedelmi szolgáltatások stb.) • Állami, önkormányzati, illetve civil támogató szolgáltatások
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A helyi kormányzás szemléletének megváltozása • A materiális jól-lét érzetét befolyásolni képes intézményrendszer működésének áttekintése, újraértelmezése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A materiális jól-lét érzetének befolyásolására képes intézmények (egészségügy, szociális ellátás, időskori ellátórendszer stb.) városi társadalom sajátosságaira figyelemmel megvalósuló kapacitás-fejlesztése • A materiális jól-lét érzetének befolyásolására képes intézmények, közösségek, civil szervezetek és kommunikációs tevékenység komplex alkalmazási stratégiájának elkészítése, e stratégia megvalósítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A köz-javak (közterületek, közintézmények, közszolgáltatások) minőségének növelése A köz-javak elérésében mutatkozó (idő, költségek, információk) mérséklése Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően	

3.2.2.2.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A mentális jól-lét fejlesztése, e jól-létre hatást gyakorló közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A mentális jól-létre hatást gyakorló közjavak gyarapítása, a hozzáférésükben mutatkozó esélyegyenlőtlenség mérséklése, kiküszöbölése fontos feltétele az életminőség alakításának.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A mentális jól-létre alakító közösségi és civil szervezeti struktúrák
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete, adaptálása • A helyi kormányzás, illetve a kormányzati intézmények szemléletének alapvető megváltozása, releváns kompetenciák fejlesztése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A helyi kormányzás kompetenciáinak komplex fejlesztése • A mentális jól-lét érzetének befolyásolására képes intézmények (egészségügy, szociális ellátás, időskori ellátórendszer stb.) városi társadalom sajátosságaira figyelemmel megvalósuló kapacitás-fejlesztése • A mentális jól-létre alakító közösségi, civil szervezeti lét támogatása (nem csak speciális közösségekről van szó, mindenféle közösségről), a támogatásra vonatkozó stratégia kimunkálásához szükséges információk összegyűjtése, a stratégia kidolgozása és alkalmazása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Javulnak a természeti és épített környezet mentális egészség szempontjából fontos elemei (pl. leromlottság, elhanyagoltság, illetve ezek lakossági észlelése) Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően	

3.2.2.2.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	Az egészség megőrzését szolgáló ismeretek, magatartásmodellek bővítése, az adekvát intézményrendszer meglévő feltételeinek optimalizálása, fejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az életminőség egyik fontos meghatározó dimenziója az egészség (illetve betegségállapotok). Az egészségi állapot alakulásának csak egyik, nem is legjelentősebb összetevője a betegellátás. Az egészség megőrzését szolgáló aktivitások döntő többségét nem a tárgyi ismeretek, hanem az értékek, beállítódások, illetve a megfelelő magatartásmodellek megléte vagy hiánya, és a tárgyi feltételek jellemzői alakítják.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ	<ul style="list-style-type: none"> • Az egészségmagatartás háttérül szolgáló szabadidős és rekreációs infra-

ERŐFORRÁSOK	<p>struktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Közösségi, illetve civil szervezeti háttér, ideértve a különböző önszervező csoportokat is (pl. különböző betegszervezetek) • Más települések jó gyakorlatai
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécsen és más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete, ezeknek a pécsi viszonyokra való adaptálása • A helyi kormányzás szemléletének megváltozása, a rendelkezésre álló kompetenciák bővítése, fejlesztése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécsen és más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A városkormányzás szemléletének megváltozása, az egészségmagatartás komplex feltételeit feltáró helyzetfelmérés, illetve fejlesztési stratégia elkészítése és megvalósítása • Az egészségmagatartás alakításában, befolyásolásában szerepet játszó közösségek, civil formációk működésének kezdeményezése, támogatása, tevékenységük hatékonyságának monitorozása • A helyi gazdaság szereplőinek az egészségmagatartás területen végzett tevékenységei (pl. egészséges munkahelyek mozgalom, munkahelyi egészségterv programok megléte stb.) értékelése, elemzése, illetve e tevékenységekre vonatkozó stratégia kidolgozása, illetve alkalmazása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>Bővül az egészségfejlesztés szolgáló civil és nem civil (egészségügyi, iskolai, munkahelyi) programok száma</p> <p>Javul az egészségügyi ellátásban az egészségfejlesztést szolgáló tevékenységek intenzitása</p> <p>Javul a helyi társadalom egészségi állapota</p> <p>Mért, illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően</p>	

3.2.2.2.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	A helyi társadalom életminőségét alakító tényezők folyamatos monitorozása, a korrekciós beavatkozások megalapozása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalom életminőségéről (különösen a nem anyagi tényezők tekintetében) nem készülnek rendszeres adatfelvételek, s egyedi felmérésekre is csak elszórtan kerül sor, így nem áll rendelkezésre elegendő információ a problémák megismeréséhez és az elvégzendő feladatok azonosításához.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A PTE rendelkezik mindazokkal a személyi és intézményi kapacitásokkal, amelyek segítségével az állapotfelmérések és az elemzések elvégezhetők.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	• A más településeken meglévő jó gyakorlatok

AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Kiépül a város monitoringrendszere (regisztratív adatbázisok, a helyi társadalomra irányuló, rendszeresen ismétlődő kutatások)	

3.2.2.2.6	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	A humán közszolgáltatások rendszerének összehangolt működtetése hatékonyságuk javítása érdekében
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A humán közszolgáltatások (pl. oktatás, egészségügy, szociális szolgáltatások, kommunális szolgáltatások, városüzemeltetés, közbiztonság, tömegkommunikáció, de bizonyos értelemben a kormányzás is stb.) egyes intézményi struktúrái közvetlenül is képesek befolyásolni az életminőség alakulását. Ezeknek az intézményi struktúráknak az összehangolt működése a szinergikus hatások kiaknázása révén javíthatja e rendszerek egészének működését, csökkentheti e működés társadalmi költségeit, kimenetét tekintve pozitív módon befolyásolja a helyi társadalom életminőségének alakulását
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A meglévő humán közszolgáltatásokat nyújtó szervezeti struktúrák, illetve működésük tapasztalatai.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése • A meglévő, humán közszolgáltatásokat nyújtó szervezeti struktúrákra, illetve működésük tapasztalataira vonatkozó értékelő elemzések • E szervezeti struktúrák irányítóinak szemléletváltása, a koordináció és a kooperáció iránti igény kialakítása • A városkormányzás szemléletváltása e szolgáltatásokkal szemben
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • Az egyes intézmények működését befolyásoló jogi háttér elemzése, az összehangolást gátló pontok meghatározása, a jogi háttér szükség szerinti módosításának kezdeményezése • A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A meglévő humán közszolgáltatásokat nyújtó szervezeti struktúrákra, illetve működésük tapasztalatai vonatkozó értékelő elemzések elkészítése • A helyi kormányzás szemléletének megváltozása • A helyi kormányzás
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A közszolgáltatások komplex elégedettségi indexének változása</p> <p>A közszolgáltatások szolgáltatásonkénti elégedettségi indexének alakulása</p> <p>A közszolgáltatások elérhetőségi indexének alakulása szolgáltatásonként, városi szinten</p> <p>A közszolgáltatások elérhető-</p>	

<p>ségi indexének különbségei (szórása) városrészenként A közszolgáltatások árindexének alakulása A közszolgáltatások jövedelmezőségének alakulása A közszolgáltatások humán erőforrás-hatékonyságának alakulása (személyi jövedelem/összes költség)</p>	
---	--

3.2.2.3	
3. OPERATÍV CÉL	A helyi társadalom kulturális tőkéjének* gyarapítása
HELYZETÉRTÉKELÉS	<p>A helyi társadalom - kulturális tőke felől közelített - kulturális színvonala, képzettsége szélsőséges különbségeket mutat, a társadalmi csoportok és a generációk közti különbségek is nagyok. A lakosság egyes csoportjainak iskolázottsága alacsony, ismeretei hiányosak, viselkedéskultúrája kedvezőtlen, és a meglévő tudásszint is egyenetlen. Különösen fontos problémát jelent, hogy egyes társadalmi csoportok tagjai a munkavállalást nehezítő értékfelfogást, magatartásmintát képviselnek.</p>
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	<p>A helyi társadalom, a helyi társadalmat alkotó csoportok, illetve az egyének kulturális feltőkésítése elengedhetetlen feltétele a helyi társadalom fenntartható pályára állításának. A kulturális tőke tartalma alapvetően befolyásolja a helyi társadalom minőségét, integráltságának mértékét és esélyeit, a természeti és épített környezethez való viszony alakulását, a gazdaságban való foglalkoztathatóságot, ezen keresztül a helyi gazdaság fejlődési lehetőségeit, illetve közvetve és áttételes módon is az életminőség alakulását. A cél elérésének kritériumai:</p> <ul style="list-style-type: none"> •A foglalkoztathatóság követelményeit teljesítő munkaerő rendelkezésre állása, a munkaerő szakmai és társadalmi kompetenciáinak megléte a kulturális tőke tartalmának és minőségének a foglalkoztathatóságot javító fejlesztése, intézményi, illetve közösségi támogatás révén •A családok – különösen a valamilyen szempontból hátrányos helyzetűek - támogatására irányuló programok kialakítása és megvalósítása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító képességük fejlődjön, •A legkülönbébb formális és nem formális civil szerveződések, közösségek támogatása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító tevékenységeik hatékonyak legyenek, •A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító képességük fejlődjön, •A megfelelő intenzitású és minőségű társadalmi nyilvánosság kialakulását szolgáló kommunikációs eszközrendszer kialakítása és alkalmazása, •A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítását célként kezelő a helyi kormányzás/ intézményrendszer.
RÉSZCÉLOK	<ul style="list-style-type: none"> •A családok támogatására irányuló intézményesített, vagy közösségi alapú programok annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító képességük fejlődjön •A formális és nem formális civil szerveződések támogatása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarapító tevékenységeik hatékonyak legyenek •A kulturális tőke tartalmának és minőségének a foglalkoztathatóságot javító fejlesztése intézményi, illetve közösségi támogatás révén •A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása an-

	<p>nak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarpító képességük fejlődjön</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megfelelő intenzitású és minőségű társadalmi nyilvánosság kialakulását szolgáló kommunikációs eszközrendszer kialakítása és működtetése • A helyi társadalom kulturális tőkéjének tervezett gyarpítását feladatként elismerő szemlélet kialakítása a helyi kormányzás intézményrendszerében 			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarpítása - különösen annak a környezethez való viszonyulásra ható tartalma - befolyásolja az egészséges környezet megóvásával, gyarpításával kapcsolatos egyéni, illetve csoportszintű cselekvést, fejlesztheti vagy rombolhatja a környezet állapotát. A környezet állapota, negatív vagy pozitív irányba befolyásolva maga is hat a kulturális tőke tartalmára			
TÁRSADALOM	A kulturális tőke helyi társadalomra vonatkozó tartalma, különösen a kooperációra, a konfliktuskezelésre, a társas- és közösségi kapcsolatokra, a közéleti magatartásra vonatkozó része erősítheti a társadalom integráltságának a fokát. A helyi társadalom egyes csoportjainak kulturális tőkéje eltérő tartalmakat foglal magába, amelyek gátolják vagy támogatják e csoportok leszakadásának mérséklését, felszámolását, de az adott csoporthoz illeszkedő életmódmodellek sokszínűbbé válását is.			
GAZDASÁG	A kulturális tőkén belül a gazdasági aktivitás, foglalkoztathatóság javításának legfontosabb része a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő kompetenciák fejlesztése, az azok változásához való rugalmas alkalmazkodás képességének javítása.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A helyi társadalom kulturális tőkéjének tartalma igényeket támaszt az épített környezettel szemben, ezzel párhuzamosan lehetővé teszi ennek a környezetnek a hatékony használatát, megóvását is.			
VÁROSKORMÁNYZÁS	A kulturális tőkének a közéletben való részvételre vonatkozó elemei a fenntarthatóság, a hatékonyság irányában befolyásolhatják a helyi kormányzás tevékenységét, gátolhatják vagy támogathatják a helyi társadalom kontrollját a helyi kormányzás felett, mérsékelhetik a korrupciós kockázatokat stb.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A kulturális tőke egyes társadalmi csoportokat jellemző adekvát tartalma a hatékonyság feltétele, egyúttal forrása is			
SOKFÉLESÉG	Az életminőséget befolyásoló tényezők esetében az egyes társadalmi csoportokra jellemző sajátosságok a sokféleség irányában hatnak. (A sokféleség nem jelentheti azonban az esélyek olyan egyenlőtlenségét, amely kizárást, kirekesztést eredményezhet.)			
HATÉKONYSÁG	A kulturális tőke egyes társadalmi csoportokat jellemző adekvát tartalma a hatékonyság feltétele, egyúttal forrása is			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A kulturális tőke gyarpítása igényli az esélyteremtő hozzáférést, egyúttal maga is forrása az esélyteremtő hozzáférésnek.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	A megfelelő minőségű kulturális tőke a felelősségvállaló magatartásmodellek kialakulásának forrása			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre Pécsre vonatkozó adatok, így azok lehető legszélesebb körű folyamatos, vagy rövid ciklusidejű gyűjtése, illetve elemzése szükséges.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges			
ADATGYŰJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, intézményei körében.			
ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.2.3.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A családok támogatására irányuló intézményesített, vagy közösségi alapú programok annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarpító képességük fejlődjön
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A családnak, mint elsődleges szocializációs intézménynek, alapvető jelentősége van a gyermekek által birtokolt kulturális tőke tartalmának befolyásolása szempontjából. A család nem csupán tudást, ismereteket, magatartásmodelleket közvetít, de az olyan beállítódások kialakulásában is döntő jelentőségű, amelyek nagymértékben befolyásolják a kulturális tőke későbbi gyarpításához való egyéni hozzáállást is. A család közvetíti azokat az értékeket (pl. szolidaritás, kooperáció stb.), amelyek a kulturális tőke gyarpítása mellett alapvetően hatnak az egyének társadalomba való integrálhatóságára is.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A családok megfelelő működését, ha nem is a szükséges intenzitással, hatékonysággal, de ma is számos „hivatalos” intézmény segíti (bölcsőde, óvoda, oktatási rendszer, a peremhelyzetekben élők esetében az állami, vagy civil szervezetek szociális vagy más jellegű programjai stb.). A „hivatalos” intézmények mellett ismertek közösségi, illetve civil kezdeményezések is, mint pl. különböző baba-mama klubok, szülői közösségek, beteg gyermekek családjainak önszorgító csoportjai stb.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése • A helyi kormányzás megfelelő szemlélete
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A helyi kormányzás stratégiájának kimunkálása és megvalósítása • A helyi kormányzás szemléletének megváltoztatása, kompetenciáinak fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A családok támogatására irányuló intézményesített vagy közösségi alapú programok száma, gyakorisága, a rendelkezésre álló erőforrások (db. illetve Ft.)</p> <p>A családok támogatása érdekében szervezett programokba bekapcsolódó személyek/családok száma</p> <p>A programok tartalmi sokfélesége</p> <p>Mért illetve regisztrált értékek a városmonitoring lakosságra irányuló megkérdezése során. A célértékek meghatározása a kiinduló állapot (a jelen helyzet) felmérését követően</p>	

3.2.2.3.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A formális és nem formális civil szerveződések támogatása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarpító tevékenységeik hatékonyak legyenek

A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A kulturális tőke tartalma döntő mértékben nem az oktatási intézményekben elsajátítható ismeretekből, hanem értékekből, beállítódásokból, illetve magatartásmintákból áll. A kulturális tőke ezen tartalmának gyarapítása – a család mellett – hatékonyan a különböző közösségekben, civil szerveződésekben valósul meg.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett tevékenykedő közösségek, civil szervezetek • Másutt megvalósuló jó gyakorlatokból leszűrhető tapasztalatok
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A formális és nem formális civil szerveződések támogatására vonatkozó helyi kormányzási stratégia kimunkálása, melynek célja e szervezetek bevonása a rész cél elérését szolgáló feladatokba
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A civil szervezetek/szerveződések támogatását szolgáló pályázatok számának emelkedése (db. illetve Ft.)</p> <p>A helyi társadalom különböző csoportjainak kulturális tőkéjét fejlesztő programok számának növekedése (db)</p>	

3.2.2.3.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A kulturális tőke tartalmának és minőségének a foglalkoztathatóságot javító fejlesztése intézményi, illetve közösségi támogatás révén
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalom egyes csoportjai esetében a kulturális tőke tartalma nem csak a megszerezhető tárgyi tudás, de a foglalkoztathatóság szempontjából fontos értékek, beállítódások illetve magatartásmoделlek tekintetében is szegényesnek tekinthető. E többnyire többszörösen hátrányos helyzetű csoportok esetében különösen fontos, speciális feladat a foglalkoztathatóság esélyeit javító tőkeelemek gyarapítása.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A foglalkoztathatóságot javító intézményi tevékenységek (alapképzések, átképzések, továbbképzések, tájékoztatás, pályaaorientáció, stb.), amelyek az ismereti elemek bővítésére, a hiány- illetve keresett szakmák iránti figyelemfelhívásra, a munkaerőpiaci kompetenciák és azok előnyeinek bemutatására, stb. irányulnak • Közösségi, illetve civil szervezetek tevékenysége, melynek célja a foglalkoztathatóság esélyeit alakító értékek, beállítódások alakítása, magatartásmoделlek kimunkálása, illetve begyakoroltatása • Másutt bevált jó gyakorlatok
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete • A helyi kormányzás és a helyi gazdaság tervezett, hosszú távon következetesen megvalósuló erőfeszítései • A helyi kormányzás szemléletváltása, illetve kompetenciáinak fejlesztése
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • Az egyes társadalmi csoportok foglalkoztathatóságát javító erőfeszítésekre vonatkozó, komplex szemléletű stratégia kidolgozása, illetve megvalósítása

	<ul style="list-style-type: none"> • A közösségek, civil szervezetek, illetve a helyi gazdaság adekvát szereplőinek, mint erőforrásoknak a bevonására vonatkozó, kimunkált stratégia elkészítése és megvalósítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A civil szervezetek/szerveződések támogatását szolgáló pályázatok számának emelkedése (db. illetve Ft.)</p> <p>Munkáltatói programok támogatása (db. illetve Ft.)</p> <p>A foglalkoztathatóságot javító egyéb programok (gazdasági kamara) számának növekedése (db. illetve Ft.)</p> <p>Az élethosszig tartó tanulás tartalmi és intézményi feltételeink kialakulása</p>	

3.2.2.3.4	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 4. RÉSZCÉL	A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarápító képességük fejlődjön
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A másodlagos szocializációs intézmények működésének befolyásolása annak érdekében, hogy a kulturális tőke-gyarápító képességük fejlődjön, e tőke tartalmához való hozzáférésben mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklődjenek, illetve megszűnjenek
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A rész cél elérése érdekében a város és az állam jelenleg is számos, erőforrás két értékelhető intézményt működtet. Ilyen intézmények pl. az önkormányzat által működtetett bölcsődék, óvodák, illetve az állam által működtetett különböző oktatási intézmények. A másodlagos szocializációs intézmények közül fontos kiemelni a munkahelyeket, illetve az ezeken a helyeken zajló spontán szocializációt. A másodlagos szocializáció kitüntetett jelentőségű színterei azok a közösségek, civil szervezetek, amelyek tagjaik számára referencia-csoportként értelmezhetőek.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A helyi kormányzás intézményi szereplőinek (mint fenntartó, irányító, ellenőrző stb. szervezetek) megváltozott szemlélete • A Pécssett, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok ismerete • Közvetve az egyes társadalmi csoportok kulturális tőkéjét gyarápító, munkahelyeken megvalósuló programok (pl. egészséges munkahelyek stb.)
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A helyi kormányzás intézményi szereplőinek (mint fenntartó, irányító, ellenőrző stb.) szervezetek szemléletének a megváltoztatását szolgáló programok kimunkálása • Az egyes intézmények működését befolyásoló jogi háttér elemzése, a releváns szabályozás szükség szerinti módosításának kezdeményezése • A Pécssett és más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A másodlagos szocializációs folyamatok intézményi hátterének áttekintése, elemzése a fenntartható fejlődés szempontjaira figyelemmel • Stratégia kidolgozása és megvalósítása ebben az intézményrendszerben zajló folyamatok adekvátságának, hatékonyságának növelése érdekében

JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A másodlagos szocializációs intézmények (bölcsődék, óvodák) infrastruktúrájának minőségivé fejlesztésére indított programok, illetve költségvetés (db. illetve Ft.) Ezekben az intézményekben dolgozó szakemberek képzésére, továbbképzésére indított programok száma, költségvetése (db. illetve Ft.) Az intézmények szakmai kapacitásainak fejlesztése, kiegészítése Az intézményekben indított, a gyermekek és szülei kulturális tőkét gyarapító programok száma, gyakorisága (db. illetve Ft.) A hátrányos helyzetű (deprivált, munkanélküli, nagycsaládos stb.) szülők bevonása az intézményi munkába a szülők e csoportjainak integrálása céljából A fejlesztések, programok folyamatos hatásvizsgálata</p>	

3.2.2.3.5	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 5. RÉSZCÉL	A megfelelő intenzitású és minőségű társadalmi nyilvánosságot szolgáló kommunikációs eszközrendszer kialakítása és működtetése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalmat hatékonyan elérő kommunikációs eszközök, módszerek alkalmazása annak érdekében, hogy a fenntartható fejlődési pályára álláshoz szükséges kulturális tőke tartalma gyarapodjék
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat által finanszírozott tömegkommunikációs eszközök, illetve webes tartalomszolgáltatás • Civil szervezetek, közösségek által már működtetett kommunikációs eszközök, webes felületek, illetve az ezekkel kapcsolatos tapasztalatok.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécsen, illetve más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése • A helyi kormányzás intézményi szereplőinek (mint fenntartó, irányító, ellenőrző stb. szervezetek) megváltozott szemlélete • Az helyben meglévő, adekvát kommunikációs eszközrendszer állapotára, lehetőségeire vonatkozó ismeretek
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécsen és más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A társadalmi nyilvánosság megteremtéséhez igénybe vehető, már működő kommunikációs potenciál felmérése • Szükség szerint új kommunikációs csatornák kialakítása, illetve működtetése, tartalomfejlesztés • A helyi kormányzásnak a társadalmi nyilvánosság terjedelmével, funkcióival

	stb. kapcsolatos szemléletváltása, a szükséges kompetenciák fejlesztése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A helyi társadalom informálódását, szerveződését támogató médiamix létrejötte (eszközök száma, alkalmazások gyakorisága, az elért célcsoportok becsült száma)	

3.2.2.3.6	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 6. RÉSZCÉL	A helyi társadalom kulturális tőkájének tervezett gyarapítását feladatként elismerő szemlélet kialakítása a helyi kormányzás intézményrendszerében
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A helyi társadalom kulturális tőkájének gyarapítását szokásszerűen ágazati feladatként (szinte kizárólag az oktatáshoz kapcsolva) kezelve, vagyis a komplex megközelítést mellőzve, néhány intézmény-rendszer végzi. Még ezekben az intézményekben is a tervszerű tudásátadás mellett a szocializáció már spontán folyamatok keretei között zajlik. Az intézményrendszereken kívül zajló folyamatok nagyobb részt ugyancsak spontán folyamatok, melyek alakítására vonatkozóan hiányzik a megfelelő intézményi struktúra, a szándék, és a szükséges kompetenciák.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A kulturális feltőkésítésben jelenleg is tevékenységeket végző intézmény-rendszer (bölcsőde, óvoda, oktatási intézmények, kulturális intézmények) • A városban tevékenykedő civil szervezetek, közösségek • A társadalmi nyilvánosságot fenntartó kommunikációs eszközök
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécsen és más településeken meglévő jó gyakorlatok megismerése • A helyi kormányzás megfelelő szemlélete, illetve szakmai kompetenciája • A kulturális feltőkésítésben jelenleg is tevékenységeket végző intézmény-rendszer (bölcsőde, óvoda, oktatási intézmények, kulturális intézmények) tevékenységének elemzése a fenntartható fejlődés szempontjaira figyelemmel
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • A Pécsen és más településeken meglévő jó gyakorlatok felkutatása, megismerése és a városra történő adaptálása • A helyi kormányzás kapacitásfejlesztése, a rész cél megvalósítását szolgáló komplex kompetenciák kialakítása • A helyi társadalom kulturális tőkájének fejlesztésére irányuló komplex koncepció kidolgozása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A helyi kormányzásban bekövetkező szemléletváltás A helyi kormányzás struktúrájának a feladathoz történő igazítása (szervezeti átalakítás, mátrix-szervezet létrehozása)	

3.2.2.4	TÁRSADALMI HÁLÓZAT
4. OPERATÍV CÉL	Közösségek fejlesztése
HELYZETÉRTÉKELÉS	<p>Az elmúlt évtizedek társadalmi, politikai és gazdasági változásai következtében a magyar társadalomban fokozatosan csökkent a közösségek, a civil szervezetek szerepe, mérséklődött a közösségi aktivitás, ezzel párhuzamosan feledésbe merült a közösségi léthez kapcsolódó magatartásminták nagyobb része is. Ez a tendencia jellemzi a korábban ezen a területen igen komoly hagyományokkal rendelkező (pl. bányász közösségek, nemzetiségi közösségek stb.) pécsi társadalmat is. Egy 2012-ben Pécsen végzett reprezentatív vizsgálat adatai szerint a felnőtt pécsiek mindössze 7%-a (többé-kevésbé) aktív tagja valamilyen civil szerveződésnek, míg döntő többségük (86%) soha nem vett részt ilyen közösségek tevékenységében, nem szerzett személyes tapasztalatokat ezen a területen.</p>
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	<p>A fenntartható társadalom kialakításához érdemi változásokra van szükség, amelyekhez elengedhetetlen a társadalom – így a város – lakóinak aktív közreműködése. Az aktív közreműködés egyik feltétele a megfelelő motiváltság. Nem elég, ha irányítják a társadalmat, a várost, a lakosoknak a saját, önálló kezdeményezésére van szükség az igazán tartós változások eléréséhez. Ehhez a motiváltsághoz a közösségek erősítése/fejlesztése szükséges feltétel.</p> <p>A lokális közösségek, civil szervezetek létrejöttének ösztönzése, tevékenységeik támogatása valamennyi rész cél esetében fontos feladat. E feladatok külön rész célban történő összefoglalását e feladatok fontossága indokolja.</p> <p>A közösségek, civil szervezetek tevékenysége erőforrás a Pécs városa számára, melynek használata a város elemi érdeke.</p> <p>A területi alapon szerveződő, szervezetekhez (pl. iskola, munkaszervezethez stb.) kötődő, vagy közös célok megvalósítása érdekében, szabadidős- vagy hobbi-tevékenységek mentén, de akár a virtuális térben alakuló közösségek kiemelkedő jelentőségűek lehetnek a helyi társadalom integráltsága, a kulturális tőke gyarapítása, a közéleti aktivitás növekedésének elősegítése szempontjából. A közösségekhez való kötődések pozitív irányban befolyásolják az életminőség alakulását pl. a mentális jól-lét, köz- és magánbiztonság, az egészségmagatartás stb. területén is. A közösségek működése kikényszerítheti a helyi kormányzás hatékonyabb működését is.</p>
RÉSZCÉLOK	<ul style="list-style-type: none"> • A területi alapon szerveződő közösségek fejlesztése • A közös értékrend alapján szerveződő közösségek erősítése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	<p>A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszanak a természeti környezethez való, a fenntarthatóságot támogató viszonyulás kialakításában, magatartásmoделlek kimunkálásában, illetve elterjesztésében. Ennek során a közösségek, civil szervezetek fontosak a természeti környezet állapotának megóvásában, illetve javításában is.</p>
TÁRSADALOM	<p>A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszanak a helyi társadalom fenntartható fejlődésének alakításában (pl. integráció, szolidaritás), az ehhez szükséges magatartásminták kimunkálásában, illetve elterjesztésében.</p>
GAZDASÁG	<p>A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszhatnak a helyi gazdaság fenntartható fejlődésének alakításában (pl. a foglalkoztathatóságot támogató értékrend, innovativitás, vállalkozó kedv, fogyasztási szokások befolyásolása, szolidaritás szempontjai a fogyasztás során stb.), a megfelelő magatartásmoделlek kimunkálásában, illetve elterjesztésében.</p>

	sében.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszanak az épített környezetre vonatkozó fenntartható használati módok alakításában (pl. védelem, karbantartás, többfunkciós használat), minták kimunkálásában, illetve elterjesztésében. A városi decentrumok életképességének egyik záloga a megfelelő közösségi háttér			
VÁROSKORMÁNYZÁS	A közösségek, civil szervezetek a csoportnormák tartalmának alakításán keresztül jelentős szerepet játszanak a helyi társadalom és a helyi kormányzás egymáshoz való viszonyának alakításában, a közéleti aktivitás serkentésében, a társadalmi ellenőrzés hatékonyságának növelésében stb. Ezek a formációk a társadalmi nyilvánosság sajátos szegmenseként kapcsot jelentenek a városkormányzás és a helyi társadalom között. A részvételi jellegű tervezésalapjait jelenthetik. Fejlett, az önkormányzattal valódi partnerségben működő, területi dimenziókkal is rendelkező civil társadalom alapjain a lakosság által közvetlenebb módon elérhető részönkormányzatiság is új, demokratikusabb tartalmat kaphat.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A közösségek, civil szervezetek léte növeli a helyi társadalom, végső soron Pécs városa cselekvési potenciálját (erőforrás). A reziliencia egyik alapfeltétele az empátia, mások értékeinek, érdekeinek figyelembe vétele, és az ezt a szemléletmódon is érvényesítő közösségi részvétel és felelősségvállalás.			
SOKFÉLESÉG	A közösségek, civil szervezetek leképezik, megjelenítik a helyi társadalom sokféleségét, alakítják a különböző csoportok egymáshoz való viszonyát (tolerancia, kooperáció, hatékonyabb konfliktuskezelés stb.)			
HATÉKONYSÁG	A közösségek, civil szervezetek léte, tevékenysége javíthatja a város, különösen a helyi kormányzás hatékonyságát. A helyi beruházások működésének hatékonysága nagyban függ az érintettek motivációjától, befogadóképességétől. A közösségi tervezéssel megvalósított projekteket sokkal szívesebben látják, így azok hatékonyabbak is.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A közösségi kapcsolatok alapeleme a mindenkire történő odafigyelés.			
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	A közösségek, civil szervezetek léte, tevékenysége, normaképző funkciói erősíthetik a felelősségvállalást a társadalmon belül és a város iránt.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	A vitatható tartalmú mennyiségi adatok mellett nem állnak rendelkezésre Pécs közösségeinek, civil szervezeteinek minőségét, az ebben a szférában zajló folyamatokat is jellemző adatok.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Megfelelő mutatót kell kidolgozni. A közösségek száma esetén az egyszerű számérték használata javasolt.			
ADATGYŰJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, intézményei körében.			
ELNEVEZÉS/ HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
A közösségek (pl. utcaközösségek, szakmai közösségek) száma	becslés alatt	becslés alatt	becslés alatt	becslés alatt

3.2.2.4.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A területi alapokon keletkező kezdeményezések elősegítése közösségfejlesztési eszközökkel
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	<p>Az egymásrautaltság jellegének átalakulása a személyes kapcsolatokon alapuló közösségek fontosságának átértékelődését, gyakran leértékelődését eredményezte. Ezeknek a közösségeknek azonban meghatározó szerepük lehet az egyén, illetve a város életében is. Ennek a tudatosítása történhet közösségfejlesztési eszközökkel, hogy azután a már működő közösségek kifejthessék hatáskukat mind az egyénre, mind a város működőképességére. A területhez tartozó közösségek tagjai egymás mellett élnek, nem léphetnek ki ebből a viszonyrendszerből egyik napról a másikra, és emiatt bizonyos kényszerítő erő is mutatkozik a tartós, rendezett kapcsolat megteremtése érdekében. Ez indokolja a területi (jellemzően szomszédsági) kapcsolatokon alapuló közösségek erősítését. Ezek a közösségek lehetnek az alapjai a részvételi demokraciának, amelyet az Európai Unió is támogat az önkormányzatok esetében. A részvételi demokrácia megvalósult példái láthatók Németországban (pl. Bajorország), Budapest egyes részein (pl. Kőbánya), vagy vidéki településeken (pl. Aba). A részvételi demokrácia fontos eleme lehet egy város önállóságának. Ehhez azonban szükséges van azoknak a képességeknek az elsajátítására, amelyek lehetővé teszik a közösségi tervezésbe és a részvételi kormányzásba való bekapcsolódásukat.</p>
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A már működő Civil Kapuk rendszere • A városban található nagyszámú civil közösség • Már működő, alakulóban lévő területi alapú szomszédsági/városrészi civil szerveződések (Kertváros, keleti városrész több területe, belváros) • szomszédünnep 2010-től (European neighbours' day 1999-től) - Baranya Megyei Önkéntes Centrum
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - Tudatosság formálása (különös tekintettel a döntéshozói oldalra) - Közösségfejlesztők - A részvételi kormányzásra és közösségi tervezésre kiírt EU-s támogatások lehívása - A szomszédsági közösségek összeföveteleinek virtuális és fizikai tere (honlapok és közösségi házak)
A RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - Közösségfejlesztők képzése - A szomszédságon alapuló közösségek lehetőségeinek bemutatása - Szomszédságon alapuló közösségek kezdeményezése/létrehozása ott, ahol erre hajlandóság mutatkozik - A közösségeknek a közösségi tervezésre, a részvételi kormányzásra való felkészítése - Az önálló cselekvés jutalmazása: érje meg kezdeményező polgárnak lenni. - A politikusok és hivatalokban dolgozók felkészítése, a vélt ellenérdekeltséggel kapcsolatos tévhitek felszámolása - • A városban jelenleg létező, illetve ezek közül ténylegesen működő közösségek, civil szervezetek kataszterének felállítása, illetve elemzése - • Pécsen és a más településeken létező, a közösségekkel, azok tevékenységének integrálásával, támogatásával kapcsolatos jó gyakorlatok feltárása, elemzése, illetve adaptálása - • A város közösségfejlesztéssel kapcsolatos közvetlen és közvetett kapacitásainak feltárása, e kapacitások felhasználásának tervezése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A városban aktívan működő	

<p>dő közösségfejlesztők száma</p> <p>A térségi alapon szerveződött közösségek száma</p> <p>A szabadon elérhető közösségi terek (sportpályák, parkok, közösségi házak) száma és eloszlása a városban</p> <p>A szervezetek közötti kapcsolati hálózat</p> <p>A közösségek tagságának száma</p> <p>A közösségi kezdeményezések száma és minősége</p>	
--	--

3.2.2.4.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A közös értékrend alapján szerveződő közösségek erősítése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az alulról szerveződő közösségek másik nagy csoportja a közös érdeklődésű, értékrendű emberek közössége. A virtuális tér felerősíti ezeknek a közösségeknek a létrejöttét. Ezek között sok olyan közösség alakul ki, főként a szakmai alapon szerveződők között, akiknek a tevékenysége, tapasztalata kapcsolatos a város fejlődésével. Sokat javulhat a város döntéshozatali folyamatának minősége, ha biztosítjuk számukra a beavatkozás lehetőségét. Ebben az esetben kidolgozható az a működési keretrendszer, amelyen keresztül bekapcsolódhatnak a döntéshozatali folyamatokba.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - A már működő Civil Kapuk rendszere - A Városkooperáció kialakult szervezete - A városban található nagyszámú civil közösség - Az önkormányzat civil ügyekkel foglalkozó részlege - Internet-alkalmazások (pl. Facebook)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - A részvételi kormányzásra és közösségi tervezésre kiírt megfelelő léptékű, a helyi szervezetek igényeihez és szükségleteihez alkalmazkodó EU-s és helyi pályázatok - A döntéshozatali folyamatban való részvételt lehetővé tévő internetes felület.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - A szakmai alapokon szerveződő közösségek működő hálózatának létrehozása. - A döntéshozatali folyamatban való részvételt lehetővé tévő internetes felület kidolgozása. - A részvételi kormányzás eszközrendszerének bemutatása - A már működő közösségek díjazása, segítése - A kialakult közösségek esetén közösségi tervezéssel készült projektek megvalósítása - Rendszeres előadások, közös aktivitásra építő, a kölcsönös, probléma- és élményalapú tanulást célzó workshopok szervezése az azt igénylőknek a részvételi demokráciáról, közösségi tervezésről - A döntéshozói pozícióban lévő személyek (pl. politikusok) és a hivatalok dolgozóinak közösségfejlesztő szemléletű továbbképzése - A városkormányzás különböző típusú és célú közösségekhez való viszonyá-

	nak újraértékelése, a kooperációra vonatkozó stratégiai elképzelések kidolgozása és alkalmazása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A közösségi tervezéssel megvalósult projektek száma A részvételi kormányzást alkalmazó szabályzatok, intézkedések száma; a konkrét alkalmazhatóságra vonatkozó pozitív tapasztalatok A közösségi tervezéssel megvalósult projektek értéke A szervezetek közötti kapcsolati hálózat sűrűsége A találkozásra alkalmas, elérhető terek bővülése	

3.2.2.5	
5. OPERATÍV CÉL	„Társadalom-monitoring”
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécs város társadalmáról, a helyi társadalomban zajló folyamatokról néhány mozaikos, illetve korlátozott értelmezhetőséggel bíró mennyiségi adattól eltekintve (pl. demográfiai, foglalkoztatási, bűnügyi stb. statisztikák) gyakorlatilag nincsenek megfelelő adataink, ismereteink. Szinte teljes mértékben hiányoznak a városi társadalom minőségét, folyamatait leíró adatok. Az adatok hiánya, töredezettsége miatt a város társadalmának fenntartható pályára állítása, illetve az ezen a pályán való megtartása hatékonyan nem tervezhető, nem menedzselhető.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	<p>Az adatok hiánya a „<i>Fenntartható, fejlődő társadalom</i>” stratégiai cél elérését szolgáló tervezést, illetve a tervezett célok elérését szolgáló előfeszítések hatékonyságának mérését, nyomon követését szinte teljes mértékben lehetetlenné teszi. Helyi társadalom, illetve a benne zajló folyamatok rendszeres monitorozása közel naprakész információkkal szolgálhat a város kormányzása, gazdasága, és a különböző társadalmi csoportok számára, alapja a gyors reagálásnak, egyúttal jól szolgálja a város önismeretét is. A „társadalom-monitoring” a „<i>Fenntartható, fejlődő társadalom</i>” operatív cél valamennyi rész céljának eléréséhez szükséges, azt támogató információ-gyűjtési és elemzési rendszer. A cél elérése érdekében megvalósítandó feladatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A „társadalom-monitoring” rendszerének megtervezése, illetve következetes, folyamatos és hosszú távú működtetése • A helyi társadalom (lakosság) állapotának ciklikusan ismétlődő, rendszeres szondázása a fenntarthatóságot támogató tervezés és menedzselés számára szükséges információk gyűjtése érdekében legalább két éves gyakorisággal • A helyi gazdaság állapotának a gazdaság szereplői, illetve az adekvát szakértői csoportok által (online módszerek alkalmazásával) történő értékelése a fenntarthatóságot támogató tervezés és menedzselés számára szükséges információk gyűjtése érdekében legalább fél éves gyakorisággal • A város általános állapotának interdiszciplináris megközelítésű értékeltetése szakértői csoportok által (pl. online módszerek alkalmazásával is) történő értékelése a fenntarthatóságot támogató tervezés és menedzselés számára szükséges információk gyűjtése érdekében legalább fél éves gyakorisággal

RÉSZCÉLOK	<ul style="list-style-type: none"> • A monitoring rendszer kimunkálása (további egyeztetés szükséges) 			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A természeti környezet állapotának lakossági, illetve szakértői értékelése a terület menedzselését szolgáló információk forrása, fontos információ-visszacsatolás a város kormányzása számára			
TÁRSADALOM	A helyi társadalom állapotának lakossági, illetve szakértői értékelése e terület menedzselését javító információk forrása, fontos információ-visszacsatolás a város kormányzása számára			
GAZDASÁG	A helyi gazdaság állapotának lakossági, illetve szakértői értékelése e terület menedzselését javító információk forrása, fontos információ-visszacsatolás a város kormányzása számára			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Az épített környezet állapotának lakossági, illetve szakértői értékelése e terület menedzselését javító információk forrása, fontos információ-visszacsatolás a város kormányzása számára			
VÁROSKORMÁNYZÁS	Az adekvát információk, illetve ezek megfelelő színvonalú elemzései erősíti a városi kormányzat cselekvési potenciálját, növeli az erőfeszítések eredményességének esélyeit			
CSELEKVŐKÉPESÉG	Az adekvát információk, illetve ezek megfelelő színvonalú elemzése javítja a város társadalmát, gazdaságát alkotó társadalmi, illetve szakértői csoportok cselekvési potenciálját, növeli az erőfeszítések eredményességének esélyeit			
SOKFÉLESEG	Az adekvát információk a jelenleginél realisabb képet adnak a város társadalmának differenciáltságáról.			
HATÉKONYSÁG	Az adekvát információk, illetve ezek megfelelő színvonalú elemzése javítja a város társadalmát, gazdaságát alkotó társadalmi, illetve szakértői csoportok cselekvési potenciálját, növeli az erőfeszítések eredményességének esélyeit			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A „társadalom-monitoring” adatai, elemzései nyomán a helyi kormányzás, a gazdaság és maga a helyi társadalom is eredményesebben kezelheti azokat az esélyegyenlőtlenségeket, melyek megléte a helyi társadalom fenntarthatósága ellen hatnak.			
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	A helyi társadalomnak a „társadalom-monitoring” által elmélyített önismerete megalapozza, illetve erősíti az egyes társadalmi csoportok felelősségvállalással kapcsolatos hajlandóságát.			
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Jelenleg nem állnak rendelkezésre megfelelő mennyiségi és minőségi Pécsre vonatkozó adatok, így azok lehető legszélesebb körű folyamatos, vagy rövid ciklusidejű (féléves) gyűjtése, illetve elemzése szükséges.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Kidolgozása szükséges			
ADATGYŰJTÉS	Erre a célra fejlesztett kutatási eszközökre, elemzési módszerekre támaszkodó, ciklikus rendszerességgel ismétlődő véleménykutatás a városi társadalom tagjai, gazdasági, intézményei körében.			
ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

A Fenntartható társadalom 5. „Társadalom-monitoring” operatív céljának rész céljai a SMART CITY MODELL keretén belül valósulnak meg, mely az Integrált Településfejlesztési Stratégiában található.

3.2.3 A fenntartható gazdaság célrendszere

3.2.3. STRATÉGIAI CÉL	A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK ÚJJÁÉPÍTÉSE
HELYZETÉRTÉKELÉS	A Város és térsége erőforrás-hiányos állapotban van, viszont a rendelkezésére álló erőforrásokat nem képes a megfelelő hatékonysággal hasznosítani. A város jövedelemtermelő-képessége gyenge, a város jövedelem-megtartó és jövedelemvonzó képessége úgyszintén (negatív jövedelem-egyenleg). Mindezek következtében a pécsi egy főre jutó jövedelem a 100 ezer fő feletti lakosságú városok átlagos értékének 73 százalékát teszi ki (Budapest nélkül), szemben az 1993-as 100 % körüli értékkel. Pécs leszakadó félben van.
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A város gazdasági teljesítményének a javulása lehetővé teszi a természeti- és épített környezet állapotának a megtartását, illetve jelentős javítását.
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A város és lakói jövedelmének bővülése forrásokat teremt a civil tevékenységek finanszírozására, a kulturális, rekreációs tevékenységek fejlesztése és finanszírozása számára. A helyi gazdaság fejlődése javítja, erősíti a társadalmi kapcsolatokat, a helyi társadalmat.
GAZDASÁG	-
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A város gazdasági alapjainak újjáépítése révén az Önkormányzat képessé válik a közszolgáltatások decentralizálásával együtt járó esetleges többletköltségek finanszírozására, forrásokat képes a szükséges fizikai infrastruktúra-fejlesztésekre és a közösségi közlekedés fejlesztésére allokálni. A Helyi Gazdaság fejlesztése révén a rurális jellegű városi perifériák bekapcsolódhatnak a város gazdaságába, ezáltal megerősödve képesek lehetnek a részleges önfelfinanszírozásra.
KOORMÁNYZÁS	A sikeres gazdaságfejlesztés elképzelhetetlen a gazdaság szereplőivel folytatott érdemi, intézményesített kommunikáció nélkül (Egyetem, Kamara, VOSZ, KIOSZ, stb.). A fejlesztéspolitikai intézményrendszer átalakítása, az innovatív fejlesztési eszközök és intézmények létrehozása is fontos feladat (Befektetési Ügynökség, SZIT42, stb.). A Város aktív vagyongazdálkodásának (ingatlan, cégek) rendszerét is újra kell gondolni a város vagyonának üzletszerű hasznosítása és vagyonának érdemi gyarapítása érdekében (vagyonkataszter).
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Az a város, amelyik hatékonyan képes erőforrásokat magához vonzani és megtartani, amelyik képes ezeket hatékonyan hasznosítani, az képes magas minőségű épített és -természeti környezetet, minőségi közszolgáltatásokat, ezáltal pedig magas életminőséget biztosítani a polgárainak. Ettől válik fenntarthatóvá és áll a saját lábára. A reziliens, saját lábán álló város lehet képes megteremteni a környezetéhez való rugalmas alkalmazkodás
SOKFÉLESEG	A városnak befektetés-akvizíciós tevékenységével célszerű törekedni arra, hogy a megtelepülő vállalkozások mind tevékenységük, mind méretük tekintetében sokszínűek legyenek. A gépipai fókuszú, ám diverz ágazati struktúrájának beszállító kis- és közepes vállalkozások hálózata például, válságálló gazdasági struktúrát hozhat létre. Az erős helyi gazdaság is javítja a város gazdaságának diverzitását, a gyors reakcióképességű mikro- és kisvállalkozások sokszínű tevékenység-portfóliójuk és ezáltal rugalmasságuk révén növelik a város ellátásbiztonságát.
HATÉKONYSÁG	A város hatékony, a veszteségeket, redundanciákat kiküszöbölő működtetése jelentősen javítja az erőforrások felhasználásának a hatékonyságát, ezáltal pótlólagos jövedelmeket generálva hozzájárul a városi életminőség javításához.

⁴² Szabályozott Ingatlanbefektetési Társaság, amely a vonatkozó jogszabály rendelkezési értelmében adómentesen, illeték-kezdvezménnyel képes a város ingatlanainak a fejlesztésére.

ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A helyi gazdaság fejlesztése révén a városi perifériák bekapcsolása a pécsi gazdaságba, a köz- és szociális foglalkoztatás programjai javítják a leszakadó rétegek esélyeit. A kompetitív gazdaság fejlesztése révén a helyi KKV-k helyzetbe hozása a cél. Fontos a helyi vállalkozásokat preferáló, patrióta önkormányzati beszerzési gyakorlat meghonosítása is.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS				
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	összes jövedelem (TEIR/NAV adatbázis), év közepi népesség száma (KSH adat)			
SZÁMÍTÁSI MÓD ÉS JAVASOLT HATÁRÉRTÉKEK	A pécsi egy főre jutó jövedelem a 100 ezer fő feletti lakosságú városok átlagos értékének százalékában. (Budapestet nem számítva)			
ELNEVEZÉS	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
JÖVEDELEM-INDIKÁTOR %	73	75	80	100

3.2.3.1				
1. OPERATÍV CÉL	A foglalkoztatási szint növelése			
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécs gazdaságának az elmúlt 20 évben alapvető problémája a krónikus alulfoglalkoztatás és ezzel összefüggésben a városban képződő jövedelmek színvonalának elégtelensége.			
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A „globális” erőforrásaink hasznosításának színvonalát, illetve annak hatékonyságát leginkább a foglalkoztatás színvonala reprezentálja. Fontos megjegyezni, hogy Pécs szerepe a foglalkoztatásban túlnyúlik a város határain, a környező települések lakosságának jelentős része is Pécsen talál munkát.			
RÉSZCÉLOK	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pécs tudásintenzív (újra)iparosítása környezet-, egészség-, kulturális-kreatív és szélesebb értelemben vett gépipari fókusszal 2. Pécs közszolgáltatás alapú gazdasági fejlesztése, a fejlesztéspolitikai rezsim átalakítása 3. Nagyfoglalkoztatók Pécsre vonzása és integrálása a megye-régió gazdaságába, klasztereibe 			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐÉLVHEZ				
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A növekvő gazdaság forrásokat teremt a természeti környezet megőrzéséhez és fejlesztéséhez			
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A gyarapodó város többet áldozhat a civil- és kulturális tevékenységek finanszírozására			
GAZDASÁG				
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Az önkormányzat költségvetési pozíciójának a javulása révén képessé válik az épített környezet értékeinek a megőrzéséhez, azok fejlesztéséhez források biztosítására			
KOORMÁNYZÁS	A sikeres gazdaságfejlesztés elképzelhetetlen a gazdaság szereplőivel folytatott érdemi, intézményesített kommunikáció nélkül			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A város javuló gazdasági teljesítménye növeli a város költségvetési mozgásterét, hozzájárulva ezzel a város központi költségvetéstől való jelenlegi függőségének a csökkentéséhez, segítve ezzel a város stratégiai céljainak a megvalósítási esélyeit.			
SOKFÉLESÉG	A városnak törekedni kell arra, hogy a megtelepülő vállalkozások mind tevékenységük, mind méretük tekintetében sokszínűek legyenek. A diverz ágazati struktúrájú kis- és közepes vállalkozások hálózata válságálló gazdasági struktúrát hozhat létre.			
HATÉKONYSÁG	A város gazdasági teljesítményének a javulása jótékonyan hat az önkormányzat költségvetési pozíciójára, amely lehetővé teszi a városüzemeltetés és általában a közszolgáltatások hatékonyságát javító fejlesztések végrehajtását, ezáltal hozzájárul a városi életminőség javításához.			

ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A kompetitív gazdaság fejlesztése révén a nagyobb fajlagos foglalkoztatásra képes helyi KKV-k helyzetbe hozása a cél. Fontos a helyi vállalkozásokat preferáló, patrióta önkormányzati beszerzési gyakorlat meghonosítása is.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS				
INDIKÁTOROK				
ADATSZÜKSÉGLET	Foglalkoztatási adatok			
SZÁMÍTÁSI MÓD	(aktív népesség-nyilvántartott álláskereső) / munkavállalási korú népesség száma (ez azonos a foglalkoztatottak száma / munkavállalási korú népesség száma értékkel, ám az előbbire vannak adatok, amelyek sajnos több helyen becslést tartalmaznak)			
ADATGYŰJTÉS	Baranya Megyei Munkaügyi Központ adatai			
ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	63	nem értelmezhető	68	75

3.2.3.1.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK			
1. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Pécs tudásintenzív (újra)iparosítása egészség-, környezet-, kulturális-kreatív és gépipari fókusszal			
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécs ipari hagyományai, erősödő gépipari klasztere, a Pólus Program részsikerei, valamint a hazai nagyvárosok példája egyöntetűen abba az irányba mutatnak, hogy Pécs újraiparosítása elsődleges fontosságú a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében			
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - ipari parkok - városi vagyon - adópolitika 			
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - pénzügyi eszközök, támogatások - uniós források 			
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - az üzleti infrastruktúra fejlesztése: <ul style="list-style-type: none"> o meglévő ipari parkok elérhetőségének javítása o barnamezős területek üzleti célú rehabilitációja o az ipari területek olcsó energiával-, hővel való ellátása o potenciális ipari parki területek kijelölése - pénzügyi eszközök, támogatások (elsősorban uniós forrásból): <ul style="list-style-type: none"> o vissz- és nem visszterhes fejlesztési forrásokat biztosító pénzügyi alap létrehozása a PVF N-Zrt. szakmai kezelésében, foglalkoztatás-növelési, energiahatékonysági, vagy helyi termék fókusszal (belvárosi kereskedelem és vendéglátás, meghatározott kritériumok mentén pl. bérleti díj-támogatás formájában) o a város ipari parkjaiba betelepülő vállalkozások foglalkoztatási szempontú támogatása pl. önerő-támogatás formájában - gazdaságfejlesztési szempontú, vállalkozásbarát adópolitika: <ul style="list-style-type: none"> o vállalkozás-barát adminisztráció o foglalkoztatási szempontú, patrióta helyi adópolitika kidolgozása és megvalósítása - uniós források felhasználása, ITB: 			

	<ul style="list-style-type: none"> ○ a város iparterületein fejlesztéseket tervező KKV-k projektelképzeléseinek összegyűjtése ○ projektkataszter létrehozása ○ a projektjavaslatok prioritizálásához szükséges kritériumrendszer fejlesztése és alkalmazása ○ a kiválasztott projektjavaslatok dokumentációjának elkészítése, a projektek megvalósításának menedzsment-támogatása <p>- a PTE tudásbázisának, innovációs kapacitásainak integrálása a reálgazdaságba</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ A PTE bázisán létrejött spin-off és start-up vállalkozások támogatása ○ A reálgazdaság fejlesztéséhez igazodó kutatási és képzési profilok kialakítása és megerősítése a PTE-n
<p>JAVASOLT INDIKÁTOROK</p> <p>A közúti elérhetőség szempontjából javított ipari parkok száma (db)</p> <p>Légi elérhetőség szempontjából javított ipari parkok száma (db)</p> <p>Vasúti elérhetőség szempontjából javított ipari területek száma (db)</p> <p>Üzleti céllal rehabilitált barnamezős területek mérete (m²)</p> <p>Olcsó energiával-, hővel ellátott ipari területek mérete (m²)</p> <p>Kijelölt potenciális ipari parki területek területe (m²)</p> <p>Visszterhes támogatásba vont vállalkozások száma (db)</p> <p>Nem visszterhes támogatásba vont vállalkozások száma (db)</p> <p>Az önkormányzati adópolitikát leíró jogszabályok a vállalkozások számára kedvező irányba történő módosításainak száma (db)</p> <p>Összegyűjtött KKV projektelképzelések száma (db)</p> <p>Támogatott spin-off és start-up vállalkozások száma (db)</p> <p>A környezetbarát készségek vagy zöld munkahelyek előmozdítására tett erőfeszítések (db)</p> <p>Innováció célú intézmények, inkubátorházak,</p>	

non-profit szervezetek száma Nemzetközi K+F+I együttműködések száma A város szempontjából innovatívnak minősülő befektetések, fejlesztések száma	
--	--

3.2.3.1.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Pécs közszolgáltatás alapú gazdasági fejlesztése, a fejlesztéspolitikai rezsim átalakítása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	<p>A város által nyújtott közszolgáltatások nemcsak a polgárok életminőségét befolyásolják, de egyben fontos ipartelepítési tényezők. A fejlesztéspolitika intézményrendszerének átalakítása a 2014-2020 uniós ciklus forrásainak hatékony felhasználása szempontjából elkerülhetetlen. A PVF Zrt. funkcióinak átgondolt újrafogalmazása, valamint a fejlesztéspolitika szempontjából releváns szereplőkkel (PTE, BMÖ, Kamara) történő intézményesített koordináció nélkülözhetetlen feltétele a pécsi gazdaság megerősítésének.</p>
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - az önkormányzat mellett működő meghatározó gazdasági szereplők jelenléte (elsősorban a PTE) - kiterjedt közszolgáltatási rendszer - fejlesztéspolitikai intézményrendszer
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - intézményesített együttműködés
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - a közszolgáltatások minőségi fejlesztése: <ul style="list-style-type: none"> o közösségi közlekedés fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> ▪ saját javítóbázis kialakítása ▪ zéró emissziójú buszok beszerzése, lehetőség szerint saját energia-bázison o hulladékgazdálkodás <ul style="list-style-type: none"> ▪ a szelektív gyűjtés penetrációjának további javítása ▪ a begyűjtött hulladék energetikai és egyéb hasznosítása o ingatlan-üzemeltetési profil kialakítása a városüzemeltetési cégnél o út-, műtárgy-, és járda-rekonstrukciós program o a víziközmű-vagyon rekonstrukciója o a távhő-ellátás fejlesztése és korszerűsítése o sport- és rekreációs létesítmények fejlesztése - a fejlesztéspolitikai intézményrendszer átalakítása: <ul style="list-style-type: none"> o a PVF-Zrt eddigi stratégiai és operatív fejlesztéspolitikai szerepének megerősítése, tevékenységének bővítése a SZIT fejlesztési feladatainak, a befektetés-akvizíció feladatainak és a pénzügyi alapok szakmai gondozásának az ellátásával. o a PVF-Zrt, a Pécs Holding, mint városi vagyonkezelő és a Kabinet közti koordináció javítása, intézményesítése (belső fejlesztéspolitikai koordináció) o a Város, a megye és a PTE közti fejlesztéspolitikai koordináció intézmé-

	<p>nyesítése (külső fejlesztéspolitikai koordináció)</p> <ul style="list-style-type: none"> - intézményesített együttműködés a gazdaság meghatározó szereplőivel (virilisták, egyetem, Kamara, stb.): <ul style="list-style-type: none"> o rendszeres egyeztető fórum a pécsi gazdaság meghatározó szereplőivel (virilisták) o rendszeres egyeztető fórum a Kamarával, a PTE-vel városfejlesztési, városüzemeltetési, kutatás-fejlesztési, vállalkozás-fejlesztési, foglalkoztatási, városképviselési stb. ügyekben
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>Kialakított saját javítóbázis kapacitása a közösségi közlekedés számára (jármű/év)</p> <p>Alacsony károsanyag-kibocsátású beszerzett buszok száma (db)</p> <p>Kihelyezett szelektív hulladékgyűjtő edények száma (db)</p> <p>A szelektív hulladékgyűjtésbe vont háztartások száma (db)</p> <p>A közszolgáltatások minőségi fejlesztésére fordított pénzeszközök nagysága (Ft)</p> <p>A város-megye-PTE viszonylatban intézményi keretek között lezajlott egyeztetések/találkozók száma (db)</p> <p>A város-gazdasági szervezetek viszonylatban intézményi keretek között lezajlott egyeztetések/találkozók száma (db)</p>	

3.2.3.1.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	Nagyfoglalkoztatók Pécsre vonzása és integrálása a megye-régió gazdaságába, klasztereibe
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	<p>Pécs foglalkoztatási helyzetének javítása érdekében rövidtávon szükség van olyan foglalkoztatókra, amelyek egyrészt munkaerőt szívnak fel, másrészt elindíthatják beszállítói láncok kialakulását. Letelepedésük azonban csak akkor jelent hosszú távú előnyt, ha integrálódnak a város gazdaságba, azaz a beszállítói lánc és a képzési struktúra képes input-igényeiket kiszolgálni. Ezért a stratégiai ágazatokba tartozó közepes méretű és innovatív vállalkozások fejlesztéseit célszerű előnyben részesíteni, mivel munkaerő-ellátásuk, a PTE és a spin-off-ok, start-up-ok részéről K+F+I tevékenységekkel való támogatásuk, a helyi gazdaságba való integrálásuk nagyobb esélyű, esetleges távozásuk pedig kisebb kockázatot hordoz.</p>

	A magasan képzett szakemberek, valamint a pályakezdő diplomások Pécssett tartásának egyik lehetséges útja SSC-k Pécssett történő letelepítése lehet.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - kiterjedt felsőoktatási és a szakképzési rendszer - meglévő ipari klaszterek
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - befektetés-akvizíciós szervezet
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - a felsőoktatás és a szakképzés gazdaságfejlesztési szempontú struktúraváltása: <ul style="list-style-type: none"> o a szak- és a felsőfokú képzési területek gazdaságfejlesztési szempontú struktúraváltásának kezdeményezése o együttműködés a PTE-vel a munkaerőpiac kínálati oldalának erősítése és minőségi javítása érdekében: a szakirányú továbbképzésekre vonatkozó igények számbavétele a városi intézményrendszerben, és azok egyetem irányába történő közvetítése; - A foglalkoztathatóság javítása <ul style="list-style-type: none"> o A pályaaorientáció hatékonyságának növelése o A munkaerőpiacról kiszorultak képzése, továbbképzése, átképzése a másodlagos és/vagy az első munkaerőpiacra való alkalmasság megszerzése érdekében o Másodlagos foglalkoztatási formák (közmunka, szociális munka, non-profit szféra, családi foglalkoztatás, atipikus foglalkoztatási formák) körének bővítése o A közszféra keretében szervezett foglalkoztatási formák rendszerben való kezelése, az átjárhatóság biztosítása, a mobilitás ösztönzése az elsődleges munkaerőpiac irányába - befektetés-akvizíciós szervezet létrehozása, gazdasági marketing, lobbytevékenység erősítése: <ul style="list-style-type: none"> o befektetés-akvizíciós szervezet létrehozása (Kabinet, PVF N-Zrt, Pécs Holding, valamint a BMÖ és a PBKIK), saját erőforrásokkal, professzionális kiadványok és honlap készítése, folyamatos jelenlét a nemzetközi befektetési vásárokon - SSC-k elhelyezésére alkalmas A és B kategóriás irodaházak kialakítása <ul style="list-style-type: none"> o A Pécs Holding felméri azokat az SSC-k elhelyezésére potenciálisan alkalmas ingatlanok körét
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A városi intézményrendszerben számbavett és a PTE felé közvetített szakirányú továbbképzési igények száma (db)</p> <p>Gazdaságfejlesztési szempontú struktúraváltás során átalakított képzési programok/kurzustematikák száma (db)</p> <p>A munkaerőpiacról kiszorultak közül továbbképzési/átképzési programokba bevontak száma (fő)</p> <p>A munkaerőpiacról kiszorultak közül továbbképzési/átképzési programokba bevontak száma (fő)</p>	

<p>rultak közül továbbképzési/átképzési programokba bevontak aránya (%) Befektetés-akvizíciók szervezet léte (igen/nem) SSC elhelyezésére alkalmasnak jelölt ingatlanok száma (db)</p>	
--	--

3.2.3.2	
2. OPERATÍV CÉL	A Helyi Gazdaság megerősítése (a jövedelem-egyenleg javítása)
HELYZETÉRTÉKELÉS	Amíg a Helyi Gazdaság fejlesztése gátolja, lassítja a jövedelmek kiáramlását a városból, addig az egyetem (a nem pécsi hallgatók költése révén), a turizmus és az alkonygazdaság a nem Pécssett képződő jövedelmek Pécsre vonzásával javítja a Város jövedelemegyenlegét.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A Helyi Gazdaság (helyi termékek előállítása, helyi piacok, kiskereskedelem, vendéglátás, stb.) és más a városba jövedelmeket vonzó tevékenységeket erősíteni kell (turizmus, egyetem). Ezek a tevékenységek a város jövedelemmegtartó és -vonzó képességét segítik
RÉSZCÉLOK	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az egyetem és a turizmus fejlődésének támogatása a város jövedelem-egyenlegének javítása érdekében 2. A szociális-, illetve közfoglalkoztatás rendszerének továbbfejlesztése 3. Helyi termékek és termelők támogatása
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A helyi gazdaság fejlődése a városi perifériák a város gazdaságába történő bekapcsolása révén segít a városszerkezet kiegyensúlyozásában
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A helyi gazdaság megerősítése hozzájárul a társadalmi kohézió szintjének a növekedéséhez
GAZDASÁG	
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A helyi gazdaság megerősödése igényt, és egyben forrásokat is generál a városi perifériák számára a városi közfunkciók kiszolgáltatását szolgáló létesítmények fejlesztésére.
KOORMÁNYZÁS	A helyi gazdaság fejlesztése sajátos, lokális fejlesztési koalíciók létrehozását kívánja meg, a helyi vállalkozók, civilek bevonását a fejlesztési folyamatok tervezésébe és megvalósításába.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A helyi gazdaság fejlődése megerősíti a város ellátásbiztonságát, növeli a város relatív gazdasági függetlenségét
SOKFÉLELÉS	Az erős helyi gazdaság javítja a város gazdaságának diverzitását, a mikro- és kisvállalkozások sokszínű tevékenységük révén növelik a város ellátásbiztonságát.
HATÉKONYSÁG	A helyi gazdaság fejlesztése révén a város belső, nem-kompetitív jellegű erőforrásainak a kihasználtsága fokozható, javítva ezzel a város jövedelem-egyenlegét
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A helyi gazdaság fejlesztése révén a városi perifériák bekapcsolódhatnak a pécsi gazdaság vérkeringésébe, a köz- és szociális foglalkoztatás programjai javítják az amúgy leszakadó rétegek esélyeit.
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	
INDIKÁTOROK	
ADATSZÜKSÉGLET	A Pécs MJV Önkormányzat Adóügyi Osztályának adatai
SZÁMÍTÁSI MÓD	A Pécssett székhellyel rendelkező vállalatok Pécsre osztott iparüzési adó alapjá-

	nak összessége viszonyítva a Pécssett székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalatok Pécsre osztott iparűzési adó alapjának összességéhez			
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést Pécs önkormányzata végzi évente.			
ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
A Pécssett székhellyel rendelkező vállalatok Pécsre osztott iparűzési adó alapjának összessége viszonyítva a Pécssett székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalatok Pécsre osztott iparűzési adó alapjának összességéhez (%)				

3.2.3.2.1.	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Az egyetem és a turizmus fejlődésének támogatása a város jövedelemegyenlegének javítása érdekében
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A PTE-nek nemcsak innovációs és képzési potenciálja miatt, hanem saját- és hallgatóinak költségei révén is meghatározó szereplője Pécs gazdaságának. A PTE akvizíciós tevékenységének és a hallgatói infrastruktúra javításának támogatása a város eminens érdeke. A turizmus tipikusan olyan ágazat, amely a városba látogatók költségei révén nem a városban képződő jövedelmek Pécssett történő elköltését indukálja, jelentős jövedelem-vonzó potenciállal bír.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - A PTE jelenléte - Pécs turisztikai jelentősége
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - önkormányzat - PTE együttműködés
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - turizmusfejlesztési akciók: <ul style="list-style-type: none"> o wellness szolgáltatásokat is kínáló hotel megvalósításának a támogatása a kulturális negyed környezetében o a múzeumok konszolidálása, szolgáltatásaik megújítása a Pécs2010-program fejlesztéseinek kiegészítése érdekében o a beutaztató turizmus támogatása, különös tekintettel a konferencia- és üzleti turizmusra. o komplex turisztikai termékek kifejlesztése a tartózkodási idő meghosszabbítása érdekében o térségi (megyei) desztináció-menedzsment és desztináció-marketing megvalósítása o a PTE turisztikai képzési vonalának megerősítése a PBMK gyakorlati támogatásával pécsi helyszíneken, a Közgazdaságtudományi Kar szakmai integrátori szerepével; - együttműködés a PTE-vel a hallgatói létszámok szinten tartása, bővítése érdekében: <ul style="list-style-type: none"> o a PTE érdekérvényesítő képességének formális és informális támogatása o a város marketing kiadványaiban a PTE hangsúlyos szerepeltetése o a PTE segítése a hallgatói akvizícióban a város külföldi kapcsolatrendszerére támaszkodva - a hallgatói infrastruktúra javítása a PTE-vel együttműködésben:

	<ul style="list-style-type: none"> o hallgatóbarát közszolgáltatások (közlekedés, kerékpáros infrastruktúra, stb.) o a PTE külföldi képzési infrastrukturális fejlesztéseinek támogatása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Szolgáltatásfejlesztéssel érintett múzeumok száma (db) Közös turisztikai termékcsomagként kínált/menedzselt attrakciók száma (Baranya megyei szinten) (db/csomag) Közös turisztikai desztinációként menedzselt települések száma Baranya megyében (db) A PTE keretei között Pécssett elindított turisztika képzési programok száma (db)	

3.2.3.2.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Helyi termékek és termelők megerősítése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A város és városkörnyék helyi termelőinek erősítése a város és városkörnyék belső jövedelemáramlását segíti, amely képes jövedelmeket itt tartani és multiplikatív folyamatokat beindítani a jövedelemtermelésben.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - környék (elsősorban mezőgazdasági) termelői - vásárcsarnok és heti vásár jelenléte - önkormányzati beszerzések
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- patrióta beszerzési gyakorlat
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - a helyi termékek piacra jutásának elősegítése, piacszervezési tevékenység: <ul style="list-style-type: none"> o a város- és városkörnyék termelői kínálatának felmérése o helyi piacok szervezése, a szükséges infrastruktúra és promóciós tevékenység biztosítása o Mentorálás, facilitálás, tanácsadói programok - a helyi termékek felhasználási arányának a növelése a városi közszolgáltatásokban: <ul style="list-style-type: none"> o a helyi termékek előnyben részesítése az önkormányzati és a városi közszolgáltatók beszerzéseiben - patrióta beszerzési gyakorlat: <ul style="list-style-type: none"> o a KBTv. által meghatározott keretek közt a helyi vállalkozások preferálása az önkormányzati beszerzésekben o helyi vállalkozások ajánlati konzorciumokba szervezésének támogatása a város nagyobb értékű beszerzéseiben való ajánlattétel lehetőségének megteremtése érdekében (építőipar)
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
A helyi termékek piacra	

<p>jutását támogató infrastruktúra fejlesztésére fordított összeg (Ft) A helyi termékek előállítói érintő mentorálási, facilitálási, tanácsadói programokba bevontak száma (fő) Helyi vállalkozások ajánlati konzorciumba szervezésével kapcsolatos egyeztetések száma (db) Zöld közbeszerzés előmozdítására tett erőfeszítések (db)</p>	
---	--

3.2.3.2.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A szociális-, illetve közfoglalkoztatás rendszerének továbbfejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A szociális-, illetve közfoglalkoztatási rendszer képes a hátrányos helyzetű szegényebb rétegek számára munkajövedelmet biztosítani, amely önmagában is eredmény, azonban a jövedelmük elköltése további multiplikatív folyamatokat indukálhat. Mindemellett az ilyen típusú foglalkoztatás segíti a hátrányos rétegek versenyszférában való foglalkoztathatóságát.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	- állami közmunkaprogramok jelenléte
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- városi erőforrások hasznosítása közmunkaprogramokban
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	- A városi közmunkaprogramok és a szociális foglalkoztatás fejlesztése, eszközökkel és hatékony munkaszervezéssel való támogatása: <ul style="list-style-type: none"> o közmunka eszközpark fejlesztése o közmunka irányítás, munkaszervezési gyakorlatok fejlesztése o a közmunka versenypiaci hasznosításának (munkaerő-kölcsönzés) lehetőségeinek feltárása o a szociális munka lehetőségének szükségletekhez igazodó bővítése a civil szféra bevonásával
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A közmunka során használt eszközpark értékének egy közmunkásra jutó összege (Ft/fő)</p> <p>A közmunka során a munkaszervezéssel foglalkozó személyzet egy közmunkásra jutó személyi állománya (Fő/Fő)</p> <p>A közmunkások közül a versenypiacon vagy civil szférában foglalkoztatottak aránya (pl.: munkaerő-kölcsönzés mellett) (%)</p>	

3.2.3.3	
3. OPERATÍV CÉL	Hasznosítható gazdasági erőforrások feltárása, fejlesztése és gazdasági hasznosítása
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécs erőforrás-potenciáljának jelentős hányada kiaknázatlan. Nemcsak a természeti erőforrások, hanem a város birtokában levő fizikai tőkevagyon, valamint a városkörnyék gazdasági potenciálja is jelentős erőforrás-tartalékot jelenthet az elkövetkező évtizedekben.
AZ OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A Város ezen erőforrás tartalékok hasznosításával lényegesen javíthatja jövedelemtermelő képességét, hozzájárulva ezzel polgárai életminőségének javításához.
RÉSZCÉLOK	<ol style="list-style-type: none"> 1. A város ásványvagyonának (szén, urán, stb.) hasznosításával kapcsolatos döntések előkészítése 2. A város-városkörnyék együttműködésében rejlő lehetőségek feltárása 3. A városi vagyongazdálkodás fejlesztése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A város természeti erőforrásainak fenntartható használata kiemelt prioritás. A fel nem tárt, vagy alulhasznosított erőforrások, az ásványkincs-vagyon, a víz, és a megújuló energiaforrások ökológiai szempontú kiaknázása foglalkoztatást, jövedelmet teremt, hozzájárul a város polgárai életminőségének javításához.
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A város és a városkörnyék erőforrásainak hasznosítása az általa generált jövedelem-többlet és a realizálható költségmegtakarítások révén forrásokat teremt, illetve szabadít fel a kultúra, a sport és más civil tevékenységek finanszírozására, erősítve ezzel a társadalmi kohéziót és javítva a polgárok életminőségét.
GAZDASÁG	
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A város megújuló energia-potenciáljának hasznosítása lehetőséget teremt az alacsony széndioxid kibocsátás szempontjait követő épített környezetet érintő beavatkozások tervezésére és végrehajtására. A város ingatlangazdálkodási rendszerének átalakítása, az innovatív fejlesztési eszközök (SZIT) alkalmazása és a 2014-2020 uniós ciklus forrásai lehetőséget teremtenek a város számára arra, hogy az eddig forráshiány miatt nem megvalósítható városfejlesztési, városrehabilitációs akcióit megvalósítsa.
KOORMÁNYZÁS	Az ásványvagyon hasznosításával kapcsolatos érdemi döntések kormányzati kompetenciába tartoznak. Ezen döntések előkészítése és meghozatala folyamán a városnak formális és informális módon érvényesítenie kell Pécs érdekeit. A város-várostérség viszonyban szükség van az intézményesített együttműködés kialakítására az agglomeráció településeivel. Meg kell vizsgálni a CLLD-nek, mint sajátos fejlesztéspolitikai eszköznek az alkalmazhatóságát a városrészi és a város-várostérség viszonylatában egyaránt.
CSELEKVŐKÉPESSÉG	A lokális természeti erőforrások potenciáljának a kiaknázása csökkenti a város függőségét a globális gazdaság folyamataitól.
SOKFÉLESG	A város energia-portfóliójának a diverzifikálása csökkenti a város sebezhetőségét és javítja az endogén gazdaságfejlődés esélyeit.
HATÉKONYSÁG	A megújuló energiák és a vízbázis fenntartható használata hozzájárulnak a lakosság és a gazdaság energiaköltségeinek a csökkentéséhez, egyaránt javítva ez által a polgárok életminőségét és a gazdaság versenyképességét.
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	A megújuló energiaforrások alkalmazása révén csökkenő energia-költségek javítják a leszakadó társadalmi rétegek relatív jövedelmi pozícióit és a mikro- és kisvállalkozások versenyhelyzetét is.
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	
INDIKÁTOROK	
ADATSZÜKSÉGLET	-
SZÁMÍTÁSI MÓD	Elkészült feltáró tanulmányok és ingatlan-kataszterek száma
ADATGYŰJTÉS	-

ELNEVEZÉS/HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
A feltárt, vagy gazdaságosabban hasznosított erőforrások Önkormányzati bevételekre gyakorolt hatása (Ft)	0	-	5	5

3.2.3.3.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	A város és a térség természeti erőforrásaiban (szén, urán, megújuló energiaforrások) rejlő potenciál és a hasznosítási lehetőségek feltárása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A városnak jelentős szén- és uránbányászati hagyományai vannak, ugyanakkor ezek az ágazatok a rendszerváltást követően leépültek. A bányászati tevékenységek újraindítása jelentős foglalkoztatási potenciált hordoz, ám nem lehet figyelmen kívül hagyni az ezzel járó esetleges ökológiai kockázatokat. A bányászat újraindításával kapcsolatos döntési kompetenciák elsősorban kormányzatiak, de az önkormányzat elemi érdeke, hogy a döntések előkészítésében, illetve politikai képviselőin keresztül a közvetlen döntéshozatalban is részt vegyen.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - ásványkincsek (elsősorban szén és uránérc), bezárt és feltáratlan (új) területeken - bányászati hagyományok, adatbázisok, még aktivizálható szakismeretek és tapasztalatok
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	- feltáró tanulmányok, hasznosítási tanulmányok és K+F
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - Feltáró elemzések készítése: <ul style="list-style-type: none"> o Az ásványvagyon mennyiségét, minőségét és gazdaságos kitermelési lehetőségeinek felmérése o Az ásványvagyon különböző hasznosítási lehetőségeinek környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak vizsgálata és a fenntartható fejlődés kritériumainak való megfeleltetése
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>Ásványvagyon kitermelési lehetőségeit feltáró tanulmány léte (igen/nem)</p> <p>Ásványvagyon kitermelésének hatásait, hasznosíthatóságát feltáró tanulmány léte (igen/nem)</p> <p>Az ásványvagyon hatékony hasznosítási módjainak feltárására irányuló K+F tevékenységek elindítása (energetika mellett szénvegyészeti irányok, vertikális gazdaságfejlesztés lehetőségeinek vizsgálata)</p> <p>A szén és más anyagok (biomassza, szennyvíz, szennyvíziszap, biológiailag lebomló kommunális és egyéb hulladékok, stb.) együttes vegyipari és/vagy</p>	

energetikai hasznosításának vizsgálata	
--	--

3.2.3.3.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A város-városkörnyék együttműködésében rejlő lehetőségek feltárása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A város és városkörnyék együttműködésének hagyományai nem kiemelkedőek, ugyanakkor az együttműködés több területen egyértelmű haszonnal járna. Az együttműködési lehetőségek feltárása lehet az első lépés a helyi gazdaság „kiterjesztése” felé.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - A város-városkörnyék relációban Pécs munkaadói szerepe - A város-városkörnyék relációban Pécs szolgáltató szerepe - termelői együttműködés a város-városkörnyék relációban
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - CLLD - Fejlesztéspolitikai és közszolgáltatás-szervezési koordináció Pécs és az agglomeráció települései közt
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - város-városkörnyék termelési célú együttműködésének kialakítása, erősítése: <ul style="list-style-type: none"> o a várostérség termelői kapacitásainak a felmérése o a várostérség energetikai kapacitásainak felmérése (agrár-bázisú megújuló energiaforrások) o CLLD-típusú együttműködések kialakításának támogatása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
Várostérség termelőkapacitásait feltáró tanulmány léte (igen/nem) A várostérség energetikai kapacitásait feltáró tanulmány léte (igen/nem)	

3.2.3.3.3	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 3. RÉSZCÉL	A városi vagyongazdálkodás fejlesztése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A Pécsi Önkormányzat, illetve annak vállalatai tulajdonában lévő vagyontömeg olyan gazdaságfejlesztési potenciált hordoz, amelyeket a szükséges feltételek rendelkezésre állása híján a Város eddig csak részlegesen volt képes hasznosítani. Ezen potenciál kiaknázása érdekében elengedhetetlen egy térinformatikai bázisú ingatlan-kataszter létrehozása, a fejlesztési intézményrendszer célszerű átalakítása, illetve a szükséges fejlesztési forrásoknak az ágazatba történő kanalizálása (ITB, SZIT).
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - Önkormányzati vagyon
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> - ingatlan-kataszter
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> - aktív vagyongazdálkodás, SZIT: <ul style="list-style-type: none"> o ingatlan-kataszter elkészítése megfelelő tér-informatikai bázison o az elkészült kataszter összevetése a város meghatározó ingatlan

	<p>lajdonosainak adatbázisával (Magyar Állam, PTE), integrált ingatlanhasznosítási stratégia készítése</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ az integrált ingatlan-hasznosítási stratégia alapján a saját erőforrásból fejlesztendő ingatlanok körének meghatározása ○ SZIT létrehozása, a fejlesztéshez szükséges források biztosítása ○ önkormányzati bérlakások felmérése, a műszaki üzemeltetés átadása a PH-tól a BOKOM Nonprofit Kft.-nek <p>- energetikai, illetve energiahatékonysági fejlesztések kezdeményezése, megvalósítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ a Hőerőművel megkötött HTM felülvizsgálata ○ önkormányzati tulajdonú ingatlanok energetikai korszerűsítése ○ a városi távhőszolgáltatás korszerűsítése ○ a városi-városkörnyéki megújuló energia-potenciál kiaknázása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>Ingatlankataszter léte (igen/nem)</p> <p>Energetikailag korszerűsített ingatlanok száma (db)</p> <p>Zöld infrastruktúrákba történő befektetések (db, Ft)</p>	

3.2.4 A fenntartható épített környezet célrendszere

3.2.4 STRATÉGIAI CÉL		KOMPAKT VÁROS Kiegyensúlyozott városszerkezet		
HELYZETÉRTÉKELÉS	A városra értelmezett kompaktság elsősorban a rendelkezésre álló területek tervszerű használatát, az egyes funkciók saját környezetükkel és a tágabb térszerkezettel való harmonikus és kiegyensúlyozott működését, tehát összességében a tömör, de funkcionális térbeliséget jelenti, ahol "minden a helyén van". A városban belül vannak a fejlődés során kialakult szerkezeti hiányosságok és jelentős kiterjedésben fordulnak elő rosszul vagy alul-használt, területek, melyek működési és kapcsolati zavarokat, felesleges forgalomnövekedést, érték-vesztést jelentenek. A fenntartható városfejlesztés ezeket a zavarokat olyan módon oldja fel, illetve új igényeket úgy elégít ki, hogy a természeti környezet erőforrásaiból csak az elkerülhetetlenül szükséges nagyságrendet használja fel			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A városszerkezet-fejlesztés egyik eredményének kell lennie a zöld és kék hálózat kialakításának, mely hatással van a városi klímára és a környezeti ártalmak csökkenésére.			
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A jól szervezett városi tér növeli a funkciókhoz való hozzáférés esélyét. A funkciókban gazdag városrész központok javítják az életminőséget és fejlesztik a közösségeket.			
GAZDASÁG	A város egyik legnagyobb erőforrása a saját területe és az azon elhelyezkedő építészeti-műszaki infrastruktúra. Ennek építése, fenntartása, üzemeltetése közvetlenül és áttételesen is hatással van a helyi gazdaság fejlődésére, és a foglalkoztatásra. A gazdaság térbeli elhelyezése, urbanisztikai szabályozása a gazdaság hatékonyságát, a lakókörnyezet minőségét és a forgalmat érzékenyen érinti.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A jó városszerkezetben felértékelődnek a kisebb egységek, ami ösztönzőleg hat a külső és belső befektetői forrásokra. A jól szervezett várostestben belül a terület-használatok funkcionálisak, arányosak és egymást jól kiegészítik.			
KOORMÁNYZÁS	A város a szerkezeti tervvel határozza meg a területfelhasználást és a helyi építési szabályzattal a részletes előírásokat. A településrendezési döntések előkészítésben fokozni kell a lakosság szakszerűen irányított részvételét.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – a fejlesztések előrelátóan tervezhetők és jól hasznosulnak			
SOKFÉLESÉG	Erősíti – az egyik kitűzött cél a területek sokrétű használata			
HATÉKONYSÁG	Erősíti – a jól működő egészben a részek is jobban működnek			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – az arányosság jobban elérhetővé teszi a városi funkciókat			
FELELŐSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – az erős lakóközösségekben nő a környezettudatosság			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	A 2 x 4 + 1 rész indikátor azonos időszakokra vonatkozó számítása, adatgyűjtés alapján			
SZÁMÍTÁSI MÓD ÉS JAVASOLT HATÁRÉRTÉKEK	Az öt operatív cél indikátorainak változása, %-ban kifejezve (a változás abszolút értékei) súlyozott átlaga			
ELNEVEZÉS	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
KOMPAKT VÁROS				

3.2.4.1				
1. OPERATÍV CÉL		Kiegyensúlyozott térszerkezet		
HELYZETÉRTÉKELÉS	A város belső kapcsolatait és közlekedési hálózatát a táji és domborzati adottságok, az ezzel összefüggésben kialakult városszerkezet és a térhasználat kultúrája határozza meg. Míg a térhasználati kultúrát számos külső tényező, vagy szokás alakítja, addig a térszerkezet hibái és hiányosságai csak tervszerű beavatkozásokkal javíthatóak. Ideális esetben a központi funkciók a centrumban és annak közvetlen közelében, míg az alapellátást biztosító szolgáltatások térben szórtnak, nagyjából egyenletesen helyezkednek el. Pécs esetében a Belváros mellett az alközpontok csak részben valósultak meg (Kertváros), illetve vesztettek szerepükből (Meszes). A városrészi központ a legteljesebb mértékben Uránvárosban épült ki, míg például Újhegy esetében teljesen hiányzik.			
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A fenntartható, alacsony energiafogyasztású környezet létrehozásának egyik kulcsa, a települések/településrészek optimális sűrűsége és racionális térbeli szervezése. A nyitott hálózatként működő, több kisebb központtal rendelkező policentrikus városszerkezet jelentősen csökkentheti a kényszerközlekedést, és ezzel a káros anyagok kibocsátást. Az a város, amely mérsékelten függ az autóhasználatától, gazdaságosabb, egészségesebb és emberibb is.			
RÉSZCÉLOK	<ol style="list-style-type: none"> 1. Policentrikus városszerkezet erősítése 2. A hálózati infrastruktúra (közlekedési) szolgáltatási szintjének javítása 			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	Erős kapcsolódás a zöld és kék hálózat kialakításában			
TÁRSADALOM, KULTÚRA	Kapcsolódás az elérhetőség, és egyenlő esélyek területén			
GAZDASÁG	Kapcsolódás az erőforrások jobb kihasználása területén			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Erős kapcsolódás a fő közlekedési tengelyekhez, infrastruktúrához			
KOORMÁNYZÁS	Kapcsolódás a településtervezés, szabályozás területén			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – a felszabaduló erőforrások más feladatokra fordíthatóak			
SOKFÉLELÉS	Erősíti – a választás lehetősége jelentősen bővül			
HATÉKONYSÁG	Erősíti – jobb elérhetőség kevesebb, hatékonyabb mobilitást igényel			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – a választás szabadsága			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – a választás tudatossága			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	<ol style="list-style-type: none"> 1. Policentrikus városszerkezet erősítése - az elvárt és meglévő városrészi, alközponti funkciók jelenléte, forgalomvonzó létesítmények száma, városrészszerint mérve, városi szinten összesítve 2. A hálózati infrastruktúra (közlekedési) szolgáltatási szintjének javítása. Mértékadó óraforgalom vizsgálata a K-Ny-i és az É-D-i városi főtengely kiemelt keresztmetszetén. 			
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést az Önkormányzat (esetleg a PMMIK bevonásával) és a helyi közút kezelője végzi évente.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az operatív cél teljesülésének mérése százalékos formában történik: % = pillanatnyi / elvárt 2. A hálózati infrastruktúra mértékadó óraforgalmának vizsgálata: <ul style="list-style-type: none"> • É-D-i főtengely kiemelt keresztmetszetén, • K-Ny-i főtengely kiemelt keresztmetszetén. 			
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
POLICENTRIKUS VÁROSSZERKEZET ERŐSÍTÉSE	0	-5 %	+5 %	+10 %
A KÖZLEKEDÉS HÁLÓZATI INFRASTRUKTÚRA SZOLGÁLTATÁSI SZINTJÉNEK JAVÍTÁSA	É-D főtg. 2167 E/h K-Ny főtg. 3273 E/h	4500 E/h 5500 E/h	2700 E/h 3800 E/h	3500 E/h 4500 E/h

3.2.4.1.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Policentrikus városszerkezet erősítése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A nyitott hálózatként működő, több kisebb központtal rendelkező policentrikus városszerkezet jelentősen csökkentheti a kényszerközlekedést, és ezzel a káros anyagok kibocsátást. Az a város, amely mérsékelten függ az autóhasználattól, gazdaságosabb, egészségesebb és emberibb is.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A város kialakult településszerkezetében számos értékes központi és alközponti elem megtalálható: közel teljes értékű központok Belváros, Uránváros, fejlesztendő központok Kertváros, Meszes, továbbá a belváros körüli Szigeti, Siklósi és Budai külvárosi alközpontok. Vizsgálat tárgya kell, legyen pl. Újhegy, és további településrészek alapfokú ellátását biztosító alközpontok kialakítása.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Vizsgálatok és felülvizsgált településszerkezeti terv készítése • A területhasználat – térszerkezet – mobilitás összefüggésein alapuló tervezési módszertan elsajátítása és alkalmazása.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • Városi stratégiai szintű, a területi tervezés és a településszerkezeti terv közötti átmenetet jelentő terv kidolgozása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	POLICENTRIKUS VÁROSSZERKEZET ERŐSÍTÉSE
Működő városi alközpontok száma. Az évi teljes CO₂-kibocsátás egyenértéke (tonnában) Új beruházások: a zöldövezetek, természetes és természetközeli területek és barnamezős területek aránya, ahol az új épületek és/vagy ipari és kereskedelmi területek építése az elmúlt 10 évben ment végbe (%)	

3.2.4.1.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
1. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A közlekedési hálózat szolgáltatási szintjének javítása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A közlekedési rendszerre és a mobilitási igényekre ható külső tényezők ismeretével és a lehetséges szintű befolyásolásával erősíteni lehet a városkörnyéki és nagytérségi kapcsolatokat, ezzel a város térségi szerepét. A javuló szolgáltatási szint felértékeli a városi környezetet, ezzel fékezi a szuburbanizációt és a szétterülést. A közúti közlekedési rendszer hatékonysága növeli a gazdasági teljesítményt, ezzel együtt a lakosság életkörülményeit, és csökkenti a környezetre gyakorolt negatív hatást.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	Országos és térségi közúthálózat, benne az autópálya és repülőtér. A közlekedés létező szervezeti, intézményi háttere, a közúthálózat és a város működő forgalomszabályozása, forgalomcsillapítása parkolási rendszere.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • A területhasználat – térszerkezet – mobilitás összefüggésein alapuló tervezési módszertan elsajátítása és alkalmazása. • PUSH & PULL (az egyéni közlekedés háttérbeszorítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedési módok előnyben részesítésének módszertana) párhuzamos beavatkozások.

AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • Mobilitás-menedzsment központ létrehozása. • Tudatformálás és a mobilitási igények befolyásolása • A területi funkcióknak megfelelő forgalomcsillapítás • Parkolási rendszer átgondolása • Nem motorizált közlekedési módok feltételeinek javítása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	A KÖZLEKEDÉS HÁLÓZATI INFRASTRUKTÚRA SZOLGÁLTATÁSI SZINTJÉNEK JAVÍTÁSA
<p>Mértékadó óraforgalom vizsgálata a K-Ny-i és az É-D-i városi főtengely kiemelt keresztmetszetén.</p> <p>Az évi egy főre jutó CO₂-kibocsátás egyenértéke (tonna),</p> <p>A közlekedésben használt üzemanyagból származó egy főre jutó CO₂-kibocsátás egyenértéke (tonna)</p> <p>Az eladott hibrid vagy teljes mértékben elektromos autók részaránya a város tulajdonában lévő teljes járműállományban (db)</p> <p>A magántulajdonban levő autók rendelkezésére álló töltőhelyek száma (db)</p>	

3.2.4.2	
2. OPERATÍV CÉL	Mobilitás, az elérhetőség növelése
HELYZETÉRTÉKELÉS	<p>Az elmúlt 20 év mobilitási trendjei aránytalan és hosszú távon fenntarthatatlan közlekedési munkamegosztást eredményeztek. Mindezek következtében jelentősen növekedett a környezetterhelés, az utak zsúfoltsága, a közlekedési balesetek száma és ennek következtében romlott a városi életminőség. Pécssett a közlekedési alágazatok munkamegosztásának aránya (modal split) kedvezőnek mondható. A mobilitási trendek azonban előrevetítik az egyéni közlekedés további térhódítását (még, ha a válság miatt ezt időlegesen megtorpanni is látszik), ebből következően alapvető feladatunk a mobilitási igények és az azok kiszolgálását ellátó rendszerek befolyásolása. Mindannyiunk érdeke, hogy élhetőbb környezetet teremtünk a magunk és a jövő generációi számára.</p>
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	Élhetőbb város, esélyteremtő hozzáférés a városi szolgáltatásokhoz.
RÉSZCÉLOK	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az átlagos eljutási idő csökkentése 2. A modal split arányainak javulása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	egészséges környezet, környezeti ártalmak csökkentése
TÁRSADALOM, KULTÚRA	fenntartható, javuló életminőség
GAZDASÁG	anyagi jólét
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A jobb elérhetőség alacsonyabb mobilitás igényt jelent
KOORMÁNYZÁS	A mobilitásmenedzsment a helyi kormányzás fontos operatív szerve
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – a felszabaduló erőforrások más feladatokra fordíthatóak

SOKFÉLESÉG	Erősíti – a választás lehetősége			
HATÉKONYSÁG	Erősíti – a jobb elérhetőség kevesebb mobilitás igényt jelent			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – a választás szabadsága			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – a választás tudatossága			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	1. A városi lakosság helyváltoztatási időszükséglete (a tartózkodási helytől a célig vezető teljes eljutási folyamat időtartama [óra/nap]) 2. A modal split arányainak javulása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára [%]			
ADATGYŰJTÉS	Önkormányzat – az illetékes városi cégek bevonásával			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Közlekedéstervezési számítási módszertan.			
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
AZ ÁTLAGOS ELJUTÁSI IDŐ CSÖKKENTÉSE	63 000 óra/nap	64 000 óra/nap	62 300 óra/nap	60 800 óra/nap
A MODAL SPLIT ARÁNYAINAK JAVÍTÁSA A KÖZFORGALMÚ ÉS A NEM MOTORIZÁLT KÖZLEKEDÉS JAVÁRA	70% (közforgalmú közl. + nem motorizált közl.) - 30 % egyéni közl.)	65% (közforgalmú közl. + nem motorizált közl.) - 35 % egyéni közl.)	72% (közforgalmú közl. + nem motorizált közl.) - 28 % egyéni közl.)	75% (közforgalmú+ nem motorizált közl.) - 25 % egyéni közl.)

3.2.4.2.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Az átlagos eljutási idő csökkentése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A hivatásforgalomban (munkába-, iskolába járás, hivatalos ügyintézés) eltöltött eljutási idő a városlakó szempontjából improduktív, a feleslegesen generált utazások kedvezőtlenül befolyásolják a területhasználatot, forgalmi torlódásokat okoznak, növelik a közlekedés a környezetre gyakorolt káros hatásait. Az eljutási idő csökkentése adódhat a jól szervezett területhasználatból, az egészséges közlekedési munkamegosztásból, a magas szolgáltatási színvonalat nyújtó közforgalmú és nem motorizált közlekedési módok prioritásából és a társadalmi szempontból kiemelkedően fontos esélyteremtő hozzáférésekből.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A közforgalmú közlekedés hálózata, eszközparkja, humán erőforrása és szaktudása. A meglévő vonalas infrastruktúrák (kiszolgáló létesítmények, megállóhelyek, járműforgalom által használt útfelületek, gyalogos infrastruktúra, kerékpáros infrastruktúra). A közlekedési- és a hozzá tartozó szakterületi szakemberállomány.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> A területhasználat – térszerkezet – mobilitás összefüggéseire alapuló tervezési módszertan elsajátítása és alkalmazása. Hiányzó térszerkezeti kapcsolatok pótlása. PUSH & PULL (az egyéni közlekedés háttérbeszorítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedési módok előnyben részesítésének módszertana) párhuzamos beavatkozások.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> Mobilitás-menedzsment központ létrehozása. Tudatformálás és a mobilitási igények befolyásolása.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	AZ ÁTLAGOS ELJUTÁSI IDŐ CSÖKKENTÉSE
A városi lakosság helyváltoztatási időszükséglete (a	

<p>tartózkodási helytől a célig vezető teljes eljutási folyamat időtartama [óra/nap]) A modal split arányainak javulása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára [%] A saját autóval megtett 5 km-nél rövidebb minden utazás aránya (%)</p>	
--	--

3.2.4.2.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
2. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	A modal split arányainak javítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Pécssett a közlekedési alágazatok munkamegosztásának aránya (modal split) kedvezőnek mondható. A mobilitási trendek azonban előrevetítik az egyéni közlekedés további térhódítását (még, ha a válság miatt ezt időlegesen megtorpanni is látszik), ebből következően alapvető feladatunk a mobilitási igények és az azok kiszolgálását ellátó rendszerek befolyásolása.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> A közforgalmú közlekedés hálózata, eszközparkja humán erőforrása és szak tudása. A meglévő vonalas infrastruktúrák (kiszolgáló létesítmények, megállóhelyek, járműforgalom által használt útfelületek, gyalogos infrastruktúra, kerékpáros infrastruktúra). A közlekedési- és a hozzá tartozó szakterületi szakemberállomány.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> PUSH & PULL (az egyéni közlekedés háttérbeszorítása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedési módok előnyben részesítésének módszertana) párhuzamos beavatkozások. A közlekedési rendszerre és a mobilitási igényekre ható külső tényezők ismerete és a szükséges és lehetséges szintű befolyásolása A közlekedés szervezeti, intézményi hátterének fejlesztése Tudatformálás és a mobilitási igények befolyásolása Környezetbarát közlekedési rendszerek támogatása A helyi- és az elővárosi személyszállítási szolgáltatás fejlesztése, szolgáltatási színvonalának javítása Nem motorizált közlekedési módok feltételeinek javítása A területi funkcióknak megfelelő forgalomcsillapítás A térségi közösségi közlekedési kapcsolatok fejlesztése Közlekedési szövetség és tarifaközösség kialakítása a személyszállítási szolgáltatást nyújtó közszolgáltató társaságok között.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELTE FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> Mobilitás-menedzsment központ létrehozása. Tudatformálás és a mobilitási igények befolyásolása.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	A MODAL SPLIT ARÁNYAINAK JAVÍTÁSA A KÖZFORGALMÚ ÉS A NEM MOTORIZÁLT KÖZLEKEDÉS JAVÁRA
A modal split arányainak javulása a közforgalmú és a nem motorizált közlekedés javára (%)	

<p>Kerékpársávok hosszúsága a város összlakosságához viszonyítva (sávok méterben, egy főre) Az óránként (vagy gyakrabban) járó tömegközlekedési szolgáltatástól 300 méteren belül élő lakosság aránya (%-ban)</p>	
---	--

3.2.4.3	
3. OPERATÍV CÉL	Optimális területhasználat
HELYZETÉRTÉKELÉS	A változatos területhasználat lényege, hogy egy területi egységen/városrészen belül megjelenő funkciók térben és időben jól kihasználtnak legyenek. Pécs esetében az egyes területek funkcionális tömörsége, kihasználtsága javítható hisz számos fejlődés előtt álló (Budai külváros, Kertváros, Szigeti külváros), vagy rosszul, illetve alulhasznált (Pécsi víz mente, Gyárváros, elhagyott bányalétesítmények) terület van még a városszerkezetben. Ma még a különböző funkciók eloszlása, a területhasználat mintázata is alapvetően centralizált, monofunkcionális rendszerű.
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	Egy változatos területhasználat biztosításával a városrészek „kihasználtsága” időben és térben is hatékonyá válik. A város beépített területének terjeszkedése megállítható, az erőforrások a már használatba vett területekre koncentrálhatóak. A különböző szolgáltatások elérhetősége, az eljutási idő
RÉSZCÉLOK	<ol style="list-style-type: none"> 1. Funkcionális tömörség – szintterületsűrűség teljesülése az adott területfelhasználási egységben 2. Funkcionális változatosság növelése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐÉLVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A változatosság alatt zöldterületek, illetve a biológiailag aktív felületek is beleértendők. Az új /megújuló területeknél törekednünk kell a zöldfelületek és beépített területek egyensúlyának biztosítására.
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A változatos területhasználat, a közszolgáltatások biztosítása elősegíti a városlakók szociális kapcsolatainak fejlődését, lehetővé teszi a funkcionális összefüggések és kapcsolatrendszerek kialakulását.
GAZDASÁG	A nagyobb/ideális laksűrűség elősegíti a szolgáltató üzleti szféra megjelenését és biztosítja a működéséhez szükséges „kritikus tömeget” is. Az optimális használat felértékeli a területek értékét és a rajta végzett tevékenységet.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A koncentrált beépítés jó adottságokat kínál a környezetbarát közlekedési hálózatok és egyéb infrastruktúra kialakítására.
KOORMÁNYZÁS	A városfejlesztés térben megjelenő eredményei jól láthatóak
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti. A változatos területhasználat gyorsabban képes reagálni a külső változásokra.
SOKFÉLESÉG	A vegyes használat magában hordja a sokféleséget, ami a használati módokon keresztül a gazdasági és társadalmi vetületekre is kihat.
HATÉKONYSÁG	Jobb elérhetőség, kevesebb mobilitás igény
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti.
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	A területek hatékony felhasználása védi a jövő generációinak érdekét
INDIKÁTOR	
ADATSZÜKSÉGLET	<ol style="list-style-type: none"> 1. Funkcionális tömörség – szintterület-sűrűség teljesülése az adott területfelhasználási egységben, az alulhasznált területek arányának csökkentése. Számítás: % = kiindulási szintterület sűrűség / aktuális 2. Funkciók jelenléte és aránya – városrész szinten az egyes funkciók, százalékos

	megoszlása. Számítás: % = kiindulási funkciók / aktuális			
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést az Önkormányzat végzi.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	1. Számítás: % = kiindulási szintterület sűrűség / aktuális 2. Számítás: % = kiindulási funkciók / aktuális			
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
FUNKCIONÁLIS TÖMÖRSÉG	bázis %	-5 %	+5 %	+10 %
FUNKCIONÁLIS VÁLTOZATOSSÁG NÖVELÉSE	bázis %	-5 %	+5 %	+10 %

3.2.4.3.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Funkcionális tömörség
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A város használatba vett területének hatékony kihasználását, és ezzel együtt a dinamikus működését is segíti az optimális szintterület-sűrűség közelítése az adott terület-felhasználási egységben. A város beépített területének terjeszkedése megállítható, az erőforrások a már használatba vett területekre koncentrálhatóak
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	Az erőforrást egyrészt a város fizikai keretei biztosítják, melyben nagy arányban megtalálhatóak a rosszul vagy alulhasznált területek. A másik jelentős erőforrás a helyi urbanisztikai és műszaki tudás, melyrészletes vizsgálatokkal feltárhatja a tartalékokat és megoldási javaslatokat tud kidolgozni hasznosításukra.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	Településszerkezeti terv, Szabályozási terv, ITS, telepítési tanulmányok a kérdéses területekre. A fejlesztések lebonyolítására hatékonyan működő városfejlesztő társaság(ok).
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	A térszerkezeti összefüggések tisztázása után az egyes területek részletes szabályozása és telepítési tanulmánytervekkel való előkészítése. A fejlesztések megvalósításához ajánlott a lehetséges megoldási irányokat tervpályázatokkal előkészíteni.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	FUNKCIONÁLIS TÖMÖRSÉG – SZINTTERÜLETSŰRŰSÉG TELJESÜLÉSE AZ ADOTT TERÜLETFELHASZNÁLÁSI EGYSÉGBEN
A megvalósításra kerülő építés mértéke, m2 Nyilvános városi zöldövezetek 300 m-es körzetén belül élő polgárok (%) Zöld-, kék-, lakó-, ipari-gazdasági-, vegyes területek, barnamezők aránya a város területén (%) Népsűrűség (lakosok száma hektáronként) a beépített területeken (városterület mínusz zöld és kék területek) Népsűrűség (lakosok száma hektáronként) az új beruházások vonatkozásában Áteresztő vagy félig átteresztő anyagok és az azok által lefedett területek (m2)	

3.2.4.3.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
3. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Funkcionális változatosság növelése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A monofunkcionális területhasználat (pl. csak kereskedelem, vagy tisztán lakó funkció – lakótelep) mára bizonyítottan városszerkezeti feszültségeket és területhasználati problémákat okoz. Egy változatos területhasználat biztosításával a városrészek „kihasználtsága” időben és térben is hatékonyá válik.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A területhasználat elemzésével megállapíthatóak a hiányok, és megjelölhetőek az egymást hasznosan kiegészítő funkciók (pl. lakó + rekreáció + kisvállalkozások területe, intézmény + kereskedelem, stb.)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	Településszerkezeti terv, Szabályozási terv, ITS, telepítési tanulmányok a kérdéses területekre
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	A térszerkezeti összefüggések tisztázása után az egyes területek részletes szabályozása és telepítési tanulmánytervekkel való előkészítése. A fejlesztések megalapozásához ajánlott a lehetséges megoldási irányokat tervpályázatokkal előkészíteni.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	FUNKCIONÁLIS VÁLTOZATOSSÁG NÖVELÉSE
Funkciók jelenléte és aránya – városrész szinten az egyes funkciók, százalékos megoszlása.	

3.2.4.4	
4. OPERATÍV CÉL	Építmények állapotának javítása
HELYZETÉRTÉKELÉS	Az épületállomány legalább 70 %-a felújítást igényel, mivel az általános avuláson túl energetikailag is pazarló. A műszaki állapot, az üres, kihasználatlan épületek száma nem ismert (felmérés nincs). Kevés az önkormányzati lakás, alacsony az ingatlan mobilitás. Kiemelkedő a város épített öröksége, amit óvni kell. A védelmet (kortárs alkotásoknál különösen) nehéz érvényesíteni. Külön említendő a bányák (részben örökségvédelmet is élvező) elhagyott építményei, melyek hasznosítását meg kell oldani.
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A felhasznált összes energia 40%-át az épületeinkben használjuk el, melynek mintegy kétharmada a fűtést és hűtést szolgálja. A korszerűsítés és az új építés növeli a városi épített környezetének értékét, szükségtelenné teszi az extenzív növekedést és már rövidtávon is jelentős megtakarítást jelent az üzemeltetésben.
RÉSZCÉLOK	Az épületek energetikai állapotának javítása Üresen, kihasználatlanul álló épületek
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	Kedvező, mert csökkenti a természeti erőforrások felhasználását
TÁRSADALOM, KULTÚRA	Jó minőségű, olcsóbban üzemeltethető életkörülményeket teremt
GAZDASÁG	Megtakarítás az üzemeltetésben, munkahelyteremtés az építésben A meglévő épületállomány használata megőrzi és növeli az értékét.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	Segít megőrizni az épített értékeket, az új építés korszerűbb lesz
KOORMÁNYZÁS	A támogatás és ösztönzés eszközei közönségi célt is szolgál

CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti - a külső energiaforrástól kisebb lesz a függőség
SOKFÉLELÉSÉG	Erősíti – megnöveli a kulturális örökség élettartamát
HATÉKONYSÁG	Erősíti – ha az üzemeltetés gazdaságos, lehetőség marad más célok megvalósítására
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – a jó épületállomány mindenkinek jobb életkörülményt és olcsóbb üzemeltetési költséget jelent
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – a fenntarthatóság céljainak megvalósulásán keresztül a jövő esélyeit biztosítjuk
INDIKÁTOR	
ADATSZÜKSÉGLET	Építmény kataszter, melyen belül általános értékelés az épület műszaki és energetikai állapotáról adatok a tulajdonlásról és a használat módjáról
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést az Önkormányzat végzi (esetleg együttműködési megállapodásban a PMMIK-val, illetve megbízva helyi mérnököket).
SZÁMÍTÁSI MÓD	1. intézmények és lakások felújításában az energetikai előírások megvalósulása, a kalkulálható energiafogyasztás alakulása % = m ² / összes épület m ² , vagy % = MJ pillanatnyi / MJ kiindulás 2. üres intézmények és lakások száma, mérete, városrészenként, épületkataszter alapján: % = üres, kihasználatlan m ² / összes épület m ²
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK KRITIKUS SZINT 2020 2030
AZ ÉPÜLETEK ENERGETIKAI ÁLLAPOTÁNAK JAVULÁSA	bázis % -5 % +5 % +10 %
ÜRESEN, KIHASZNÁLATLANUL ÁLLÓ ÉPÜLETEK ARÁNYÁNAK CSÖKKENTÉSE, AZ INGATLANMOBILITÁS NÖVELÉSE	bázis % -5 % +5 % +10 %

3.2.4.4.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Az épületek energetikai állapotának javulása
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az új épületeknek a tervezésükkor meg kell felelniük a hatályos energetikai előírásoknak. Az új építések számának csökkenése különösen felhívja a figyelmet az általános műszaki, ezen belül az energetikai korszerűsítés fontosságára. A felújítás nem egyszerűen meghosszabbítja az épület élettartamát, de gazdaságossá teszi annak üzemeltetését és komfortossá a használatát, egyúttal csökkenti a környezetterhelést és kíméli az erőforrásokat
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	A tulajdonos saját forrása mellett jelentős pályázat útján megszerezhető támogatás igényelhető a ma világszerte központi kérdéssé vált épület energetikai korszerűsítésre. Ezen túl számításba kell venni a városban jelen levő műszaki-építészeti szellemi kapacitást, mely a legnagyobb értékteremtő tényező a folyamatban.
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	Az állami, önkormányzati és magán források koordinált és egymást ösztönző igénybevételeknek rendszere. A forrás felhasználás lehetősége legyen függvénye az elvárt (az adott épületnél reálisan teljesíthető) és a számítással igazolható eredménynek.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	Az épületfelújítás meghosszabbítja a létesítmény élettartamát. Támogatni kell az olyan alternatív fűtési-hűtési megoldások terjedését – megújuló energia alapú távfűtés, hőszivattyúk, fototermikus- és fotovoltaiikus napelemek – amelyek csökkentik a külső energiaforrásoktól való függőségünket. A korszerű megoldásokat alkalmazó, építészetiileg átgondoltan tervezett, megfelelően hőszigetelt épületek energetikailag legalább részlegesen autonóm módon tudnak üzemelni.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	AZ ÉPÜLETEK ENERGETIKAI ÁLLAPOTÁNAK JAVULÁSA AZ ÉPÜLETEK VILLAMOS, GÁZ, TÁVFŰTÉSI, ÉS SZILÁRD TŰZELŐANYAG ENENERGIAFORRÁS FELHASZNÁLÁSÁNAK ALAKULÁSA

<p>Az épületenergetikai korszerűsítésre kerülő épületek mennyisége, m² A lakások, intézmények teljes energiafelhasználása (KWh/m²-ben) A CO₂-kibocsátás mennyisége (tonnában) elfogyasztott MWH-ként</p>	
---	--

3.2.4.4.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
4. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Üresen, kihasználatlanul álló épületek arányának csökkentése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	Az üres és kihasználatlan ingatlanok rossz befektetésként is értékelhetők. A tulajdonosnak áll benn a pénze, a közösség pedig a környezet zavaró elemként értékeli. A bennük rejlő lehetőség kihasználásával újra lehet hasznosítani a már meglévő értékeket, és csökkenteni lehet a város extenzív terjeszkedési igényét, amivel a mezőgazdasági vagy természeti környezetet óvjuk. A jól karbantartott épületek növelik az ingatlanpiac mobilitását
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	Ebbe a kategóriába tartozó ingatlan nagy számban található a városban (Magasház, Nádor Szálló, Munkácsy utcai rendelő, Búza téri gödrök, EXPO Center, Centrum parkoló, Verseny utcai sporttelepek, FEMA, volt Tüdőszanatórium, volt bánya épületek, vagy a rekultivációra váró területek, mint Karolina külfejtés, rekultiváció alatt lévő területek, mint a Tüskésrét, stb.)
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	A tulajdoni viszonyok rendezéséhez, a fejlesztési tervek elhatározásainak végrehajtásához szükséges jogi és anyagi kompetencia megteremtése.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	A városszerkezeti összefüggések vizsgálata, a szükséges szabályozási elemek átvezetése. Városmarketing a befektetői szándék felkeltésére. Önkormányzati tulajdonok esetében a megfelelő fejlesztési koncepció kidolgozása, majd a szükséges fejlesztési forrás, támogatás megszerzése. A Városfejlesztő társaság rendeltetésének megfelelő alkalmazása.
JAVASOLT INDIKÁTOROK	ÜRESEN, KIHASZNÁLATLANUL ÁLLÓ ÉPÜLETEK ARÁNYÁNAK CSÖKKENTÉSE, AZ INGATLANMOBILITÁS NÖVELÉSE
Üresen, kihasználatlanul álló épületek száma	

3.2.4.5	
5. OPERATÍV CÉL	Energiabiztonság tiszta, fenntartható energiaforrásból
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécssett az energiabiztonság több eleme megvalósult, illetve közel áll a megvalósuláshoz. A fűtés jelentős része a városkörzet biomassza-állományából történik, így a távfűtésbe bekapcsolt lakások ellátásbiztonsága megfelelő. A villamosenergia-ellátás ellátásbiztonságához is közel áll a város. A közlekedés energiaforrása továbbra is szinte teljes egészében az importtól függ.
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	A városkörzet biomassza-állományára alapozott energiaellátás fenntarthatósági szempontból vitatott, az üvegházhatású gázok kibocsátása továbbra is jelentős, a távfűtés hatóköre növelhető. Így hosszú távon tisztább energiaforrást kell keresni, amely hosszú távon megbízhatóan ellátja a várost energiával.

RÉSZCÉLOK	Tiszta, fenntartható energiaforrások fokozatos beépítése a város energetikai rendszerébe Egységes, tervszerű városi energiagazdálkodási rendszer bevezetése			
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ				
EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET	A környezetszennyezés egyik legnagyobb okozója az energiaellátás. A tiszta energia környezetvédelmi hatása a szennyezés csökkentésében érvényesül.			
TÁRSADALMI HÁLÓZATOK	A közösségi felügyelet és a lokális energiatermelés erősíti a közösségeket, a helyi városi decentrumokat.			
GAZDASÁGI ALAPOK	A helyi energiatermelési kapacitások foglalkoztatás növelő hatással vannak, különös tekintettel a Kék Gazdaság típusú energiatermelési módokra.			
KOMPAKT VÁROS	A helyi energiatermelési központok erősítik a kiegyenlített városszerkezet és a multifunkciós városrészek létrehozását.			
KOORMÁNYZÁS	A városi decentrumok erősödése kedvezően hat a közösségek önállósodására, így az együttes kormányzásra való képességükre.			
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti – A közösségeket és a saját lábra állást.			
SOKFÉLESÉG	Erősíti - A helyi megoldások a sokfélesége irányában hatnak.			
HATÉKONYSÁG	Erősíti - A decentralizált energiarendszerek a fogyasztás helyéhez való közelségük és a kisebb veszteség miatt hatékonyabb energiaellátást tesznek lehetővé.			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Erősíti – A távfűtő hálózat kiterjesztése és a helyi energiatermelés miatti közelség erősíti az energiaellátáshoz történő hozzáférést.			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Erősíti – A közösségi ellenőrzés lehetővé teszi a közösségi erőforrások ésszerű használatát, a tiszta energiaforrások felé való elmozdulás pedig a jövő generáció számára őriz meg energiaforrásokat.			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	A város CO ₂ -kibocsátása és a város CO ₂ -megkötési kapacitásának mérése.			
ADATGYŪJTÉS	Az adatgyűjtést Pécs önkormányzata szervezi meg, és évente kerül kiértékelésre.			
SZÁMÍTÁSI MÓD	A CO ₂ -kibocsátás aránya a CO ₂ -megkötéshez viszonyítva. CO ₂ -kibocsátás/CO ₂ -megkötés tonnában			
ELNEVEZÉS ÉS HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
CO₂-MÉRLEG (EGYENÉRTÉKEK ALAPJÁN SZÁMÍTVA)	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT	BECSLÉS ALATT

3.2.4.5.1	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
5. OPERATÍV CÉL 1. RÉSZCÉL	Tiszta, fenntartható energiaforrások fokozatos beépítése a város energetikai rendszerébe
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	A tiszta energiaforrások elterjedése igazán napjainkra jellemző, egyre több ilyen típusú innováció lát napvilágot. A már meglévő, illetve a jövőben megvalósuló ilyen típusú energiaforrások fokozatos beépítése biztosíthatja a város tiszta energiaforrásból történő energiaellátását.
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Az egyetem kutatói kapacitása • Smart City Kutatóközpont • Kék Gazdaság Innovációk • A város energetikai vállalkozásainak erőforrásai
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Városi pályázati rendszerek • Országos pályázati erőforrások • EU-s pályázati erőforrások
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT	<ul style="list-style-type: none"> • Fenntartható, folytonos erdőborítású erdőterületek létesítése a szükség-

FELADATOK	<p>ges mértékű energiaforrások tartós biztosítása érdekében.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A város geotermikus lehetőségeinek komplex feltárása • Tiszta technológiák megvalósíthatósági tanulmányának elkészítése Pécs városára vonatkozóan. • A közlekedés üzemanyag ellátásának tiszta energiaforrásból történő ellátása (pl. hidrogén, szintézisgáz) • Energiatudatosság oktatása
JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A folytonos erdőborítású erdőterületek aránya az összes erdőterülethez viszonyítva - a város energetikai vonzókörzetéhez viszonyítva (%)</p> <p>A közlekedésben felhasznált üzemanyagok tiszta forrásból történő biztosításának aránya az összes felhasznált üzemanyaghoz viszonyítva - városi szinten</p> <p>Megújuló energiaforrások aránya (%)</p>	

3.2.4.5.2	ESZKÖZÖK ÉS FELADATOK
5. OPERATÍV CÉL 2. RÉSZCÉL	Egységes, tervszerű városi energiagazdálkodási rendszer bevezetése
A RÉSZCÉL RÖVID INDOKLÁSA	<p>Az energiaellátás kiemelten fontos terület, ezért nagyon sok kutatóhely, vállalkozás foglalkozik ezzel a területtel. Nagyon sokszor párhuzamos tevékenységek, kutatások folynak, az adatok elérhetőségének hiánya hátráltatja a kutatásokat és fejlesztéseket. Ez indokolja egy olyan szervezet létrehozását, amely ezeket a tevékenységeket összehangolja mind városi, mind regionális szinten.</p>
A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Az egyetem kutatói kapacitása • Smart City Kutatóközpont • Kék Gazdaság Innovációk • A város energetikai vállalkozásainak erőforrásai • Egy közös vízió alapján kialakított energetikai stratégia
A SZÜKSÉGES ERŐFORRÁSOK	<ul style="list-style-type: none"> • Városi pályázati rendszerek • Országos pályázati erőforrások • EU-s pályázati erőforrások • Energiatudatosság oktatása • A város önkormányzatának energetikával kapcsolatos tevékenységének összehangolása.
AZ RÉSZCÉLHOZ RENDELT FELADATOK	<ul style="list-style-type: none"> • Az egységes energiagazdálkodási rendszert biztosító szervezet működési elvének kidolgozása az Energiakör tagjainak részvételével. • A tisztaszén-technológia kísérleti (pilot) szintű megvalósítása. • Az energiafogyasztás-gazdálkodás rendszerében a szubszidiaritás érvényesítése. • Az energiaellátó vállalatok közösségi felügyeleti rendszerének kidolgozása.

JAVASOLT INDIKÁTOROK	
<p>A város teljes és fogyasztói csoportonként mért villamos energia felhasználása.</p> <p>A város teljes és fogyasztói csoportonként mért földgáz felhasználása.</p> <p>A város teljes és fogyasztói csoportonként mért távhő szolgáltatás felhasználása.</p> <p>A város szilárd tüzelőanyag felhasználása.</p> <p>Azon intézmények aránya, ahol az intézmény dolgozóinak közvetlen érdekeltségük van az energiaköltségük alakulásában (az összes intézményhez viszonyítva), városi szinten.</p>	

3.2.5 Ko(o)rmányzás

3.2.5. 5. STRATÉGIAI CÉL	KO(O)RMÁNYZÁS MOZGÁSTERÉNEK A BŐVÍTÉSE
HELYZETÉRTÉKELÉS	<p>Pécs várospolitikai mozgástere gazdaságának megrendülése következtében drámaian beszűkült. A város az újraelosztásra épülő városkormányzási szerepfelfogás keretein belül maradván igyekezett a fejlesztési erőforrások hiányát az elérhető külső erőforrásokból pótolni. Az EU csatlakozás után a fejlesztéspolitikai környezet trendjeit jól érzékelve fejlett városkormányzási kapacitásokat alakított ki, hogy a normatív alapon működő központi (kormányzati és EU-s) fejlesztéspolitikai forrásokat minél jobban ki tudja aknázni. Hasonlóan jó ritmusban – bár az előbbihez képest eddig szerényebb eredménnyel és kevésbé szisztematikusan – kezdte el kialakítani a külső piaci erőforrásokat megcélzó gazdasági diplomáciai kapacitásait. Rendre alulértékelt azonban a belső erőforrásainak (városi, agglomerációs és régiós) a jelentőségét, ezért ezek tudatos fejlesztésével a várospolitikai mozgásterét sem tudta érdemben bővíteni. További mozgáster-szűkülést okozott, hogy a negatív változások súlyossága nem kapott elég hangsúlyt, így az idő előrehaladtával egyre nagyobb problémákkal kellett megküzdeni. A változás mértékére már csak paradigmaváltás lehet elegendő válasz.</p>
A STRATÉGIAI CÉL INDOKLÁSA	<p>Egy város fejlődésének tervezhetősége, irányíthatósága a városkormányzás mozgástere szempontjából is alapvető kérdés: fejlődése milyen mértékben nyugszik belső – vagyis a városkormányzás eszközeivel befolyásolható – és külső – azaz a város által közvetlenül nem befolyásolható – erőforrásokon. Globalizálódott világunkban természetesen minden város nyílt rendszerként működik, de nem mindegy, hogy a város milyen funkcióit tekintve kiszolgáltatott az általa nem befolyásolható külső tényezőknek, mekkora ezek aránya a város egészének a működését és fejlődését tekintve és időben hogyan változik ennek a kiszolgáltatottságnak a mértéke.</p> <p>A fenntartható város a működését érintő alapvető funkcióit ezért igyekszik belső-, kiszámítható, stabilan elérhető, ezért jól tervezhető és várospolitikai eszközökkel befolyásolható erőforrásokra alapozni. Erre a stabil és hatékony működésre építve azonban már egy olyan fejlődési pályát építhet, ami hatékonyan képes a külső erőforrások minél szélesebb körét megragadni. A trendeket tekintve pedig a város akkor válik fenntarthatóvá, ha a külső erőforrásokra épülő fejlődés, a belső erőforrások folyamatos bővülésével jár együtt. Egy ilyen rendszer ezért városkormányzási értelemben folyamatosan növelni képes a mozgásterét, a rendszer működésének a stabilitását és dinamizmusát, ezért egyre hatékonyabban, egyre jobban tervezhetően működik.</p> <p>A stratégiai cél az alábbi operatív célokból áll</p> <p>I. EGY ÚJ VÁROSKO(O)RMÁNYZÁSI MODELL KIALAKÍTÁSA KÖZÜGYEK HELYETT KÖZÖS ÜGYEK</p> <p>II. A VÁROSKORMÁNYZÁS ÉS TERVEZÉS ÖSSZHANGJÁNAK MEGTEREMTÉSE A KIEGYENSÚLYOZOTT FEJLŐDÉS MEGALAPOZÁSA</p>
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET	<p>A város fejlesztésének lehetőségeit jelentős mértékben bővítheti természeti erőforrásainak tudatos, fenntartható használata és az egészséges környezet jelentőségének felismerése és korrekt értékelése. Az egészséges város jó fizikai, lelki és kreatív szellemi közérzetet teremt, az egészséges városért tett erőfeszítések biztonságérzetet, otthonérzetet nyújtanak a lakóknak és ezzel is növeli a személyes és közösségi felelősségvállalást, aktivitást.</p>

	<p>A klímaváltozáshoz való alkalmazkodás eszközeinek a fejlesztése egyszerre biztosít egészségesebb városi környezetet és egészségesebb helyi társadalmat. A zöld- és kék infrastruktúra és a zöldfelületek minőségének fejlesztésére, valamint a zaj- lég- és fényszennyezés mérséklésére tett kormányzati, intézményi, közösségi és egyéni intézkedések fontos részét jelentik a város fejlődésének, megújuló képességének.</p>			
TÁRSADALMI HÁLÓZATOK	<p>A belső erőforrásaira érzékeny városkormányzati modell a társadalmi szereplőkre is erőforrásként tekint, kooperatív kormányzati gyakorlatával ezért lehetőséget teremt – egyben felelősséget delegál – a városi közösségeknek a városfejlesztési döntéshozás folyamatában, mobilizálva ezzel a közösségi erőforrásokat a város közös fejlesztési céljainak az elérésében. Városkormányzati tevékenységével ezért társadalmi értelemben is folyamatosan növelni képes a várospolitikai mozgásterét.</p>			
GAZDASÁGI ALAPOK	<p>A helyi gazdaság ereje szorosan és interaktív módon függ össze a várospolitikai mozgástérrel. Egy erős helyi gazdaság nagyobb várospolitikai mozgásteret is teremt és egy gazdaságilag is aktív városkormányzat hatékony katalizátora is lehet a helyi gazdaság fejlődésének. Ezért egy a belső erőforrásaira érzékeny városkormányzati rendszer partnerként tekint a helyi gazdasági szereplőkre, a helyi gazdaságot aktívan szervezi, minden gazdaságfejlesztési tevékenységével a helyi gazdaság fejlődéséhez is igyekszik hozzájárulni. Egy ilyen kooperatív kormányzati rendszerben a gazdasági szereplők is tudatában lesznek az ellátásbiztonságban, a város saját lábára állásban betöltött fontos szerepüknek is, felismerhetik az erős helyi gazdaság közös ügyének a fontosságát a saját egyéni sikereikben.</p>			
KOMPAKT VÁROS	<p>A kompakt város képes kihasználni a benne érintett szereplők döntéshozási képességét és kapacitásait, de képes biztosítani a többszereplős döntéshozás belső koherenciáját is. Ebben a rendszerben kiegyensúlyozottan, a kompetenciáknak és kapacitásoknak megfelelően oszlanak meg a feladatok, ezért a városkormányzás rendszere jóval szélesebb körben és hatékonyabban</p>			
KOORMÁNYZÁS				
CSELEKVŐKÉPESSÉG	<p>Egy ilyen, a belső erőforrásaira is érzékeny kormányzati modell a társadalom, a gazdasági illetve a természeti és épített környezet területein együttesen képes növelni a mozgásterét azzal a városkormányzás mozgásterével is folyamatosan bővülni fog.</p>			
SOKFÉLELÉS	<p>Ez a kormányzati modell egy olyan tanulási folyamatot indít el, ami egyre változatosabb erőforrásokat tud kiaknázni és egyre változatosabb módon képes ezeket a várospolitikai eszközeivel a város közös fejlesztési céljaira mobilizálni.</p>			
HATÉKONYSÁG	<p>Ez a kormányzati modell egyre hatékonyabban képes a belső erőforrásait mobilizálni és az összehangolt döntéseire alapozva egyre hatékonyabb döntéseket képes hozni.</p>			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	<p>Ez a tanulási folyamat egy olyan kooperatív kormányzati modell kialakulásához vezet, ami egyre könnyebbé és egyre intenzívebbé teszi a városi szereplők bekapcsolódását a városfejlesztési döntéshozás folyamatába, ezen keresztül pedig a közösségi javakhoz való hozzáférésbe.</p>			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	<p>Valójában éppen a tényleges döntésben való részvétel lehetősége növeli a felelősségvállalást a város jövőjéért és a felelősségérzetet a közösségi javakért.</p>			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	Az operatív célok indikátorai			
SZÁMÍTÁSI MÓD	Átlagolás			
ADATGYŰJTÉS	Évente egyszer			
ELNEZVEZÉS/ HATÁRÉRTÉKEK	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
	Becslés alatt	Becslés alatt	Becslés alatt	Becslés alatt

3.2.5.1.KO(O)RMÁNYZÁS 1. OPERATÍV CÉL	EGY ÚJ VÁROSKO(O)RMÁNYZÁSI MODELL KIALAKÍTÁSA KÖZÜGYEK HELYETT KÖZÖS ÜGYEK
HELYZETÉRTÉKELÉS	<p>A hagyományos városkormányzási modell egy egészen másfajta szerepfelfogásra épül, ezért a városkormányzás rendszere más típusú jelenségekre érzékeny és más feladatokra fejlesztett ki kormányzási kapacitásokat és eszközöket. A hagyományos „közügy centrikus” kormányzási modell ugyanis a többnyire külső forrásból származó közösségi javak újraelosztásában és a közszolgáltatások megszervezésében látja a szerepét. Ebben a rendszerben a város lakói és a városi élet szereplői a jogcímeik alapján, normatív alapon kapják meg a városi szolgáltatásokat. A városkormányzási modell azonban ahelyett hogy egyre jobban kihasználja az együttműködésből fakadó erőforrásokat inkább elidegeníti a városi és városkormányzási szereplőket. Hiszen ebből a perspektívából a város a közösségi javak fogyasztóiként tekint a városi szereplőkre, ami a város részéről csak felületes ismereteket igényel róluk és csak minimális közreműködést vár el tőlük. A városlakók pedig érthető módon természetesnek veszik a városi szolgáltatásokat, a közös ügyek leginkább csak elvárásként fogalmazódik meg bennük, és kevésbé érzik a felelősséget a város ügyeivel és közös javaival kapcsolatban.</p> <p>Az ország egészét tekintve Pécsnek komoly múltja és lehetőségei vannak jól működő fejlesztési közösségek és egy ezeket összehangoló fejlesztési rezsím létrehozására. Ezek az alapok pedig egy érdemi bevonásra épülő kooperatív kormányzási modell megvalósítására is alkalmasak lehetnének.</p>
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	<p>A fenntartható fejlődésre törekvő város a városi szereplők aktív közreműködésére és erőforrásaira is igényt tart. Olyan „közös ügyekben” gondolkodik, amiben az önkormányzat jellemzően külső forrásból származó közösségi erőforrásai megsokszorozódnak a városi szereplők belső erőforrásaival. Ehhez azonban egy olyan bevonásra épülő, kooperatív városkormányzási eszközrendszert és partnerségi kapacitást kell kialakítani a mai normatív irányítás mellett (nem helyett!), ami képes fejlesztői közösségek létrehozásával a város szereplőinek a fejlesztési szándékait összehangolni és az erőforrásaikat ennek érdekében mobilizálni.</p>
RÉSZCÉLOK	<p>Egy olyan városko(o)rmányzási modell létrehozása, ami támogatja a fejlesztési közösségek létrejöttét és képes ezek erőforrásait mobilizálni a közös városfejlesztési célok elérésében</p>
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	<p>A város egyre kevesebb erőforrást tud mobilizálni a zöld és kék infrastruktúra és a városi zöldfelületek-működtetésére és fejlesztésére. Egy ilyen kooperatív kormányzási modell keretei között azonban lehetőség nyílik arra, hogy újrafogalmazzuk a városkormányzat és a városlakók között kialakult szereposztást és felelősség viszonyokat a természeti környezet használatában és működtetésében, lehetőségünk van arra, hogy közös ügyként kezelve a természeti környezetet ügyét, mozgósítsuk a városlakók erőforrásait is.</p>
TÁRSADALOM, KULTÚRA	<p>Ez a kormányzási modell nem az újraelosztás alanyaiként tekint a városi szereplőkre, hanem aktív szereplőkként, amelyeknek célt ad, bizalmat ébreszt</p> <p>Kiemelt szerepe van a jelenleg már működő társadalmi csoportoknak, a társadalmi hálózatok valós kiindulópontja</p>
GAZDASÁG	<p>Kialakítható/elősegíthető az a gazdasági háttér, amikor a gazdasági szereplők tudatában lesznek az ellátásbiztonságban, a saját lábára állásban betöltött fontos szerepüknek, és motiváló tényező, ha figyelembe veszik a</p>

	véleményüket, javítva ezzel az egész rendszer hatékonyságát.			
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A kompakt város képes kihasználni a benne érintett szereplők döntéshozási képességét, de képes biztosítani a többszereplős döntéshozás belső koherenciáját is. Ebben a rendszerben kiegyensúlyozottan, a kompetenciáknak és kapacitásoknak megfelelően oszlanak meg a feladatok, ezért a városkormányzás rendszere jóval szélesebb körben és hatékonyabban működik.			
KORMÁNYZÁS				
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti			
SOKFÉLELÉSÉG	Erősíti			
HATÉKONYSÁG	Megteremti a felelősségvállaló szemléletet, nő a közösségek tagjainak tudása (kompetenciája v. kulturális tőkéje)			
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Meghatározó módon erősíti			
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Meghatározó módon erősíti			
INDIKÁTOR				
ADATSZÜKSÉGLET	Az egyes érdekeltek (lakosok, a valóban működő vállalkozások, intézmények, civil szerveződések, szakértői csoportok) száma. A sikeresnek ítélt közösségi bevonás eseteinek száma (Izd. pl. Gerald Mikula módszerét)			
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést Pécs önkormányzata koordinálja évente, a civil szervezetek bevonásával.			
SZÁMÍTÁSI MÓD ÉS JAVASOLT HATÁRÉRTÉKEK	Az operatív cél teljesülésének mérése százalékos formában történik az egyes csoportokra: A sikeresnek ítélt közösségi bevonás eseteinek száma / az összes érdekelt száma Ezek súlyozott átlaga adja a megfelelő mutatószámot. Indulásként egyenlő súlyozást javaslunk. A súlyozási rendszer felülvizsgálatát, valamint a különböző határértékek megállapítását szakértői csoport végzi. Mivel itt folyamatértékelésről is van szó, ezért az akciókutatás, és/vagy a Trident-modell is alkalmazható.			
INDIKÁTOR ELNEVEZÉSE	bázisérték		2020	2030
A bevonás szintje	Becslés alatt	Becslés alatt	Becslés alatt	Becslés alatt

3.2.5.2. KOORMÁNYZÁS 2. OPERATÍV CÉL	A VÁROSKORMÁNYZÁS ÉS TERVEZÉS ÖSSZHANGJÁNAK MEGTEREMTÉSE A KIEGYENSÚLYOZOTT FEJLŐDÉS MEGALAPOZÁSA
HELYZETÉRTÉKELÉS	Pécsett, az ország többi városához hasonlóan, a tervezési eszközrendszer és a városkormányzás működése közti összhang több rendszerszerű oknál fogva sem tudott megteremtődni. Jellemző módon csak ott alakult ki szorosabb kapcsolat, ahol a városkormányzás működése ezt kikényszerítette, ahol a terv és a tervezés a külső források megszerzésének a konkrét eszközévé vált. Ebből fakadóan sajnos egyfelől a készülő tervek viszonylag kevésbé tudják orientálni a városkormányzás gyakorlatát, másfelől pedig a városkormányzás nehezen tud kellően informált döntéseket hozni és nehezen tudja a kellő koherenciát és hatékonyságot biztosítani a döntéshozás folyamatosságában.
OPERATÍV CÉL INDOKLÁSA	Azért különösen fontos ez a kérdés, mert Pécs fenntartható fejlődési pályára állítása több fontos szerepet szán a tervnek és a tervezés folyamatának, amely misszióját csak akkor tudja betölteni, ha sikerül megteremteni az összhangot a városkormányzás és a tervezés között. A tervezés az érvek, értékek és érdekek egyeztetésének, a közös cél kitűzésének és az ahhoz vezető út kidolgozásának a folyamata, a terv pedig a született konszenzust kell, hogy szentesítse. A tervezés tehát önmagában egy fontos várospolitikai tett. Egyrészt azért különösen fontos ez a fenntarthatóság szempontjából, hiszen a részvételi tervezés teremti meg a lehetőséget azoknak a fejlesztési közösségeknek a kialakulására, amelyek aztán képesek megvalósítani a tervezés során kitűzött célt. A fenntarthatóság, a társadalmi-, gazdasági-, épített- és természeti környezet harmonikus és kiegyensúlyozott fejlődése, a rövid- és hosszú távú célok összhangja, ezek térbeli kompaktsága olyan városkormányzási rendszer meglétét feltételezi, amely egyrészt rendelkezik minden egyes terület kompetens kormányzásához és a területek fejlődésének az összehangolásához szükséges eszközökkel és erőforrásokkal. Ez egyrészt a városkormányzás szervezeti és intézményrendszerének az átalakítását, másrészt egy új integrált kormányzási személet meghonosítását feltételezi.
RÉSZCÉLOK	A tervezés és a városkormányzás dinamikus összhangjának a megteremtése
KAPCSOLÓDÁS A TÖBBI STRATÉGIAI CÉLHOZ ÉS RENDEZŐELVHEZ	
TERMÉSZETI KÖRNYEZET	A közösségi felelősségvállalás, a fenntartható életmód és a környezettudatosság magasabb szintje érhető el azzal, ha a döntéshozatali előkészítő munkába aktívan bekapcsolódnak a város lakosai.
TÁRSADALOM, KULTÚRA	A társadalmi hálózatoknak célt ad, ha látják a munkájuk figyelembe vételét a döntéshozatalig.
GAZDASÁG	A helyi gazdaság szereplőinek döntéshozatali bevonása erősíti a helyi vállalkozások biztonságérzetét és vállalkozókedvét.
ÉPÍTETT KÖRNYEZET	A városkormányzási és tervezési folyamatok rendszeres összehangolása, a tervezés nézőpontjából stabil és kiszámítható várospolitikai alapokat – ezen keresztül hosszabb távon is használható terveket – jelentene, a városkormányzás számára pedig az informált döntéshozás és a szisztematikus építkezés lehetőségét.
KOORMÁNYZÁS	
CSELEKVŐKÉPESSÉG	Erősíti
SOKFÉLESÉG	Erősíti
HATÉKONYSÁG	Megteremti a felelősségvállaló szemléletet, nő a közösségek tagjainak tudása (kompetenciája v. kulturális tőkéje)
ESÉLYTEREMTŐ HOZZÁFÉRÉS	Meghatározó módon erősíti
FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	Meghatározó módon erősíti
INDIKÁTOR	

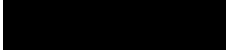

ADATSZÜKSÉGLET	A tervezett beruházások és a ténylegesen megvalósított beruházások, fejlesztések száma.			
ADATGYŰJTÉS	Az adatgyűjtést Pécs önkormányzata koordinálja évente.			
SZÁMÍTÁSI MÓD ÉS JAVASOLT HATÁRÉRTÉKEK	Az operatív cél teljesülésének mérése százalékos formában történik: A tervezett beruházások/fejlesztések száma / az összes beruházás/fejlesztés száma			
INDIKÁTOR ELNEVEZÉSE	BÁZISÉRTÉK	KRITIKUS SZINT	2020	2030
Összehangoltsági mutató	Becslés alatt	Becslés alatt	Becslés alatt	Becslés alatt

3.2. Részcélok és a beavatkozások területei egységeinek meghatározása

3.3.1. A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre

A célrendszer rész cél szintű városrészi hatásait ún. relevancia-táblázat mutatja be. Az indikatív jellegű ábra érzékelteti, hogy mely célok mely területeket érintik a legérzékenyebben. A Koncepció a várost a korábban megszokottnál lényegesen részletesebb egységekre bontja annak érdekében, hogy a további tervezési szakaszokhoz megfelelően strukturált alapot biztosítson.

Színkód:

	LEGERŐSEBB ÉRINTETTSÉG
	KÖZEPES ÉRINTETTSÉG
	ENYHE ÉRINTETTSÉG

Kis-városrészek		Az EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET biztosítása			Fenntartható, fejlődő TÁRSADALOM, a társadalmi hálózatok erősítése				A VÁROS GAZDASÁGI ALAPJAINAK újjáépítése				KOMPAKT VÁROS - Kiegyensúlyozott városszerkezet		
		1.	2.	3.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	1.	2.	3.	4.	5.
		Klímaváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás	Zöld és kék felületek összefüggő rendszerének kialakítása	Környezeti ártalmak csökkentése	Integrált helyi társadalom	Fenntartható és javuló életminőség	A helyi társadalom kulturális tőkájének gyarapítása	Közösségek fejlesztése	A foglalkoztatási szint növelése	A Helyi Gazdaság megerősítése (a jövedelem-egyenleg javítása)	Kiegyensúlyozott térszerkezet	Mobilitás, az elérhetőség növelése	Optimális területhasználat	Építmények állapotának javítása	Energiabiztonság tiszta, fenntartható energiaforrásból
XI.	4	Megyer													
	5	Málom													
	6	Péterpuszta													
	7	Postavölgy													
	8	Nagyárpád													
XII.	1	Arpádtető													
	2	Flóriántelep													
	3	István-akna													
	4	Józsefháza													
	5	M utca													
	6	Petőfi-akna													
	7	Rücker-akna													
	8	Murom													
	9	Somogy													
	10	Vasas													
	11	Hird													
XIII.	1	Déli gazdasági terület													

20. ábra: A fejlesztési célok hatásának erőssége az egyes településrészekben

4 A MEGVALÓSÍTÁSHOZ SZÜKSÉGES FELTÉTELEK MEGHATÁROZÁSA

4.1 A megvalósításhoz szükséges szervezeti- intézményi, szervezési, partnerségi feltételek, koordináció meghatározása

Ko(o)rmányzás

A fenntartható fejlődés igénye –részben a kedvezőtlen induló helyzetből adódóan – szükségessé teszi olyan célok kitűzését is, amelyek megvalósítására az önkormányzat nem tud közvetlen hatást gyakorolni (pl. gazdasági szféra, lakosság, civil szervezetek). Ezt a társadalmi közeget úgy lehet megnyerni arra, hogy bekapcsolódjanak a célok megvalósítási folyamatába, ha eleve már a tervezési folyamatokba is bevonásra kerülnek.

A részvételi tervezésen keresztül alakul ki az együttműködő közösségi struktúra, amely a továbbiakban a célok megvalósítási folyamatában is érdemi szerepet vállal. A tervezési és megvalósítási partnerségi folyamatok koordinálásának fontossága a szereplők és a tevékenységek számának szaporodásából eredő bonyolultság miatt felértékelődik. Új követelményeket támaszt az önkormányzattal és hivatalával szemben az a változás is, hogy az újonnan csatlakozó szereplők olyan szuverén partnerek, akik közvetlen irányítási eszközök helyett csupán érdekeik, érdeklődésük és felelősségük tudatosítása révén aktivizálhatóak.

Az önkormányzati hivatal korábban hangsúlyos hatósági feladatai a közigazgatási rendszer átalakítása következtében döntően a járási hivatalhoz kerültek. Ez az arányváltozás lehetségessé és szükségessé teszi, hogy az önkormányzat, s még inkább a Hivatal tevékenysége a hatósági feladatok felől a városfejlesztési, együttműködési, városdiplomáciai területek felé forduljon.

Ez egyrészt a városkormányzás szervezeti és intézményrendszerének az átalakítását, másrészt egy új integrált kormányzási személet meghonosítását feltételezi.

Szabályozott Ingatlanbefektetési Társaság (SZIT)

A költségek további csökkentése, valamint a feladatellátás hatékonyságának további javítása érdekében folytatni szükséges az intézményi struktúraváltás megvalósítását, indokolt esetben a közfeladatok ellátásának további átadását az állam és a civil szervezetek számára. Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok esetében szintén fontos követelmény a költség-hatékony működés, az önkormányzat bevételeinek növelése, a város stratégiai szempontjainak figyelembe vétele. Az önkormányzati cégek és a Hivatal koordinált tevékenysége az előfeltétele annak, hogy működésük és fejlesztéseik során támogassák a város vagyon és ingatlangazdálkodási céljait.

Az ingatlangazdálkodás lényege az önkormányzati tulajdonban levő forgalomképes ingatlanok stratégiai ingatlangazdálkodás keretében történő hasznosítása. Ez nem csak az ingatlanvagyon-kataszter elkészítését, karbantartását jelenti, hanem az ingatlanokkal való gazdálkodás szervezeti hátterének, működtetésének biztosítását is. A Kabinet a fenti okokból a Közgyűlés 274/2012 sz. határozatának megfelelően elkezdte megvizsgálni a Szabályozott Ingatlanbefektetési Társaság (SZIT) létrehozásának feltételrendszerét.

Mobilitás-menedzsment Központ

A város közúti, vasúti és légi közlekedési alágazatainak együttműködését biztosító olyan szervezeti forma, amely szignifikáns válaszokat ad az élhető város és a mobilitási igények összhangjára.

A *Mobilitás-menedzsment Központ* képes a tudatos alágazati koordinációra, mely biztosítja, hogy azonos feladatokban az egyes közlekedési módok ne versenyezzenek egymással, hanem egymást kiegészítve, közlekedési- és tarifaközösségben biztosítsák a helyváltoztatási igények kielégítését. Koordinálja a közforgalmú közlekedés szolgáltatóit, javaslatot tesz a közlekedési infrastruktúra hatékony kihasználására. Ösztönzi a magas szolgáltatási színvonalat nyújtó közforgalmú- és nem motorizált közlekedési módok arányának növekedését. Tudatosan formálja a helyváltoztatási szokásokat, befolyásolja az egyéni (személygépkocsi) közlekedést. Szakmai javaslataival megalapozza a fenntartható parkolás gazdálkodást.

Szoros együttműködést alakít ki a várostervezéssel, elősegíti a helyes városszerkezet kialakulását. Forgalomtechnikai ajánlásokat fogalmaz meg. Döntés előkészítési javaslataiban törekszik a helyes terület felhasználás és tértervezés ösztönzésére, a fenntartható és élhető városi lét célkitűzésének megvalósulására.

4.2 A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása

A város fejlődésének, a problémák időben történő felismerésének és reális súlyának megítéléséhez a város alapos önismeretére van szükség. A Koncepció-készítés egyik tapasztalata, hogy a tervezés megfelelő minőségéhez szükséges adatok, elemzések nem minden tekintetben állnak rendelkezésre. Így pl. a gazdaság, a jövedelemáram, a társadalom állapotának és jóllétének intézményrendszerhez nem köthető dimenziói csak áttételesen és közelítőleg ismerhetők meg. A város életében bekövetkezett negatív folyamatok eliminálása megköveteli a mindenkori helyzet pontos ismeretét, a változások követését és előre jelezhetőségét. A koncepció célrendszere több, ezt a célt szolgáló intézkedést tartalmaz annak érdekében, hogy a városvezetés tájékozottsága és reális információkon alapuló döntéseinek lehetősége biztosítva legyen.

A város minden szakmai területen rendelkezik azokkal a szellemi kapacitásokkal, amelyek megfelelő információellátottság esetén biztosítják a magas minőségű vezetés-támogatás lehetőségét. Az ehhez szükséges adatgyűjtési, elemzési, kutatási szükségleteket a célrendszer táblázatai az adott célokhoz tartozóan konkrétan tartalmazzák.

4.3 A meghatározott területigényes elemek alapján, javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra

4.3.1 Épített környezet- Infrastruktúra, térhasználat, térszerkezet

Az *országos és térségi közúthálózat fejlesztését* gazdaságfejlesztési, munkahely teremtési eszközként kell kezelni, koncentrálni a 2014-2020 között elérhető Európai Unió forrásokra. A térség közúti kapcsolatainak többirányú, de elsősorban déli, és nyugati irányú fejlesztése elengedhetetlen feltétele a már működő autópálya jobb kihasználásának, és Pécs régióközponti szerepe erősítésének. Ennek térbeli rendjét a magasabb szintű területrendezési tervek tartalmazzák

Mára elkerülhetetlen a Pécs és környéke közlekedésfejlesztési stratégiájában megfogalmazott - napjainkban is releváns – rövid, közép és hosszú távú fejlesztési program megvalósítása, különös tekintettel a *közösségi közlekedési kapcsolatok fejlesztése*. Kiemelt jelentősége van a vasúti fejlesztéseknek, a műszaki és utazási feltételek javításának. A városon belül vizsgálni kell a vasút üzemi területeinek lehetséges bevonását a városszerkezeti kapcsolatok javításába, lehetséges fejlesztési területek kialakításába. Azonnali beavatkozás szükséges a *gyalogos és nem motorizált közlekedés feltételeinek javítása terén*.

A helyi- és az elővárosi személyszállítási szolgáltatás fejlesztése, szolgáltatási színvonalának javítása megkezdődött, azonban még csak a folyamat elején tartunk. Továbbra is koncentrálni kell – a meglévő fejlesztési tanulmányt módosító tartalommal – az *intermodális csomópont létrehozására*.

Pécs általában kellő számú és nagyságú műszaki infrastrukturális létesítménnyel rendelkezik, ezek a legtöbb esetben funkcionálisan kielégítik a velük szemben támasztott követelményeket. A legnagyobb problémát *a közutak, és a közmű vonalas infrastruktúra állapota* okozza. A tervszerű megelőző karbantartás rendszeres elmaradása miatt a létesítmények hibái és műszaki zavarai működési, üzemeltetési konfliktus helyzetet teremtenek.

A közlekedési hálózat fejlesztésének nagyléptékű elemei a *kelet-nyugati irányú átközlekedés* várostesten belüli új nyomvonalának kialakítása a Pécsi víz mentén, továbbá a város déli megkerülését lehetővé tevő kapcsolat az M60 és M6 között Szentlőrinc és a 66-os út irányába. Fontos elemek még a vasúttól északra és délre fekvő városrészek kapcsolatának erősítése új átközlekedés építésével a Balokány és a nyugati ipari területek térségében. Ezzel összefüggésben kell megjegyezni azt az elképzelést, amely hosszútávon a vasútvonal déli irányú vonalrekonstrukciójával és a Főpályaudvar fejállomássá alakításával a Belváros és Balokány térségében felszabadítaná és hasznosíthatóvá tenné a városrészeket elszakító vasúti területeket. Az M60 autópálya – vasút – pogányi repülőtér kapcsolódási csomópontjában egy logisztikai szempontból értékes gazdaságfejlesztési zóna jöhet létre, mely szervesen kapcsolódik a már kiépülő déli ipari területtel. A jelenleg meglévő és a jövőben létrejövő gazdaságfejlesztési zónák közötti kapcsolatrendszer kialakítására kiemelt figyelmet kell fordítani.

A jelenleginél több információval kell rendelkezünk a mobilitási igényekre ható külső tényezők szükséges és lehetséges befolyásolásáról. Fékezni kell a szuburbanizációt és a városszerkezet erőteljes tagolódását, szétterülését. A *városrészi központok feladatainak újra-*

értelmezésével és a szükséges beavatkozások végrehajtásával javítani kell a funkciók elérhetőségét és ezzel csökkenteni az általános mobilitási igényt.

A közúti közlekedési rendszer **hatékonyságának javítása és a környezetre gyakorolt negatív hatásának csökkentése** alapvető kihívás a feladatok között. Az infrastruktúra bővítését minden esetben előzze meg a probléma valós okainak vizsgálata, a városszerkezeti, területfelhasználási és tértervezési dimenziók összefüggéseinek elemzése. A forgalomtechnika eszközrendszerét kell használni a forgalomszabályozás és a parkolási rendszer fejlesztése, a területi funkcióknak megfelelő forgalomcsillapítás esetében. A jól átgondolt forgalomcsillapítás, - mint beavatkozási eszköz – elősegítheti a kelet-nyugati főközlekedési tengely közlekedési problémáinak megoldását, ezen felül lehetőséget ad a területek rendeltetésszerű használatára és rekonstrukciójára. Fontos megjegyeznünk, hogy csak akkor érdemes az egyéni közlekedés visszaszorításának ilyen módját alkalmaznunk, ha a személygépkocsit használóknak ezzel párhuzamosan valós alternatívát biztosítunk a közforgalmú közlekedés szolgáltatási színvonalának fejlesztésével és a városi forgalom eltérő útvonalon történő levezetésével, azaz egy belvárosi körgyűrű létrehozásával. A közlekedésfejlesztéssel foglalkozó tanulmányok rendre a Rákóczi út 48-as tér és Nagy Lajos Király útja közötti szakaszát nevezik meg a legsúlyosabb és legtöbb gondot jelentő keresztmetszetének, ezért a vizsgálatok elsősorban ennek a szakasznak a tehermentesítésére, illetve ennek a területnek a forgalmi rendjére kell irányulni.

A városszerkezettel kapcsolatban általános elv, hogy a **területfelhasználás kiegyensúlyozottá tételét** a rosszul, vagy alulhasznált területek folyamatos és tervszerű rehabilitálásával, a várostestek kohéziójának erősítésével kell elérni.

Új **településközponti vegyes** terület kijelölése nem indokolt, de a meglévő városrész központok szinte kivétel nélkül felülvizsgálatra szorulnak. Viszonylag jónak nevezhető helyzetben van a történelmi Belváros és az Uránváros központja. Megyer város és Meszes központjainak térbeli elemeit, funkcióinak körét felül kell vizsgálni. A közszolgálati, kiskereskedelmi és szolgáltató funkciók ésszerű mértékben való fenntartása és újratelepítése csökkenti a mobilitás igényt, munkahelyet teremt és erősíti a helyi közösséget. Teljesen hiányzik Újhegy központja, és figyelmet kell fordítani a kis településrészek önállóságát biztosító alközpontok, intézményi elemek revitalizálására, majd életképességének fenntartására is.

Fejlesztendő **központi vegyes és különleges intézményi területek** vannak a vasúttól délre (a Siklósi út két oldalán elhelyezkedő, jelenleg ipari, szolgáltatási funkciójú, valamint a funkció nélküli volt bányászati térség). A Pécsi-víz mentén a korábban kialakult kereskedelmi – szolgáltatási zóna egy része működő létesítményeket foglal magában (Verseny utca, Móra F. utca), míg más része (Füzes dűlő) beépítetlen, ma még nagyrészt mezőgazdasági hasznosítású terület. A szerkezeti terv további cca. 100 ha-os nagyságrendben jelölt ki **különleges intézményi területet** Balokány, Tüskésrét, Basamalom térségében, mely területek teljes újraértékelése szükséges, a geotechnikai (zagyolt területek) és településszerkezeti adottságok függvényében.

A Pécs súlyvonalában elhelyezkedő, szerkezeti szempontból kiemelten fontos térség funkcióváltása még nem indult el, amit a bonyolult tulajdonviszonyok is nehezítenek. A teljes **Pécsi víz menti terület** fejlesztési irányként elsősorban olyan területhasználatot lehet javasolni, mely beépített részein a KKV szektornak, innovatív és kreatív iparágaknak nyújt igényes működési feltételeket, de a belső városrészekhez is kapcsolódó lakó és intézményi funkciókkal vegye-

sen, tehát „24 órás” kihasználtsággal. A terület sajátossága kell, legyen, hogy zöldfelületei folyamatos rendszert képeznek a Fűzes dűlőtől a Basamalom gazdasági zónájáig.

A **kreatív és magas hozzáadott értékű ipari tevékenység** térbeli elhelyezkedése fonódik össze leginkább a város vegyes használatú területeivel. A város jövőképében elfoglalt kiemelt szerepe miatt (hivatkozva a Pécs 2010 városfejlesztési alapgondolatát) ennek részleteivel kiemelten kell foglalkozni.

A **kereskedelmi – szolgáltató gazdasági területek** a városszerkezet domináns elemeivé váltak, főként a városkapuk térségében. A három markánsan kirajzolódó gazdasági térség - a keleti, nyugati és a most indul az M60-as autópálya és Siklósi út csomópontjában kialakított, cca. 400 ha-os IPARK betelepítése - jól kapcsolódik a város fő közlekedési tengelyeire, és szerkezetileg megfelelő tagoltsággal tud munkahelyeket biztosítani a város lakott területei körül. A **szénbányászat mára használaton kívüli üzemi területei** a keleti városrészben voltak (Pécsbánya, Széchenyi akna, István akna, Somogy, Vasas üzemei). Sajnálatos, hogy a nemzetközi mércével is jelentős létesítmények ma nagyrészt használaton kívül vannak, építészeti értékük folyamatosan romlik. Megóvásuknak és megőrzésüknek elsősorban hasznosításuk lehet a záloga.

Pécs hatályos szabályozási terve 2002-től indulóan cca. 800 hektáron tette lehetővé kertvárosias **lakóterület** kialakítását, míg nagyvárosias és kisvárosias lakóterület bővítését nem jelölte. Ezek a ma még beépítetlen, valamint a folyamatosan besűrűsödő terület egységek a nyugati hegyoldali területeken 200 ha-ral, a déli városrészben 250 ha-ral, a keleti városrészben 230 ha-ral, Somogy, Vasas, Újhegy területeken 120 ha-ral szerepelnek. A lakásépítési kedv újbóli élénkülésével a területfelhasználás megint napi probléma lehet, de **a területi növekedés a fenntarthatóság ellen hat** , és a városüzemeltetés gondját is növeli. A területi bővülés helyett a már beépített területek ésszerűen intenzívebb kihasználását, rekonstrukcióját kell előtérbe helyezni.

A **Mecsek oldal** beépítését mennyiségi helyett minőségi kérdésként kell kezelni. Szigorúan be kell tartani a szabályozási terv előírásait, melyeket a túlépített területeken az elérhető infrastruktúra figyelembevételével szorosabbra kell fogni. A még nem feltárt területeken a beépítés feltételeit, mértékét, és magasságát tovább kell korlátozni. Meg kell oldani a csapadékvíz és a termőföld helyben tartásának kérdését.

A **vízgazdálkodási területek** esetében a vízfolyások és tavak városszerkezeti jelentőségét hangsúlyozza a településszerkezeti terv, de jelentős fejlesztés azonban elsősorban a Tüskésrét esetében tervezett.

A **közmű hálózat** fő elemei kiépítettek, jelentős területigény nem ismert. A **vezetékes vízellátás** teljesen kiépült, s minden lakásban elérhető a városban. A városban a **szennyvíz-csatorna** -ellátottság kiemelkedően jó, teljes körűen kiépített, ami országos viszonylatban is kedvezőnek számít. A csatornahálózat hossza teljes egészében elválasztó rendszerű, mely lehetővé teszi a szennyvíz és a csapadékvíz külön történő gyűjtését és kezelését. Környezetvédelmi szempontból szintén kiemelkedő jelentőségű, hogy a városban keletkező szennyvíz teljes mértékben (az EU előírásaihoz igazodva biológiai fokozattal is) **tisztításra kerül** .

Ma a legnagyobb problémát a **hegyoldal csapadékvíz elvezetése** jelenti, az egyre sűrűsödő beépítés, az ezzel járó burkolt felületek növekedése következtében. Több városrészben szükség van a jelenlegi zárt csapadékcsatorna bővítésére, és teljes rekonstrukciójára. A vizet felfogni képes zöldfelületek arányának csökkenése miatt is sürgős intézkedésre, fejlesztésre

van szükség. Pécs Város területén a **csapadékvizek tározásának és öntözési célú hasznosításának** egyelőre csak kezdeményei vannak.

2010-ben a városban 31,2 ezer **távfűtésbe** bekapcsolt lakás – a teljes lakásállomány 44%-a – volt, melyek túlnyomó részében a **meleg vizet** is központi szolgáltató, a PÉTÁV biztosította. Az Erőmű új blokkjainak üzembe helyezésével megvalósult Pécs teljes távhőellátásának 100%-ban biomassza alapon történő biztosítása, azaz a „zöld” távhőellátás Pécssett.

A közműelemek közül a **gázellátás** kiépítettsége elmaradást mutat. A **villamosenergia-ellátás** teljes körű a városban, mindenki számára elérhető.

A **napenergia felhasználása** a viszonylag kedvező lehetőségekhez képest nagyon alacsony. Fontos feladat a termikus, passzív és fotovillamos napenergia hasznosítás alkalmazása. **Területigényes műszaki megoldások** közé tartozik a naperőművek pécsi adaptálásának gondolata. Előkészítés alatt áll a depóniagáz kinyerése (Kökény határában levő hulladéklerakó), a biogáz hasznosítás (Pellérd térségében levő szennyvíztisztító). A szélenergia (szélkerék park), illetve Vízenergia hasznosítására Pécssett nem kedvezőek a feltételek.

4.3.2 Természeti környezet- Zöld- és kék infrastruktúra

A városszerkezetben kiegyenlítetlenül jelennek meg a zöldfelületi rendszer elemei, ezért mind a kondicionáló felületek, mind a humán aktivitást kiszolgáló zöldfelületek eloszlásán javítani kell.

A belső városrészekben – különösen a történelmi belvárosban – elégtelen a kondicionáló felületek száma és intenzitása, a beépítettség/burkoltság aránya meghaladja a 80%-ot. Nyáron itt a legkedvezőtlenebb a mikroklíma, gyakori a hősziget jelenség; ugyanakkor a helyhiány miatt itt a legkorlátozottabbak növénytelepítés lehetőségei. Ezért ebben a városrészben az ökológiai hálózat lépegető köveihez hasonlóan pontszerű zöldfelületek telepítése szükséges.

A Mecsekoldal és a Mecseknyugat keleti részének túlzott beépítése főleg az átszellőzésben okozott maradandó károkat, de a beépítések és burkolatok aránya együttesen kedvezőtlenül befolyásolják a lentebbi részek mikroklímáját és levegőtisztaságát. Fontos lenne ezeken a részeken a további beépítés megállítása. A kialakult helyzeten a burkolatok arányának csökkentése, fás növények telepítése, függőleges zöldfelületek, tető- és balkonkertek telepítése javíthat.

A régebbi telepszerű beépítések (Uránváros, új Kertváros északi része, Szigeti városrész, Meszes egy része) zöldbe ágyazottak, zöldfelületeik többnyire beálltak, kedvező intenzitásúak. Kertváros déli részein, Megyerváros tömbbelsőiben és Málom városrész egyes részein a nagy népsűrűség miatt gyakori a túlhasználtság, ugyanakkor sok alulhasznált, alacsony intenzitású zöldfelület is található. Ez utóbbiakban nagyméretű (>1 ha) intenzív növényborítottságú közparkok alakíthatók ki, de akár néhány hektáros erdőfolt telepítése is indokolt.

Pécssett jól körülhatárolhatóan több kertvárosias beépítés található (Ispitalja, régi Kertváros, Kovácstelep, Gyárváros) ahol az egyes telkeken kisebb-nagyobb kertek, zöldfelületek találhatóak, azonban 50-80% fölötti a beépített/burkolt felület aránya. Az udvarokban fölös-

legesen sok a burkolat, kisszámú és alacsony intenzitású a növényzet. Ezeken a felületeken kívánatos a burkolati arány csökkentése; ezzel párhuzamosan több fás növény, lugas, függőleges zöldfelület telepítése.

A Pécsi víz mente városi szakasza gyér zöldfelületi borítottságú, jelenleg kihasználatlan terület. A vízfolyás teljes hosszában mederrendezéssel, a parti sávok komplex fejlesztésével új, városi szintű sport- és rekreációs terület alakítható ki. (Tüskésrét- Balokány- Füzes) Erre a területre a csapadékvíz hasznosítás kapcsán a BLOKOM Nonprofit Kft. készített egy fejlesztési elképzelést, amelyből az alábbiakban idézünk:

„Rekreációs- és sporttevékenység céljára, illetve a zöldterületek bővítésére vagy átalakítására a Pécsi-víz nyomvonalán több helyen adódhatna lehetőség. Ezek egy részén már most is található tározó (pl. Tüskésréti tó), de további hasznosítása, felhasználása adott. A Pécsi-víz vonalán (a vízfolyás jelenlegi védelmének átalakításával) a mélyen fekvő területek elárasztásával helyenként akár egy kisebb tórendszer is kialakítható. Ezek nagyobb intenzitású esőzések esetén záportározóként is funkcionálhatnának, de sajátos élő- és növényvilág is kialakítható lenne. A parkokat meg lehetne nyitni a lakosság számára is illetve más hasznos vagy egyedi funkció is betelepíthető lenne (pl. madárles, tavi túra, tanösvény stb.).

A jól megválasztott vízfelületek és zöldterületek a fenntartási költségek optimalizálása mellett is kedvező hatással lennének a klímára és a vízminőség alakulására.”

A zöldfelületi rendszer leghatékonyabb elemei az erdők - elsősorban a klímaváltozás hatásainak mérséklésében - pozitív hatást gyakorolnak a környezetükre, ezért erdőfoltok telepítése a városhoz közeli és a városkörnyéki szántókon is indokolt. A város teljes területén a zöldfelületi rendszer elemeit összekötő utcai fasorok telepítése, a meglévők folyamatos egyedcseréje szükséges. A vízfolyások mentén – ahol ez lehetséges - többszintes növényzettel parti sáv telepítése javasolt. Külön figyelmet kell fordítani a közösségképzés és szemléletformálás szempontjából lényeges közösségi kertek létrehozására.

A humán aktivitást szolgáló zöldfelületi ellátás terén az egész város vonatkozásában – különösen a belvárosi részeken és a szegregátumok területén – segítséget jelentene az oktatási intézmények (óvodák, iskolák, egyetemek) udvarainak és labda- és sportpályáinak hétvégeken és a szünidőben lakossági használat számára történő megnyitására. Itt őrzött és felügyelt körülmények között kerülhetne sor az ifjúság szabadidős tevékenységére.

A kondicionáló vízfelületek (kékfelületi hálózat) elemei a városban kis számban vannak jelen. Mindegyik városrészben szükség lenne több, kisebb-nagyobb vízfelület (csobogó, szökőkút, medence, tó) létrehozására.

4.4 Az örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésére

4.4.1 Műemléki, építészeti értékvédelem

A „mit védjünk?” kérdés Pécs esetében ma már tisztázott és a műemlékvédelem terén mintaszerűnek mondható. A város által a közelmúltban készített szabályozási tervek településtervezői, az örökségvédelmi hivatal képviselőivel folyamatos egyeztetésben a hiányzó védelmi kategóriákat, mind területekre, mind épületcsoportokra, mind egyedi épületekre vonatkozóan meghatározták. A tervek jóváhagyása után az országos védettségeket legalább elővédettségre lehet terjeszteni, a helyi védettségre méltó értékek pedig a város helyi értékvédelmi rendelete szerinti megkülönböztetett figyelmet kaphatnak.

Pécs MJ. Város 2002-ben alkotta meg a 37/2002.(06.28.) számú rendeletét a helyi értékek védelméről, amely a város teljes közigazgatási területén található, olyan építészeti, történeti, régészeti, néprajzi, termeléstörténeti, képzőművészeti, iparművészeti szempontból jelentős egyedi vagy együttes alkotásokra vonatkozik, amelyek műemléknek nem minősülnek ugyan, de környezetüket jelentősen meghatározzák, a város történeti folytonosságát bizonyítják, építészeti értékeket hordoznak, továbbá a lakók városszeretetét elősegítik. Az értékvizsgálatot követően a helyi védetté nyilvánítás folyamatosan történik. Ma már 130-nál is több helyi védett épülete és 4 védett területe van a városnak.

Az Önkormányzat a 269/2008.(05.29.) számú határozatával elfogadta Pécs város vizuális arculati koncepcióját.

A gondot a védett létesítmények tartalommal való megtöltése jelenti. Pécs Belvárosában több évtizede üresen álló épületek, intézmények, lakóházak állaga folyamatosan romlik. Több esetben az állagromlás eljutott arra a szintre, hogy már csak a bontás látszik a megújulás egyetlen járható útjának. Gyönyörű klasszicista és eklektikus épületek tűntek el, helyükön új tántog a mai napig. A folyamat mára elérte a XX. századi modernista építészet ma még nem kellően értékelt épületeit is. Külön kell említeni az elindult, de évek óta befejezetlen építkezéseket. A vállalkozói törekvések miatt túlhajtott, a hagyományos utcakép fölé magasodó, nyugtalan homlokzatú és tömegű beépítések a belváros szövetét „kikezdi”.

Az egyházak, az állam és a műemlékvédelem jó együttműködésének eredménye látható ma például a Pécsi Bazilika térségében folyó rekonstrukciós építkezések nyomán. Magyarország első egyetemének bemutatásával egy időben a Bazilika tornyai és a püspökség épületei megújulnak.

A műemlékvédelem célkitűzései

A műemlékvédelem feladatainak szakmailag helyes megfogalmazása és a tulajdonosi szándékok érvényre juttatása, a beruházások gazdasági haszna olyan ellentétes szempontok ütköztetését jelenti, amely során a műemlékvédelmi elvek súlyosan sérülhetnek, kulturális örökségeink maradandó kárt szenvedhetnek, ha a résztvevőknek nincsen felelősségérzetük e téren. Szakmailag elfogadható egyetértés úgy jöhet létre, ha minden szereplő tudomásul veszi kulturális örökségeink prioritását, de keresi a védett létesítmény fennmaradását biztosító közösen elfogadható hasznosítás közösen lefogadható módját.

Mivel a védelem legbiztosabb módja a létesítmény használata, ezért óvakodni kell a funkciók kiürülésétől, és törekedni kell a megfelelő hasznosítás megtalálására.

A Város folyamatosan tartsa karban a helyi védelem alá tartozó értékek jegyzékét. Minden évben készítsen programot az aktuális teendőkről, védett objektumok megóvásának, támogatásának teendőiről és más Szereplők bevonásával hajtsa azokat végre.

A műemlékvédelem területi hatóköre

A történelmi belváros és a világörökség terület mellett gondot kell fordítani a külső területeken található, rendkívül veszélyeztetett bánya- és ipartörténeti emlékek megóvására. Ezek a nagy értékű épületegyüttesek a város naggyá válásának és igényes fejlődésének szimbólumai. A turizmus, rekreáció, kulturális és kreatív ipar területein kell keresni hasznosításuk lehetőségeit. Megóvásuk lehetősége pontosan a ma már eltűnt ipari tevékenységek technikai és építészeti bemutatásában rejlik, mely iránt ma világszerte növekszik az érdeklődés.

Az épületek felgyorsult avulási folyamata miatt a múlt emlékei mellett meg kell oldani a modern építészeti emlékek tudatos védelmét is. Ez vonatkozik az egyes épületek és a város meghatározott területeinek értékelésére is (pl. Uránváros, Rét utcai középületek, az említett ipari épületek, de a lakótelepek világa is). A ma építészete lesz a holnap építészettörténete, amit időben fel kell ismerni. Az örökségvédelem hatékony megvalósítása biztosítja értékeink megmaradását, és növeli a város attraktivitását és vonzerejét.

Az építészek és mérnökök felelősségét is ki kell hangsúlyozni. A kellő alázat, az alkalmazkodás hiánya végzetesen lerombolhatja egy-egy városrész, utca, tér karakterét, hangulatát. Ebben a fázisban dől el végeredményben a szabályozás és a védelem helyessége.

4.4.2 Régészeti emlékek védelme és bemutatása

A lelőhelyek többsége fokozott védettség alatt áll, amit a városrendezés során is érvényesíteni kell. Ki kell emelni a Világörökség körzetét (az ókeresztény síremlékeket), a római várost, a magyar középkor megmaradt emlékeit, a hódoltságkor itt megőrzött építményeit.

A régészet célkitűzései

A város fejlesztése során figyelemmel kell lenni a régészeti emlékek megőrzésére, a lehetőségek szerint biztosítani kell azok feltárását. A kellően attraktív emlékek esetében lehetővé kell tenni azok bemutatását a nagyközönség számára. A városfalat egységesen kell kezelni, helyreállítani.

Javasolt akciók és területi hatókör

A program sajátosságának megfelelően területenként vesszük sorba a legfontosabb lelőhelyeket, és határozzuk meg az ezzel kapcsolatos teendőket.

Történelmi Belváros. E terület régészeti emlékeinek kiemelkedő jelentőségük van.

Római kori emlékek:

- o Az Ókeresztény temető területe a Világörökség része. Itt jelenleg is folyik feltárás, e területen semmiféle egyéb építkezés nem lehetséges.
- o Sopianae városa. A késő római város több épületének feltárása és bemutatása is megtörtént. A területen mindenfajta építkezés csak az ásatást követően valósítható meg.
- o A középkori város emlékei közül a városfal további elemeinek bemutatása jelent feladatot.

Hódoltságkori emlékek:

- o A hódoltságkori emlékek többsége jó állapotban van és látogatható. Három dzsámi feltárása még várat magára: a Széchenyi Gimnázium udvarában, a Megye utcában és a Kazinczy utcában lévő.

Pécs külső területein a következő jelentősebb régészeti feladatok vannak:

- o Pécs – Szabolcs - honfoglalás kori temető feltárása
- o Pécs – Somogy: A 6-os út mellett római villa és temető van, feltárását tervezik.
- o Nagypárad: Diósető: fontos régészeti lelőhely, beépítésre alkalmatlan. Petőfi u.: Nagyméretű avar temető
- o Kantavár: A romvár és környékének (a vár alatti falu) bemutatása szükséges.
- o Makárhegy: Valamennyi kultúra nyomai megtalálhatók itt.
- o Az Alsómakár dűlő területén egy avar kori temető további részét kívánják feltárni.

4.4.3 Köztéri műalkotások gyarapítása és megóvása

Pécs védelemre méltó értékei közé kell sorolni a város különböző pontjain elhelyezett köztéri alkotásokat: szobrokat, emlékműveket, emléktáblákat, díszkutatokat, plasztikákat. A legutolsó felmérés szerint – az emléktáblákat nem számítva – kb. 150 jelentősebb köztéri alkotás díszíti városunkat. Az elmúlt években több alkotás eltávolításra került a változó politikai megítélésük miatt. Az elhamarkodott döntések elkerülése érdekében ezt minden esetben komoly mérlegelésnek kell megelőznie.

Pécs város önkormányzata az elmúlt években nagy gondot fordított új köztéri alkotások elhelyezésére. Sajnos városunkban azonban nemcsak a szobrok állításának pozitív törekvése, hanem a már felállított művek pusztításának negatív tendenciája is érvényesül.

Külön problémát jelent a szökőkutak, csobogók ivókutak állapota, sok a megrongált, működésképtelen szökőkút, mivel a plasztikáknál jelentkező szokásos problémákon túl a vízszelvények folytonos működképességének, téliesítésének biztosítása nehéz feladat.

Említést érdemel a köztéri alkotások általános művészeti színvonala. Pécs mindig elől járt a kortárs művészet bátor pártolásában, melynek szép példáival lehet találkozni a köztereken. A jövőben is támogatandó a nyilvános pályázatokon, szakértő zsűri által kiválasztott műalkotások megvalósítása, amit a városi kultúrpolitika részének kell tekinteni.

5 A SZÜKSÉGES TELEPÜLÉSKÖZI KOORDINÁCIÓ MECHANIZMUSAI

A településközi koordináció követelményeit a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet szabályozza. A partnerségi tevékenység folyamatát, tartalmi követelményeit a Mit érdemes tudni a társadalmi egyeztetésekről? c. módszertani ajánlás fogalmazza meg. (Nemzeti tervezési Hivatal), 2012. 06.15.

A Konceptió és az Integrált Településfejlesztési Stratégia partnerségi folyamatát Pécs Megyei Jogú Város partnerségi terve szabályozza.

A partnerségi egyeztetések keretében széles szakmai, államigazgatási, gazdasági, civil szakmai kör bevonására került és kerül sor.

A Konceptió munkaközi változata a tervezői kör szervezésében szakmai workshopokon került megvitatásra, több mint száz meghívottal, magas részvételi arány és aktivitás mellett. Az elhangzott hozzászólások, javaslatok helyben megválaszolásra kerültek, az írásbeli megkezesésekre írásos válaszok kerültek kiküldésre. További lépésben a városkörnyéket képviselő szervezetek és az ezekben nem képviselt települések önkormányzataival történt egyeztetés. A leadásra kerülő végső anyag megküldésre kerül minden érintett szereplőhöz, a Rendelet szerinti reagálási határidő mellett. A vélemények megalapozása szakmai körben tartandó, újabb workshop sorozat keretében történik, emellett írásos véleménynyilvánításra is van lehetőség.

A szakmai egyeztetések mellett nyilvános (sajtónyilvánosságot is beleértve) fórumokon is megtörténik a városfejlesztés fő kérdéseinek megvitatása. E partnerségi folyamat felöleli a koncepció és ITS-készítés teljes folyamatát. Ennek gerincét „jövőműhelyek” és konferencia jelentik, de lehetőség van virtuális és fizikai ötletládák révén történő és internetes véleménynyilvánításra is. A különböző fórumok emlékeztetői megküldésre kerülnek a tervezőkhöz, akik beépítik a releváns javaslatokat a koncepcióba illetve az ITS-be.

1. sz. Melléklet:

HUMÁN ERŐFORRÁS-FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

A VÁROS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉNEK SZEMPONTJAIIRA FIGYELEMMEL

„Minden a fejekben dől el”⁴³ – ez a közhelyszámba menő kijelentés igaz egy fenntartható fejlődési pályára álló Pécs esetében is. A pécsiek – a várost vezető gazdasági-politikai csoportok, a legkülönbözőbb szakértői körök, a vállalkozók, maguk a városlakók – fejében lévő tudás, értékek, beállítódások, szándékok, jövőképek stb. alapvető jelentőségűek ezekben a „fejekben eldőlni váró kérdések” szempontjából. Másként fogalmazva, a várost alkotó emberek, illetve különböző csoportjaik kulturális tőkéjének megfelelő tartalma alapvető jelentőségű feltétele a város fenntartható fejlődési pályára állításának. Ugyanakkor ez a folyamat ismeretekkel, új értékekkel, beállítódásokkal, magatartásmodellekkel, tapasztalatokkal stb. gyarapítja is a város lakóinak kulturális tőkéjét. A város egészét, annak lakóit jellemző kulturális tőke tehát szükséges feltétele Pécs fenntartható fejlődésének, melynek egyúttal szükségszerű eredménye e kulturális tőke tartalmának gyarapodása is.

A jelenlegi helyzet

A város jelenleg rendelkezésre álló „humán erőforrásait” a fenntartható fejlődés szempontjából jellemző adatok gyakorlatilag nem állnak rendelkezésre⁴⁴. a mégis elérhető adatok elsősorban mennyiségi jellegűek (pl. iskolai végzettségi, intézményi, foglalkoztatási adatok stb.), és szinte kizárólag a helyi gazdaság, az oktatás, kismértékben az intézményesült kultúra szempontjai szerint adnak erősen mozaikos képet a város lakói különböző csoportjainak, mint humán erőforrásoknak a kulturális feltőkésítettségéről. (Részleteiben lásd a 2.sz. látjegyzetben hivatkozott elemzésben.)

A humán erőforrás-fejlesztési stratégia alapelvei

A város fenntartható fejlődési pályára állítása, és e pályán való tartása szemléletében is, tartalmában is újszerű megközelítést igényel. A humán erőforrás-fejlesztési stratégiának amellet, hogy jól illeszkedő módon támogatja a fenntartható helyi gazdaság fejlődését, támogatnia kell a város lakóinak kulturális tőkéjét gyarapító megoldásokat is, különösen azokat, amelyek Pécs fenntartható fejlődése szempontjából különösen jelentősek. (Ez utóbbi tevékenységek tulajdonképpen szocializációs tevékenységek, melyek célja a fenntartható fejlődés elveinek gyakorlati alkalmazását jelentő értékek, ismeretek, magatartásmodellek, szándékok stb. elsajátításának támogatását jelentik.)

⁴³E megállapítás egyáltalán nem új keletű például a management-tudományok területén. Számos olyan, a vezetési kultúra fejlesztésére szolgáló irányzat létezik e tudományterületen belül, melynek elsődleges célja a „fejekben megvalósuló döntések” hatékonyságának támogatása.

⁴⁴Lásd részletesen a „Pécs Megyei Jogú Város Fejlesztési Konceptió, Megalapozó Tanulmány” című dokumentumot, Pécs, 2013.

Mindezen célok elérése érdekében a humán erőforrás-fejlesztési stratégia alapelvei a következők, a sorrend nem fontossági sorrend.

A fenntartható helyi gazdaság foglalkoztatási igényeire rugalmasan reagálni képes munkaerő-fejlesztés/képzés

A helyi gazdaság igényeire rugalmasan reagálni, illetve a gazdasági folyamatok hatásaként bekövetkező változásokat követni képes munkaerő fejlesztésének első lépése **a pályaválasztás orientálása**.

A fenntartható helyi gazdaság munkaerőre vonatkozó igényeinek kielégítése feltételezi e gazdaság és a **képzési, szakképzési rendszer összhangjának kialakítását**, folyamatos fenntartását.

A munkavállalóknak a munkaerő-piaci értékét **az élethosszig tartó tanulással kapcsolatos** beállítódások alakításával, az igényeket rugalmasan és hatékonyan kiszolgáló intézményrendszer létrehozásával és működtetésével lehet biztosítani.

A foglalkoztathatóság fejlesztése

A helyi gazdaság igényeit tekintve „piacképes” általános- és szak-képzettség szükséges, de nem elégséges feltétele a foglalkoztathatóságnak. Ezek mellett az ismeretek mellett olyan beállítódásokra, illetve minták ismeretére is szükség van, amelyek a rendszeres, pontos, motivált munkavégzéshez elengedhetetlenek. (Ezeket a készségeket a helyi társadalom tagjainak többsége a korai szocializációs folyamatok során többnyire elsajátítják.)

A foglalkoztathatósághoz elengedhetetlenül szükséges alapkészségek fejlesztése – bár ezekre az alapkészségekre mindenkinek szüksége van – különösen a hátrányos helyzetű, vagy deprivált társadalmi csoportok esetében válik hangsúlyossá.

A fenntartható helyi gazdaság által támasztott igényeket kielégítő humán erőforrás-fejlesztés mellett a város szempontjából nagyon fontosak azok a fejlesztő tevékenységek is, amelyek a lakosság különböző csoportjait célozzák, és e csoportok kulturális tőkéjének tartalmát gyarapítják.

- **A cselekvőképes helyi társadalom kialakulását támogató fejlesztések**

A fenntartható helyi társadalom – cselekvőképes társadalom, amely képes a folyamatosan változó körülményeket felismerni, értékelni, és megfelelően reagálni azokra. E feltételek akkor teljesülnek, ha a város lakossága (vagy annak legalább nagyobb része) befogadja, elfogadja és kulturális tőkéje részévé teszi azokat az értékeket, információkat, amelyek a fenntartható város szempontjából fontosak. Ezek a folyamatok csak nagyon kis mértékben mennek végbe spontán módon, ezért tudatos támogatásuk fontos eleme a város humán erőforrás-fejlesztését szolgáló tevékenységeknek.

- ***A közösségi lét, a közösségi aktivitás iránti fogékonyságot, illetve készségeket támogató fejlesztések***

A fenntartható helyi társadalom és ezt a társadalmat alkotó egyének között a közösségek – a család, a baráti, a területi alapon, a közös érdeklődés, hobbi stb. mentén szerveződő közösségek – alkotják a kapcsolatot. A közösségi lét fontosságának felismerése, a közösségek életébe, tevékenységébe való bekapcsolódás olyan készségeket igényel (empátia, kooperáció, konszenzus-készség stb.), melyeket tudatosan fejleszteni kell.

A közösségek léte, tevékenysége erőforrás a fenntartható fejlesztési pályára állított város esetében, így a közösségekbe való integrálódáshoz szükséges készségek fejlesztése része a város humán erőforrás-fejlesztését szolgáló tevékenységeknek.

- ***A közéleti aktivitást, azaz a véleményformálást, a véleménynyilvánítást és a helyi döntésekbe való bekapcsolódás esélyeit növelő képességek fejlesztése***

A fenntartható helyi társadalom sajátosságai közé tartozik, hogy nagymértékben támaszkodik e társadalmat alkotó csoportok, egyének szellemi erőforrásaira (tudására, véleményére, javaslataira stb.), illetve lehetőséget biztosít a döntésekbe való bekapcsolódásra. Jelen állapotában a helyi társadalom, annak különböző csoportjai, és a lakosság többsége csupán korlátozott mértékben képes a közéleti aktivitásnak a fenntartható fejlődést szolgáló folyamataiba való bekapcsolódásra, e folyamatok fejlesztésére. A helyi közéleti aktivitás intenzitásának fejlesztése, a partnerek készségeinek javítása (beleértve a helyi kormányzásban dolgozó politikusokat, szakértőket is) – annak fontosságára figyelemmel – a humán erőforrás-fejlesztési tevékenységek egyik nagyon fontos területét jelentik.

- ***Az esélyteremtő hozzáféréshez szükséges készségeket támogató fejlesztések***

A helyi társadalom (is) erősen szegmentált társadalom. E szegmentáltság következtében kialakult társadalmi egyenlőtlenségek a fenntarthatóság ellen ható folyamatok forrásai, így mérséklésük a helyi társadalom alapvető érdeke. A társadalmi egyenlőtlenségek egyik forrása az esélyekben mutatkozó egyenlőtlenségekben keresendő. Az esélyekben mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklését szolgálhatja a humán erőforrás-fejlesztés azon része, amely az esélyekkel való élni tudás (az esélyek felismerése, kiaknázása) készségeit fejleszti. Az esélyteremtő hozzáféréshez szükséges készségek fejlesztése különösen fontos a hátrányos helyzetű, vagy deprivált társadalmi csoportok esetében, de a kialakult gyakorlattal szemben számos más metszetben – pl. generációs, vagy területi metszetben – is értelmezhető feladata a humán erőforrás-fejlesztési stratégiának.

- ***A felelősségvállalás képességét erősítő fejlesztés***

A fenntartható fejlődés elvei szerint működő várost nagyfokú felelősségvállalás jellemzi. Ez a felelősségvállalás „horizontálisan”, vagyis a jelenben, és „vertikálisan”, vagyis a jövőre vonatkozóan is érvényesül.

A jelenben megnyilvánuló felelősségvállalás nem csupán a természeti és az épített környezet erőforrásainak használata, fejlesztés során értelmezhető, de pl. a társadalmi szolidaritás motiválta cselekvés révén a társadalom különböző csoportjai között is megnyilvánul.

A jövőre vonatkozó felelősségvállalás a helyi társadalom csoportjainak, tagjainak olyan speciális önkorlátozását jelenti, melynek keretében a jelen szükségleteinek kielégítése során fontos mérlegelési szempont a jövő generációit megillető jogok elismerése is. A mai magyar társadalom, így Pécs helyi társadalmá is e felelősségvállalás szempontjából tudatos és igen erőteljes fejlesztést igényel.

A humán erőforrás-fejlesztés jelenleg rendelkezésre álló erőforrásai

A korábbiak során csupán legfontosabb elemeiben vázolt, a fenntartható fejlődést szolgáló humán erőforrás-fejlesztés sokkal több szereplős és sokkal komplexebb tevékenység, mint e kérdés hagyományos értelemben vett megközelítését jellemző felfogások azt tükrözik, ennek megfelelően eszköztárá is lényegesen differenciáltabb.

Ennek az eszköztárnak további sajátossága az, hogy alkalmazása nem kötődik egy-egy alapelv megvalósulását szolgáló tevékenységekhez. Példaként említjük: az élethosszig tartó tanulás intézményrendszere nagyon fontos a munkaerő piaci pozícióinak megőrzéséhez. De ugyanez az intézményrendszer megfelelő háttérrel ad az olyan típusú kulturális tőke gyarapításához, ahol e megszerezhető tudás, jártasság nem a munkaerőpiacon, hanem a társas kapcsolatokban nyer értelmet, mint egy nyugdíjas kertbarát klub, természetjáró baráti kör, vagy a nagymama internet-használatára irányuló képességeinek kialakítása.

A humán erőforrás-fejlesztés legfontosabb erőforrásai tehát (példálózó felsorolás):

- a család
- az oktatási rendszer (másodlagos szocializációs folyamatok) intézményei a bölcsődétől az egyetemekig
- A különböző továbbképzési/átképzési rendszerek intézményei
- NGO-k eseti, vagy rendszeres, de formális képzései
- az egyházak, illetve oktatási, vagy hitéleti intézményei
- A különböző formális, vagy nem formális közösségek (baráti társaságok, közös kedvtelés alapján, vagy területi alapon szerveződő csoportok, civil szervezetek stb.)
- a munkahelyek
- a városban élő mintaadó személyiségek, csoportok (pl. neves sportolók, ismert személyiségek, művészek stb.)
- különböző információs rendszerek, a tömegkommunikáció intézményeitől egészen az informális közösségi kommunikációig

Ezek a példálózó felsorolásban szereplő „erőforrások”, amelyek egyúttal rendszert is alkotnak, jelen állapotukban többnyire nem alkalmasak a fenntartható fejlődési pályára álló város humán erőforrás-fejlesztési tevékenységeinek maradéktalan megvalósítására, illetve

támogatására, szinte kivétel nélkül maguk is fejlesztésre, tevékenységeik tartalmának, hatókörének újragondolására szorulnak.

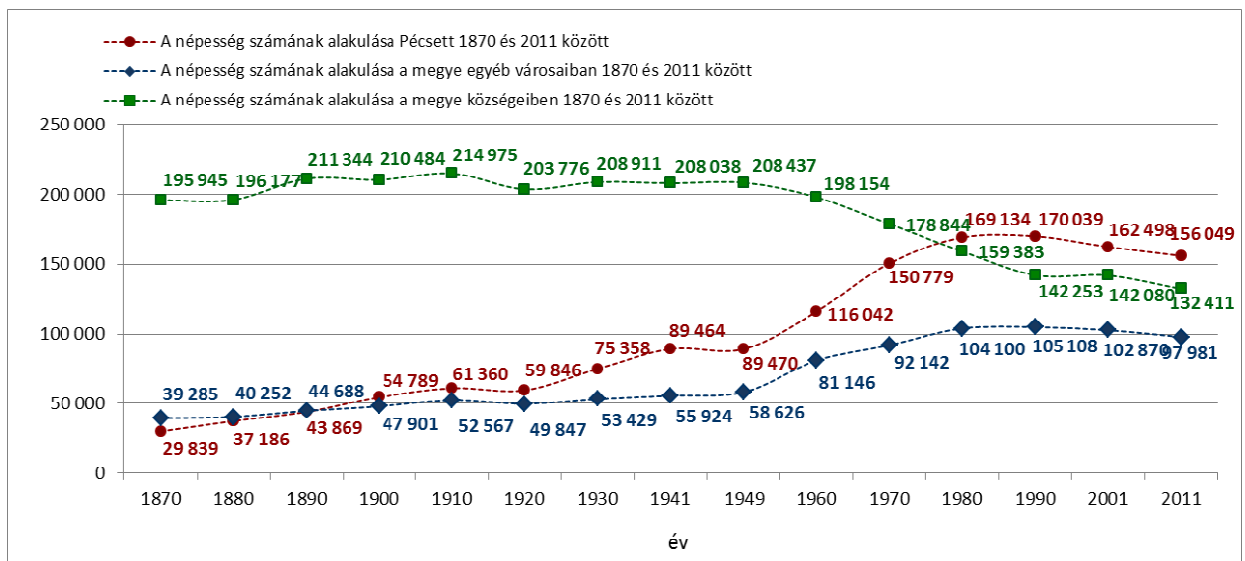
A fenntartható fejlődési pályára álló város egy olyan komplex humán erőforrás-fejlesztési stratégia kimunkálását igényli, amely megfelel a fenntartható fejlődés elveinek, képes kiaknázni az egyes „erőforrások” közötti kapcsolatokban rejlő szinergikus hatásokat, és alkalmas a visszacsatolások gyors figyelembe vételére.

2. sz. Melléklet:

ÖSSZESÍTŐ ADATOK, DIAGRAMOK, TÉRKÉPEK – PÉCS MÚLTJÁNAK ÉS JELENÉNEK TÉNYEI

1 DEMOGRÁFIA, TÁRSADALOM

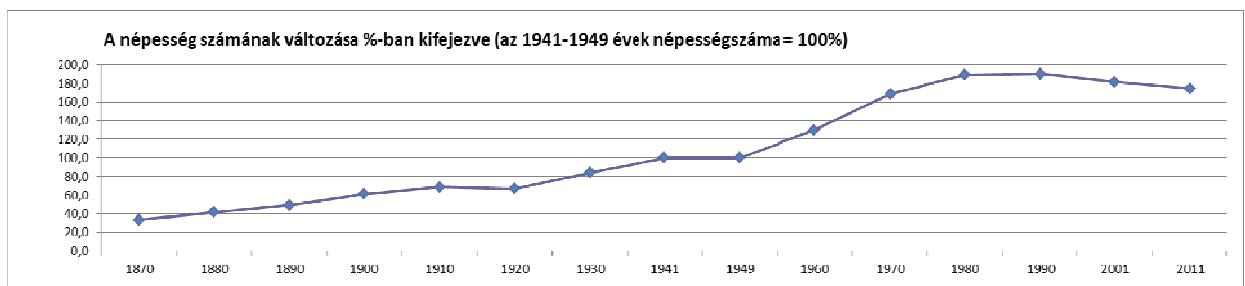
Pécs és a megye egyéb településeinek népességalakulása 1870-től 2011-ig

21. ábra: Pécs és a megye egyéb településeinek népességalakulása 1870-től 2011-ig

Forrás: népszámlálási adatok alapján Tistyán László szerkesztése

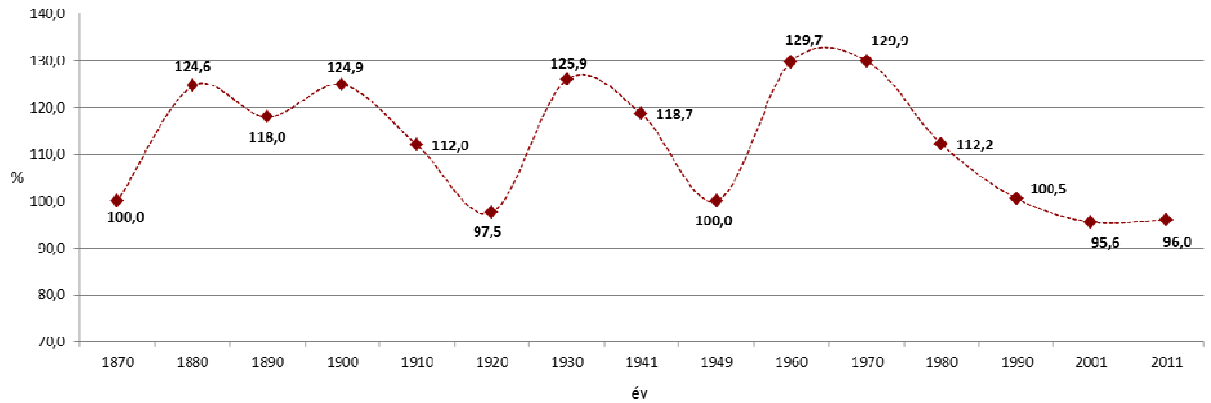
Pécs népességszámának alakulása 1870-től 2011-ig az 1949-es érték százalékában kifejezve

22. ábra: Pécs népességszámának alakulása 1870-től 2011-ig az 1949-es érték százalékában kifejezve

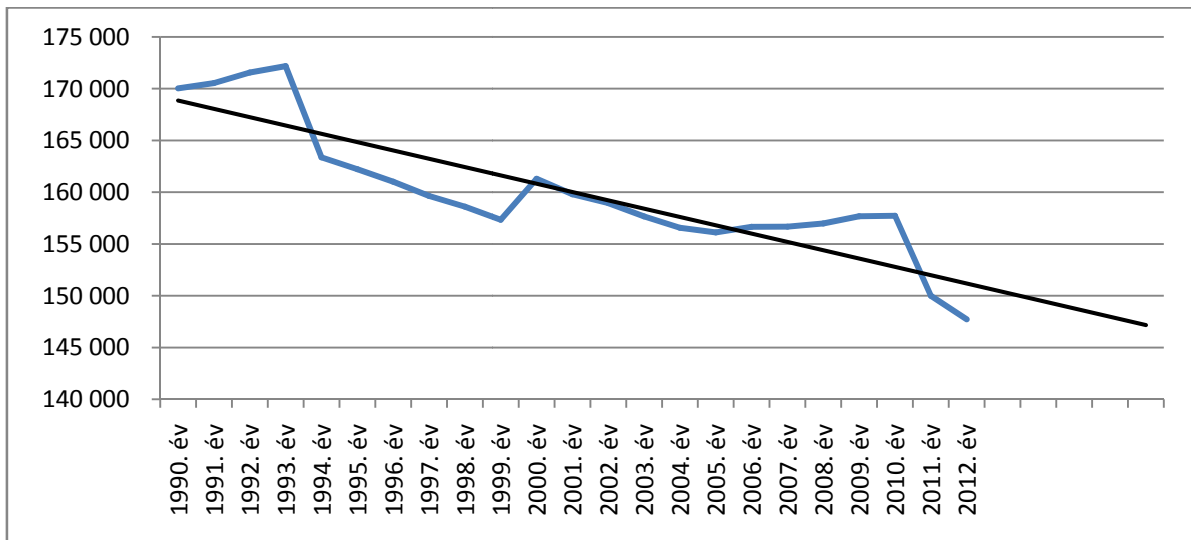
Forrás: népszámlálási adatok alapján Tistyán László szerkesztése

Pécs lakónépessége számának változásai az előző népszámláláshoz képest

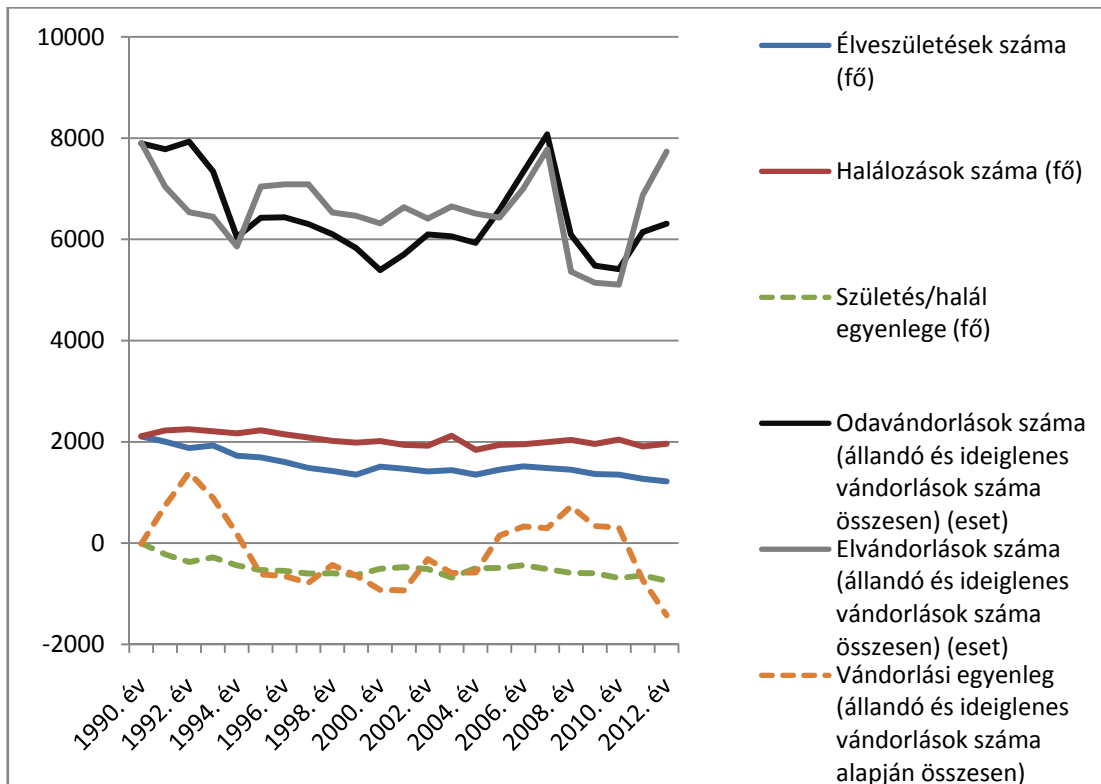
23. ábra: Pécs lakónépessége számának változásai az előző népszámláláshoz képest
 Forrás: népszámlálási adatok alapján

A lakónépesség számának alakulása Pécsett 1990-től (és annak lineáris trendje)

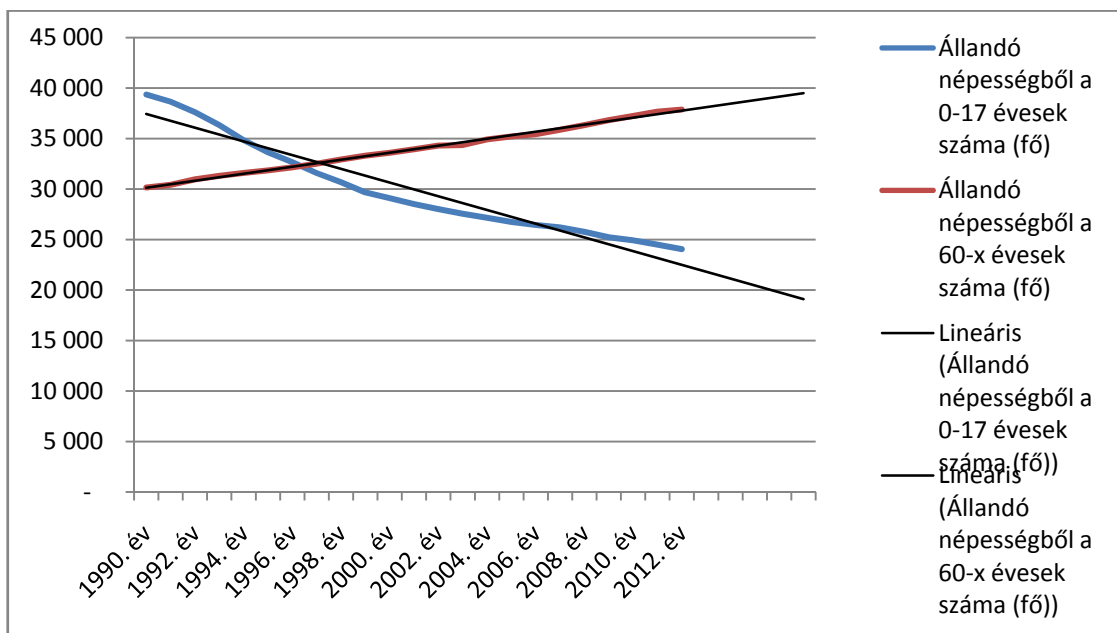
24. ábra: A lakónépesség számának alakulása Pécsett 1990-től (és annak lineáris trendje)
 Forrás: a KSH év végi lakónépességre vonatkozó adatai alapján

A születések, halálozások oda és elvándorlások számának alakulása Pécsett 1990-től

25. ábra: A születések, halálozások oda és elvándorlások számának alakulása Pécsett 1990-től
 Forrás: a KSH vonatkozó adatai alapján

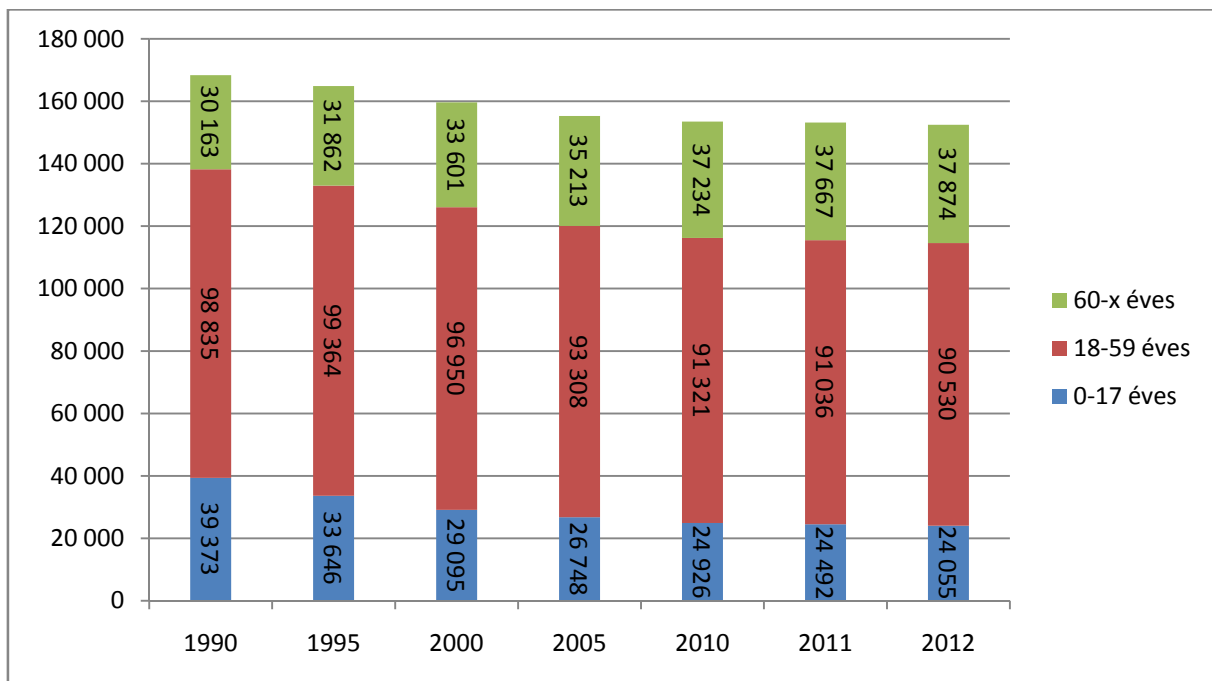
Pécs fiatalkorú és 60 év feletti állandó népességének változása 1990-től (és azok lineáris trendjei)

26. ábra: Pécs fiatalkorú és 60 év feletti állandó népességének változása 1990-től (és azok lineáris trendjei)
 Forrás: a KSH vonatkozó adatai alapján

Az állandó népesség alakulása Pécsen korcsoportok szerint 1990-2012

27. ábra: Az állandó népesség alakulása Pécsen korcsoportok szerint 1990-2012

Forrás: a KSH vonatkozó adatai alapján

Öregedési index százalékban kifejezve*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Országos	85,5	91,3	93,5	95,4	97,6	99,9	102,4	104,9	107,6	109,9	112,6	114,7	116,6
Dél-Dunántúl	86,0	91,5	94,3	96,8	99,4	102,1	105,5	109,4	113,3	116,4	120,1	122,7	125,5
Baranya	-	92,3	-	-	-	103,9	-	-	-	-	-	123,1	-
Pécs	-	104,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	140,4	-

4. táblázat: Öregedési index százalékban kifejezve

Forrás: KSH (A társadalmi haladás mutatórendszer), illetve Baranya megye és Pécs esetében a 2001-es és 2011-es népszámlálások, valamint a 2005. évi mikrocenzus alapján

*Az öregedési index az idős korú népességnek (65 – X éves) a gyermekkorú népességhez (0 – 14 éves) viszonyított arányát fejezi ki. A népesség korösszetétele változásának és az elöregedés folyamatának legfontosabb indikátora, amelynek a demográfiai jövő szempontjából van kiemelt jelentősége.

Háztartások, családok és lakóik számának alakulása Pécsen 1970 – 2011 között

	1970	1980	1990	2001	2011
Háztartások* száma	50 967 fő	59 930	64 483	64 221	69 058
Háztartásokban élő személyek átlagos száma	2,81 fő	2,68	2,51	2,40	2,15
A háztartásokban élő foglalkoztatottak átlagos száma	1,40 fő	1,34	1,13	0,93	0,86
Az egyszemélyes háztartások száma (aránya a háztartásokon belül %-ban)	-	-	-	19 018 (29,6%)	26 277 (38,1%)
A csak inaktív keresőből (nyugdíjas, rokkant-nyugdíjas) álló háztartások száma	-	-	-	21 131	20 659
A csak munkanélküliekből/eltartottakból álló háztartások száma	-	-	-	4 398	7 885
Családok** száma	41 936	47 010	46 737	44 929	40 774
A családokban élő személyek átlagos száma	2,94	2,90	2,83	2,80	2,76
A családokban élő gyermekek átlagos száma	1,03	1,01	1,0	0,98	0,98
A családokban élő 15 évesnél fiatalabb gyermekek átlagos száma	0,74	0,71	0,64	0,51	0,47

5. táblázat: Háztartások, családok és lakóik számának alakulása Pécsen 1970 – 2011 között

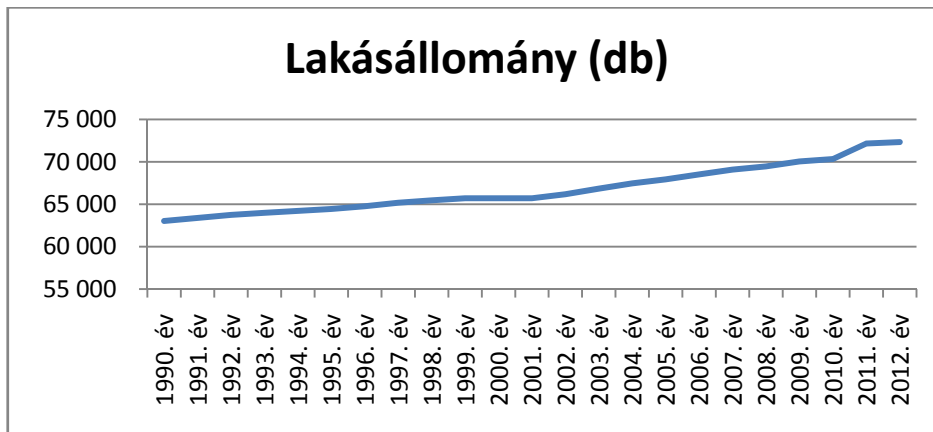
Forrás: a 2001-es és 2011-es népszámlálás adatai alapján

*A háztartás fogalmához: közös háztartásba az olyan együtt lakó személyek tartoznak, akik egy lakásban vagy annak egy részében laknak, a létfenntartás (pl. étkezés, napi kiadások) költségeit – legalább részben – közösen viselik. Az előbbieket teljesülése esetén sem minősülnek egy háztartásban élőknek az ugyanabban a lakásban lakó személyek, ha önálló lakáshasználati jogcímük van. A tulajdonos, illetve a bérlő az albérlőjével, ágybérlőjével soha nem alkot közös háztartást, utóbbiak (ha családot alkotnak, családtagjaikkal együtt) mindig külön háztartásba tartoznak.

**A család fogalmához: a család a házastársi vagy élettársi, illetve vérségi kapcsolatban együtt élők legszűkebb köre. A család lehet: - házaspár típusú, ezen belül házaspár nőtlen, hajadon gyermekkel vagy gyermek nélkül; élettársi kapcsolatban együtt élő két személy nőtlen, hajadon gyermekkel vagy gyermek nélkül; és egy szülő (apa vagy anya) nőtlen, hajadon gyermekkel.

Forrás: A háztartás és a család fogalma, Statisztikai Módszertani Füzetek 47.

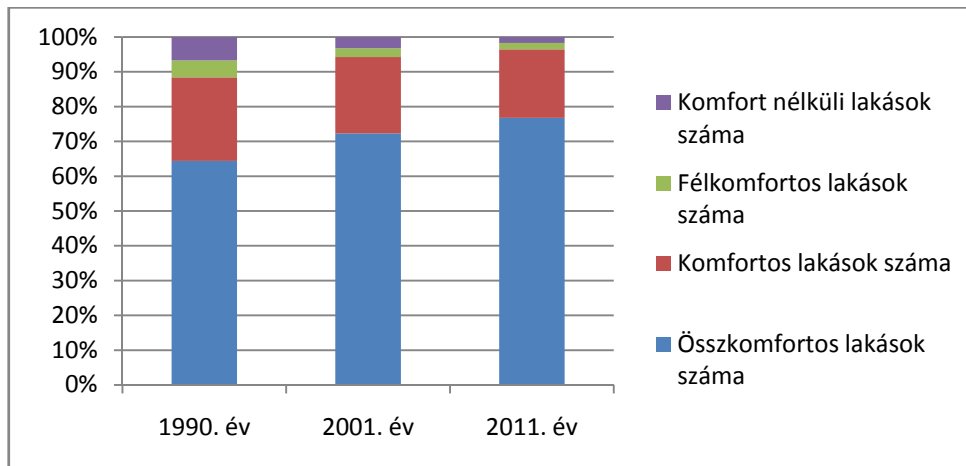
A lakásállomány alakulása Pécsett 1990 és 2012 között

28. ábra: A lakásállomány alakulása Pécsett 1990 és 2012 között

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

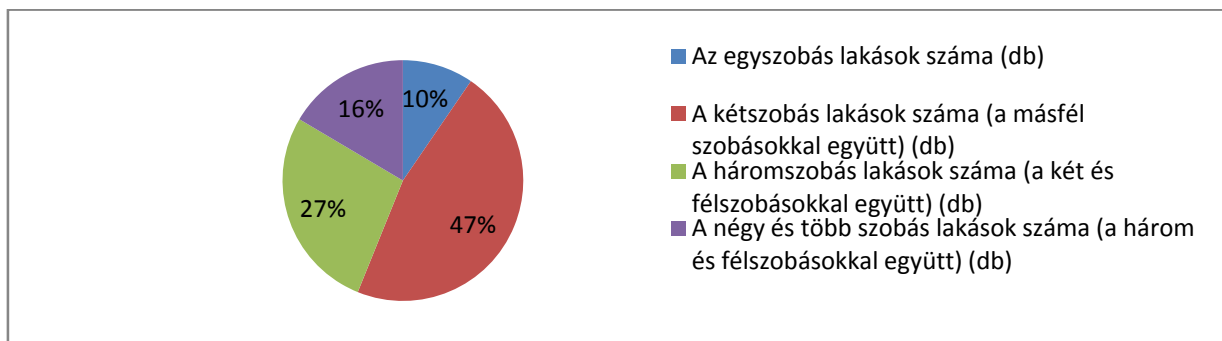
A pécsi lakások komfortfokozatának változása 1990 és 2011 között

29. ábra: A pécsi lakások komfortfokozatának változása 1990 és 2011 között

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

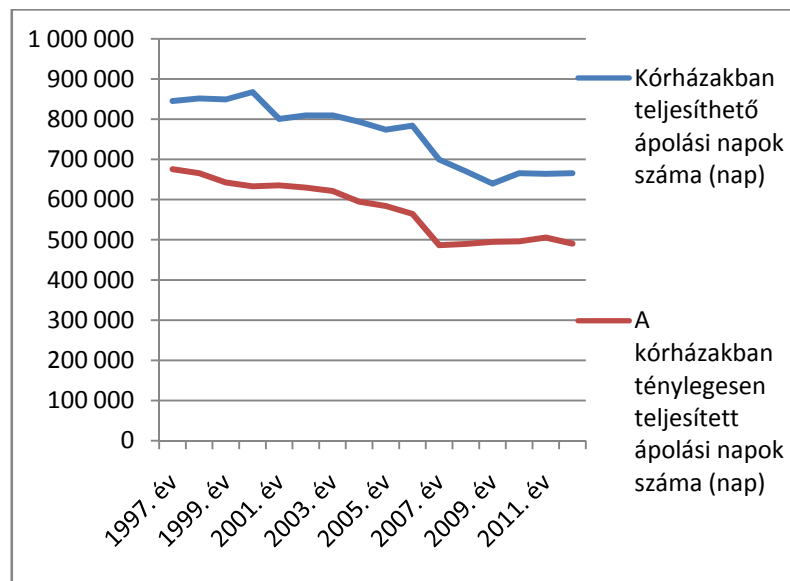
A pécsi lakások szobaszám szerinti megoszlása 2011-ben

30. ábra: A pécsi lakások szobaszám szerinti megoszlása 2011-ben

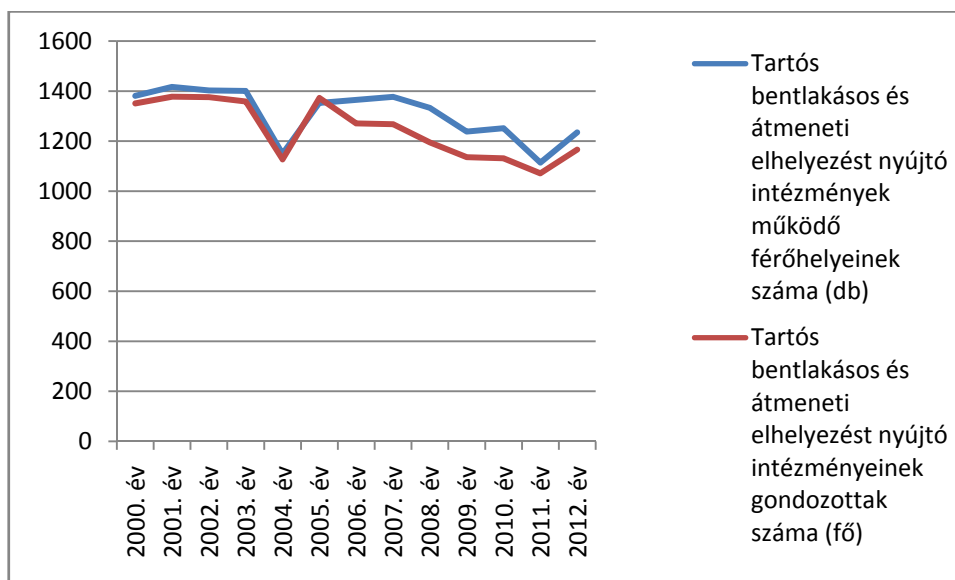
Forrás: a KSH vonatkozó adatai alapján

A pécsi kórházakban teljesíthető és teljesített ápolási napok számának alakulása

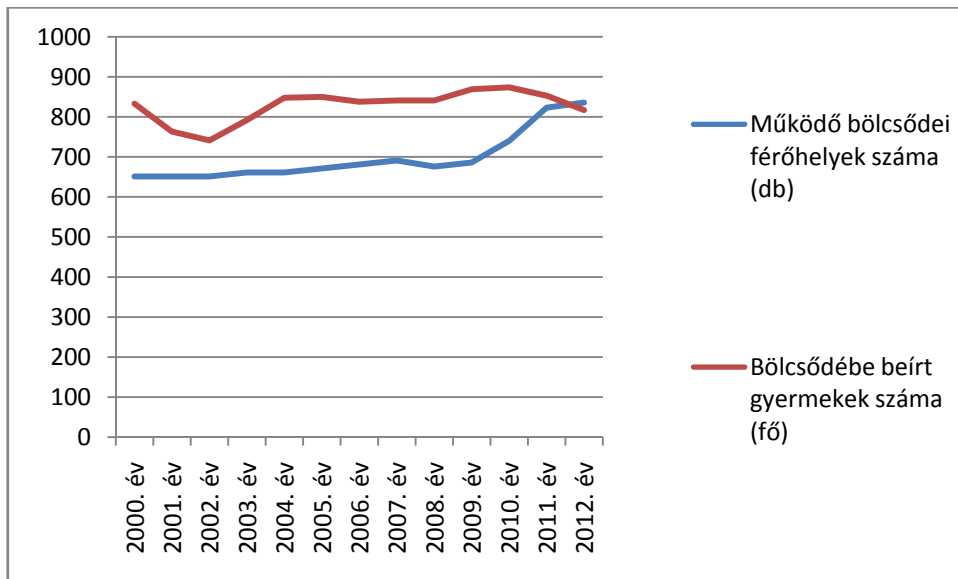
31. ábra: A pécsi kórházakban teljesíthető és teljesített ápolási napok számának alakulása
 Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

A pécsi bentlakásos intézmények férőhelye és a gondozottak száma

32. ábra: A pécsi bentlakásos intézmények férőhelye és a gondozottak száma
 Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

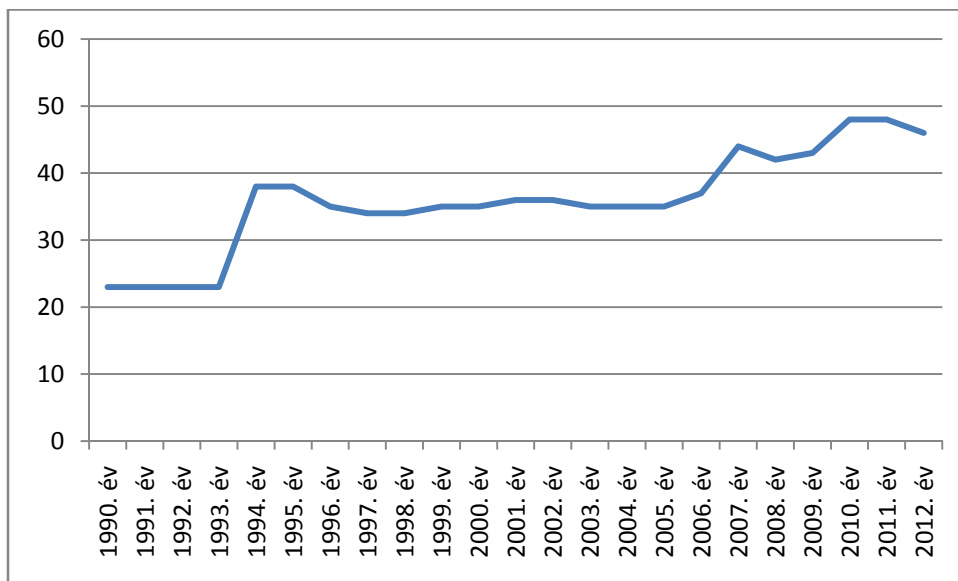
A pécsi bölcsődék férőhelyének és a beírt gyermekek számának alakulása

33. ábra: A pécsi bölcsődék férőhelyének és a beírt gyermekek számának alakulása

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

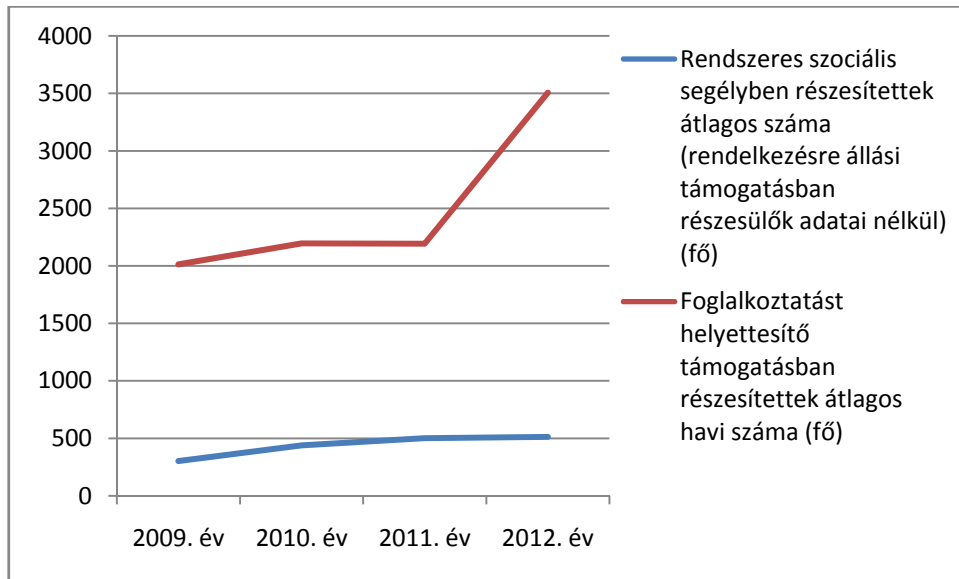
A pécsi humán gyógyszertárak számának alakulása (db)

34. ábra: A pécsi humán gyógyszertárak számának alakulása (db)

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján Heindl Zsombor szerkesztése

A rendszeres szociális segélyben és foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők átlagos számának változása

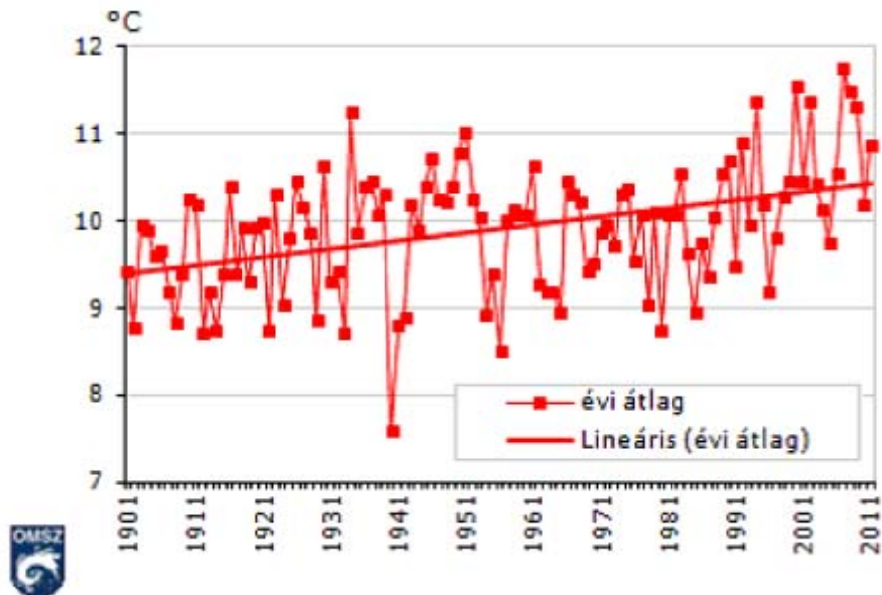

35. ábra: A rendszeres szociális segélyben és foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők átlagos számának változása

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

4. TERMÉSZETI KÖRNYEZET

Országos évi középhőmérséklet alakulása 1901 és 2011 között*

36. ábra: Országos évi középhőmérséklet alakulása 1901 és 2011 között*

Forrás: www.met.hu

* A középhőmérséklet az elmúlt száz év során közel 1°C-kal emelkedett.

Pécs évi középhőmérsékleti adatai 1973 és 2012 között

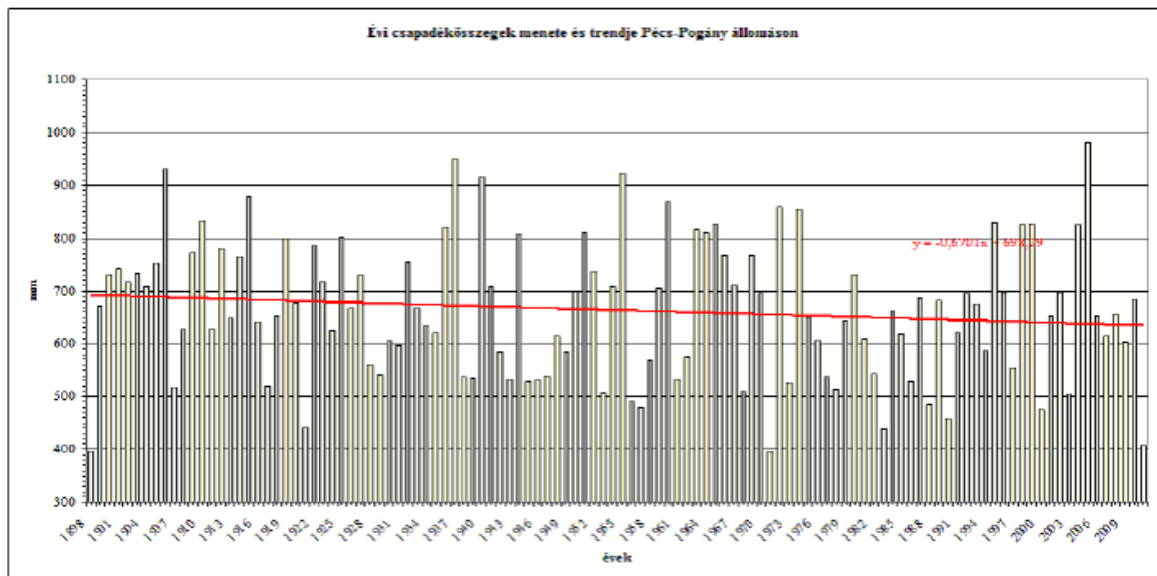

37. ábra: Pécs évi középhőmérsékleti adatai 1973 és 2012 között

Forrás: http://www.tutiempo.net/en/Climate/Pecs_Pogany/129420.htm oldalon elérhető adatok alapján

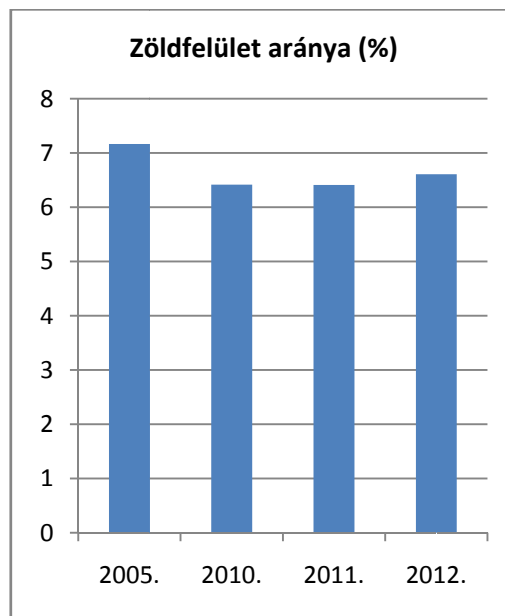
A csapadék mennyiségének változása 1898 és 2011 között Pécssett*

38. ábra: A csapadék mennyiségének változása 1898 és 2011 között Pécssett
 Forrás: Pécs-Pogány meteorológiai állomás, DDKÖVIZIG,

*A piros szín a lineáris trendvonalat ábrázolja. A csapadék mennyisége az elmúlt száz év során közel 80 mm-rel lett kevesebb.

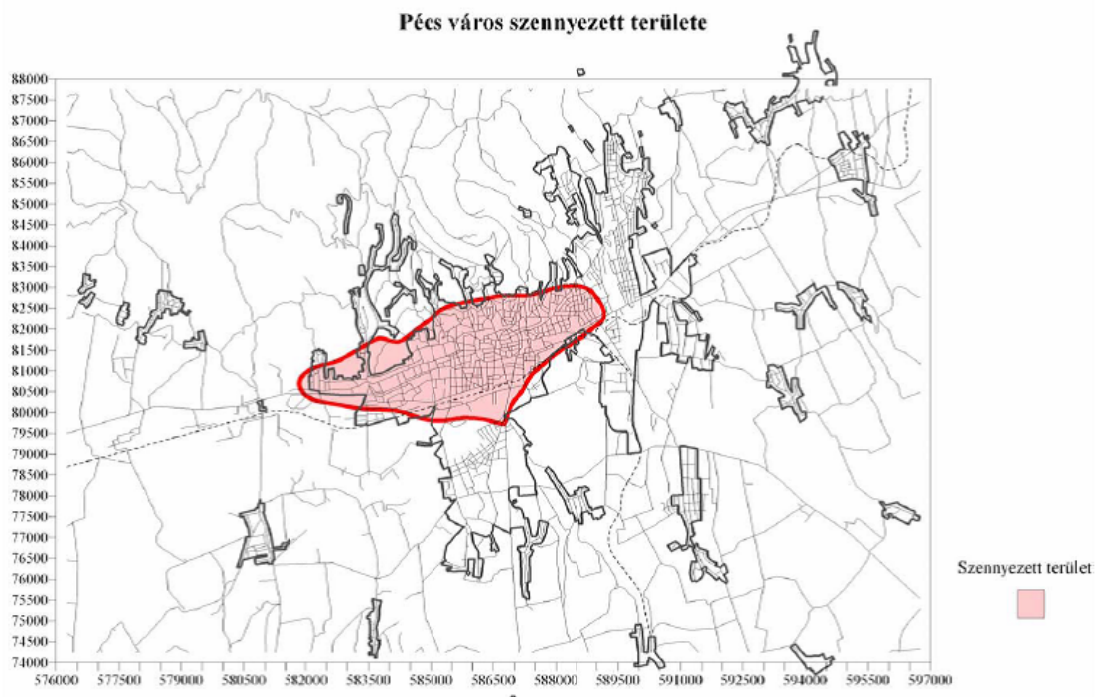
A zöldfelületek arányának változása Pécs területén

39. ábra: A zöldfelületek arányának változása Pécs területén

Forrás: az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer Pécs területére és Pécs zöldfelületeinek területére vonatkozó adatai alapján

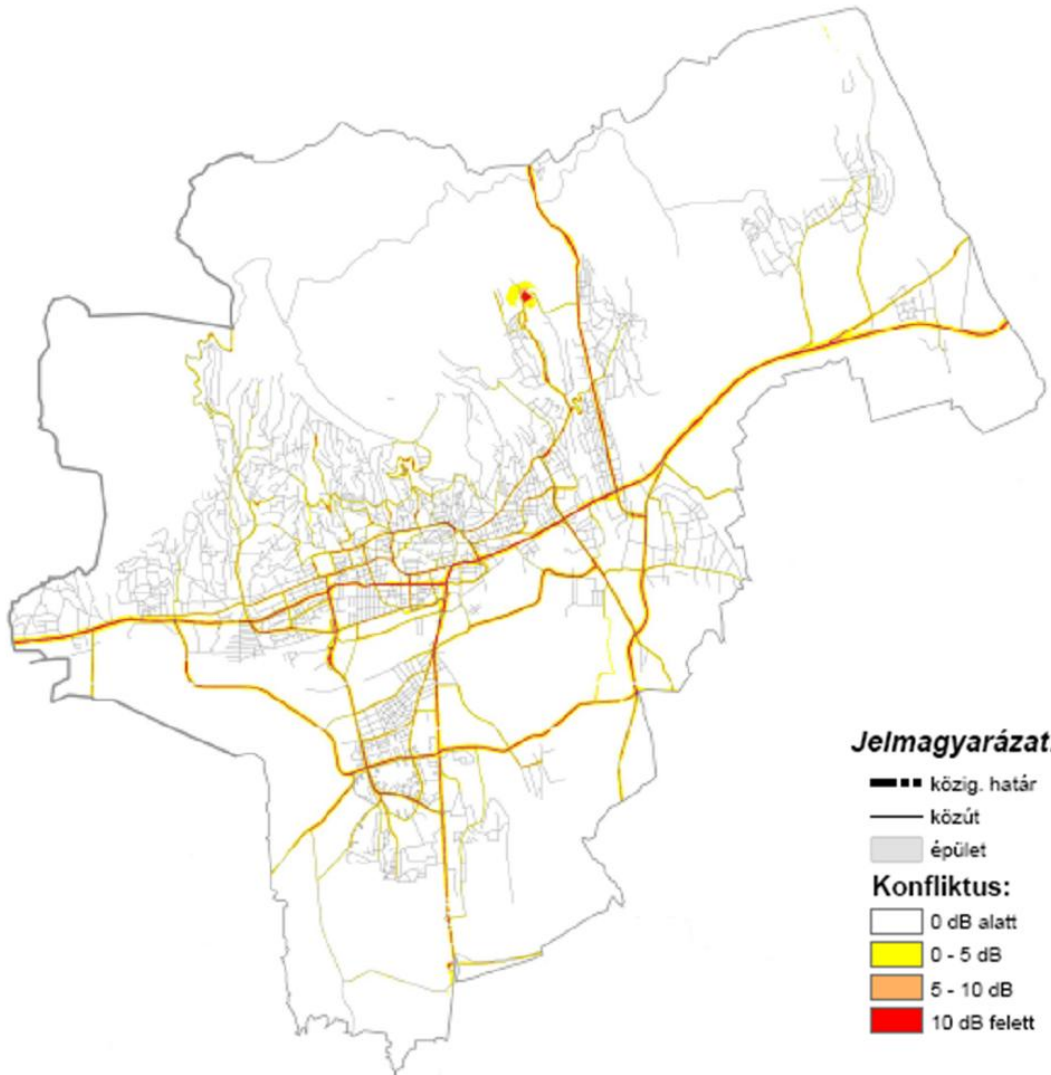
Pécs város szállópor (PM10) tekintetében éves határértéket meghaladó mértékben szennyezett területe

40. ábra: Pécs város szállópor (PM10) tekintetében éves határértéket meghaladó mértékben szennyezett területe

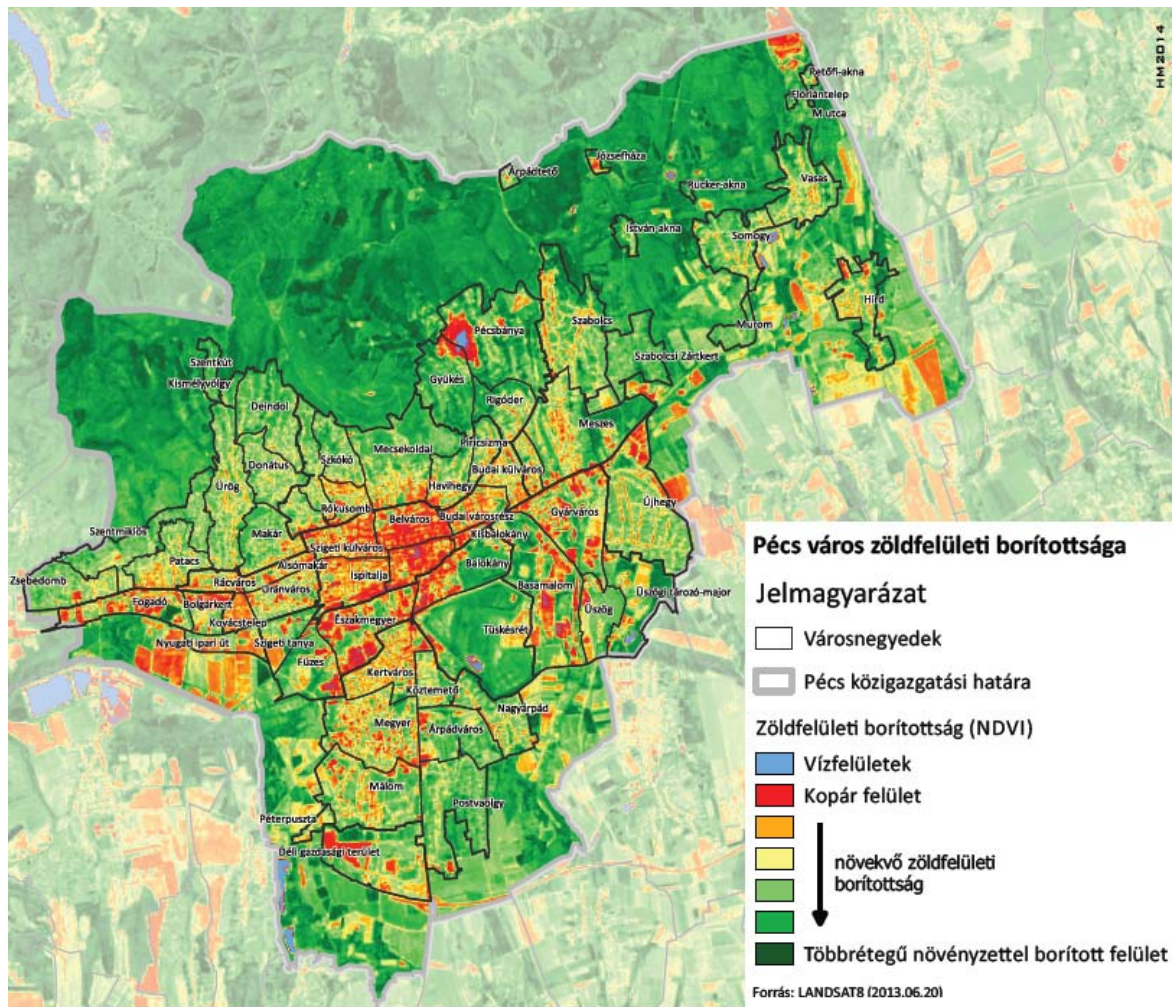
Forrás: Dél-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, Intézkedési Program Pécs város szállópor (PM10) szennyezettsége csökkentése tárgyában, 2008

A közúti közlekedésből származó nappali zajterhelés konfliktustérképe

41. ábra: A közúti közlekedésből származó nappali zajterhelés konfliktustérképe. Az eltérő színek a határérték-átlépés különböző mértékét jelentik. (Forrás: Pécs MJV Önkormányzata)

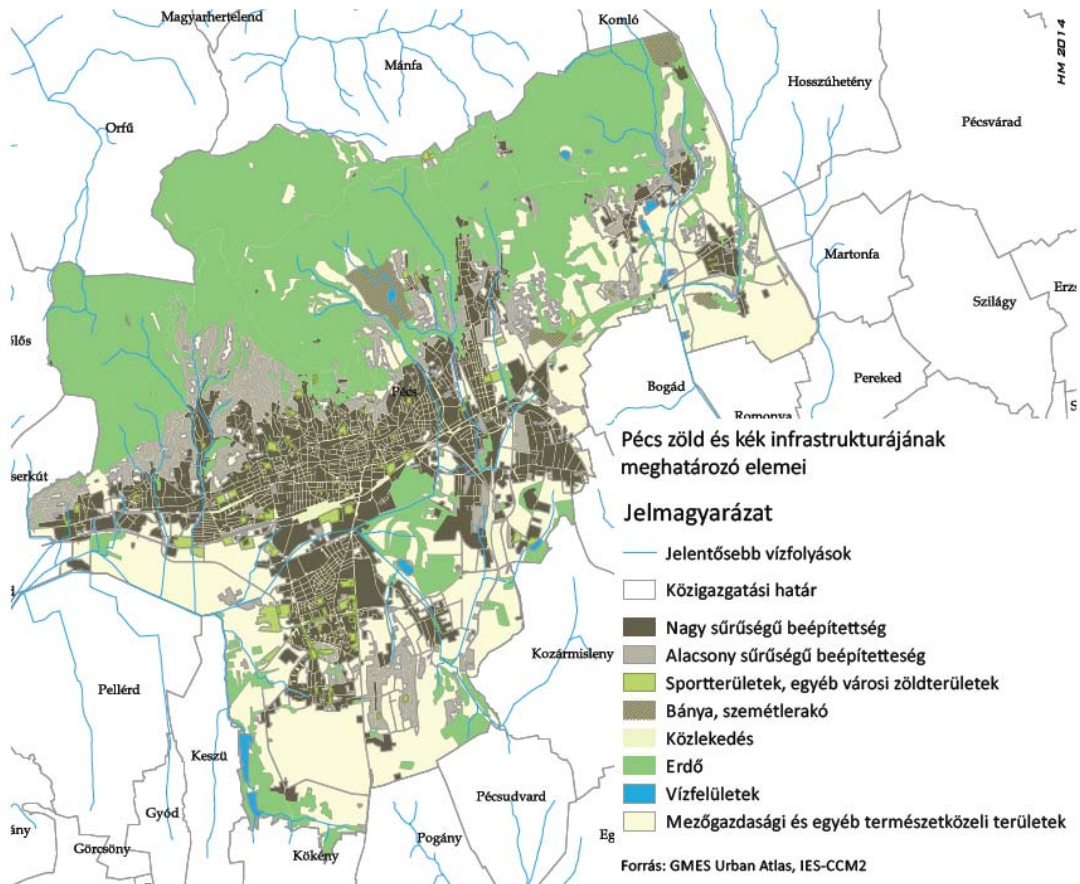
Pécs város zöldfelületi borítottsága

42. ábra: Pécs város zöldfelületi borítottsága
Forrás: LANDSTATS (2013.06.20.) alapján

Pécs zöld és kék infrastruktúrájának meghatározó elemei

43. ábra: Pécs zöld és kék infrastruktúrájának meghatározó elemei
 Forrás: GMES Urban Atlas, IES-CCM2 alapján

Pécs közüzemi infrastruktúrájának adatai

Ivóvíz	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	17 011	9 233	8 171	7 644	6 573	6 683	6 731
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	11 568	6 361	5 508	5 416	4 923	4 910	5 033
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	58 893	63 802	65 207	67 933	70 334	70 556	71 415
Az év folyamán a közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)			4 662	850			691
Szennyvíz	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) tisztítottan elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m ³)	17 260	8 949	7 543	10 022	11 200	8 989	8 084
Háztartásokból a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatban (közcsatornában) elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m ³)		5 326	4 738	7 887	6 107	4 820	4 782
A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatorna hálózatba) bekapcsolt lakások száma (db)	49 822	54 981	56 644	67 149	70 334	70 350	67 263
Az év folyamán a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatorna hálózatba) bekapcsolt lakások száma (db)	1 012	116	1 418	1 493	289	18	
Villamos energia	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Szolgáltatott összes villamos energia mennyisége (1000 kWh)					483 529	461 897	450 064
A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000 kWh)	130 813		152 083	153 697	194 279	198 368	191 327
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)					93 604	92 517	92 613
Háztartási villamos energia fogyasztók száma (db)	73 523	74 010	78 850	81 396	84 368	82 829	83 852
Gáz	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	68 499	82 580	80 235	103 227	91 952	80 203	94 917
Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	34 029	46 906	43 684	61 540	48 770	42 865	39 418
Összes gázfogyasztók száma (db)		44 721	48 623	53 083	54 528	53 687	53 501
Háztartási gázfogyasztók száma (db)	37 696	43 238	45 959	49 651	52 331	51 114	50 032
A háztartási gázfogyasztókból a fűtési fogyasztók száma (db)			29 462	32 482	36 028	29 730	33 280

Távhő	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Távhőellátásra felhasznált hőmennyiség a lakosság részére (Gigajoule)					971 178	911 529	857 028
Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)				30 718	31 178	31 207	31 207
Szolgáltatott melegvíz mennyisége a lakosság részére (1000 m ³)					896	859	804
Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)				28 899	29 484	29 513	29 513
Szilárd hulladék ⁴⁵	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2011.	2012.
Összes elszállított települési szilárd hulladék (tonna)					88 038	72 949	65 644
A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék (tonna)					57 077	40 097	39 486
Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)				66 562	65 562	65 562	65 562
A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék (tonna) ⁴⁶					2 406	2 182	2 586
Házhoz menő szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)					10 000	10 000	10 000

6. táblázat: Pécs közüzemi infrastruktúrájának adat

A csapadékvíz-elvezető rendszer főbb adatai (becsült adatok)⁴⁷

- Gyűjtővezetékek összes hossza: 270 km
- Főgyűjtő vezetékek összes hossza: 26,1 km
- Összesen: 296,1 km

- Víznyelő akna: 6.670 db
- Tisztítóakna: 10.600 db
- Összesen: 17.270 db

A két fő-befogadó városi szakaszára eső vízgyűjtő területének nagysága:

- Pécsi-víz vízrendszerén: 140 km²
- Vasas-Belvárdi vízfolyás vízrendszerén: 88 km²
- Összesen: 228 km²

- Időszakos vízfolyások hossza: kb. 38 km
- Zárt csapadékcsatorna-hálózat hossza: kb. 296,1 km
- Vízelvezető árkok hossza: kb. 80 km

⁴⁵ Biokom Nonprofit Kft. adataival frissítve

⁴⁶ Az adatok a teljes lakossági szelektív gyűjtést mutatják, vagyis a házhoz menő gyűjtésből és a közterületeken kihelyezett szelektív gyűjtő edényekből begyűjtött hulladék mennyiségét.

⁴⁷ Biokom Nonprofit Kft. adatszolgáltatása

5. GAZDASÁG

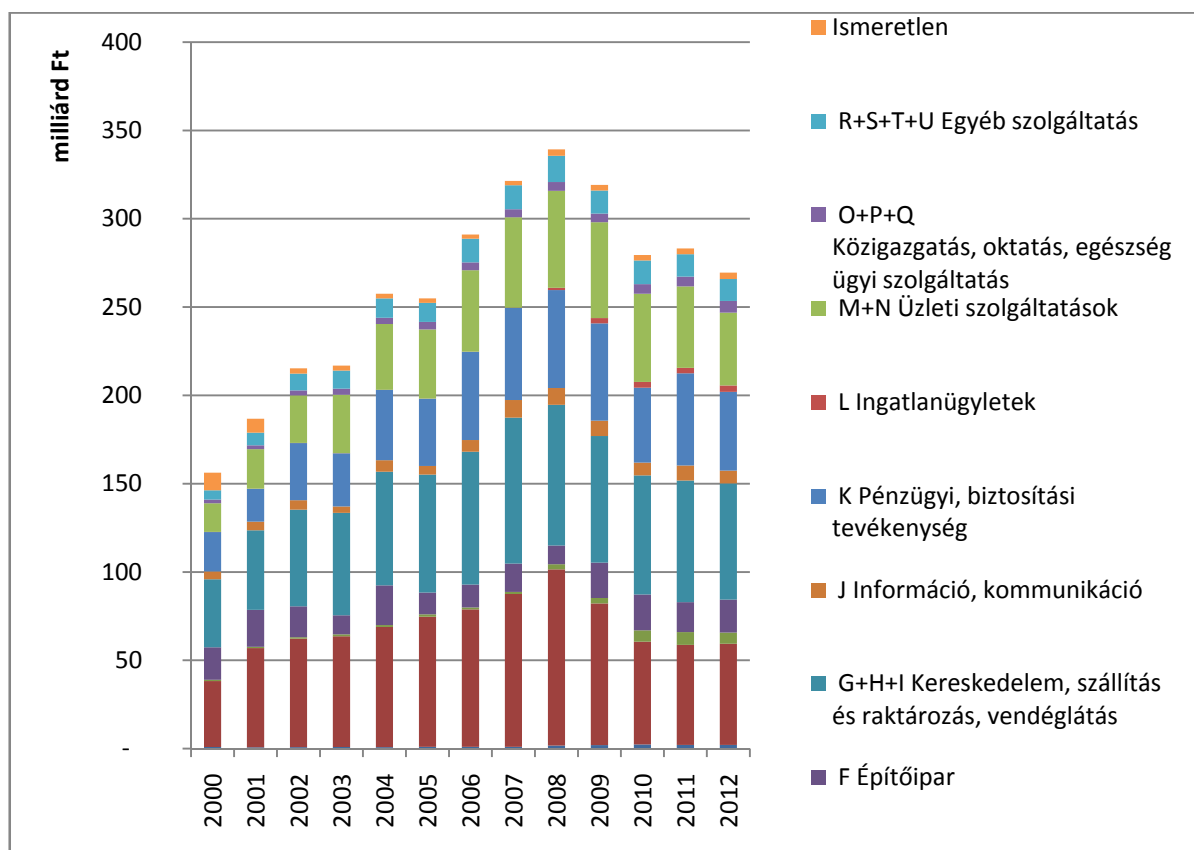
A pécsi működő vállalkozások számának alakulása létszámkategóriánként

Mutatóév	1996.	2000.	2005.	2008.	2009.	2010.	2011.
Működő vállalkozások száma	14 845	17 769	14 301	13 981	13 746	13 822	13 562
Létszám kategóriánkénti bontás							
0-9		17 194	13 670	13 373	13 216	13 297	13 081
10-19		307	346	343	290	299	277
20-49		159	186	177	157	155	140
50-249		83	81	77	72	61	53
250-499		26	8	5	5	5	6
500-			10	6	6	5	5

7. táblázat: A pécsi működő vállalkozások számának alakulása létszámkategóriánként

Forrás: Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer és a KSH adatainak felhasználásával

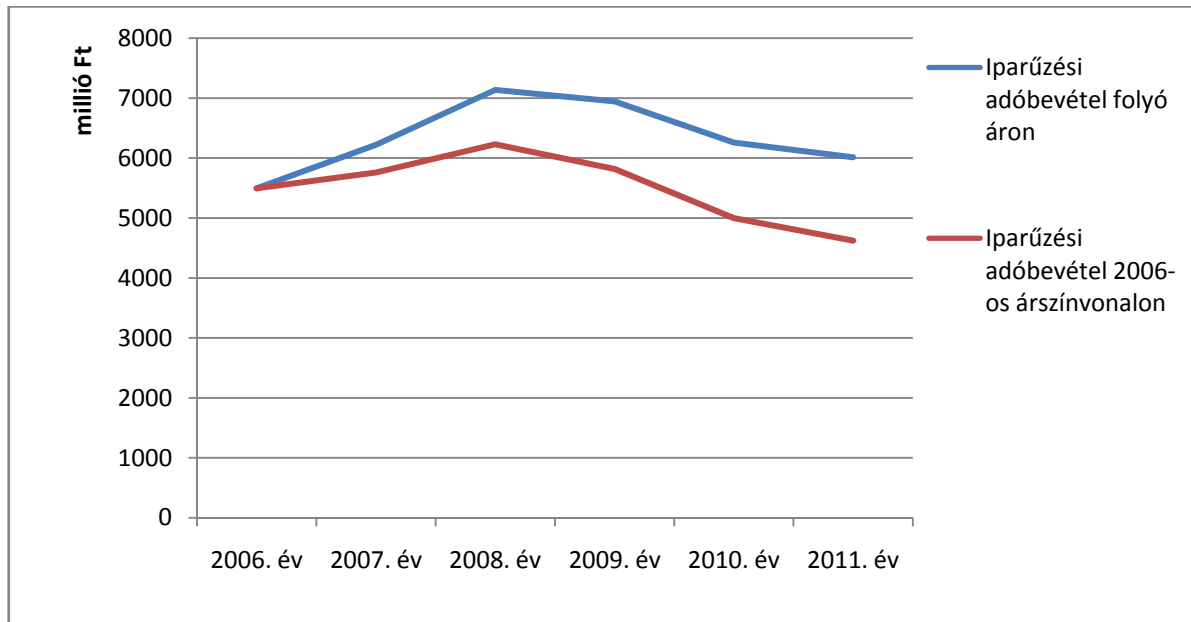
A Pécsre osztott iparűzési adólap alakulása folyó áron szektoronkénti bontásban (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

44. ábra: A Pécsre osztott iparűzési adólap alakulása folyó áron szektoronkénti bontásban (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

Forrás: A pécsi Polgármesteri Hivatal Pénzügyi Főosztálya Adóügyi Osztályának adatai alapján

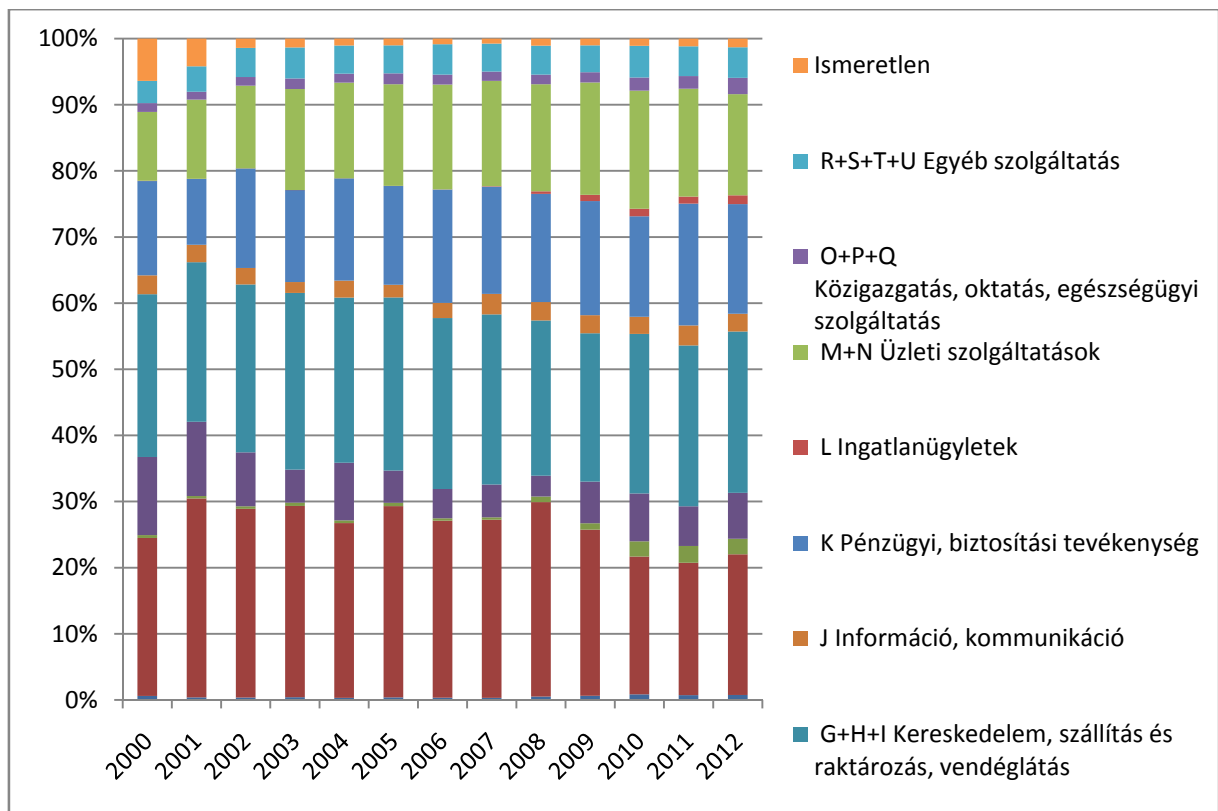
Pécs MJV Önkormányzatának iparűzési adóból származó bevételeinek alakulása folyó áron és 2006-os árszínvonalon

45. ábra: Pécs MJV Önkormányzatának iparűzési adóból származó bevételeinek alakulása folyó áron és 2006-os árszínvonalon

Forrás: A KSH adatai alapján

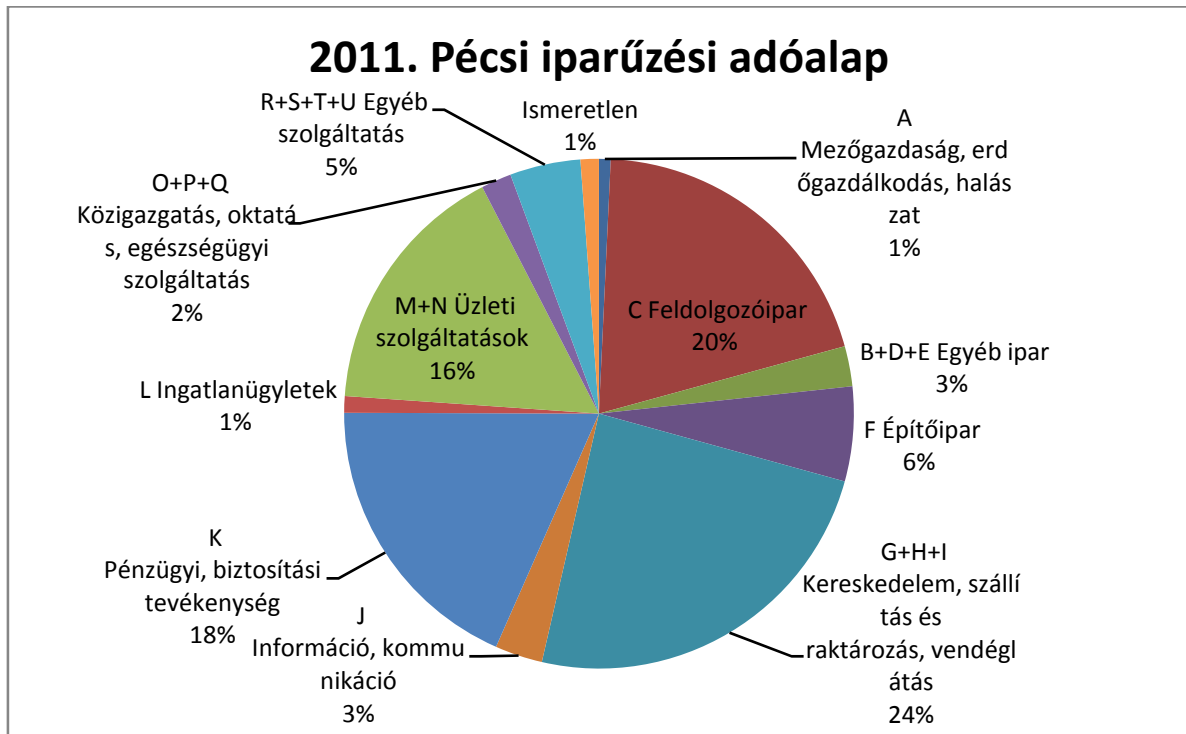
A Pécsre osztott iparűzési adólap szektoronkénti megoszlásának alakulása (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

46. ábra: A Pécsre osztott iparűzési adólap szektoronkénti megoszlásának alakulása (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

Forrás: A pécsi Polgármesteri Hivatal Pénzügyi Főosztálya Adóügyi Osztályának adatai alapján

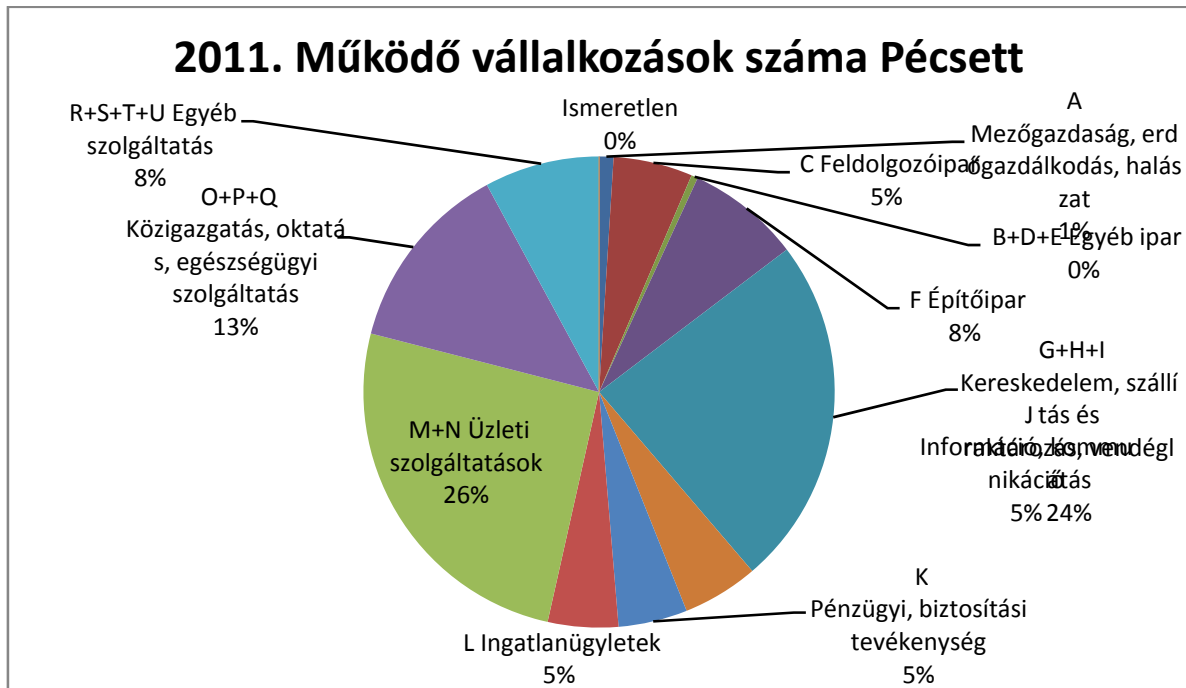
A Pécsre osztott iparúzési adólap szektoronkénti megoszlása 2011-ben (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

47. ábra: A Pécsre osztott iparúzési adólap szektoronkénti megoszlása 2011-ben (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

Forrás: A pécsi Polgármesteri Hivatal Pénzügyi Főosztálya Adóügyi Osztályának adatai alapján

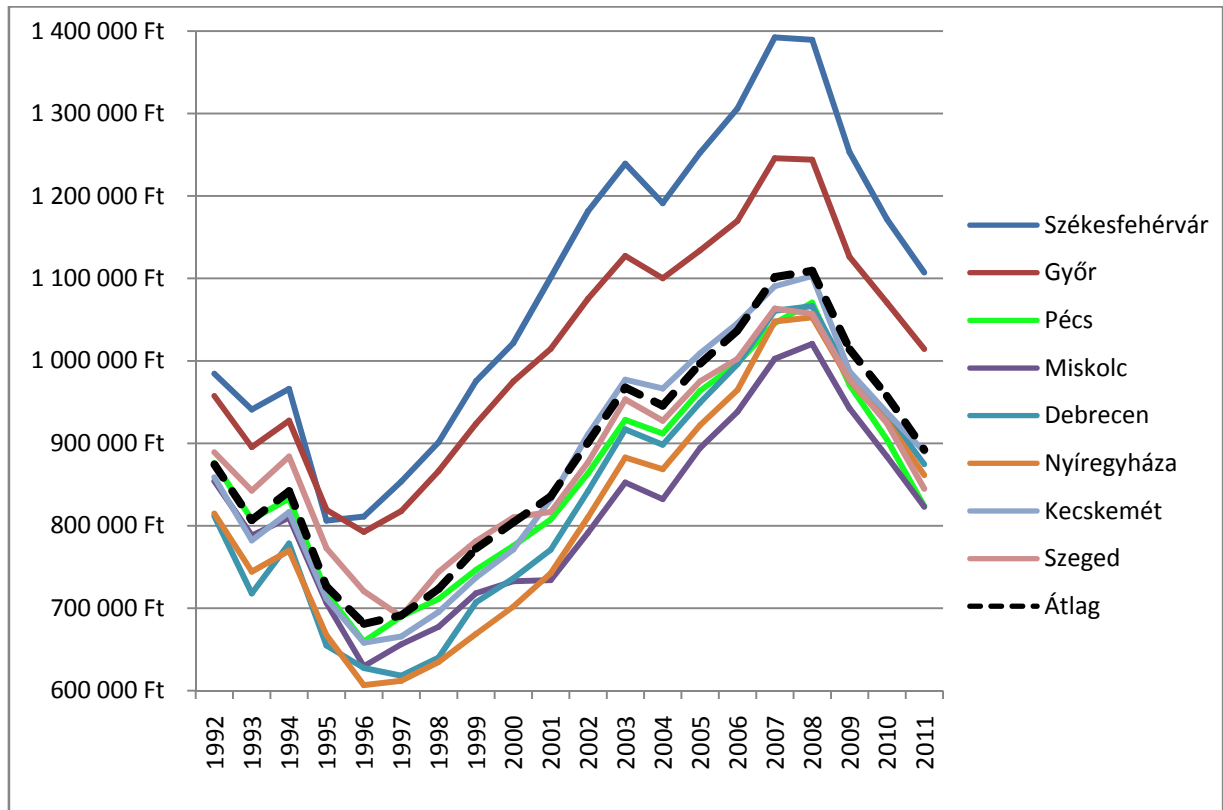
A pécsi működő vállalkozások számának szektoronkénti megoszlása 2011-ben (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

48. ábra: A pécsi működő vállalkozások számának szektoronkénti megoszlása 2011-ben (a 2008-as TEÁOR számok alapján)

Forrás: A KSH adatai alapján

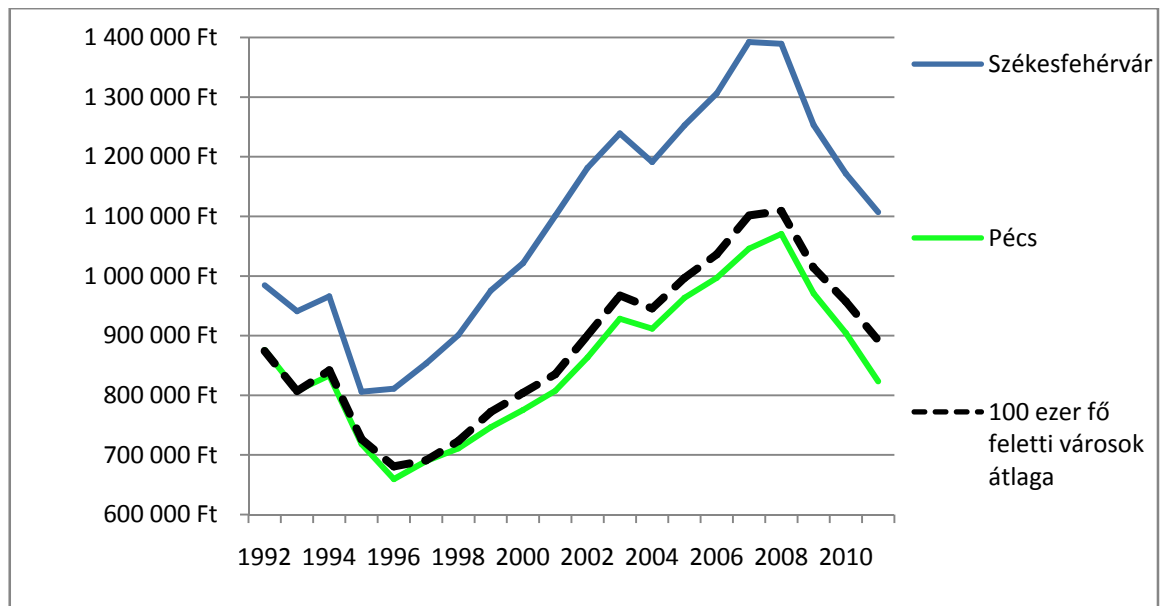
A 100 ezer főt meghaladó lakossággal rendelkező magyar városok egy főre jutó jövedelmének alakulása 2012-es árszínvonalon (Ft)*

49. ábra: A 100 ezer főt meghaladó lakossággal rendelkező magyar városok egy főre jutó jövedelmének alakulása 2012-es árszínvonalon (Ft)

Forrás: a KSH év közepi népességre és fogyasztói árindexre vonatkozó adatai, valamint az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer összes belföldi jövedelemre vonatkozó adatai alapján

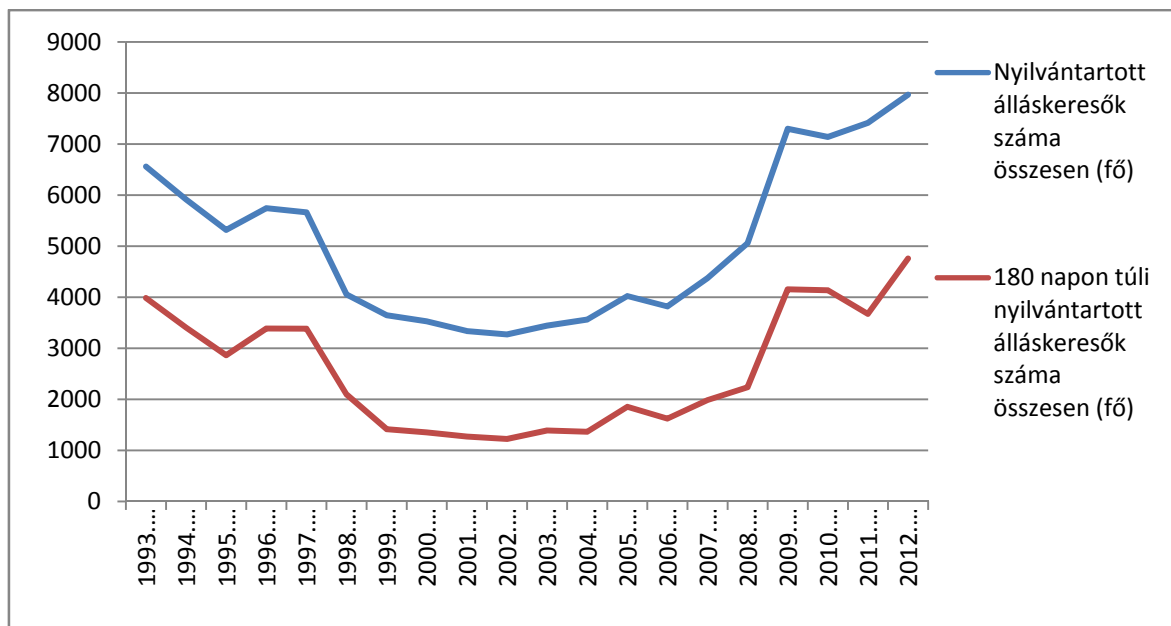
*Az ábra Budapestet nem tartalmazza és az átlag értékénél is az ábrán szereplő városok lakossággal súlyozott átlaga került feltüntetésre (ennek oka, hogy Budapest mérete és fejlődési pályája sem összehasonlítható a többi 100 ezer fő feletti városával).

50. ábra: A 100 ezer főt meghaladó lakossággal rendelkező magyar városok egy főre jutó jövedelmének alakulása 2012-es árszínvonalon Székesfehérvár, Pécs, átlag (Ft)

Forrás: a KSH állandó népességre vonatkozó adatai alapján

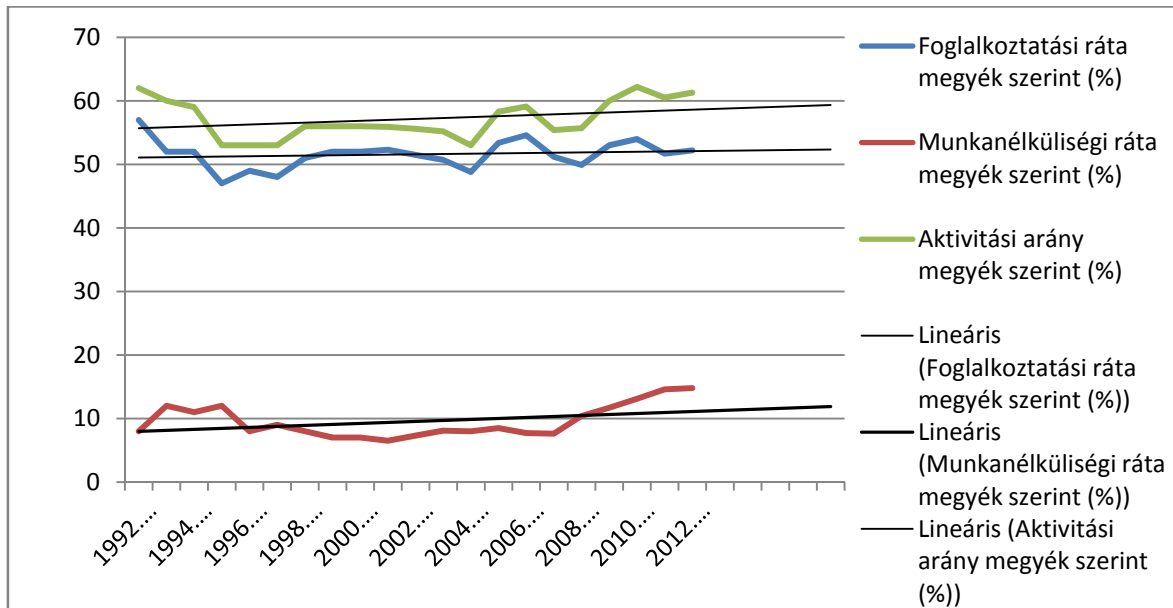
A nyilvántartott álláskeresők (2005 előtt regisztrált munkanélküliek) számának alakulása Pécsen

51. ábra: A nyilvántartott álláskeresők (2005. előtt regisztrált munkanélküliek) számának alakulása Pécsen

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszervonatkozó adatai alapján

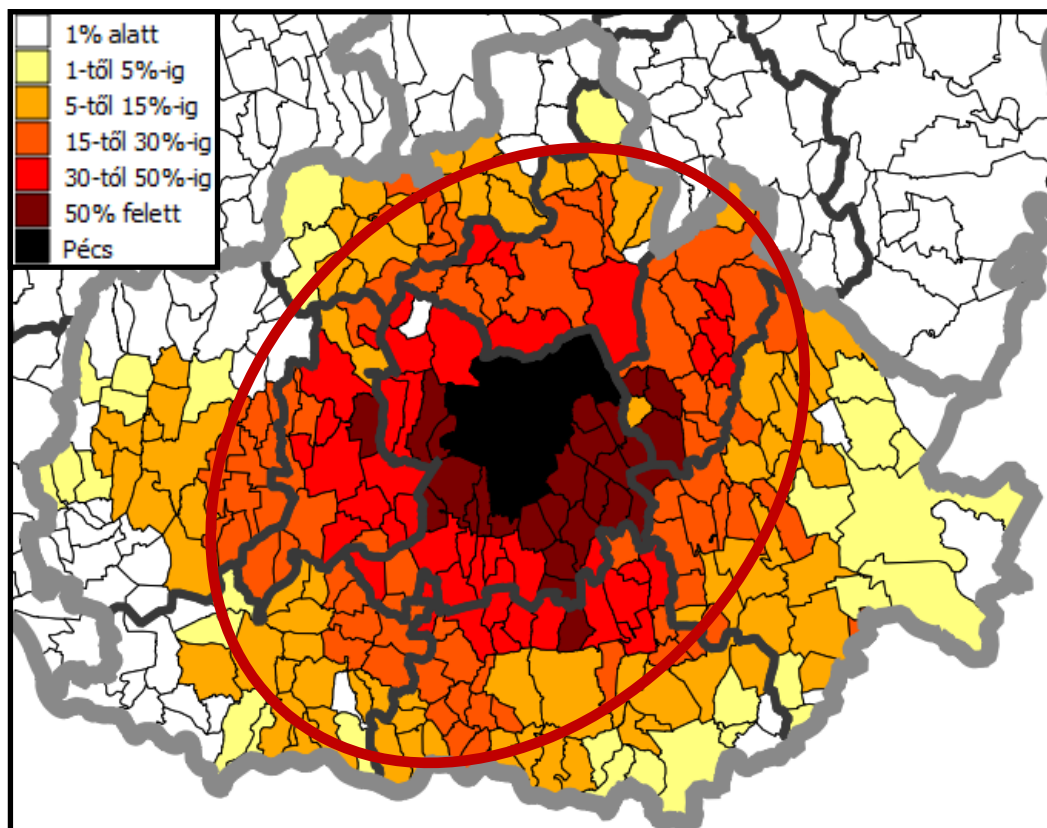
A foglalkoztatási mutatók és azok trendjeinek alakulása Baranya megyében a 15-64 éves korosztályban

52. ábra: A foglalkoztatási mutatók és azok trendjeinek alakulása Baranya megyében a 15-64 éves korosztályban

Forrás: a KSH és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer vonatkozó adatai alapján

A Pécssett dolgozók aránya az egyes Baranya megyei települések foglalkoztatottai között*

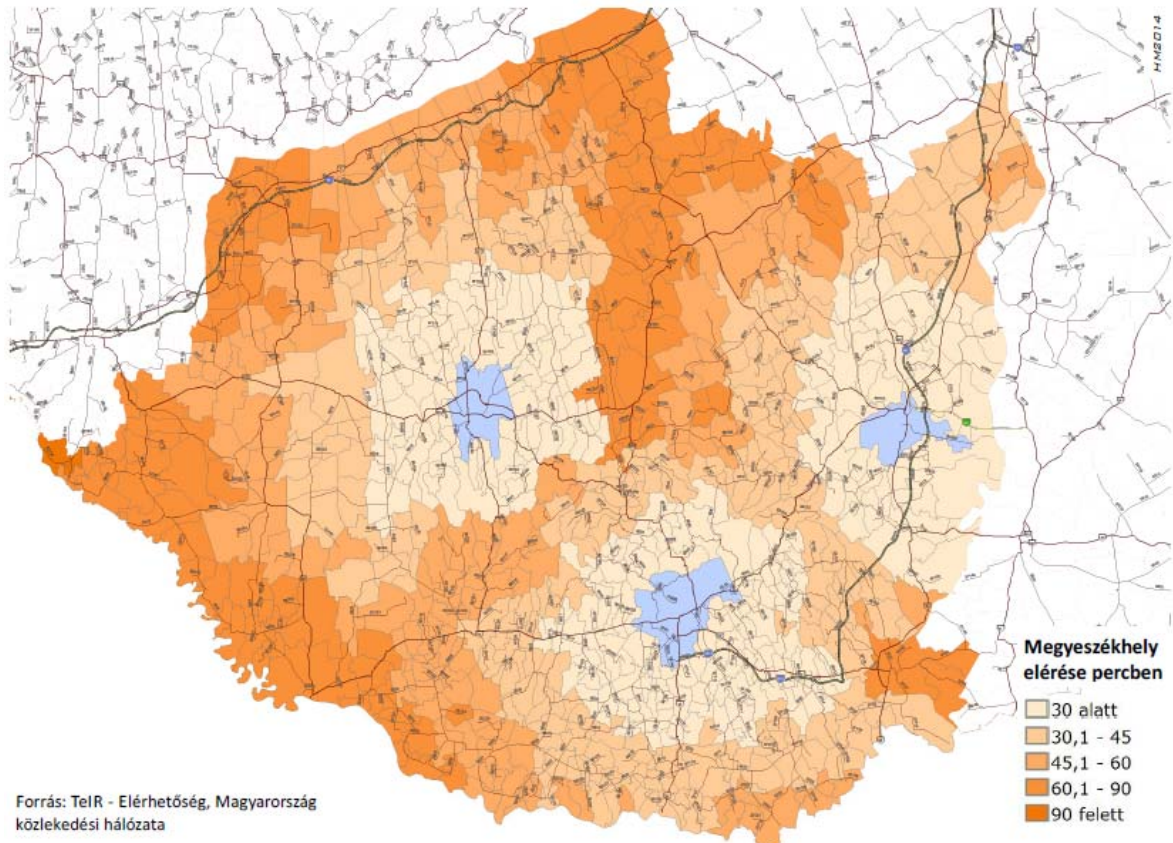
53. ábra: A Pécssett dolgozók aránya az egyes Baranya megyei települések foglalkoztatottai között*

Forrás: a 2001-es népszámlálás adatai alapján

*A 2001-es népszámlálás adataiból csak azok a települések kerültek publikálásra, ahol legalább 40 fő dolgozik Pécsett. Ennek megfelelően a többi Baranya megyei település térképen feltüntetett adata a készítő saját becslése.

6. ÉPÍTETT KÖRNYEZET - TÉRKÉPEK

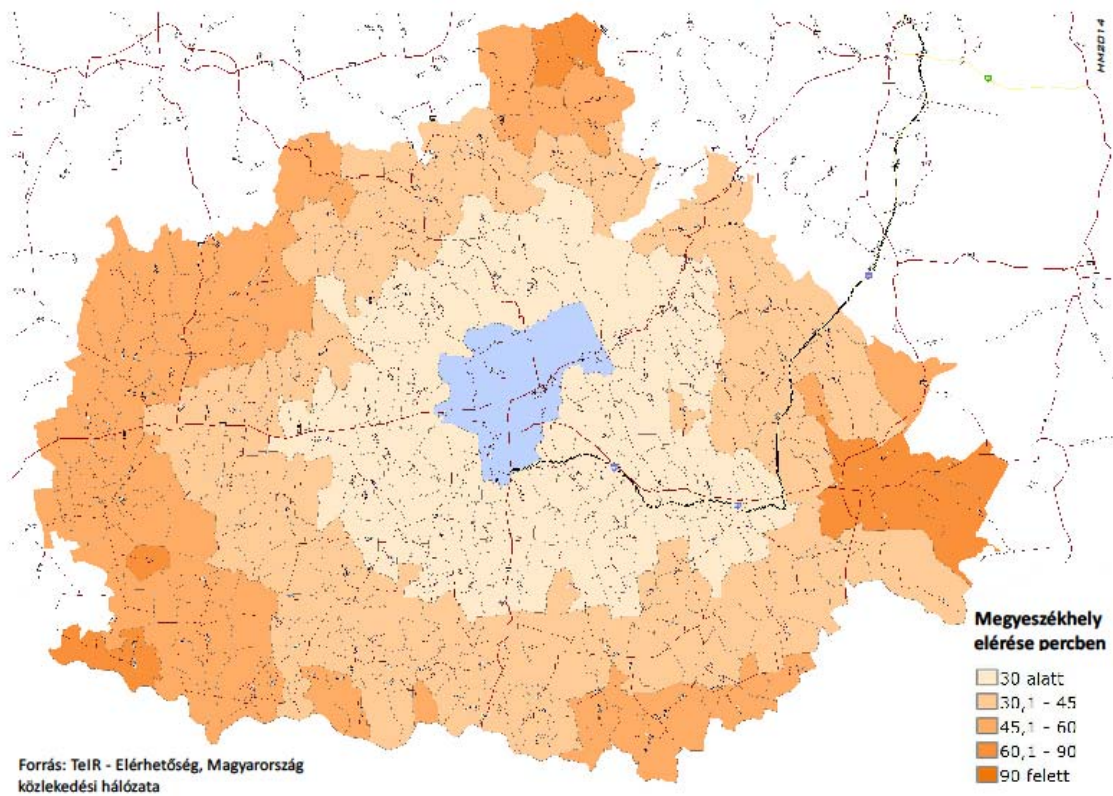
A dél-dunántúli megyeszékhelyek elérése percben

54. ábra: A dél-dunántúli megyeszékhelyek elérése percben

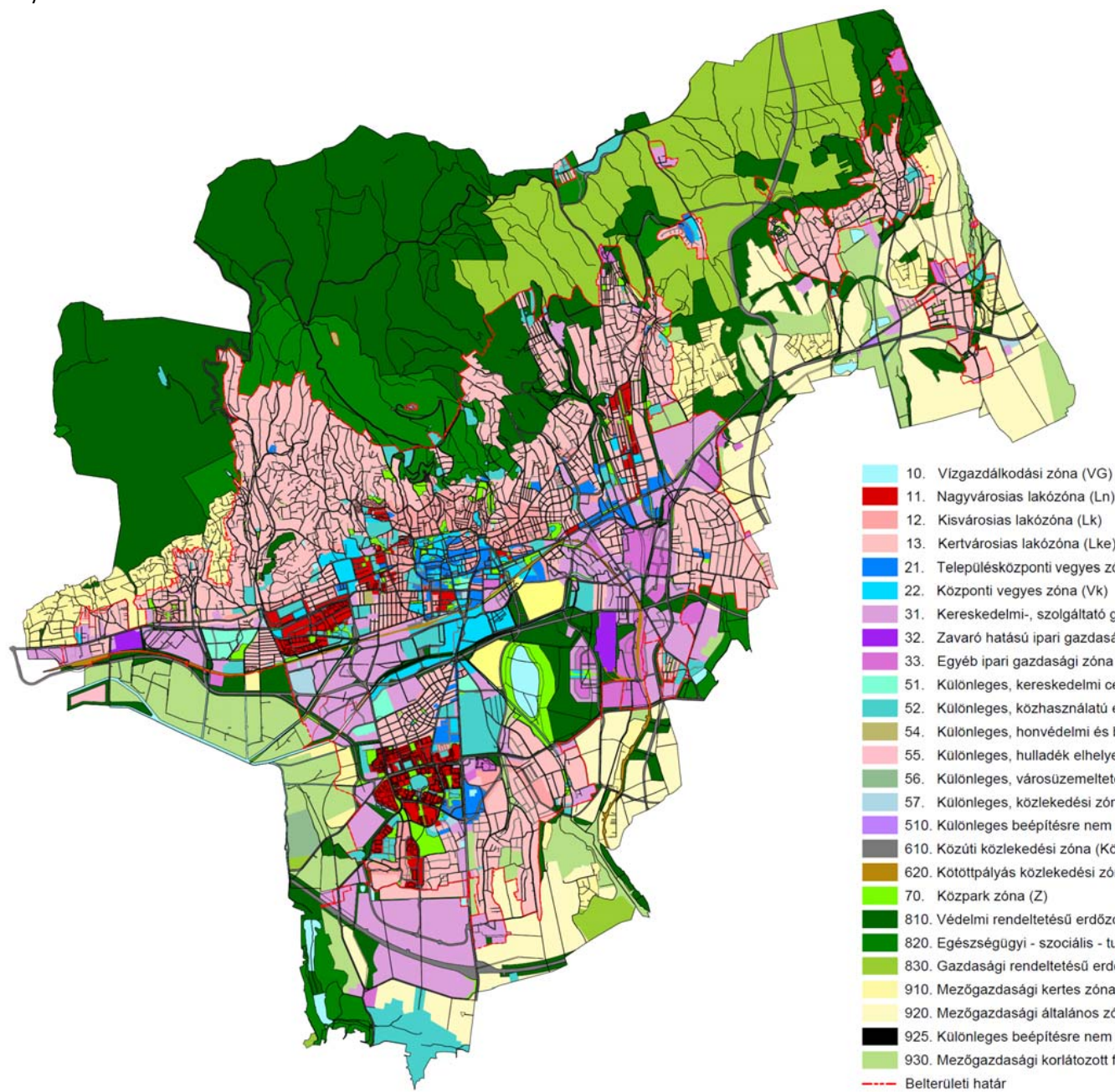

A baranyai megyeszékhely elérése percben

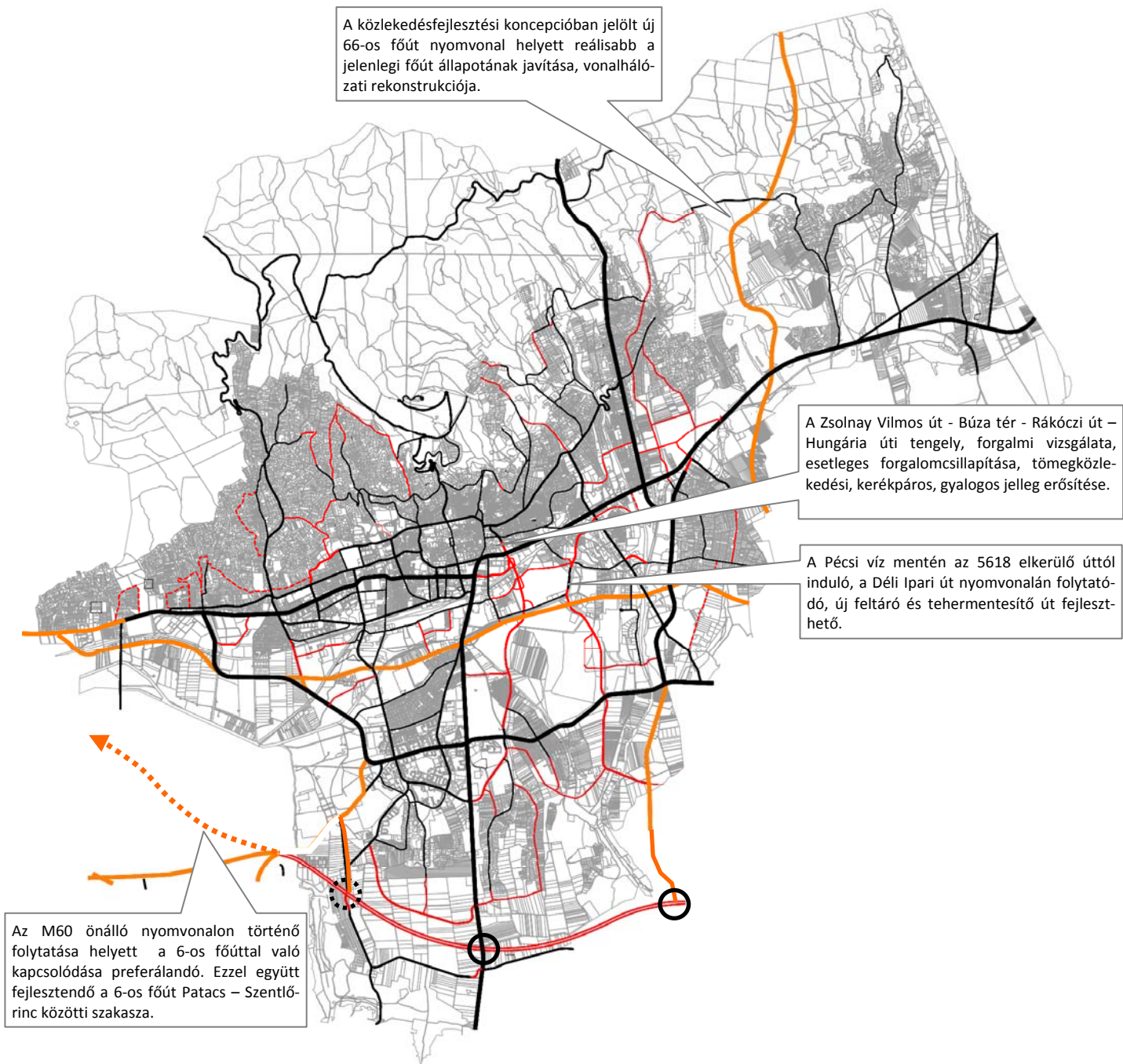
55. ábra: A baranyai megyeszékhely elérése percben

56. ábra: Pécs érvényes szerkezeti terve

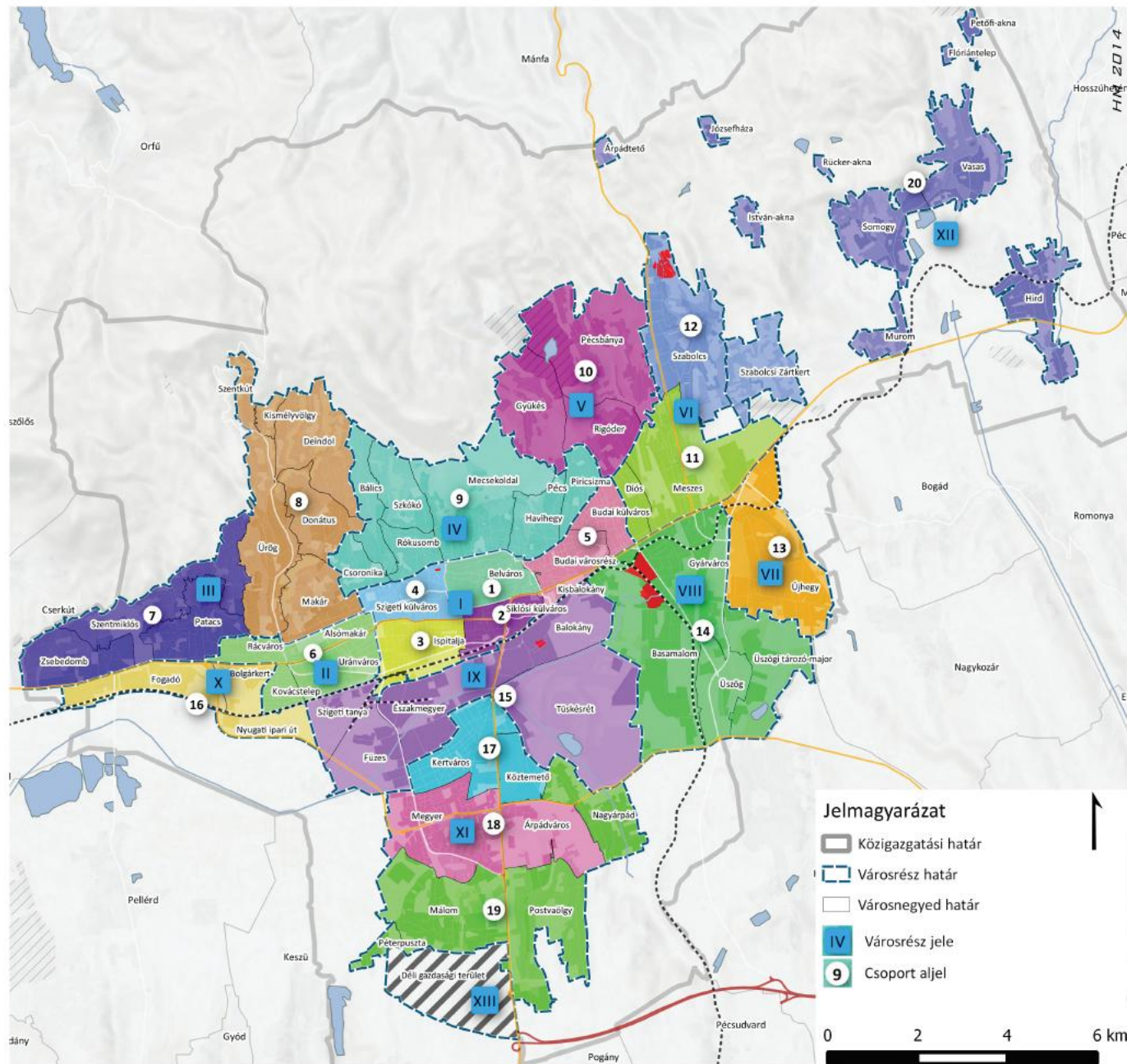
57. ábra: Pécs közlekedési hálózatának fejlesztési koncepciója

58. ábra: Pécs városrészeinek áttekintő térképe

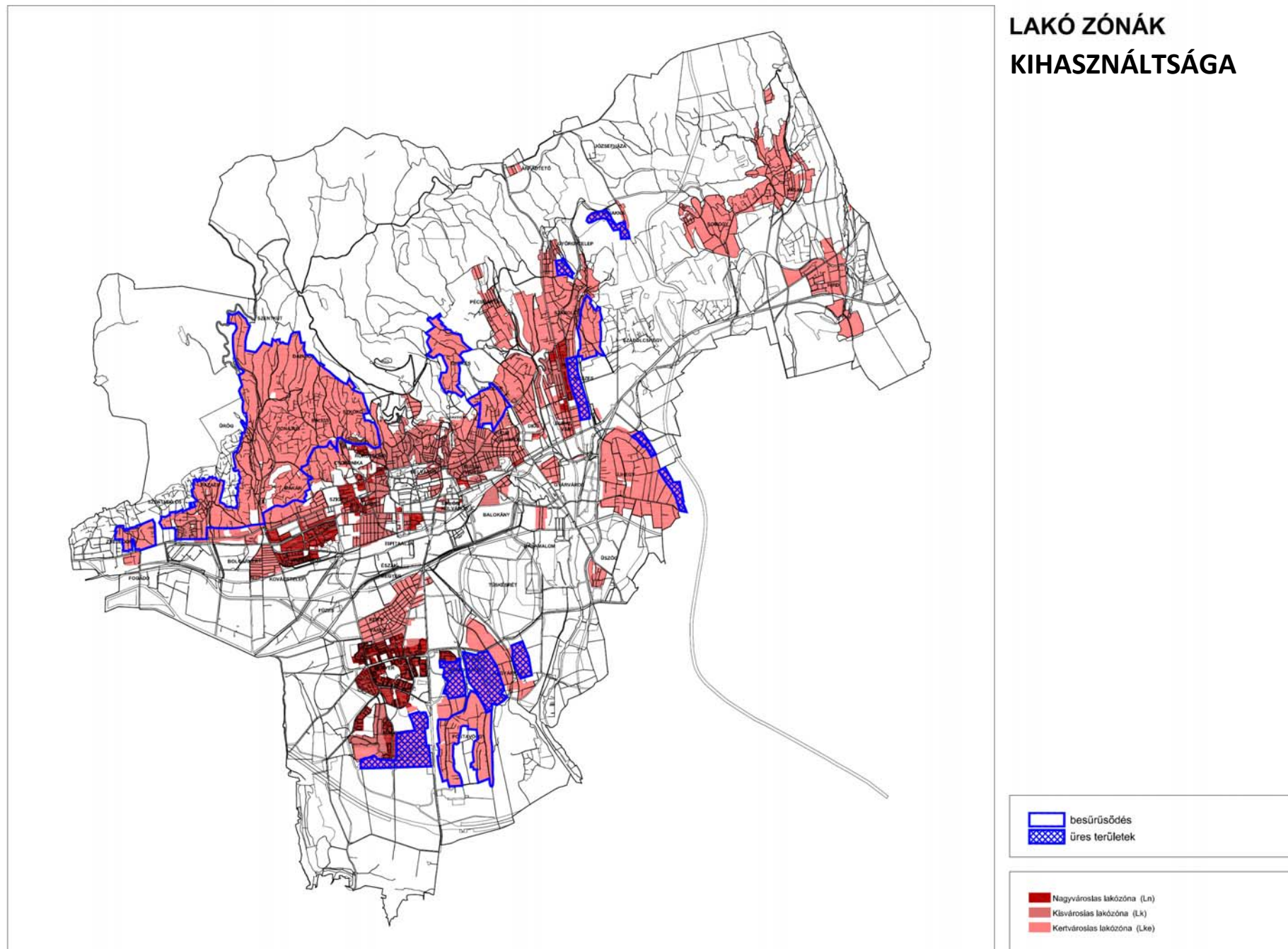
**Pécs városrészeinek
átnézeti térképe**

Városrész neve	Városrész jel	Csoport aljel	Városnegyedek
Belső városrész	I	1	Belváros
		2	Siklósi külváros
		3	Ispitálja
		4	Szigeti külváros
		5	Kisbalokány
Nyugat-Uránváros	II	6	Budai városrész
			Budai külváros
			Alsómakár
			Uránváros
Mecsek-nyugat	III	8	Kovácstelep
			Árcsváros
			Patacs
			Szentmiklós
			Zsebedomb
			Deindol
			Donátus
			Kismélyvölgy
			Szentkút
			Makár
Mecsekoldai	IV	9	Úrög
			Bálics
			Székó
			Csoronika
			Rókusdomb
			Mecsekoldai
Mecsek-kelet	V	10	Havihegy
			Piricsizma
			Gyúké
			Pécsbánya
Kelet-Meszies	VI	12	Rigóder
			Diós
			Meszies
Újhegy	VII	13	Szabolcs
			Szabolcsi Zártkert
Keleti gazdasági terület	VIII	14	Újhegy
			Basamalom
			Gyárvaros
			Úszög
Pécsi-víz mente	IX	15	Úszögi tározó-major
			Balokány
			Tüskésrét
			Észak-Megyer
			Füzes
Nyugati gazdasági terület	X	16	Szigeti tanya
			Bolgárkert
			Fogadó
Dél-Megyer-Kerváros	XI	18	Nyugati ipari út
			Kertváros
			Köztemető
			Árpádvaros
Somogy - Vasas - Hird	XII	20	Megyer
			Málom
			Péterpuszta
			Postavölgy
			Nagyárpád
			Árpádtető
			Flóriántelep
			István-akna
			Józsefháza
			M utca
Petőfi-akna			
Rücker-akna			
Murom			
Somogy			
Vasas			
Hird			
Déli gazdasági terület	XIII		Déli gazdasági terület

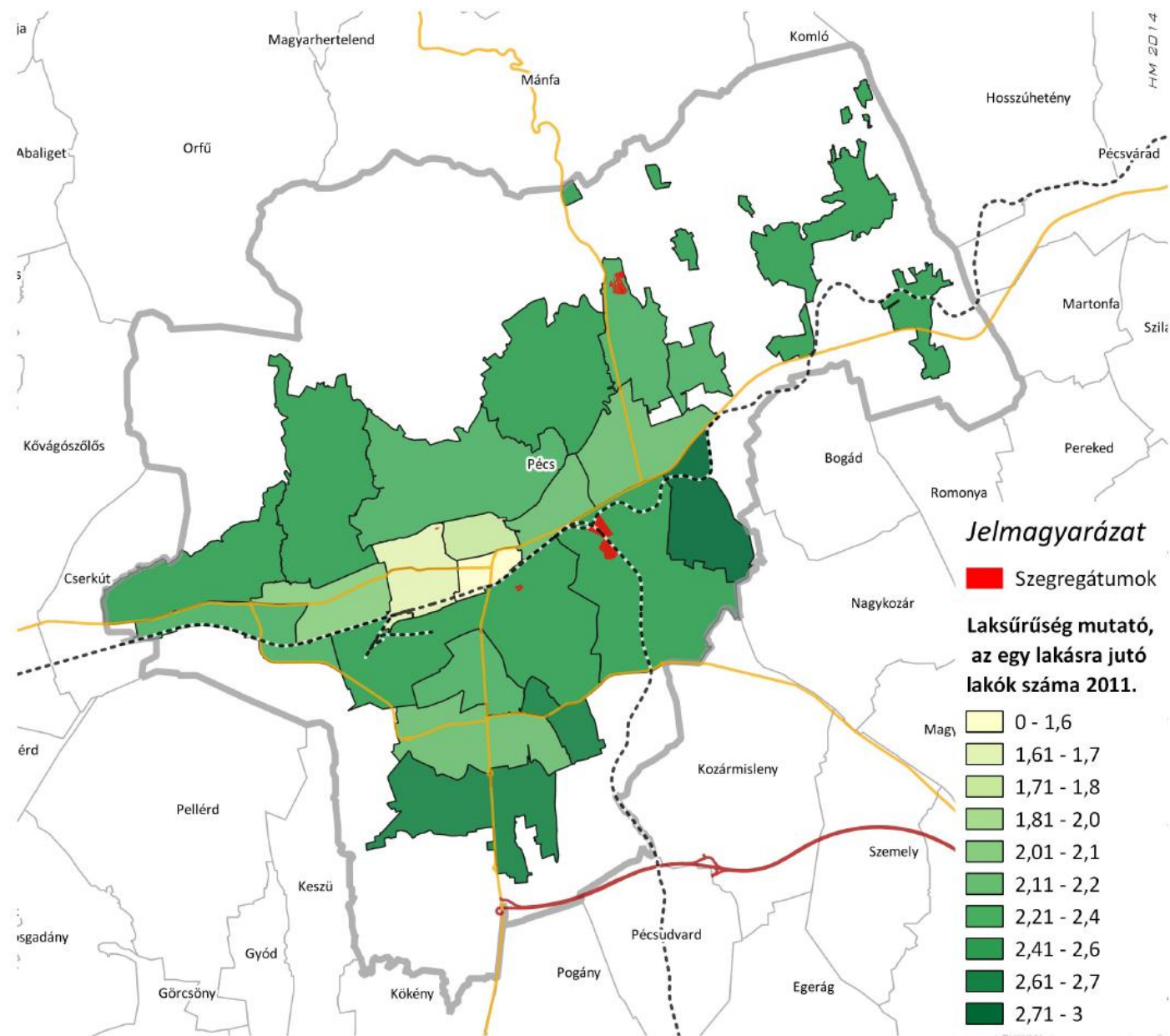

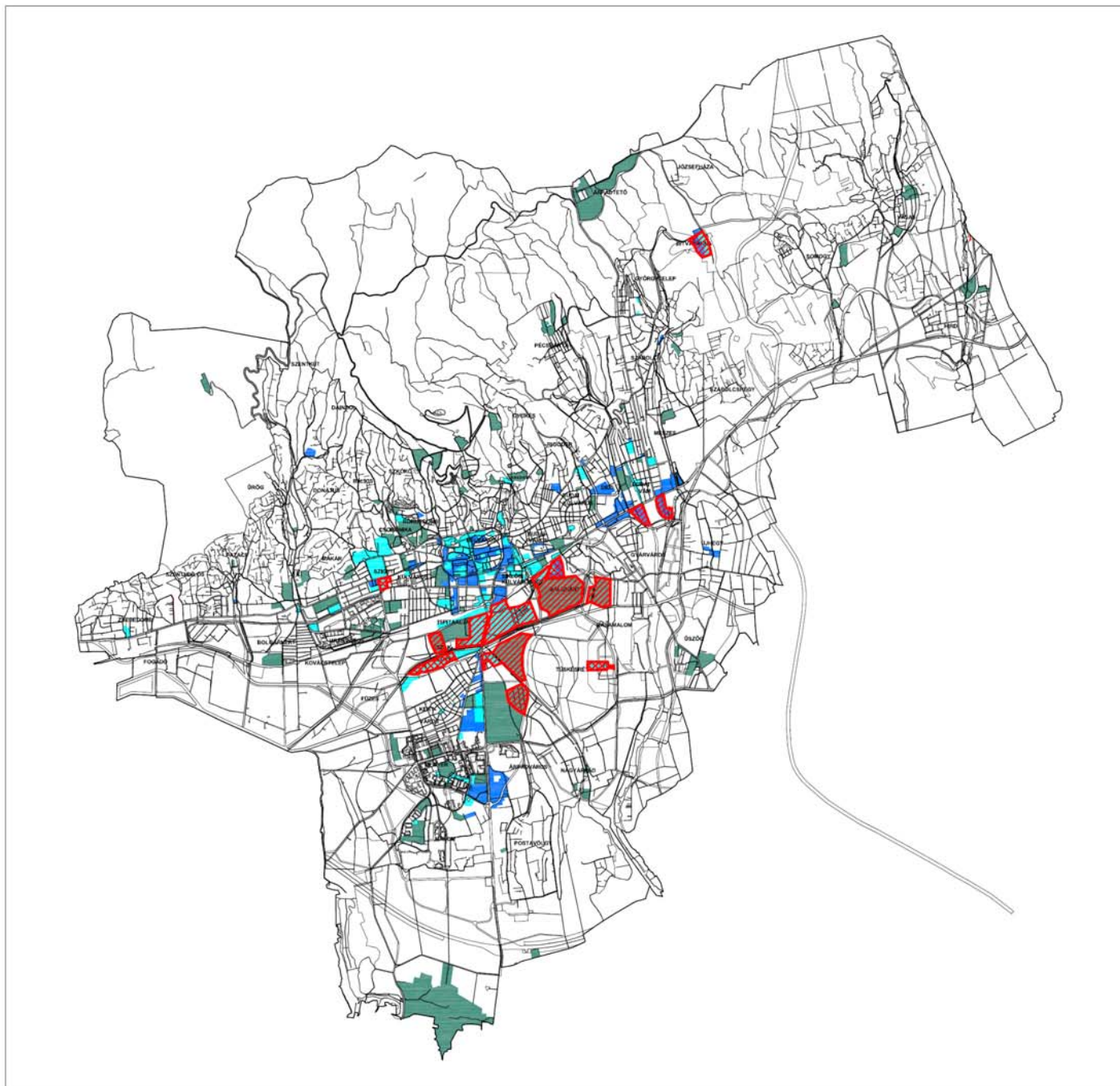
59. ábra: Lakó zónák kihasználtsága

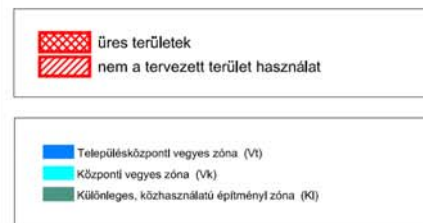
60. ábra: Laksűrűség

61. ábra: Vegyes zónák kihasználtsága

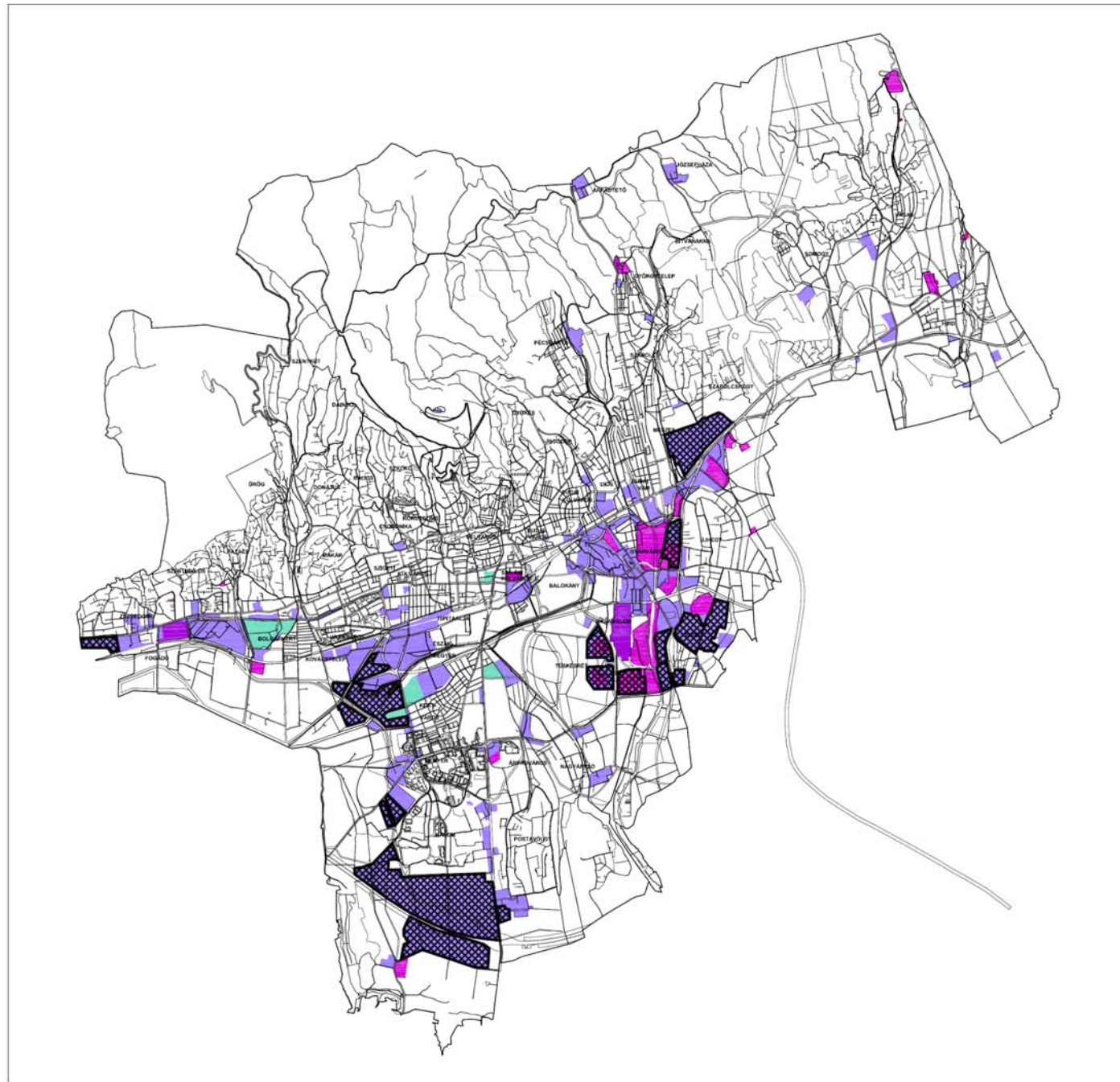

VEGYES ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA

62. ábra: Gazdasági zónák

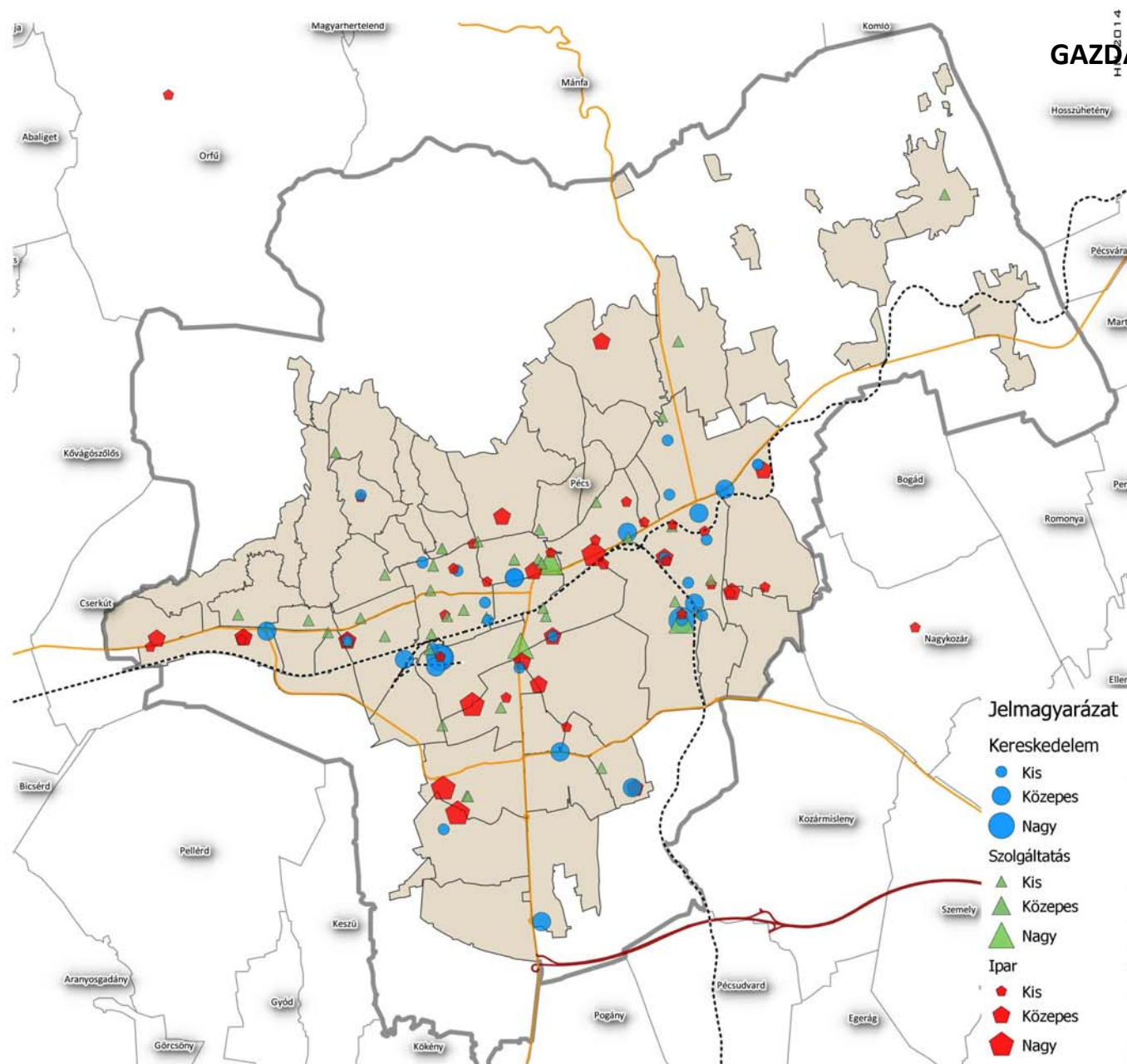

GAZDASÁGI ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA

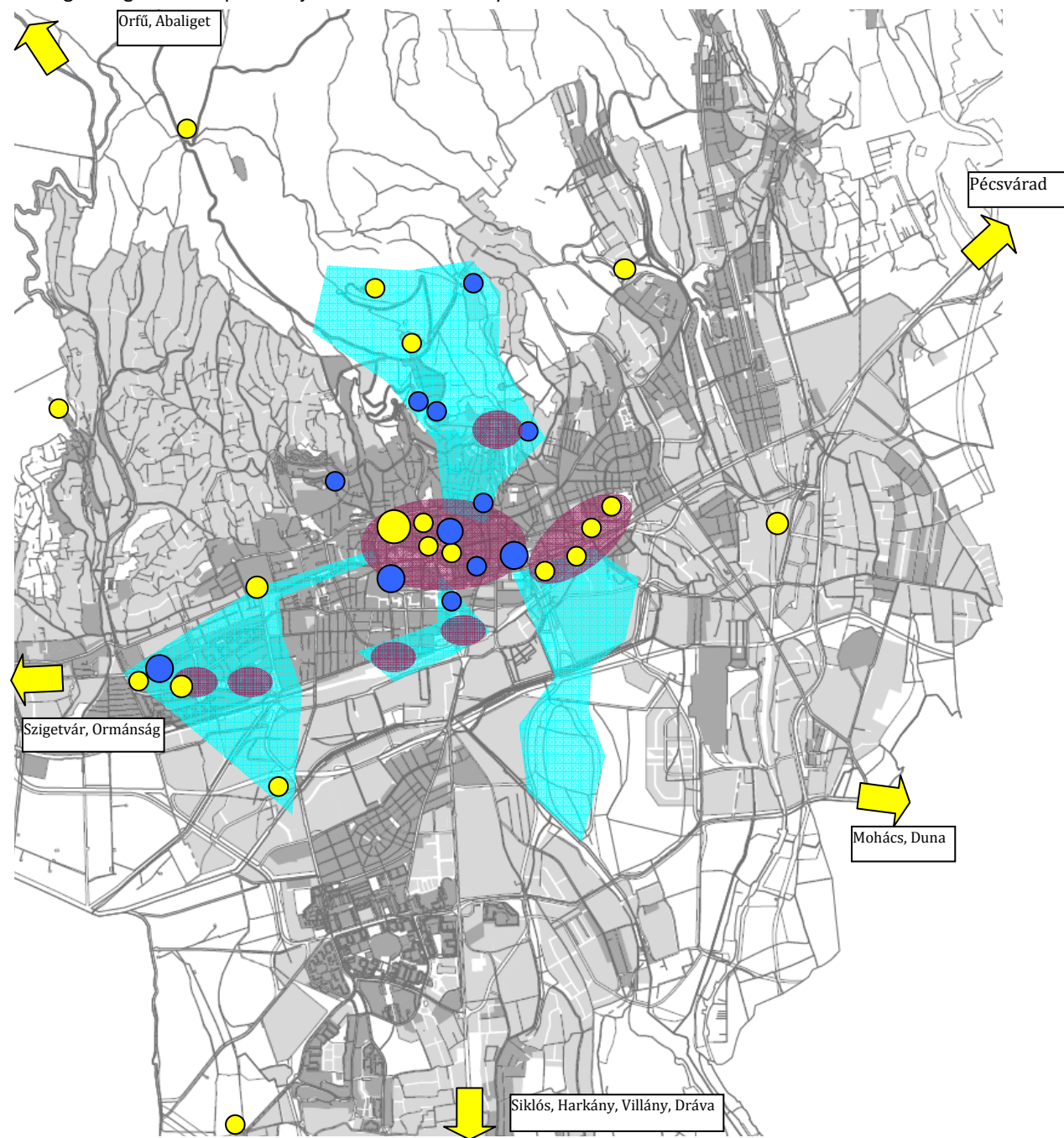
 Üres területek

 Kereskedelmi-, szolgáltató gazdasági zóna (Gksz)
 Zavaró hatású ipari gazdasági zóna (Glp)
 Egyéb ipari zóna (Ge)
 Különleges, kereskedelmi célú zóna (Kke)

63. ábra: Gazdasági szereplők elhelyezkedése a város területén

64. ábra: Idegenforgalmi szempontból jelentős elemek elhelyezkedése

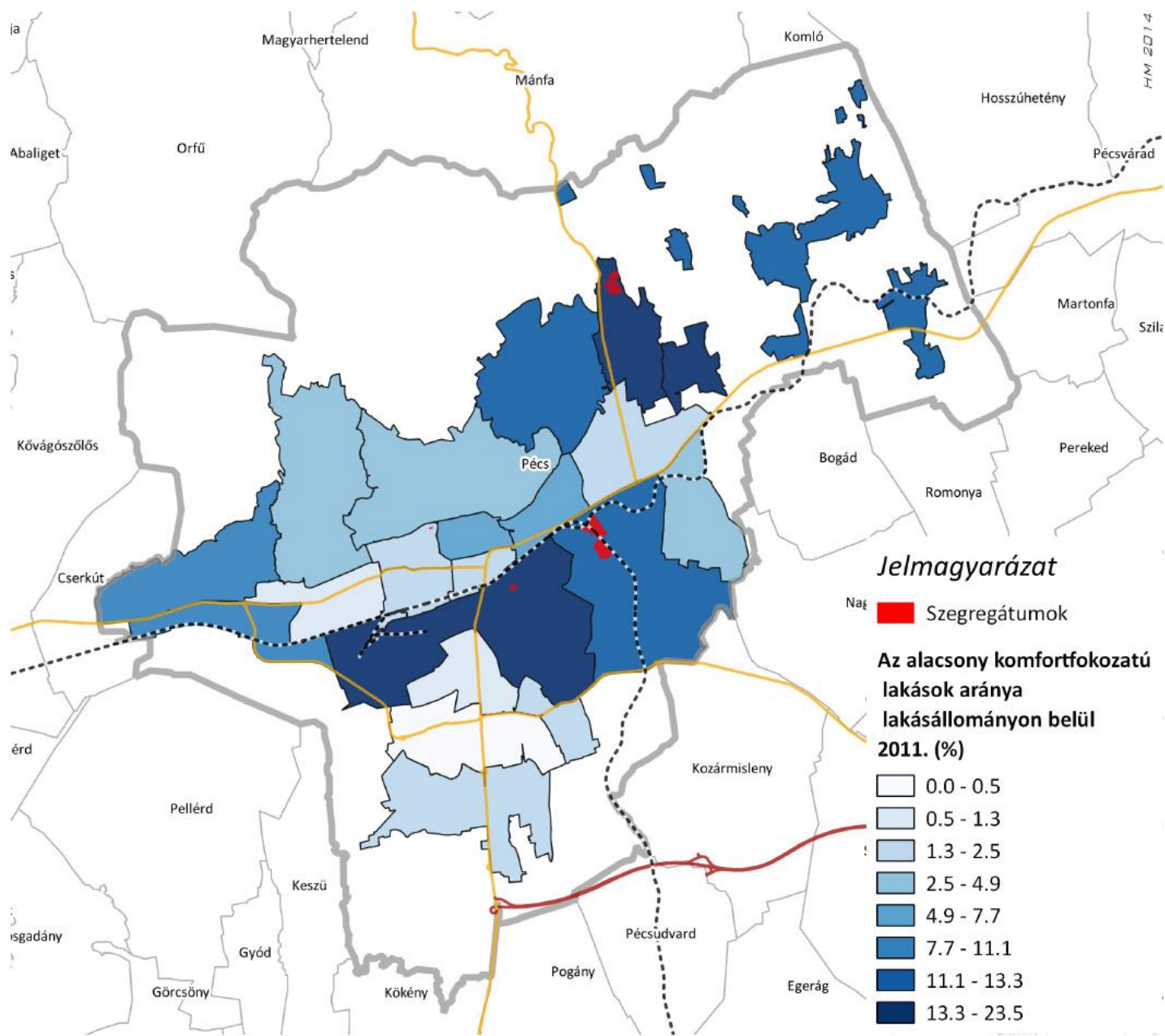

IDEGENFORGALMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS ELEMÉK

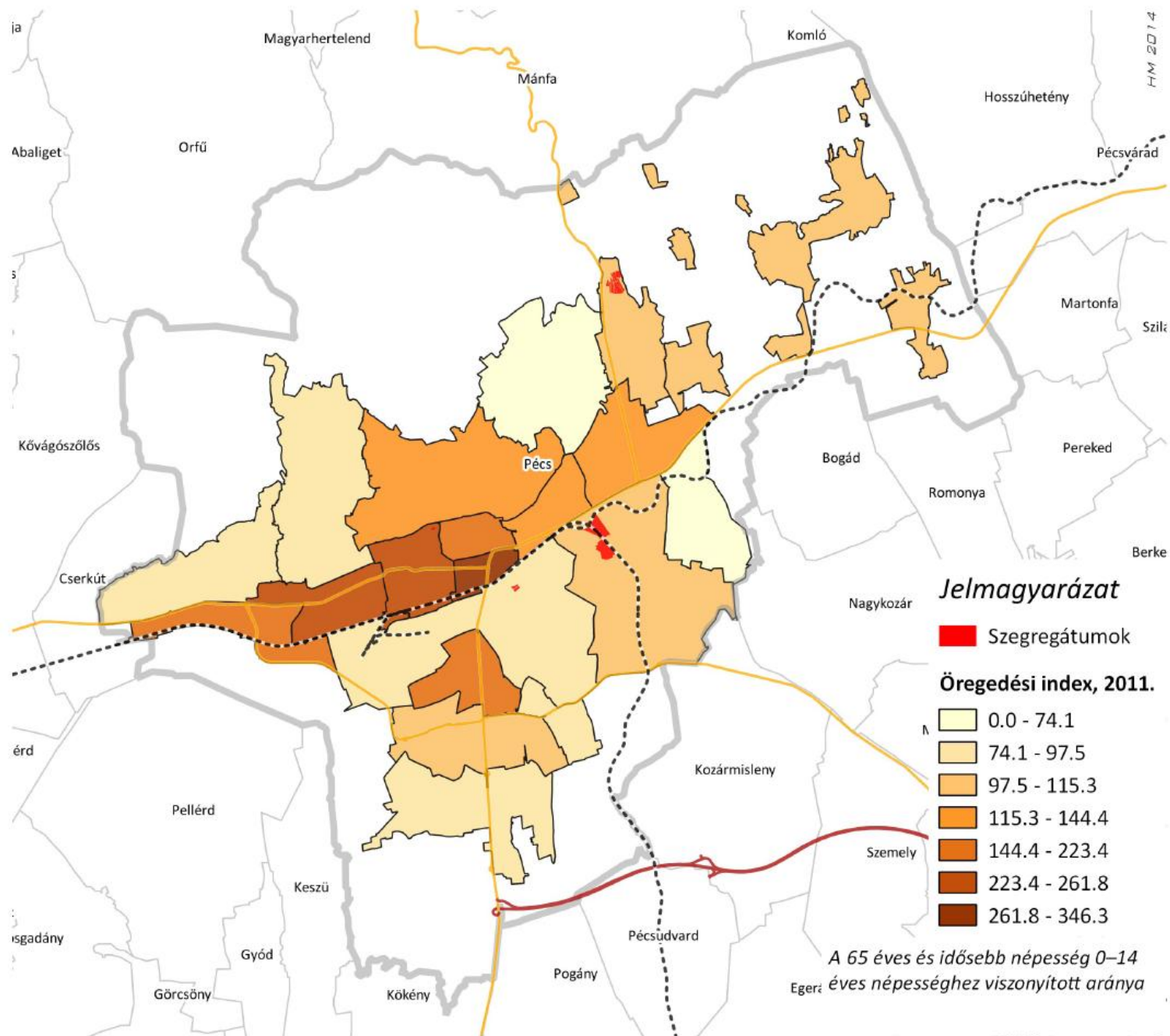
- Idegenforgalmi látványosság, intézmény
- Jelentős szállások
- Jelentős szolgáltató területek, intézmény, közlekedés, sport
- Idegenforgalmi szempontból fejlesztendő irányok

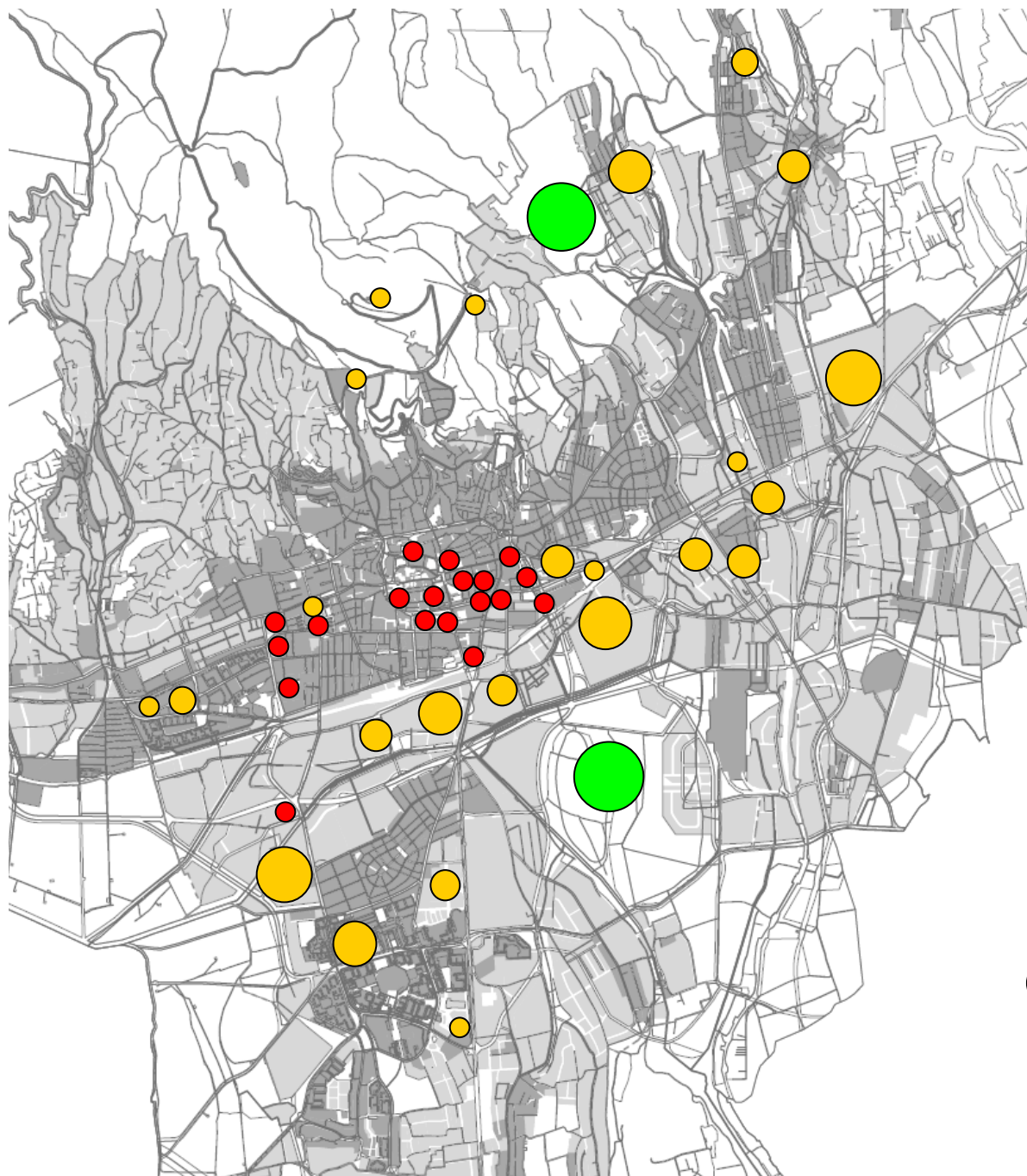
65. ábra: Alacsony komfort arány

66. ábra: Öregedési index

67. ábra: Konfliktus pontok a várostestben

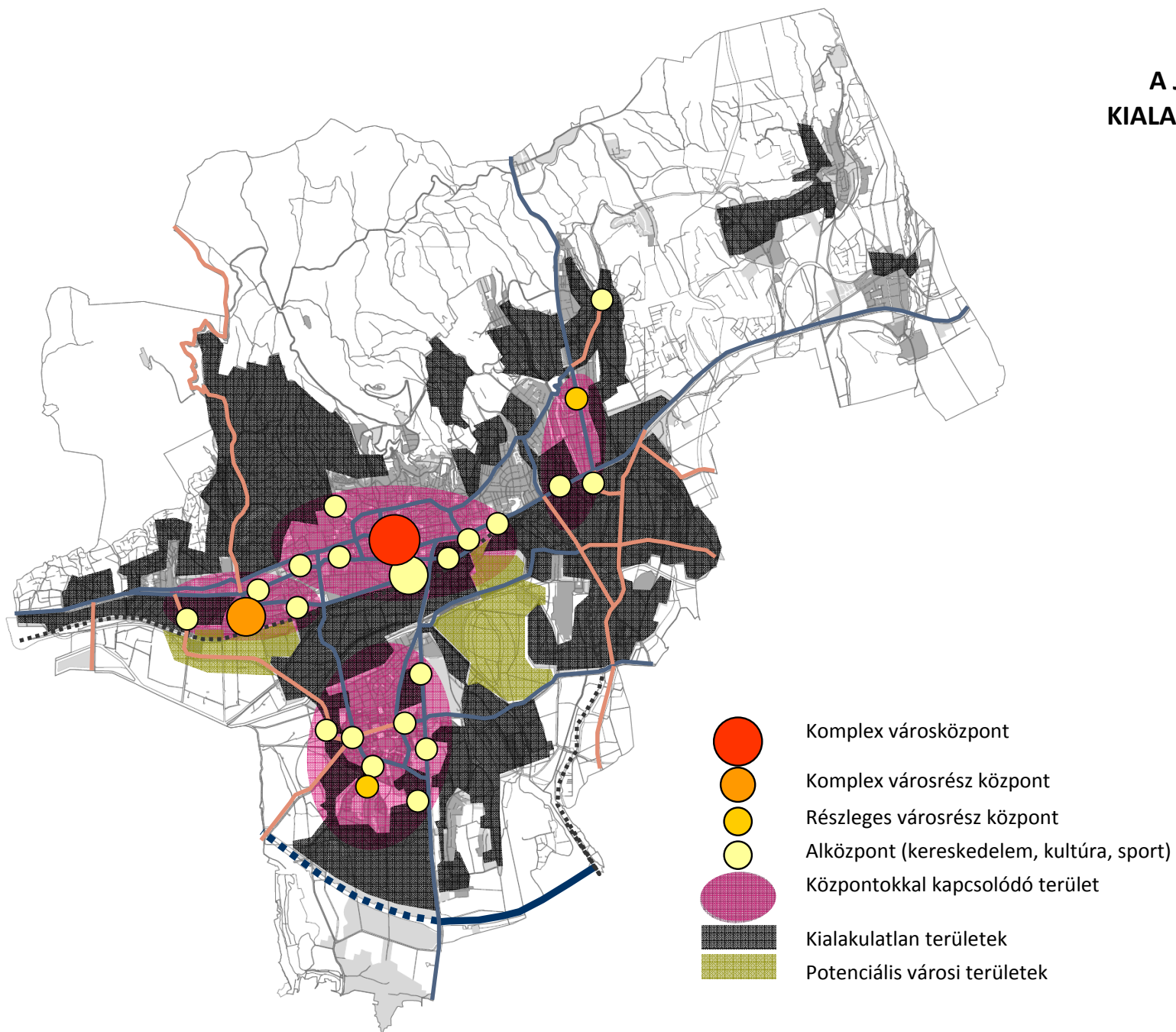
KONFLIKTUS PONTOK A VÁROSTESTBEN

- Rehabilitálandó terület
- Befejezetlen beruházás, „gödör”
- Rekultiválandó terület

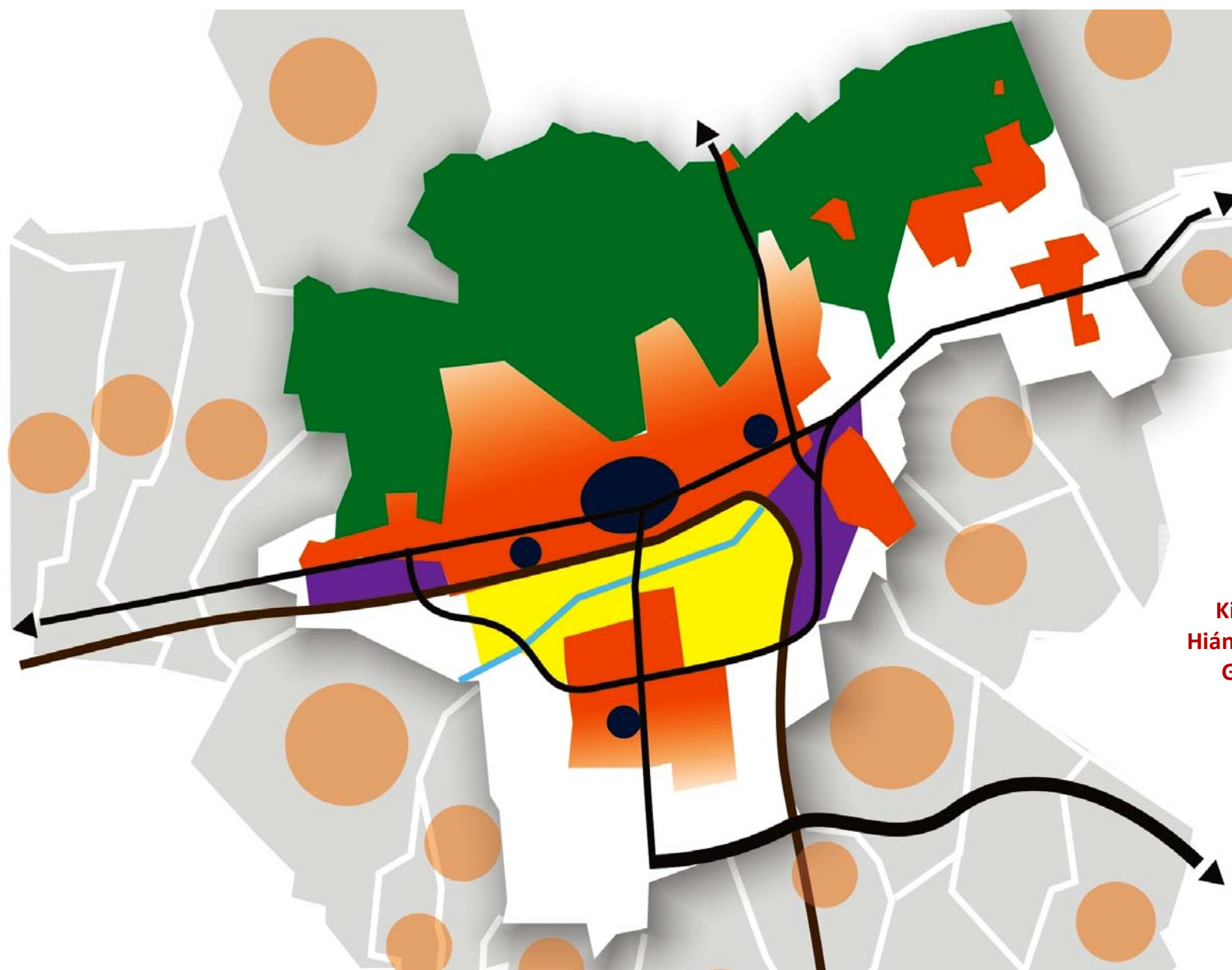

68. ábra: A jelenlegi térszerkezet kialakult és nem kialakult elemei

A JELENLEGI TÉRSZERKEZET KIALAKULT ÉS NEM KIALAKULT ELEMEI

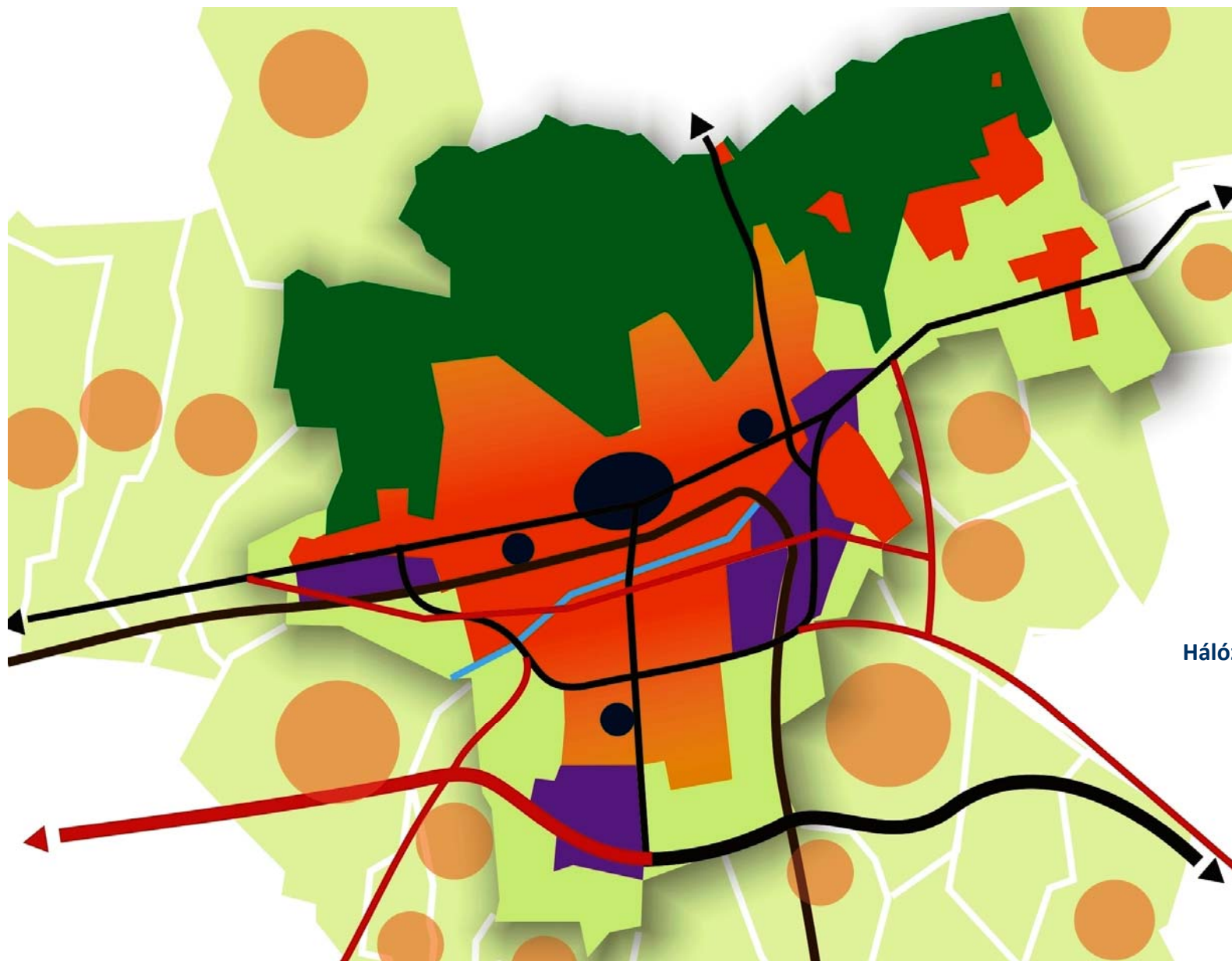
69. ábra: A jelenlegi térszerkezet főbb jellemzői

A JELENLEGI TÉRSZERKEZET FŐBB ELEMEI

JELEN
Szétszakított városszerkezet
Kiegyensúlyozatlan területhasználat
Hiányos közlekedési kapcsolatrendszer
Gyenge, előnytelen együttműködés
a térséggel

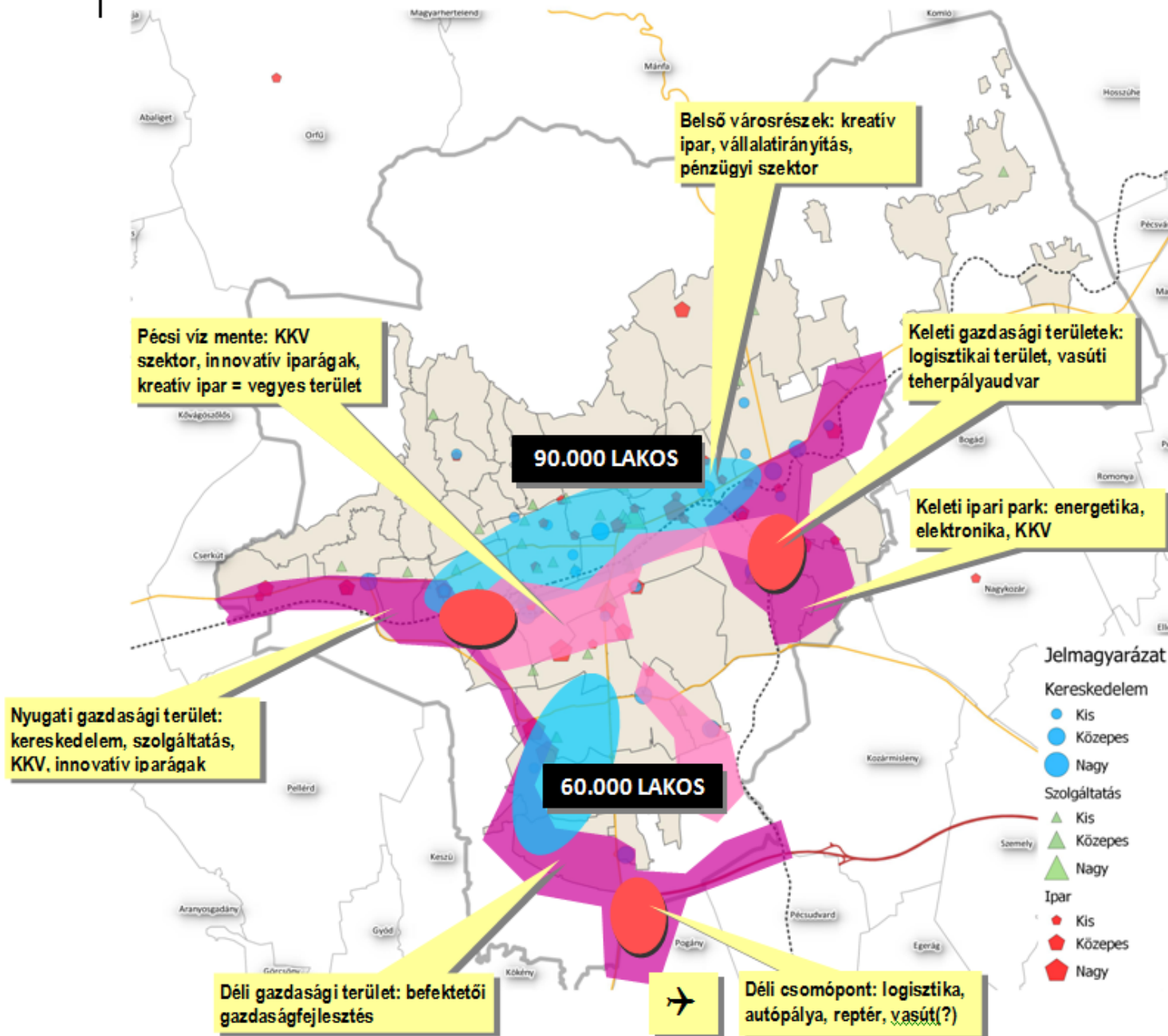
A KIVÁNATOS FŐBB SZERKEZETI KAPCSOLATOK HATÁSA

**JÖVŐ
KOMPAKT VÁROS**
Kiegyensúlyozott városszerkezet
Optimális területhasználat
Harmónia a természeti környezettel
Hálózatos közlekedési kapcsolatrendszer
Együttműködés a térséggel

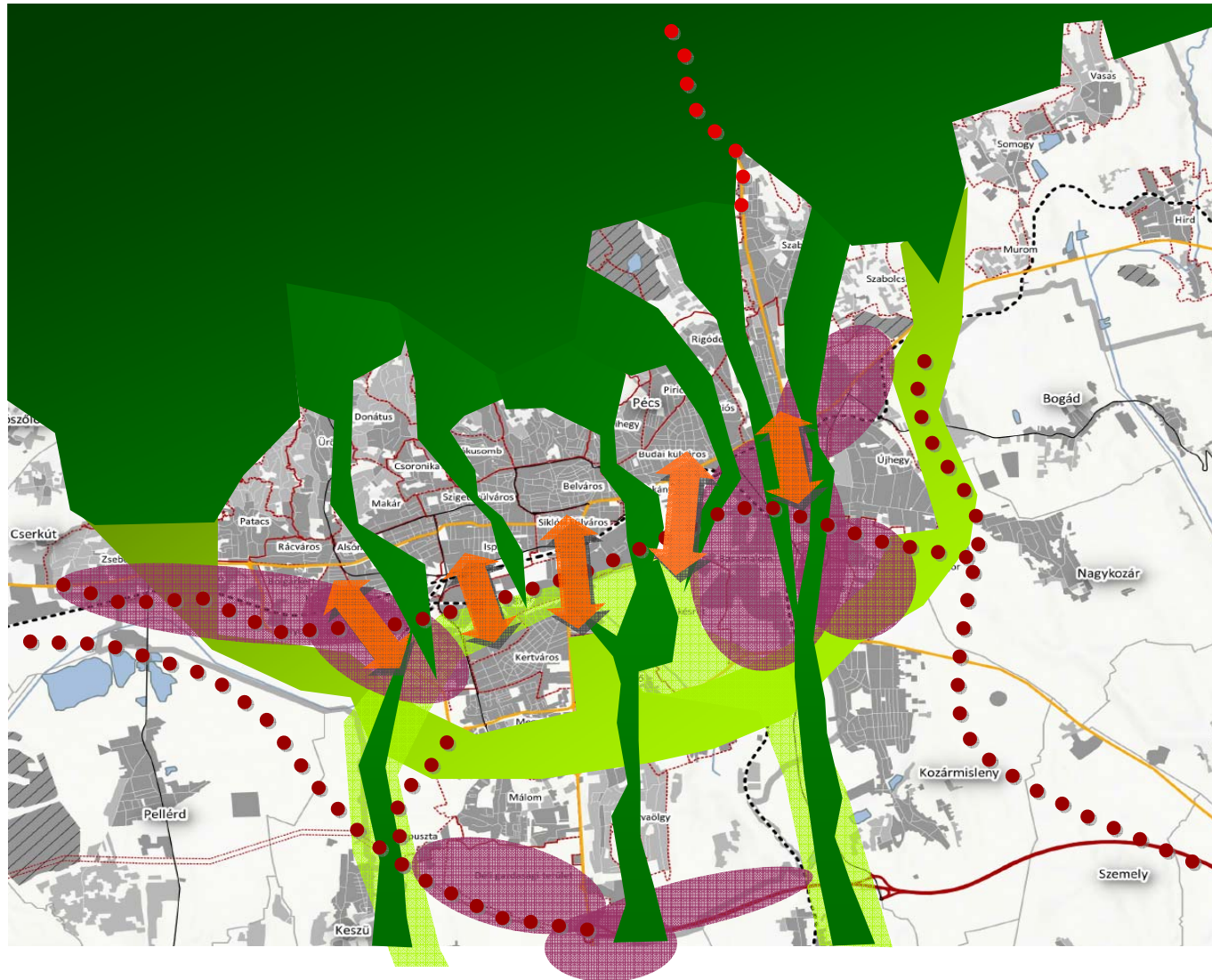

71. ábra: A gazdasági tevékenységek térbeli összefüggései

20. ÁBRA
A GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGEK
TÉRBELI ÖSSZEFÜGGÉSEI

72. ábra: Térbeli kapcsolatok fejlesztési irányjai

TÉRBELI KAPCSOLA- TOK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI

Az ábra azokat a kapcsolati hiányokat, irányokat, foltszerű összefüggéseket mutatja, melyek létrehozása, vagy erősítése támogatja a városszerkezet kiegyensúlyozottabb működését, a mobilitási igény csökkenését és a lakóterületek élhetőségének javítását. A zöldfelületek foltrendszer nem jelent konkrét területfelhasználást, de a pontszerűen vagy vonalasan létező, illetve létrehozható elemek kapcsolatainak fejlesztésére hívja fel a figyelmet.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ÁBRA: HÁLÓZATSZERKEZETI HIÁNYOK	40
2. ÁBRA: KÖZLEKEDÉSI ÉS NEMZETKÖZI TÉRSZERKEZET (FORRÁS: ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ 2013).....	40
3. ÁBRA: DÉL-DUNÁNTÚL AGGLOMERÁLÓDÓ TÉRSÉGEI	41
4. ÁBRA: PÉCS SZUBURBÁN TELEPÜLÉSEI.....	43
5. ÁBRA: MOTORIZÁCIÓS INDEX PÉCS VONZÁSKÖRZETÉBEN 2010-BEN.....	44
6. ÁBRA: PÉCS MJ. VÁROS ÚTHÁLÓZATA.....	44
7. ÁBRA: A FONTOSABB FORGALOMVONZÓ INTÉZMÉNYEK A BELVÁROS TÉRSÉGÉBEN	45
8. ÁBRA: BARANYA MEGYEI JÁRÁSOK, FORRÁS: TEIR.....	47
9. ÁBRA: PÉCS AGGLOMERÁCIÓ, FORRÁS: BMTRT.....	47
10. ÁBRA: PÉCS VÁROSRÉSZEI	48
11. ÁBRA: AZ ÉLETMINŐSÉG ÖSSZETEVŐI.....	56
12. ÁBRA: A PÉCSIEK VÉLEMÉNYE A VÁROSRÓL.....	63
13. ÁBRA: A NÉPESSÉG SZÁMÁNAK ALAKULÁSA (1870-2011, FŐ).....	64
14. ÁBRA: A CÉLSTRUKTÚRA SZERKEZETE	76
15. ÁBRA: KOMPAKT VÁROS	89
16. ÁBRA: MAGYARORSZÁG GYORSFORGALMI ÚTHÁLÓZATA 2030. ÉVBEN (AZ OTRT SZERINT)	95
17. ÁBRA: A TRANSZEURÓPAI HÁLÓZAT INTEGRÁLT VONALAS INFRASTRUKTÚRA RENDSZERE A BALKÁNON	96
18. ÁBRA: A 10 PÁN-EURÓPAI KÖZLEKEDÉSI FOLYOSÓ TÉRKÉPE – SUGARAS MAGYARORSZÁGI SZERKEZET.....	97
19. ÁBRA: ERTMS (EUROPEAN RAIL TRAFFIC MANAGEMENT SYSTEM, EGYSÉGES EURÓPAI VASÚTI KÖZLEKEDÉSIRÁNYÍTÁSI RENDSZER).....	98
20. ÁBRA: A FEJLESZTÉSI CÉLOK HATÁSÁNAK ERŐSSÉGE AZ EGYES TELEPÜLÉSRESZEKEN	193
21. ÁBRA: PÉCS ÉS A MEGYE EGYÉB TELEPÜLÉSEINEK NÉPESSÉGALAKULÁSA 1870-TŐL 2011-IG.....	210
22. ÁBRA: PÉCS NÉPESSÉGSZÁMÁNAK ALAKULÁSA 1870-TŐL 2011-IG AZ 1949-ES ÉRTÉK SZÁZALÉKÁBAN KIFEJEZVE	210
23. ÁBRA: PÉCS LAKÓNÉPESSÉGE SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSAI AZ ELŐZŐ NÉPSZÁMLÁLÁSHOZ KÉPEST.....	211
24. ÁBRA: A LAKÓNÉPESSÉG SZÁMÁNAK ALAKULÁSA PÉCSETT 1990-TŐL (ÉS ANNAK LINEÁRIS TRENDJE).....	211
25. ÁBRA: A SZÜLETÉSEK, HALÁLOZÁSOK ODA ÉS ELVÁNDORLÁSOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA PÉCSETT 1990-TŐL	212
26. ÁBRA: PÉCS FIATALKORÚ ÉS 60 ÉV FELETTI ÁLLANDÓ NÉPESSÉGÉNEK VÁLTOZÁSA 1990-TŐL (ÉS AZOK LINEÁRIS TRENDJEI)	212
27. ÁBRA: AZ ÁLLANDÓ NÉPESSÉG ALAKULÁSA PÉCSETT KORCSOPORTOK SZERINT 1990-2012	213
28. ÁBRA: A LAKÁSÁLLOMÁNY ALAKULÁSA PÉCSETT 1990 ÉS 2012 KÖZÖTT	215
29. ÁBRA: A PÉCSI LAKÁSOK KOMFORTFOKozATÁNAK VÁLTOZÁSA 1990 ÉS 2011 KÖZÖTT.....	215
30. ÁBRA: A PÉCSI LAKÁSOK SZOBASZÁM SZERINTI MEGOSZLÁSA 2011-BEN	215
31. ÁBRA: A PÉCSI KÓRHÁZAKBAN TELJESÍTHETŐ ÉS TELJESÍTETT ÁPOLÁSI NAPOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA ...	216
32. ÁBRA: A PÉCSI BENTLAKÁSOS INTÉZMÉNYEK FÉRŐHELYE ÉS A GONDOZOTTAK SZÁMA.....	216
33. ÁBRA: A PÉCSI BÖLCSŐDÉK FÉRŐHELYÉNEK ÉS A BEÍRT GYERMEKEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA	217
34. ÁBRA: A PÉCSI HUMÁN GYÓGYSZERTÁRAK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA (DB).....	217
35. ÁBRA: A RENDSZERES SZOCIÁLIS SEGÉLYBEN ÉS FOGLALKOZTATÁST HELYETTESÍTŐ TÁMOGATÁSBAN RÉSZESÜLŐK ÁTLAGOS SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSA	218
36. ÁBRA: ORSZÁGOS ÉVI KÖZÉPHŐMÉRSÉKLET ALAKULÁSA 1901 ÉS 2011 KÖZÖTT*	219
37. ÁBRA: PÉCS ÉVI KÖZÉPHŐMÉRSÉKLETI ADATAI 1973 ÉS 2012 KÖZÖTT	219
38. ÁBRA: A CSAPADÉK MENNYISÉGÉNEK VÁLTOZÁSA 1898 ÉS 2011 KÖZÖTT PÉCSETT.....	220
39. ÁBRA: A ZÖLDFELÜLETEK ARÁNYÁNAK VÁLTOZÁSA PÉCS TERÜLETÉN	221
40. ÁBRA: PÉCS VÁROS SZÁLLÓPOR (PM10) TEKINTETÉBEN ÉVES HATÁRÉRTÉKET MEGHALADÓ MÉRTÉKBEN SZENNYEZETT TERÜLETE	221
41. ÁBRA: A KÖZÚTI KÖZLEKEDÉSBŐL SZÁRMAZÓ NAPPALI ZAJTERHELÉS KONFLIKTUSTÉRKÉPE.....	222
42. ÁBRA: PÉCS VÁROS ZÖLDFELÜLETI BORÍTOTTSÁGA.....	223
43. ÁBRA: PÉCS ZÖLD ÉS KÉK INFRASTRUKTÚRÁJÁNAK MEGHATÁROZÓ ELEMEI.....	224
44. ÁBRA: A PÉCSRE OSZTOTT IPARÚZÉSI ADÓLAP ALAKULÁSA FOLYÓ ÁRON SEKTORONKÉNTI BONTÁSBAN (A 2008-AS TEÁOR SZÁMOK ALAPJÁN).....	227

45. ÁBRA: PÉCS MJV ÖNKORMÁNYZATÁNAK IPARÚZÉSI ADÓBÓL SZÁRMAZÓ BEVÉTELÉNEK ALAKULÁSA FOLYÓ ÁRON ÉS 2006-OS ÁRSZÍNVONALON	228
46. ÁBRA: A PÉCSRE OSZTOTT IPARÚZÉSI ADÓLAP SEKTORONKÉNTI MEGOSZLÁSÁNAK ALAKULÁSA (A 2008-AS TEÁOR SZÁMOK ALAPJÁN).....	228
47. ÁBRA: A PÉCSRE OSZTOTT IPARÚZÉSI ADÓLAP SEKTORONKÉNTI MEGOSZLÁSA 2011-BEN (A 2008-AS TEÁOR SZÁMOK ALAPJÁN).....	229
48. ÁBRA: A PÉCSI MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK SZÁMÁNAK SEKTORONKÉNTI MEGOSZLÁSA 2011-BEN (A 2008-AS TEÁOR SZÁMOK ALAPJÁN).....	229
49. ÁBRA: A 100 EZER FŐT MEGHALADÓ LAKOSSÁGGAL RENDELKEZŐ MAGYAR VÁROSOK EGY FŐRE JUTÓ JÖVEDELMÉNEK ALAKULÁSA 2012-ES ÁRSZÍNVONALON (FT)	230
50. ÁBRA: A 100 EZER FŐT MEGHALADÓ LAKOSSÁGGAL RENDELKEZŐ MAGYAR VÁROSOK EGY FŐRE JUTÓ JÖVEDELMÉNEK ALAKULÁSA 2012-ES ÁRSZÍNVONALON SZÉKESFEHÉRVÁR, PÉCS, ÁTLAG (FT)	231
51. ÁBRA: A NYILVÁNTARTOTT ÁLLÁSKERESŐK (2005. ELŐTT REGISZTRÁLT MUNKANÉLKÜLIEK) SZÁMÁNAK ALAKULÁSA PÉCSETT.....	231
52. ÁBRA: A FOGLALKOZTATÁSI MUTATÓK ÉS AZOK TRENDJEINEK ALAKULÁSA BARANYA MEGYÉBEN A 15-64 ÉVES KOROSZTÁLYBAN	232
53. ÁBRA: A PÉCSETT DOLGOZÓK ARÁNYA AZ EGYES BARANYA MEGYEI TELEPÜLÉSEK FOGLALKOZTATOTTAI KÖZÖTT	232
54. ÁBRA: A DÉL-DUNÁNTÚLI MEGYESZÉKHELYEK ELÉRÉSE PERCBEN.....	233
55. ÁBRA: A BARANYAI MEGYESZÉKHELY ELÉRÉSE PERCBEN.....	234
56. ÁBRA: PÉCS ÉRVÉNYES SZERKEZETI TERVE	235
57. ÁBRA: PÉCS KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZATÁNAK FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA	236
58. ÁBRA: PÉCS VÁROSRESZEINEK ÁTTEKINTŐ TÉRKÉPE.....	237
59. ÁBRA: LAKÓ ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA	238
60. ÁBRA: LAKSÚRÚSÉG.....	239
61. ÁBRA: VEGYES ZÓNÁK KIHASZNÁLTSÁGA.....	240
62. ÁBRA: GAZDASÁGI ZÓNÁK.....	241
63. ÁBRA: GAZDASÁGI SZEREPLŐK ELHELYEZKEDÉSE A VÁROS TERÜLETÉN.....	242
64. ÁBRA: IDEGENFORGALMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS ELEMELK ELHELYEZKEDÉSE.....	243
65. ÁBRA: ALACSONY KOMFORT ARÁNY	244
66. ÁBRA: ÖREGEDÉSI INDEX.....	245
67. ÁBRA: KONFLIKTUS PONTOK A VÁROSTESTBEN.....	246
68. ÁBRA:A JELENLEGI TÉRSZERKEZET KIALAKULT ÉS NEM KIALAKULT ELEMEL.....	247
69. ÁBRA: A JELENLEGI TÉRSZERKEZET FŐBB JELLEMZŐI	248
70. ÁBRA: A KÍVÁNATOS FŐBB SZERKEZETI KAPCSOLATOK HATÁSA	249
71. ÁBRA: A GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGEK TÉRBELI ÖSSZEFÜGGÉSEI	250
72. ÁBRA: TÉRBELI KAPCSOLATOK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI.....	251

TÁBLÁZAT JEGYZÉK

1. TÁBLÁZAT: TERÜLETFELHASZNÁLÁS	49
2. TÁBLÁZAT: A VAGYONI ADÓK IPARÚZÉSI ADÓHOZ VISZONYÍTOTT ARÁNYA NÉHÁNY HAZAI MEGYEI JOGÚ VÁROSBAN	72
3. TÁBLÁZAT: ÁTTEKINTŐ CÉLRENDSZER.....	104
4. TÁBLÁZAT: ÖREGEDÉSI INDEX SZÁZALÉKBAN KIFEJEZVE.....	213
5. TÁBLÁZAT: HÁZTARTÁSOK, CSALÁDOK ÉS LAKÓIK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA PÉCSETT 1970 – 2011 KÖZÖTT..	214
6. TÁBLÁZAT: PÉCS KÖZÜZEMI INFRASTRUKTURÁJÁNAK ADAT	226
7. TÁBLÁZAT: A PÉCSI MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA LÉTSZÁMKATEGÓRIÁNKÉNT.....	227